

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Arkivexemplar.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALSTATISTIK

HUSHÅLLSBUDGETER
OCH LIVSMEDELSKONSUMTION
I STÄDER OCH TÄTORTER
1940—1942

AV

K. SOCIALSTYRELSEN

REF.

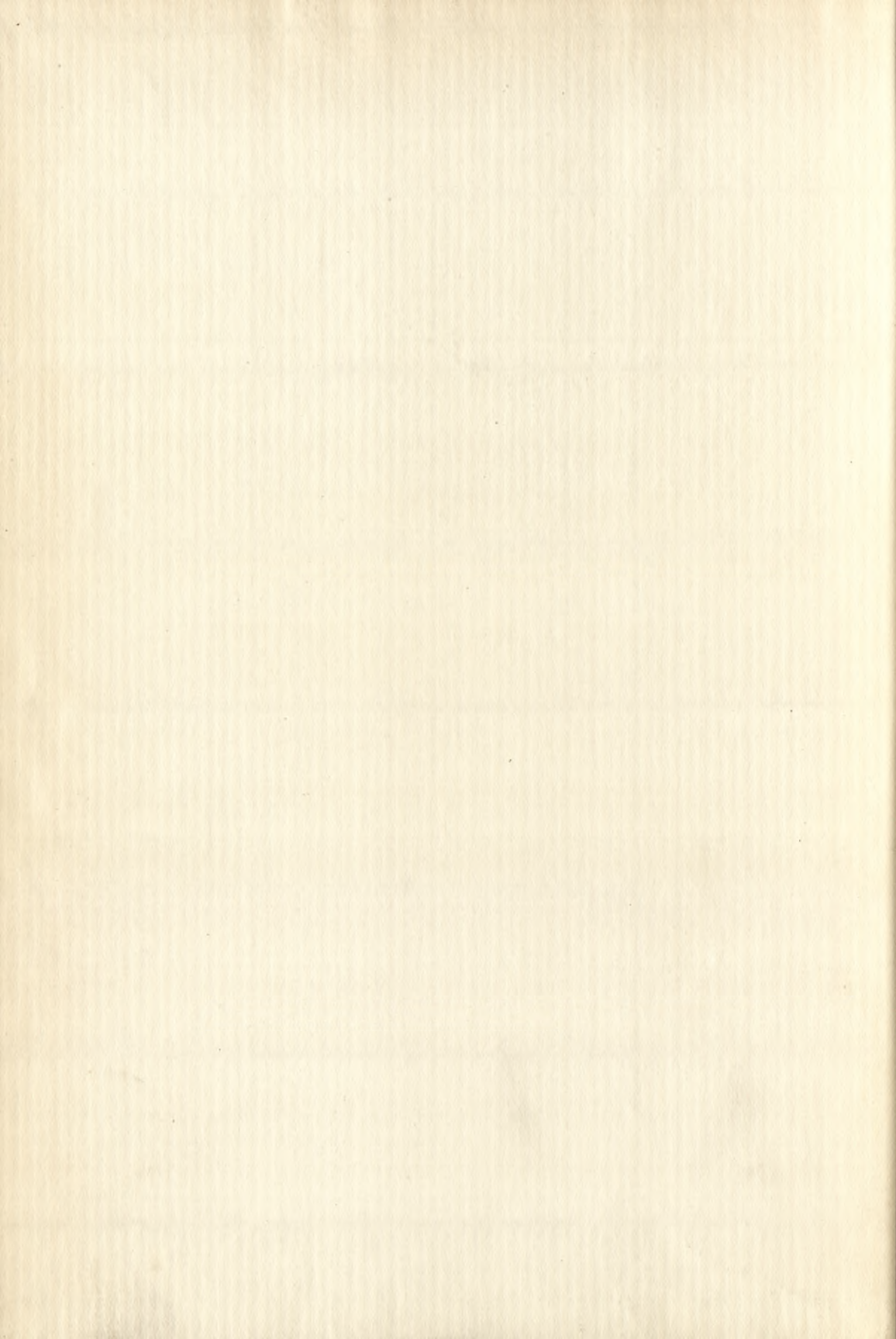
P

Centralbiblioteket
Allmänna Sektionen

Ref.
Oi-c
SOS

49.3

Rep. (mag.)

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

Arkivexemplar

HUSHÅLLSBUDGETER
OCH LIVSMEDELSKONSUMTION
I STÄDER OCH TÄTORTER
1940—1942

AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1943

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

424039

LES BUDGETS FAMILIAUX ET LA
CONSOMMATION DES DENRÉES ALIMENTAIRES DANS
LES VILLES ET AUTRES AGGLOMÉRATIONS

1940—1942

Pour la table des matières voir page	VI
Pour le résumé en français voir page	118

Genom Kungl. brev den 29 augusti och 24 oktober 1941 uppdrog Kungl. Maj:t åt socialstyrelsen att, i samråd med medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan, utföra en budgetundersökning för utrönande av kristidens inverkan på hushållningen, särskilt inom mindre bemedlade, barnrika familjer. Bland annat borde ransoneringarnas och prisrabatteringarnas betydelse för hushållens ekonomi samt hushållsmedlemmarnas levnadsstandard och hälsotillstånd utredas. I planläggningen och utformningen av undersökningen ha förutom representanter för nyssnämnda myndigheter deltagit även sådana för 1941 års befolkningsutredning.

Denna budgetundersökning, som närmast avsåg förhållandena i november 1941, är i de delar den berör hushåll bosatta i städer och andra tätorter huvudföremålet för den publikation, som härmed framlägges.

Härjämte redovisas i det följande en sammanfattning av vissa huvudresultat för åren 1940—1942 från den fortlöpande undersökning av livsmedelskonsumtionen inom städer och stadssamhällen, som påbörjades jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 26 januari 1940 och för vilken redogörelser kvartalsvis återgivits i Sociala Meddelanden. Vidare redogöres för den läkarundersökning av hushållsbokförare och dessas familjer, som anordnades i samband med 1941 års budgetundersökning, samt för den första av de två ytterligare undersökningar rörande hälsotillståndet, som utförts enligt Kungl. Maj:ts beslut den 2 oktober 1942.

Ledningen av arbetet med bearbetningen av primärmaterialen från 1941 års budgetundersökning har handhåfts av förste aktuarien Bengt Helger. Sedan Helger från den 10 augusti 1942 beviljats tjänstledighet för annat uppdrag, har närmaste ledningen av arbetet övertagits av t. f. förste aktuarien Erik Soop, som färdigställt undersökningen och författat förevarande berättelse. Biträde har härvid lämnats av fil. kand. Roland von Euler, som även självständigt handhaft den statistiska bearbetningen av materialet från de medicinska undersökningarna.

De medicinska undersökningarna ha utförts av amanuensen vid Karolinska institutets pediatrika klinik med. lic. Stig-Torsten Hultman med biträde vid den första undersökningen av med. lic. Bengt Nordmark och den andra av med. lic. Erik Hofman-Bang. Den i kap. 6 intagna berättelsen rörande läkarundersökningarnas resultat har avfattats av Hultman.

Stockholm i juni 1943.

KARL J. HÖJER.

BERTIL NYSTRÖM.

I N N E H Å L L.

	Sid.
Förord	1
Kap. 1. Undersökningarnas tillkomst, utförande och huvudresultat	1
Undersökningarnas tillkomst och utförande	1
Huvudresultat	7
Kap. 2. Hushållens inkomster	9
Inkomster inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning	9
Inkomstnivån	9
Inkomstbudgetens sammansättning	12
Räkenskapernas balans	14
Hushållens fördelning på inkomstklasser	14
Inkomsternas förändringar 1933—1941 och under kristiden 1940—1942	14
Kap. 3. Hushållens utgifter	17
Utgifterna inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning	17
Utgifterna under bokföringstiden (28 dagar)	17
Årsbelopp för vissa utgiftslag	23
Bostadsförhållanden	24
Konstruktionen av årsbudgeter	27
Förekomsten av vissa hushållsmaskiner	31
Livsmedelsutgifternas förändring 1933—1941 och under kristiden 1940—1942	31
Kap. 4. Konsumerade kvantiteter av livsmedel	34
Konsumerade kvantiteter inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning	34
Social- och inkomstgrupper	34
Hushållstyper	36
Ortstyper och landsdelar	37
Ransonerna	37
Konsumtionens förändringar 1933—1940 och under kristiden	39
Kap. 5. Kostens näringsvärde	44
Kostens näringsvärde inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning	44
Social- och inkomstgrupper	44
Hushållstyper	47
Ortstyper och landsdelar	52
Näringsstillförselns förändringar 1933—1940 och under kristiden	53
Kap. 6. Undersökningar av hälsotillståndet inom stadshushåll 1942	59
<i>Huvudtabeller</i>	<i>65</i>
<i>Bilaga 1. Formulär</i>	<i>104</i>
» 2. Näringsvärdestabell	108
» 3. Konsumtionsenhetsskalor m. m.	110
» 4. Några metodfrågor	111
» 5. Vitaminerna och deras betydelse för hälsotillståndet	115
<i>Sammanfattning på franska</i>	<i>118</i>
<i>Förteckning över svenska undersökningar rörande hushållsbudgeter och kostvanor m. m.</i>	<i>121</i>

HUVUDTABELLER (sid. 65—103).

Budgetundersökningen i november 1941.

Tab. 1.	Utgifter per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper. Arbetare.
» 2.	» » » » » » » » » » . Tjänstemän.
» 3.	» » » » » » » » » » . Fattigvårdshushåll.
» 4.	» » » » » » » » » » . Beredskapshushåll.
» 5.	» » » » och 28 dagar inom olika inkomstgrupper bland arbetar- och tjänstemanna- samt medelklasshushåll.
» 6.	» » » » och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll tillhörande vissa hushållstyper och inkomstgrupper.
» 7.	» » » » och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll inom olika ortsgupper och landsdelar.
» 8.	» » » » och 28 dagar. Pensionärshushåll.
» 9.	Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper. Arbetare.
» 10.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper. Tjänstemän.
» 11.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper. Fattigvårdshushåll.
» 12.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper. Beredskapshushåll.
» 13.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom olika inkomstgrupper bland arbetar- och tjänstemanna- samt medelklasshushåll.
» 14.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom arbetar- och tjänstemannahushåll tillhörande vissa hushållstyper och inkomstgrupper.
» 15.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll inom olika ortsgupper och landsdelar.
» 16.	» » » » av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar. Pensionärshushåll.
» 17.	De enskilda arbetar-, tjänstemanna- och fattigvårdshushållens fördelning efter kostens näringsvärde.

Den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

- » 18. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och utgifter härför per hushåll och 14 dagar enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen 1940—1942.
- » 19. Kostens näringsvärde per hushåll och 14 dagar inom skilda hushållstyper enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

TABLE DES MATIÈRES.

	Page.
Chap. 1. Origine, élaboration et résultats principaux des enquêtes	1
Chap. 2. Revenus des ménages	9
Revenus des différents groupes de ménages d'après l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux	9
Niveau des revenus	9
Composition du budget des revenus	12
Balance des comptes	14
Répartition des ménages en classes de revenus	14
Variations des revenus pendant les années 1933—1941 et pendant la crise 1940—1942	14
Chap. 3. Dépenses des ménages	17
Dépenses des différents groupes de ménages d'après l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux	17
Dépenses durant la période de tenue des comptes (28 jours) . . .	17
Montant annuel de certaines sortes de dépenses	23
Conditions de logement	24
Etablissement de budgets annuels	27
Présence de machines à coudre, de postes de radio, de téléphone, etc.	31
Variations des dépenses pour aliments pendant les années 1933—41 et pendant la crise 1940—1942	31
Chap. 4. Quantités de denrées alimentaires consommées	34
Consommation des différents groupes de ménages d'après l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux	34
Groupes sociaux et de revenus	34
Types de ménages	36
Types de localités et régions géographiques	37
Rations	37
Variations de la consommation pendant les années 1933—1940 et pen- dant la crise	39
Chap. 5. Valeur nutritive de l'alimentation	44
Valeur nutritive de l'alimentation dans différents groupes de ménages d'après l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux	44
Groupes sociaux et de revenus	44
Types de ménages	47
Types de localités et régions géographiques	52
Variations de la valeur nutritive pendant les années 1933—1940 et pendant la crise	53
Chap. 6. Enquêtes sur l'état de santé dans les ménages urbains en 1942	59
<i>Tableaux généraux</i>	65
<i>Supplément 1. Questionnaire</i>	104
» 2. Tableau des denrées alimentaires	108
» 3. Echelles d'unités de consommation etc.	110
» 4. Questions de méthode	111
» 5. Les vitamines et leurs importance pour la santé	115
<i>Résumé en français</i>	118
<i>Bibliographie des travaux suédois concernant les budgets familiaux etc.</i>	121

TABLEAUX PRINCIPAUX (pages 65—103).

L'enquête de novembre 1941 sur les budgets familiaux.

Tabl. 1.	Dépenses par ménage et par 28 jours	dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ouvriers.
Tabl. 2.	» » » » » » »	dans des types différents de ménages en novembre 1941. Employés.
Tabl. 3.	» » » » » » »	dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ménages secourus par l'Assistance publique.
Tabl. 4.	» » » » » » »	dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ménages où le chef de famille est mobilisé.
Tabl. 5.	» » »	et par 28 jours dans des classes différentes de revenus en novembre 1941. (Ouvriers et employés. Classe moyenne.)
Tabl. 6.	» » »	et par 28 jours dans des ménages d'ouvriers et d'employés appartenant à certains types de ménages et classes de revenu en novembre 1941.
Tabl. 7.	» » »	et par 28 jours dans des types de localités et régions différentes. Ouvriers et employés en novembre 1941.
Tabl. 8.	» » »	et par 28 jours. Bénéficiaires de pensions nationales.
Tabl. 9.	Quantités consommées	de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ouvriers.
Tabl. 10.	» »	de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des types différents de ménages en novembre 1941. Employés.
Tabl. 11.	» »	de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ménages secourus par l'Assistance publique.
Tabl. 12.	» »	de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des types différents de ménages en novembre 1941. Ménages où le chef de famille est mobilisé.
Tabl. 13.	» »	de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des classes différentes de revenus en novembre 1941. (Ouvriers, employés. Classe moyenne.)

- Tabl. 14. Quantités consommées de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des ménages d'ouvriers et d'employés appartenant à certains types de ménages et classes de revenu en novembre 1941.
- Tabl. 15. » » de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours dans des types différents de localités et de régions en novembre 1941. Ouvriers et employés.
- Tabl. 16. » » de denrées alimentaires et valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 28 jours. Bénéficiaires de pensions nationales.
- Tabl. 17. La dispersion des ménages particuliers des ouvriers, des employés et des ménages secourus par l'Assistance publique d'après la valeur nutritive de l'alimentation.

L'enquête courante sur la consommation.

- Tabl. 18. Quantités consommées et coût des denrées alimentaires par ménage et par 14 jours d'après l'enquête courante sur la consommation 1940—42.
- Tabl. 19. La valeur nutritive de l'alimentation par ménage et par 14 jours dans des types différents de ménage d'après l'enquête courante sur la consommation.
-

Kap. 1. Undersökningarnas tillkomst, utförande och huvudresultat.

Undersökningarnas tillkomst och utförande.

Undersökningarnas tillkomst och anordnande. Hösten 1939 började förberedelserna för den undersökning av livsmedelsförbrukningen inom familjehushållen under kristiden,¹ som brukar benämnas den fortlöpande konsumtionsundersökningen. Syftet med densamma var och är alltså att genom upprepade undersökningar av hushållsräkenskaper över livsmedelsförbrukningen, förda under 14 dagar, skaffa en grundval för studiet av kristidens inverkan på hushållsekonomin, livsmedelskonsumtionen och näringstillförseln. Den första undersökningen kom till stånd i städer och stadssamhällen under första kvartalet 1940.² Enligt planen har bokföringen i denna serie därefter upprepats en gång varje kalenderkvartal. De första tolv undersökningarnas huvudresultat redovisas i denna publikation.³ Undersökningarna omfatta arbetar- och s. k. tjänstemannahushåll med normala inkomster till ett antal av 400 å 500 per gång. De anordnas av socialstyrelsen i samarbete med statens institut för folkhälsan och statens livsmedelskommission. Kontakten med hushållen förmedlas av medlemmar i lokala föreningar anslutna till någon av centralorganisationerna Kooperativa förbundet, Socialdemokratiska kvinnoförbundet eller Husmodersföreningarnas riksförbund. Dessa lokala ombud, som till antalet äro c:a 65, erhålla för varje anskaffat hushåll, som deltagar med godkänt formulär, 3 kr. Bokförarna erhöilo till en början alls ingen ersättning, men från och med andra kvartalet 1941 har utdelats en premie å 10 kr. till hushåll, som deltagit i fyra på varandra följande bokföringar med godkända räkenskaper.

Redan hösten 1940 utökades den fortlöpande konsumtionsundersökningen med en ny serie berörande landsbygdens hushåll — småbrukare och gifta lantarbetare — vilken från och med fjärde kvartalet 1940 fortgått med en bokföringsperiod varje halvår.⁴ Denna del av konsumtionsundersökningen är icke föremål för redovisning i denna publikation.

Allteftersom kristiden framskred, växte behovet av en större, allmän hushållsbudgetundersökning omfattande ett urval av hushåll, som representerade skilda delar av svenska folket. Detta urval skulle omfatta icke blott arbetar- och tjänstemannafamiljer med normala inkomster utan även dylika med särskilt

¹ Med uttrycket kristiden avses i denna publikation — något oegentligt — tiden fr. o. m. år 1940 och framåt, så långt redogörelsen sträcker sig, d. v. s. t. o. m. år 1942.

² Datum för de Kungl. brev, enligt vilka här redovisade undersökningar utförts, meddelas i förordet.

³ Redogörelser för undersökningen ha tidigare införts i Sociala Meddelanden årg. 1940, sid. 228, 547 och 825, årg. 1941, sid. 54, 390, 739 och 934, årg. 1942, sid. 327, 439 och 599 samt årg. 1943, sid. 209. Jfr även årg. 1943, sid. 402.

⁴ Resultaten ha publicerats i Soc. Medd. årg. 1941, sid. 547, årg. 1942, sid. 146, 524 och 929 samt årg. 1943, sid. 398.

låga inkomster, vidare hushåll, från vilka mannen varit borta till följd av att han fullgjort militärtjänst — här benämnda beredskapshushåll — hushåll understödda av fattigvården, hushåll med relativt höga inkomster — här kallade medelklasshushåll — samt slutligen hushåll av äldre personer med tilläggs-pension genom folkpensioneringen och landsbygdshushåll av samma kategorier, som ingå i den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

I motiveringen till undersökningen heter det bl. a., att man ville undersöka kristidens inverkan på barnfamiljernas levnadsförhållanden och därvid i synnerhet de ekonomiskt sämst lottades. Som jämförelsematerial behövdes också kännedom om levnadsvillkoren inom bättre situerade folkskikt. Även för de statistiska undersökningarna över levnadskostnadernas växlingar i tid och rum (levnadskostnadsindex och dyrortsgrupperingar) krävdes kännedom om skilda folkgruppers hushållsbudgeter. För kristidsmyndigheterna vore det vidare av värde att erhålla vidgad kännedom om konsumtionens storlek inom hushåll av olika typ och inom olika inkomstskikt i och för utformningen av ransonerings- och subventionssystemet. Behov av kunskaper om minimistandardens föreläge slutligen för de myndigheter, som hade att taga ställning till frågor om tillräckligheten av fattigvårds- och barnavårdsunderstöd eller att slita tvister härom.

Uppdraget att utföra undersökningen gavs åt socialstyrelsen i samråd med medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan.

Materialet till densamma skulle anskaffas genom en fyra veckors bokföring omfattande samtliga utgifter och inkomster och en retrospektiv översikt rörande viktigare ekonomiska data m. m. Sedan Kungl. Maj:ts uppdrag erhöles samt ombud och bokförare anskaffats, igångsattes bokföringen de första dagarna av november 1941, i undantagsfall något senare eller fram mot mitten av månaden. Det är denna undersökning, som i föreliggande publikation går under benämningen 1941 års budgetundersökning. Den intager en central plats i kristidens undersökningar rörande svenska folkets levnadsvillkor och är huvudföremålet för denna publikation. Här redovisas dock icke resultatet av undersökningen rörande landsbygdens hushåll.¹

Vid anskaffningen och instruerandet av deltagarna i 1941 års budgetundersökning samt förmedlingen av formulären fungerade dels de ombud, som redan medverkade i den fortlöpande konsumtionsundersökningen, dels ett antal nya ombud, som anvisades av fattigvårdsnämnderna m. fl. på orter, som berördes av undersökningen. Sammanlagt verkade omkring 440 ombud med i allmänhet c:a 5 hushåll vardera. Ombuden erhöles 10 kr. för varje anskaffat hushåll, som fullföljde bokföringen med godkända räkenskaper. Bokförarens ersättning var 5 kr. De hushåll, som eljest skulle deltagit i den fortlöpande konsumtionsundersökningen i stad och på land i fjärde kvartalet 1941, erbjödos att i stället ingå i den allmänna budgetundersökningen, och den särskilda konsumtionsundersökningen inställdes därför. Dessa hushåll bokförde sina livsmedelsutgifter på samma slags formulär med fasta rubriker, som alltid användes vid

¹ Vissa preliminära redogörelser för budgetundersökningens resultat infördes under år 1942 i oc. Medd. Jfr litteraturförteckningen i slutet av denna publikation.

den fortlöpande konsumtionsundersökningen, medan övriga hushåll uteslutande begagnade de formulär, vilka beskrivas i bilaga 1. Denna olikhet i fråga om formulären visade sig vid instruerandet av hushållen och sedermera vid bearbetningen av materialet medföra rätt betydande olägenheter. Inalles deltog omkring 2 000 hushåll i undersökningen.

I planen för 1941 års hushållsbudgetundersökning ingick, att kännedomen om hushållens levnadsförhållanden skulle kompletteras med erfarenheter angående de berörda hushållsmedlemmarnas hälsotillstånd, vunna genom en särskild läkarundersökning. En sådan igångsattes också i januari 1942. Den omfattade hushåll från olika inkomst- och socialskikt med ett eller flera minderåriga barn, boende i städer och stadssamhällen, vilka deltagit i budgetundersökningen i november 1941.

Denna kombinerade undersökning av livsmedelsförbrukning och hälsotillstånd var den första i sitt slag i vårt land. Syftet med densamma var att genom själva läkarundersökningen erhålla en uppfattning om folkets — speciellt barnens — hälsotillstånd under kristiden. Jämförelser mellan eventuella tecken på undernäring eller bristsjukdomar och kostens sammansättning ansågs vidare kunna bl. a. bli till vägledning vid ransoneringssystemets utformning, eventuell tilldelning av skyddsläkemedel eller andra förebyggande åtgärder.

Efter framställning från de anordnande myndigheterna erhöles Kungl. Maj:ts uppdrag att utföra ytterligare två kombinerade hushålls- och läkarundersökningar under budgetåret 1942/43. Den första kom till stånd under september—november 1942 och den andra under maj—juni 1943, bägge anslutna till de samtidigt pågående kvartalsundersökningarna inom städer och stadssamhällen i serien fortlöpande konsumtionsundersökningar. Omkring hälften av de hushåll, som eljest skulle deltagit i den fortlöpande konsumtionsundersökningen ingingo vid dessa tillfällen i läkarundersökningen, för vilken bokföringsperioden var 28 dagar. Dessa hushålls formulär ha ändock kunnat användas för konsumtionsundersökningen, sedan uppgifterna enligt desamma halverats för att göras jämförbara med fjortondagarsformulären från övriga i densamma deltagande hushåll.

Då läkarundersökningarna i samband med budgetundersökningen planlades, beslöts, för ernående av största möjliga enhetlighet och kontinuitet i den medicinska kontrollen, att en och samma läkare skulle handha undersökningarna. Materialet visade sig dock vara för stort för att på tillräckligt kort tid kunna gås igenom av en person, varför arbetet måste delas upp på två läkare. Dessa ha, medförande erforderlig apparatur, besökt i undersökningen deltagande orter. Klientelet har kallats till undersökning i en centralt belägen lokal på förut överenskomna tider. I förekommande fall har ersättning för resa till undersökningslokalen — vanligen per spårvagn eller buss, mera sällan per bil — utbetalats av undersökningens medel. Deltagare i hushållsbokföring och läkarundersökning har härför erhållit 5 kr. per gång. Ombudens arvoden ha varit 5 kr. per hushåll.

Resultaten av de vid tiden för denna berättelses avgivande färdigställda läkarundersökningarna vintern 1941/42 och hösten 1942 redovisas i kap. 6.

Materialiet och dess bearbetning. *Materialiet.* Vid 1941 års budgetundersökning eftersträvades ett material av 2 100 bearbetningsbara räkenskaper. Med tanke på att en del bokförare kunde antagas komma att av en eller annan orsak icke fullfölja undersökningen och att icke alla inkomna formulär kunde vara användbara, efterfrågades till en början 2 600 deltagare. Ombuden fingo anmäla, hur många deltagare av olika kategorier de trodde sig kunna anskaffa, och sedan rapporter härom ingått, meddelades vart och ett av dem, huru många av varje kategori de borde låta deltaga. Från vissa kategorier — särskilt medelklassen och jordbrukarbefolkningen — visade det sig mycket svårt att erhålla deltagare. Pensionärerna deltog gärna till en början men avföllö talrikt under undersökningens gång. Ett tämligen stort antal formulär måste kasseras på grund av ofullständig bokföring el. dyl. En sammanfattning av vissa hithörande data ha sammanförts i följande tablå:

	Antal formulär		
	Önsk- värt	In- kommet	Bear- betat
Arbetare och tjänstemän	700	960	797
Fattigvårdshushåll	300	260	243
Beredskapshushåll i vilka mannen varit hemma:			
a) högst 3 dagar	} 300	370	{ 153
b) mer än 3 men högst 14 dagar			
Medelklass	200	91	85
Pensionärer: a) Ensamma	100	92	82
b) Makar	100	122	107
Småbrukare	200	246	135
Lantarbetare	200	245	194
Summa	2 100	2 386	1 897

Att antalet hushåll, som slutligen kom att ingå i gruppen medelklass, är så ringa torde delvis bero på att ombuden icke tillägnade sig fullt samma uppfattning som socialstyrelsen om vilka hushåll, som vore att hänföra till denna socialgrupp. Åtskilliga deltagare, som ombuden rapporterat såsom medelklass, ha sedermera blivit placerade i gruppen tjänstemän.

Såsom medelklass ha betraktats dels hushåll, där mannen icke varit kroppsarbetare och familjeinkomsten överstigit c:a 7 000 kr. per år, dels hushåll, där mannen haft ett yrke, till vilket i allmänhet fordras studentexamen eller motsvarande utbildning. Gruppen tjänstemän överensstämmer med den socialgrupp, som vid tidigare undersökningar brukat benämnas lägre tjänstemän, och omfattar hushåll tillhörande i allmän eller privat tjänst anställda personer i subaltern ställning och en sammanlagd årsinkomst av upp till c:a 7 000 kr. Som typisk för denna grupp brukar betecknas en statstjänsteman i 11:e löneklassen. Till gruppen har även räknats hushåll tillhörande utövare av vissa hantverk. Om härtill lägges, att såsom pensionärer räknats åldringar med tilläggspension, såsom fattigvårdshushåll hushåll som vid tiden för bokföringen i november 1941 uppburo understöd av fattigvården utan att likväl hushållsföreståndaren var åldring, och såsom beredskapshushåll hushåll tillhörande grupperna arbetare och tjänstemän, där mannen under bokföringsperioden varit inkallad

Tab. A. Hushållens fördelning på ortsgrupper och landsdelar.

	Ortsgrupper						Samtliga hushåll	Landsdelar				
	Stockholm	Göteborg	Malmö	Orter med				Södra Sverige	Småland o. Öarna	Västra Sverige	Östra Sverige	Norra Sverige
				70-25 000 inv.	25-10 000 inv.	under 10 000 inv.						
<i>1941 års budgetundersökning</i>												
Arbetare	81	48	27	103	93	268	620	108	61	148	187	116
Tjänstemän	34	15	5	34	30	59	177	28	14	50	61	24
Fattigvårdshushåll	41	53	7	41	42	59	243	49	28	89	61	16
Beredskapshush. ¹ a)	21	18	12	32	25	45	153	41	18	38	42	14
b)	15	6	12	12	15	41	101	24	13	18	33	13
Medelklass	10	2	—	12	14	47	85	24	18	20	9	14
Pensionärer ¹ a)	19	8	13	10	13	19	82	21	9	15	29	8
b)	13	12	14	19	12	37	107	28	13	22	33	11
Summa	234	162	90	263	244	575	1 568	323	174	400	455	216
<i>Den fortlöpande konsumtionsundersökningen i stads- och samhällen</i>												
1940 1:a kv.	66	41	28	76	48	159	418	85	40	113	146	34
» 2:a »	62	40	15	73	67	178	435	61	39	126	138	71
» 3:e »	51	49	17	70	80	166	433	72	49	136	117	59
» 4:e »	84	45	25	89	74	189	506	80	65	135	166	60
1941 1:a kv.	93	20	15	77	69	146	420	44	67	86	157	66
» 2:a »	90	21	20	77	69	143	420	58	68	82	151	61
» 3:e »	71	28	24	63	61	178	425	75	75	101	118	56
» 4:e »	38	19	7	46	40	150	300	37	44	70	85	64
1942 1:a kv.	63	37	27	71	66	170	434	68	70	105	121	70
» 2:a »	59	37	32	69	73	165	435	73	74	95	113	80
» 3:e »	96	61	32	59	76	185	509	73	81	110	151	94
» 4:e »	88	37	30	67	82	156	460	72	68	97	141	82
Tätortsbefolkningens ² procentuella fördelning enligt 1940 års folkräkning	20·2	9·0	4·6	18·8	13·6	33·8	100·0	15·2	8·2	26·4	34·2	16·0

till den förstärkta försvarsberedskapen, torde de olika s. k. socialgrupperna vara tillräckligt presenterade.

Hushållens fördelning på orter eller grupper av orter av olika storlek (ortsgrupper) och landsdelar framgår av tab. A. Till södra Sverige ha räknats Skåne och Blekinge, till västra Sverige västkustlandskapen och de mellersta delarna av landet till och med Örebro län i öster och Värmland i norr, till Småland och Öarna förutom nämnda landskap Öland och Gotland, till östra Sverige Östergötland, Stockholms stad och länen kring Mälaren samt till norra Sverige resten av landet. Jämförd med den nedersta raden i tabellen ter sig materialets regionala fördelning i stort sett god. Bland fattigvårdshushållen är dock Göteborg över- och Norrland underrepresenterat. Det sista gäller även beredskapshushåll och pensionärer. Materialets representativitet vad inkomstnivån beträffar beröres i kap. 2.

¹ Om betydelsen av bokstäverna a och b, jfr tablan å föregående sida.

² Den i städer, köpingar, municipalsamhällen och icke-administrativa tätorter med minst 200 invånare bosatta befolkningen.

De i 1941 års budgetundersökning deltagande hushållens genomsnittliga medlemstal var bland arbetarna 4·90, tjänstemännen 3·97, fattigvårdshushållen 4·88 och medelklassen 4·11. Vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen har antalet växlat något mellan olika undersökningar, närmare bestämt mellan 3·95 och 4·14. Samtliga nu anförda tal överstiga betydligt medelantalet medlemmar per hushåll i städer, köpingar och municipalsamhällen m. m. Enligt 1935 års folkräkning var nämligen antalet personer per hushåll (omfattande icke blott familjemedlemmar utan även hyresgäster och tjänare, som sammanbott med familjen) 3·0. De i 1933 års hushållskostnadsundersökning¹ medtagna hushållen omfattade bland arbetare och tjänstemän i medeltal 4·09 personer och inom medelklassen ungefär lika många.

Som ett allmänt omdöme om de i undersökningarna deltagande hushållen kan sägas, att de sannolikt utgöra en elit vad ordningssamhet och ekonomiskt sinne beträffar. Detta har helt visst inverkat på deras levnadssätt och hushållning men icke i sådan grad, att de framlagda hushållsbudgeterna skulle i stort sett vara mindre representativa för ifrågavarande befolkningsskikt i allmänhet. Då fråga är om utgifterna för t. ex. spritdrycker — möjligen också för tobak — eller förekomsten av egnahem o. dyl. synes man dock böra göra en reservation härför.

Bearbetningen. Sedan materialet underkastats granskning, åsattes de olika utgiftsposterna kodnummer. Antalet sådana nummer var inom livsmedelskontot 76 och övriga delar av hushållsbudgeten 29. För varje hushåll summerades alla poster med samma kodnummer, varvid två s. k. kassaregister-apparater kommo till användning. Dessa hade 27 räkneverk och kunde alltså magasinera och trycka summorna för var och en av 27 poster. Varje bokföringsformulär genomgicks två gånger med 26 av räkneverken, varvid summorna för de 52 vanligaste utgiftsslagen trycktes på särskilda kartoliner. För de övriga posterna tryckte det 27:e räkneverket »kvitton», d. v. s. lappar med kodnummer och utgiftsbelopp. Beloppen på dessa kvitton summerades därefter i den mån de hade samma kodnummer och överfördes för hand till kartolinerna. Från kartolinerna överfördes alla data rörande livsmedel till hålkort för att bearbetas ytterligare i statistikmaskiner. Härvid erhöll varje hushåll ett kort för varje varuslag — i allmänhet c:a 45 kort — beroende på hur många slags livsmedel, som förbrukats inom hushållet. Inalles stansades c:a 90 000 dylika kort. Med utgångspunkt från de samtidigt med utgiftsbeloppen instansade kvantitetsuppgifterna påfördes hålkorten näringsvärdet i varje varupost genom s. k. gangpunchning. Detta arbete utfördes av en särskilt anlitad hålkortsservice och tillgick så, att sedan korten från alla hushållen sorterats efter varuslag och kvantitet, stansade (punchade) specialmaskiner med hjälp av förut stansade matriskort automatiskt samma näringsvärde på alla kort med samma kodnummer och samma kvantitet. Förfaringsättet är, vad hålkorten beträffar, detsamma som praktiseras vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

Från de kort, som hänföra sig till ett och samma hushåll, har därefter nä-

¹ Levnadsvillkor och hushållsvanor i städer och industriorter omkring år 1933. S. O. S. Stockholm 1938.

ringsvärdet för hushållets hela livsmedelsförbrukning sammanförts och — antingen automatiskt, vilket var fallet beträffande budgetundersökningen, eller med hjälp av kartoliner, vilket skett vid konsumtionsundersökningarna — påförts särskilda hålkort, ett för varje hushåll. Från dessa ha därefter i förekommande fall näringsvärdesuppgifterna överförts till de kort, ett för varje familjemedlem, på vilka de viktigaste resultaten av läkarundersökningen instansats.

Hushållens inkomstuppgifter och uppgifter om bostad m. m. enligt formulär 3 ingingo icke i den bearbetning, som nu skildrats. Nämnade data överfördes för hand, hushåll för hushåll, till särskilda listor (»slipsar»), vilka — uppräddade på ett s. k. pegboard — summerades hushållsgruppvis med hjälp av vanliga additionsmaskiner.

Huvudresultat.

Det väsentliga resultatet av 1941 års budgetundersökning återfinnes i huvudtabellerna 1—17 och vissa texttabeller. I huvudtabell 1—8 redovisas i medeltal per hushåll utgifterna under de 28 dagar, som bokföringen pågick; detaljerat vad livsmedlen beträffar, mera sammandraget i fråga om övriga utgifter. Arbetare, tjänstemän, fattigvårdshushåll, beredskapshushåll och pensionärer redovisas uppdelade på renodlade hushållstyper, vilket avser att ge möjlighet att jämföra socialgrupperna utan att förvillas av olikheterna i hushållens genomsnittliga storlek. Medelklasshushållen ha ansetts för få för en dylik uppdelning. Vid denna liksom tidigare undersökningar har det visat sig, att skillnaden mellan arbetare och tjänstemän i sättet att disponera inkomsten — utom vad som kan bero på inkomstnivåns olikheter — är mycket ringa, varför dessa bägge socialgrupper i vissa tabeller slagits ihop till en. I tab. 5 återfinnas dylika budgeter för arbetare och tjänstemän uppdelade på vissa inkomstklasser. I tab. 6 redovisas samma hopslagna socialgrupp fördelad på inkomstklasser i kombination med hushållstyper. I tab. 7 finner man budgeter för hushåll inom olika ortstyper och landsdelar.

Tabellerna 9—16 äro uppställda på alldeles motsvarande sätt som nyss angivna tabeller och innehålla mot utgiftsbeloppen svarande livsmedelskvantiteter samt det samlade näringsvärdet av födan under 28 dagar. De individuella hushållens spridning kring vissa av de genomsnittliga näringsvärdena framgår för några socialgrupper av tab. 17.

För komplettering av huvudtabellerna må hänvisas till texttabellerna L, som visar bostadsutgifterna, och M, som visar utgifterna för diverse ändamål beräknade för ett helt år på hushållens uppgifter för en längre period än bokföringstiden. I tab. N redovisas bostadsförhållandena och förekomsten av vissa hushållsmaskiner m. m. En koncentrerad sammanställning av huvudresultatet vad näringsförhållandena beträffar återfinnes i tab. T, sid. 45.

Sammanfattande uppgifter berörande den fortlöpande konsumtionsundersökningen meddelas i tab. 18 och 19. — Redogörelsen för läkarundersökningarna återfinnes, som redan nämnts, i kap. 6.

Den andel av hushållens inkomster, som användes för livsmedelsförbruk-

ningen, var högre enligt undersökningarna under innevarande kristid än enligt budgetundersökningen 1933. För arbetarhushåll med två barn kunde vid 1941 års budgetundersökning beräknas, att sagda andel utgjorde 40 à 45 %, för tjänstemannahushåll av ungefär samma medelstorlek c:a 35 % och för medelklassen, vilkas hushåll genomsnittligt dock voro något större, 25 à 30 %. Vid 1933 års undersökning låg motsvarande livsmedelsprocent 5 à 10 procentenheter lägre inom resp. hushållsgrupp, varvid dock är att märka, att den förändring, som sålunda konstateras, överdrivits genom förskjutningar i inkomstnivåerna, vilka icke torde vara fullt representativa för den faktiska utvecklingen. Talen äro dessutom osäkra, då de korta kristidsundersökningarna icke så väl lämpa sig för uppställandet av årsbudgeter. De möjliggöra däremot jämförelser mellan olika hushållsgrupper. Av dessa jämförelser kan man finna, att t. ex. pensionärernas budget till övervägande delen, eller 85 à 90 %, upptogs av utgifterna för livsmedel, bostad samt bränsle och lyse, medan motsvarande utgifter för arbetarna omfattade endast c:a 60 % av inkomsten. Man har icke funnit tecken på att livsmedelsprocenten skulle ökat under kristiden.

Vad beträffar konsumtionen av skilda slag av livsmedel ha undersökningarna visat, att det liksom tidigare råder typiska olikheter mellan skilda inkomstgrupper, hushållstyper, landsdelar m. m. Det förefaller dock, som om dessa olikheter vore mindre än vid tiden för 1933 års hushållsbudgetundersökning. Bland förändringar under kristiden förtjänar särskilt nämnas en minskning i förbrukningen av kött, fläsk, ägg och matfett och en ökning i förbrukningen av mjölk, färsk fisk och potatis.

Näringsstillförseln synes på det hela taget ha ökats något sedan 1933. En utjämning har samtidigt ägt rum mellan skilda hushållsgrupper. Av särskild betydelse synes därvid den utjämning vara, som sannolikt ägt rum mellan hushåll av olika storlek och lett till en relativ förbättring i barnhushållens ställning. Den tillbakagång, som successivt inträtt under kristiden, synes i vissa viktiga avseenden ha träffat barnhushållen mindre än de övriga. Alltjämt föreligga dock tecken på att en försämring i näringsstandarden skulle inträda, då barnantalet i hushållen ökar. Hushållets sammansättning synes för övrigt vara den miljöfaktor, som starkast påverkar näringsstandarden, medan de lokala förhållandena och inkomstnivån — inom de gränser denna varierat för hushåll tillhörande gruppen arbetare och tjänstemän — haft ett ganska ringa inflytande. En överlag knappare näringsstillförsel observerades för fattigvårdshushåll och pensionärshushåll.

Minskningen i näringsstillförseln under kristiden gäller huvudsakligen fett och vitamin A. I fråga om dessa ämnen uppgick nedgången år 1942 till 15 à 20 % i förhållande till år 1940. Nedgången i födans kalorivärde kan beräknas till endast omkring 5 %.¹ Tillförseln av vitamin C har ökats med c:a 10 %.

Genom läkarundersökningen ha inga symtom på sådana brister eller sjukdomar framkommit, vilka kunna antagas ha samband med kristiden. Hälso-tillståndet var vid bägge i denna publikation behandlade undersökningar gott. Något tydligt samband mellan kosthåll och hälsotillstånd har hittills icke kunnat påvisas.

¹ Jfr dock Soc. Medd. årg. 1943, sid. 402.

Kap. 2. Hushållens inkomster.

Inkomsterna inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning.

Bokförarna skulle enligt formulär 1 (jfr sid. 104) redovisa alla kontanta inkomster under den fyra veckor långa bokföringstiden med angivande av vilken hushållsmedlem som förvärvat varje särskilt belopp. Även återbetalda lån eller försäljning (och pantsättning) av föremål o. dyl. skulle enligt anvisningarna redovisas som inkomster. Däremot behövde naturainkomsterna under bokföringstiden icke angivas. I de delar, som dessa bestodo av gåvor för löpande konsumtion, egen produktion, tillskott ur förråd o. dyl., kommo de ändock att redovisas såsom anskaffade under bokföringsperioden samman med anteckningarna om inköpta förnödenheter. Det är dock sannolikt, att andra naturatillskott än livsmedel härvid blivit underrepresenterade vid bokföringen. Naturaförmåner på grund av arbetsanställning, såsom fri bostad, fritt bränsle, fri sjukvård, fria arbetskläder m. m., kommo alltså icke att redovisas för själva bokföringsperioden.

Dessa sistnämnda naturatillskott uppgavos i stället samman med de uppgifter angående inkomsterna under de tre första kvartalen av år 1941, som redovisades på formulär 3 (jfr sid. 106). Då detta formulär gällde förfluten tid, har man anledning antaga, att smärre inkomstposter, både kontant och in natura, blivit bortglömda, varigenom särskilt hustruns inkomst, barnens bidrag, »andra kontanta inkomster» och diverse naturatillskott blivit underrepresenterade. Omkring en sjundedel av bokförarna hade egna hem, och såsom inkomst härav har bland »andra naturainkomster» vid bearbetningen uppförts ett belopp motsvarande tre fjärdedelar av den beräknade hyran (exkl. bränslekostnad) för deras bostad. Såsom naturaförmån har vid beräkningen av trekvartalsinkomsterna dessutom i förekommande fall upptagits värdet av förmånen att bo i s. k. barnrikehus.

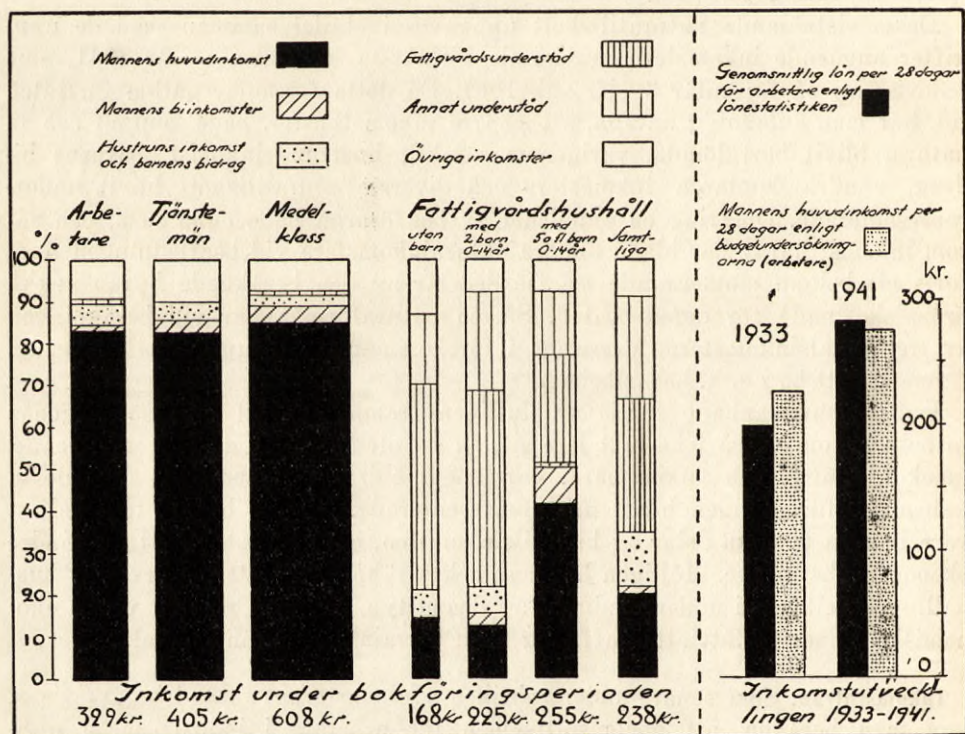
I detta sammanhang förtjänar slutligen framhållas, att undersökningen i princip — om också icke helt i realiteten — uteslöt familjer med inneboende, inackorderingar och vuxna barn, varigenom bidrag till hushållet från dessa kategorier förmodligen blivit underrepresenterade. Sådana bidrag torde eljest vara ganska typiska delar av hushållsinkomsten, om ock i stort sett av mindre ekonomisk betydelse. Möjligen bör man också räkna med, att det urval av hushåll, som deltagar i undersökningar av denna typ, med sitt relativt vakna ekonomiska sinne förstått att skaffa sig flera extrainkomster än normalt.

Inkomstnivån. Som senare under rubriken »Inkomsternas förändringar» visas, kan man beräkna, att genomsnittslönen för arbetare i industri m. m. uppgick till c:a 280 kr. per 28 dagar under hösten 1941. Samtidigt visade budget-

Tab. B. Arbetar-, tjänstemanna- och medelklasshushållens inkomster under de tre första kvartalen år 1941 och under bokföringsperioden i november 1941.

Inkomstslag	Absoluta tal (kr.)						Relativa tal (%)					
	Arbetare (620 hushåll)		Tjänstemän (177 hushåll)		Medelklass (85 hushåll)		Arbetare		Tjänstemän		Medelklass	
	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)	Tre kvar- tal	Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)
		Tre kvar- tal		Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)		Tre kvar- tal		Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)		Tre kvar- tal		Bok- fö- rings- peri- oden (28 dag.)
Männens huvudinkomst . . .	2 150	1273	3 110	1335	4 815	1516	77.6	83.0	83.8	82.7	85.4	84.9
" biinkomst . . .	88	5	113	11	327	26	3.2	1.5	3.1	2.7	5.8	4.3
Hustruns inkomst . . .	52	6	149	14	122	13	1.9	1.8	4.0	3.5	2.2	2.1
Barnens bidrag . . .	45	10	12	4	—	2	1.6	3.1	0.3	1.0	—	0.3
Pension . . .	16	—	3	—	9	—	0.6	—	0.1	—	0.2	—
Fattigvårdsunderstöd . . .	29	—	13	—	—	—	1.0	—	0.4	—	—	—
Andra understöd . . .	33	2	8	—	48	6	1.2	0.6	0.2	—	0.8	1.0
Krigsfamiljebidrag . . .	123	1	42	—	14	—	4.4	0.3	1.1	—	0.2	—
Andra kontanta inkomster	37	30	76	38	102	43	1.3	9.1	2.0	9.4	1.8	7.1
Naturaförmåner . . .	10	—	15	—	15	—	0.4	—	0.4	—	0.3	—
Andra naturainkomster . . .	189	2	172	3	185	2	6.8	0.6	4.6	0.7	3.3	0.3
Summa	2 772	329	3 713	405	5 637	608	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Diagram belysande inkomstförhållandena inom vissa hushållsgrupper.

¹ I de fall, då inkomsten förvärvats såsom lön och utbetalats per hel eller halv månad, har beloppet vid bearbetningen justerats att gälla 28 dagar.

Tab. C. *Fattigvårdshushållens inkomster (kr.) i medeltal per hushåll enligt 1941 års budgetundersökning.*

Inkomstslag	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushåll	Därav vuxen med barn 0-14 år	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år			
<i>Antal hushåll</i>	15	14	25	11	17	27	14	12	9	99	21	243
<i>Inkomster under de tre första kvartalen år 1941</i>												
Mannens huvudinkomst . . .	295	540	396	1 001	199	646	998	919	1 123	512	154	574
» biinkomst	89	60	31	32	52	85	95	118	220	44	4	64
Hustruns inkomst	106	86	80	26	52	29	31	25	—	87	142	67
Barnens bidrag	—	—	3	—	—	6	—	—	—	249	5	102
Folkpension ¹ och barnbidrag	148	179	209	208	177	220	212	—	148	267	205	214
Fattigvårdsunderstöd ² . . .	522	467	504	444	810	495	449	491	218	459	620	488
Annat understöd	141	202	127	211	80	101	161	158	170	146	340	143
Krigsfamiljebidrag	—	37	32	52	160	77	113	38	126	88	52	76
Andra kontanta inkomster .	111	3	42	30	79	25	10	—	241	80	11	63
Naturainkomster:												
Förmån på grund av tjänst	—	2	11	27	5	—	3	8	—	13	—	9
Såsom understöd	69	79	101	78	114	116	225	231	230	158	160	141
Andra	29	—	45	18	99	103	141	106	181	82	69	79
Summa	1 510	1 655	1 581	2 127	1 827	1 908	2 438	2 094	2 657	2 185	1 762	2 020
<i>Kontanta inkomster under bokföringsperioden (28 dagar)</i>												
Mannens inkomst	24	64	40	56	20	38	72	106	158	45	2	51
Hustruns inkomst	11	5	8	15	14	1	12	—	1	9	14	8
Barnens bidrag	—	—	4	—	—	3	—	—	4	55	4	23
Folkpension ¹ och barnbidrag	—	13	25	37	29	28	13	—	12	56	31	34
Fattigvårdsunderstöd ²	82	62	79	77	123	95	51	80	46	70	77	77
Annat understöd	28	12	20	28	8	12	53	21	36	14	24	19
Övriga inkomster	22	21	28	16	18	20	17	18	24	21	29	21
Summa	167	177	204	229	212	197	218	225	281	270	181	233

undersökningens arbetarhushåll en medelinkomst från mannens huvudyrke, som var i blott ringa mån lägre eller 275 kr.³ Tjänstemannagruppen i budgetundersökningen synes däremot ligga mindre väl i förhållande till lönestatistikens uppgifter, då den senare i medeltal för manliga privatanställda år 1941 anger inkomsten till 393 kr. per 28 dagar, medan budgetundersökningen för mannens huvudinkomst har talet 337 kr.³ En statstjänsteman i den vanliga 11:e löneklassen avlönades hösten 1941 på E-ort med 364 kr. för samma tid.

Beträffande medelklassen finnes ingen löne- eller inkomststatistik, som lämpar sig till jämförelse, men det medelbelopp av 516 kr., som mannens huvudinkomst under 28 dagar uppgår till, motsvarande en årslön på 6 700 kr., torde

¹ Tilläggs pension eller invalidunderstöd.

² Eller kommunalt pensionstillskott.

³ Inklusivt ett med hjälp av trekvartalsuppgifterna beräknat tillägg för naturaförmåner. De sistnämnda torde dock vara ofullständig redovisade.

Tab. D. *Beredskapshushållens kontanta inkomster (kr.) i medeltal per hushåll under bokföringstiden (28 dagar) enligt 1941 års budgetundersökning.*

Inkomstslag	Hushåll, där mannen varit hemma i högst 3 dagar							Hushåll, där mannen varit hemma i mer än 3 dagar
	utan barn	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 o. fl. barn	Samtliga	
<i>Antal hushåll</i>	5	25	26	35	17	45	153	101
<i>Därav med egen eller fritt upplåten bostad</i>	—	1	2	3	3	5	14	14
Krigsfamiljebidrag	65	92	116	142	176	213	151	155
Bostads- och bränslebidrag	50	51	49	56	50	45	50	50
Militär avlöning	—	2	2	3	1	5	3	4
Övriga inkomster	15	16	19	44	20	47	33	34
Summa	130	161	186	245	247	310	237	243

få anses ligga i underkant av det löneläge, som vanligen uppfattas som typiskt för medelklassen.

Den med inkomsten stigande medelstorleken hos hushållen, vilken framträder i tabell 5, ger intrycket, att ett positivt samband skulle råda mellan nämnda bägge faktorer. Detta är också riktigt, men gäller endast generellt i den mån hushållet omfattar vuxna barn med egna inkomster. Ju flera dessa barn äro, ju större blir helt naturligt hushållets samlade inkomst. Där sådana barn saknas, har man däremot icke funnit, att hushållets inkomster skulle öka vid stigande barnantal. Undantag gäller av naturliga skäl hushåll med understöd, såsom fattigvårdshushållen och beredskapshushållen.

Inkomstbudgetens sammansättning. Genomsnittsbeloppen för samtliga hushåll inom grupperna arbetare, tjänstemän och medelklass redovisas i tab. B. Ser man först på proportionerna mellan de olika inkomstslagen, finner man, att dessa icke äro helt samstämmiga enligt uppgifterna för de bägge redovisningsperioderna. Naturinkomsterna spela avsevärt större roll i trekvartalsbudgeterna, medan barnens bidrag och »andra kontanta inkomster» betyda mindre.

Då man i inkomststatistiken ofta får nöja sig med uppgifter endast om mannens kontanta inkomst från huvudyrket (ev. inklusive naturaförmåner), kan det vara av intresse att med hjälp av de föreliggande talen söka bilda sig en uppfattning om hur stor del av familjeinkomsten, som denna huvudinkomst upptager. Den för en familj med yrkesarbetande husfader normala relationen hösten 1941 torde bäst erhållas av uppgifterna för själva bokföringsperioden. Bland såväl arbetare som tjänstemän gäller här genomsnittstalet 83 %. En höjning av mannens kontanta huvudinkomst i relationen 100/83, d. v. s. med 20 % skulle alltså ge en approximativ uppfattning om familjeinkomsten. Det kan nämnas, att man vid 1933 års hushållsbudgetundersökning fann, att mannens kontanta huvudinkomst upptog 84 % av det hela. Vid samma tillfälle utgjorde mannens biinkomster 2.5 %, hustruns inkomst 1.7 % och naturaförmånerna 2.2 %.

Tab. E. Pensionärshushållens inkomster (kr.) i medeltal per hushåll enligt 1941 års budgetundersökning.

Inkomstslag	Ensamboende pensionärer				Makar, båda med folkpension			
	Dyrortsgrupp (enl. pensionsgrupperingen)			Samtliga	Dyrortsgrupp (enl. pensionsgrupperingen)			Samtliga
	1	2	3		1	2	3	
<i>Antal hushåll</i>	8	46	28	82	25	59	23	107
<i>Inkomster under de tre första kvartalerna år 1941</i>								
Folkpension (tilläggs pension)	253	298	409	331	487	636	712	617
Arbetsgivar pension	—	30	18	23	82	45	26	50
Livränta o. dyl. ¹	—	31	25	26	—	11	25	12
Fattigvårdsunderstöd ²	97	143	251	175	50	171	342	180
Annat tillfälligt understöd ³	—	6	8	6	34	24	59	34
Bidrag från anhöriga samt gåvor	—	29	24	25	—	26	18	18
Inkomst av arbete	27	44	3	28	20	58	75	53
» » kapital eller fastighet	28	2	—	4	38	1	4	10
Övriga kontanta inkomster	6	33	63	40	3	47	26	32
Naturainkomster:								
Av nuvarande eller f. d. arbetsgivare	5	4	—	3	17	11	—	9
Som understöd	17	33	11	24	29	22	30	26
Övriga naturainkomster ⁴	51	16	15	19	35	27	—	23
Summa	484	669	827	704	795	1 079	1 317	1 064
<i>Kontanta inkomster under bokföringsperioden (28 dagar)</i>								
Folkpension (tilläggs pension) ⁵	50	64	83	69	98	131	145	127
Fattigvårdsunderstöd ²	3	14	29	18	6	16	33	17
Övriga	10	22	8	16	24	22	26	23
Därav uttag ur bank o. dyl.	3	3	2	3	—	—	5	1
Summa	63	100	120	103	128	169	204	167

Multipliserar man de av bokförarna redovisade trekvartalsinkomsterna med $\frac{4}{3}$ och fyraveckorsinkomsterna med 13, finner man, att de så beräknade årsinkomsterna bli avsevärt större enligt den senare metoden än enligt den förra. I medeltal för samtliga arbetare bli beloppen 3 696 resp. 4 277 kr., för samtliga tjänstemän 4 951 resp. 5 265 kr. och för medelklassen 7 516 resp. 7 904 kr. Vad tjänstemän och medelklass beträffar, beror differensen sannolikt till allra största delen på de brister i bokföringen, som nämnts här ovan. Delvis — och i fråga om arbetarna sannolikt i huvudsak — torde det dock gälla en verklig olikhet, sammanhängande med att inkomsterna under bokföringstiden faktiskt varit relativt större än under föregående delar av året, då mannen i många fall kan antagas ha varit inkallad till militärtjänst. Indexlönesystemets roll i sammanhanget bör heller icke förbises.

I tab. C redovisas inkomstbudgeter för fattigvårdshushåll, i tab. D för beredskapshushåll och i tab. E för pensionärer. Beträffande de olika hushålls-

¹ Regelbundna understöd ur fond, donation etc. — ² Eller kommunalt pensionstillskott. — ³ Huvudsakligen sjukhjälp. — ⁴ Huvudsakligen egen bostad. — ⁵ Beloppen avse dubbla pensionen per månad (jfr texten).

Tab. F. Räkenskapernas balans under bokföringsperioden (28 dagar) enligt 1941 års budgetundersökning.

(Uppgifterna avse i huvudsak endast kontanta inkomster och utgifter.)

	In- komst, kr.	Ut- gift, kr.	Saldo		In- komst, kr.	Ut- gift, kr.	Saldo
<i>Samtliga hushåll</i>				<i>Arbetarhushåll bestående av man, hustru och</i>			
Arbetare	329	314	+ 15	0 barn	311	273	+ 38
Tjänstemän	405	364	+ 41	1 » , 0—14 år	321	290	+ 31
Fattigvårdshushåll	233	232	+ 1	2 » , » » »	317	309	+ 8
Beredskapshushåll ¹	237	249	- 12	3 » , » » »	332	322	+ 10
Medelklass	608	543	+ 65	4 » , » » »	325	295	+ 30
Pensionärer, ensamboende	103	88	+ 15	5 » , » » »	307	324	- 17
» , makar	167	134	+ 33	6 o. fl. barn, 0—14 år	309	311	- 2

typerna etc. bör man observera, att antalet ingående fall i allmänhet är ganska ringa, varför tillfälligheter i medelbeloppens storlek kunna ha spelat stor roll. Vad gäller pensionärerna skall tilläggas, att pensionsbeloppen under november 1941 voro c:a 70 % större än medeltalet för samtliga tolv månader samma år, emedan ett särskilt dyrtidstillägg, motsvarande en normal månads pension då utbetalades. 58 % av de i undersökningen deltagande pensionärerna hade kontant understöd från fattigvården. Motsvarande relation för samtliga tilläggs-pensionärer i riket var enligt fattigvårdsstatistiken c:a $\frac{1}{3}$.

Räkenskapernas balans. Någon balansräkning i egentlig mening kan icke uppställas med föreliggande material, men det kan vara lämpligt att under denna rubrik redogöra för en konfrontation av hushållens utgifter och inkomster. Endast uppgifterna för själva bokföringsperioden kunna i detta fall komma i fråga. Tab. F visar resultatet. Att inkomsterna i de flesta fall överstiga utgifterna förefaller naturligt med hänsyn till att följande månad — december — torde höra till de största utbetalningsmånaderna under året.

Hushållens fördelning på inkomstklasser. Den gruppering av de deltagande hushållen på inkomstklasser, som återfinnes i denna redogörelse (exempelvis i huvudtabell 5), har verkställts efter den sammanlagda hushållsinkomsten under de tre första kvartalen av år 1941. I tab. G redovisas hushållens fördelning på samma inkomstgrupper. Av naturliga skäl omfattar den icke beredskapshushåll. Pensionärshushållen har det icke ansetts nödigt att inkomstgruppera, då materialet endast avser folkpensionärer med tilläggs-pension.

Inkomsternas förändringar 1933—1941 och under kristiden 1940—1942.

Med hjälp av den officiella lönestatistiken och ramavtalens bestämmelser kan beräknas, att genomsnittslönen för manliga, vuxna arbetare i industri, handel, samfärdsel m. m. stigit med 43 % från år 1933 till senare hälften av

¹ Där mannen varit hemma i högst 3 dagar.

Tab. G. *Hushållens fördelning efter familjeinkomstens storlek enligt 1941 års budgetundersökning.*

Hushållsgrupp	Antal hushåll med en inkomst de tre första kvartalen år 1941 av kronor:									Samtliga
	under 1 500	1 500- 2 500	2 500- 3 500	3 500- 4 500	4 500- 5 500	5 500- 6 500	6 500- 7 500	7 500- 8 500	8 500- 9 500	
Arbetare	38	205	251	103	20	3	—	—	—	620
Tjänstemän	1	18	66	56	24	9	1	2	—	177
Fattigvårdshushåll	59	129	40	14	1	—	—	—	—	243
Medelklass	—	1	2	12	26	23	14	4	3	85

år 1941. Detta procenttal har räknats på inkomster, som — reducerade per 28 dagar — utgjorde 199 kr. år 1933 och 283 kr. hösten 1941, inbegripet naturaförmåner. För privatanställda tjänstemän torde stegringen ha varit svagare, men säkra uppgifter härom saknas. För statstjänstemän (i 11:e löneklassen på E-ort) kan stegringen beräknas till 26 %, om hänsyn tages till att de särskilda barn tilläggen bortfallit, eljest (t. ex. för en barnlös tjänsteman) med 34 %. Dessa stegringstal ha räknats på de kontanta lönebeloppen, 288 kr. år 1933 (inkl. tillägg för två barn, eljest 271 kr.) och 364 kr. hösten 1941, ävenledes beräknade per 28 dagar.

Mannens huvudinkomst (kontant och in natura) under 28 dagar uppgick för arbetargruppen i 1933 års hushållsbudgetundersökning till 227 kr. mot 275 kr. hösten 1941 enligt budgetundersökningen¹, vilket innebär en stegring med 21 %. För tjänstemännen blir motsvarande inkomst vid 1933 års undersökning 285 kr. och vid 1941 års 337 kr., varav stegringen blir 18 %. Räknade på kontantlönen bli tjänstemännens belopp 276 kr. 1933 och 335 kr. 1941 samt stegringen 21 %. Den bristande överensstämmelsen mellan budgetundersökningarnas stegringstal och lönestatistikens beror tydligen i huvudsak på att budgetundersökningarnas deltagare år 1933 lågo relativt högre till den för arbetarna resp. statstjänstemännen genomsnittliga nivån än år 1941. Vad arbetargruppen beträffar, kan förskjutningen i nivån sägas ha medfört en förbättrad anslutning till det faktiska löneläget.

Vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen under kristiden efterfrågas varje bokföringstillfälle deltagarnas inkomster dels under föregående år, dels vid tiden för bokföringen. Uppgifterna skola i princip omfatta hela familjeinkomsten men endast redovisningen av mannens kontanta huvudinkomst vid tiden för bokföringen har ansetts värd bearbetning hela serien igenom. Beräknad per månad (icke 28 dagar) uppgick denna inkomst vid de hittills utförda undersökningarna till belopp enligt följande tablå:

¹ Inklusive ett beräknat tillägg för naturaförmåner.

Mannens kontanta huvudinkomst i medeltal per hushåll och månad vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen samt lönestegringen enligt ramavtalen.

	In- komst (kr.)	In- komstens stegring (index- tal)	Löne- stegring enl. ram- avtalen (%) ¹		In- komst (kr.)	In- komstens stegring (index- tal)	Löne- stegring enl. ram- avtalen (%) ¹
År 1940 1:a kv. . .	272	100	—	År 1941 3:e kv. . .	304	112	12·70
» » 2:a » . . .	277	102	3·36	» » 4:e » . . .	313	115	12·70
» » 3:e » . . .	284	104	6·30	» 1942 1:a » . . .	313	115	16·70
» » 4:e » . . .	282	104	6·30	» » 2:a » . . .	321	118	19·20
» 1941 1:a » . . .	286	105	8·70	» » 3:e » . . .	328	121	20·70
» » 2:a » . . .	295	108	8·70	» » 4:e » . . .	336	124	20·70

Man torde få anse, att inkomstutvecklingen för deltagarna i konsumtionsundersökningen tillfredsställande följt löneförändringarna enligt ramavtalen, vilka i sin tur varit normgivande för den allmänna lönekurvan. Den stegring, som visat sig, är emellertid fr. o. m. senare hälften av år 1941 något starkare än löneutvecklingen enligt ramavtalen. Detta framstår tydligare, om man reducerar de i tablån angivna procenttalen med 8 %, så att de direkt visa förändringarna i förhållande till början av år 1940.

Önskar man jämföra absoluta inkomstnivån för de till den fortlöpande undersökningen utvalda hushållen med nivån för samtliga i budgetundersökningen 1941 deltagande arbetare och tjänstemän, reduceras lämpligen månadsinkomsten för de i den fortlöpande undersökningen deltagande hushållen i fjärde kvartalet 1941 (313 kr.) att gälla 28 dagar. Man erhåller då talet 292, som kan jämföras med medelinkomsten för i budgetundersökningen deltagande arbetare och tjänstemän, vilken var 287 kr.

¹ Räknas på 1938 års lönenivå, vilken kan beräknas med c:a 8 % understiga nivån i början av år 1940.

Kap. 3. Hushållens utgifter.

Utgifterna inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning.

Utgifterna under bokföringstiden (28 dagar). *Budgetens sammansättning.* De utgiftstal, som återgivas i huvudtabellerna 1—8, avse hushållens utgifter under de fyra veckor, som bokföringen pågick. Talen avse i allt väsentligt endast de kontanta utgifterna, men icke fullt renodlat. På livsmedelskontot motsvaras utgiftsbeloppen nämligen av de under perioden konsumerade kvantiteterna, vilka innefatta tillskott bl. a. från förråd, genom egen produktion, naturagåvor o. dyl.

På grund av den korta tid, som redovisningen omfattar, bli de gjorda utgifterna ofta beroende av tillfälligheter och säsongvanor. Eftersom hyran i regel erlägges kvartalsvis och därför ofta ej påverkar novemberutgifterna, bör exempelvis bostadsposten bli relativt liten under denna månad. För skatteposten kan tendensen väntas vara den motsatta, eftersom en stor del av skatteutläggen göras under november.

Med undantag av livsmedelsposten m. m. synas dessutom utgifterna inom de olika posterna i många fall vara ofullständigt bokförda. Särskilt torde detta gälla spritdrycker och diverse tillfälliga utlägg inom posten »övriga utgifter». Utgifterna för mat, rengöringsmedel o. dyl. kunna däremot antagas vara bokförda med större noggrannhet, och då det dessutom här gäller varor, som inköpas ofta och i mindre mängder, spela slumpbetingade fel mindre roll.

På grund av ovan antydda förhållanden ha i tabellerna utgifterna specificerats i detalj endast beträffande livsmedel, medan för kläder och skodon ingen uppdelning skett och för övriga utgifter endast vissa grupper redovisats särskilt. Tab. H visar i stora drag den procentuella sammansättningen av de i huvudtabellerna redovisade 28-dagarsbudgeterna för samtliga hushåll inom olika socialgrupper. Talen ha här rubricerats såsom avseende de kontanta utgifterna, ehuru uttrycket, som ovan anförts, icke är fullt korrekt. En varning må inskjutas att förväxla dessa budgeter med hushållens årsbudgeter.

De ovan påpekade säsongmässiga dragen beträffande bostadspost och skatter ge sig tydligt tillkänna i tab. H, dock sannolikt mindre vad angår fattigvårdshushåll än övriga, då en uppdelning av bostads- och skatteutgifter på månadsbetalning torde vara vanligare för de förra.

Livsmedlens andel av det hela är påfallande hög i arbetarnas, tjänstemännens och fattigvårdshushållens budgeter och avsevärt högre än i motsvarande årsbudgeter enligt tab. O, sid. 28. En orsak till skillnaden har redan antytts i och med påpekandet, att livsmedelsutgifterna torde vara bättre redovisade än övriga poster i bokföringen under 28-dagarsperioden. Sätillvida skulle olikheten vara blott skenbar. Man bör dock räkna med att den i viss mån också

Tab. H. Den procentuella sammansättningen av hushållens kontanta utgifter under 28 dagar i november 1941 enligt budgetundersökningen.

Utgiftspost	Arbetare	Tjänstemän	Fattigvårdshushåll	Beredskapshushåll, där mannen varit hemma:		Medelklass	Pensionärer		Vissa hushållstyper ² med överensstämmande totalutgift			
				högst 3 dagar	mer än 3 dagar		Ensamboende	Markar	2 barn, det äldsta 7-14 år		3 barn 0-14 år	
									Arbetare	Fattigvårdshushåll	Arbetare	Fattigvårdshushåll
<i>Antal hushåll</i>	620	177	243	153	101	85	82	107	32	17	30	27
Kontanta utgifter, kr.	314	364	232	249	284	543	88	134	215	217	220	208
Därav i % för:												
Livsmedel	47.1	39.2	57.6	50.6	48.1	31.2	42.2	50.9	56.9	52.1	60.7	65.9
Bostad ¹	5.6	7.6	11.3	7.8	9.5	5.9	16.6	12.5	6.0	19.3	8.0	9.6
Bränsle och lyse ¹	5.5	4.1	6.5	8.2	8.3	4.9	12.5	11.8	3.9	6.9	3.4	8.7
Kläder	10.5	10.4	7.5	11.4	9.2	8.8	8.6	4.6	9.8	8.3	9.0	3.8
Skodon	3.0	2.9	2.7	3.5	4.3	2.6	1.4	2.6	2.4	2.3	4.0	1.9
Skatter	9.8	14.5	1.2	3.2	3.0	22.9	0.7	0.8	5.6	0.5	3.1	—
Övriga utgifter	18.5	21.3	13.2	15.3	17.6	23.7	18.0	16.8	15.4	10.6	11.8	10.1
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

kan vara verklig, sammanhängande med att november månad är en period, då relativt stor del av inkomsten kan tänkas bli reserverad för följande månads utbetalningar, exempelvis för bostaden och julens firande. I varje fall märker man, att totalutgiften under 28-dagarsperioden för de flesta redovisade grupper mer eller mindre understiger den för samma period bokförda inkomsten (jfr tab. F). Detta gäller även medelklassen men icke fattigvårdshushållen.

Det är sålunda uppenbart, att livsmedelsprocenten — då den som i tab. H beräknats på den kontanta totalutgiften — icke kan anses representativ för det normala förhållandet under ett år. Det är ingalunda orimligt, att enstaka hushåll under en fyra veckors bokföringsperiod verkligen kunna ha givit ut praktiskt taget hela den del av inkomsten, som icke sparats, till livsmedel och sålunda fått en nära 100-procentig livsmedelsandel. En genomgång av de enskilda fallen visar, att icke mindre än 33 hushåll bland arbetarna och 6 bland tjänstemännen ha givit ut mer än 80 % av totalutgiften på livsmedel och att några enstaka närma sig 100 %. Å andra sidan kan en särskilt stor utgift för annat ändamål än kosthållet ha åstadkommit exceptionellt låga livsmedelsprocenter. Den lägsta, som observerats bland arbetarna, var 15.0. Medianen för livsmedelsprocenterna (d. v. s. mittvärdet eller det tal, som ligger i mitten, då de enskilda fallen ordnas i stigande eller fallande skala) var 50.8 % bland arbetarna, 40.9 % bland tjänstemännen, 58.9 % bland fattigvårdshushållen och 32.5 % inom medelklassen.

Livsmedelsprocenten brukar ofta betraktas som ett mått på hushållens lev-

¹ I bostadsposten ingår i förekommande fall centralvärmeutgift för hyrd lägenhet. Värdet av förmånen att bebo s. k. barnrikehus ingår däremot icke.

² De absoluta talen för fattigvårdshushållen återfinnas i tab. 3. Arbetarhushållen utgöra ett urval så verkställt, att medelutgiften kommit att motsvara fattigvårdshushållens.

nadsstandard (välstånd), men bör — då man blott har att tillgå räkenskaper för en kort period — icke vara räknad på totalutgiften utan på inkomsten. Utför man en sådan räkneoperation för materialets huvudgrupper, blir resultatet följande:

Livsmedelsutgiftens andel av hushållets inkomst under 28-dagarsperioden.

Arbetare	45 %	Arbetarhushåll, bestående av man, hustru och:	
Tjänstemän	35 »	0 barn	32 %
Medelklass	28 »	1 barn, 0—14 år	38 »
Fattigvårdshushåll	57 »	2 » , 0—14 »	42 »
Beredskapshushåll		3 » , 0—14 »	45 »
(mannen hemma högst 3 dagar)	53 »	4 » , 0—14 »	49 »
Folkpensionärer, ensamboende	36 »	5 » , 0—14 »	55 »
» , makar	41 »	6 o. fl. barn, 0—14 »	61 »

De livsmedelsprocenttal, som i denna tablå meddelats för arbetare, tjänstemän och medelklass, äro otvivelaktigt bättre uttryck för den normala relationen mellan livsmedelsposten och budgeten i övrigt, än de tal, som framgått av tab. H. Det omvända gäller pensionärerna, vilkas inkomster icke voro normala för bokföringsperioden. Ytterligare en tredje metod att beräkna livsmedelsprocenten innefattas i konstruerandet av de årsbudgeter, som återfinnas i tab. O. Härtill återkommer framställningen nedan sid. 27 ff.

Vissa försök ha gjorts att jämföra budgeterna för hushåll tillhörande skilda socialgrupper men med samma totalutgift. Resultatet av ett dylikt — arbetarhushåll jämförda med fattigvårdshushåll — redovisas i tab. H. Av naturliga skäl har man i detta fall utgått från fyraveckorsbudgeterna. Då fråga är om andra än fattigvårdshushåll, förefaller det riktigare att basera jämförelsen på årsbudgeter, och en jämförelse mellan arbetare och tjänstemän, utförd efter denna metod, redovisas i tab. O.

Något tydligt inflytande på budgeterna av den sociala miljön som sådan torde knappast kunna noteras i någotdera av dessa exempel.

Delposterna. Den absoluta storleken av livsmedelsposten torde icke visa något tydligt samband med socialgruppen, om inkomstklass och hushållstyp äro lika. Materialet är emellertid väl knäppt för att tillfredsställande belysa denna fråga.

Däremot finner man vid denna undersökning, liksom vid tidigare utförda, ett starkt samband mellan livsmedelsutgiften och hushållstypen och ett mindre starkt men fullt tydligt samband mellan livsmedelsutgiften och inkomstnivån. Väljer man ut enskilda hushåll tillhörande viss hushållstyp inom en bestämd inkomstgrupp, skall man ytterligare finna, att variationerna i livsmedelsutgiftens storlek äro mycket stora. Av tab. I nedre hälften framgår, att det t. o. m. förekommer, att somliga hushåll ha dubbelt så stor livsmedelsutgift som andra, trots de till synes likartade betingelserna. Man har här att göra med individuella olikheter, som kunna tänkas betingade av konsumtionsvanor och hushållsskicklighet. Uppenbart är dock, att skillnaderna i många fall kunna

Tab. I. Hushåll ur 1941 års budgetundersökning fördelade efter livsmedelsutgiftens storlek.

Hushållsgrupp	Antal hushåll	Därav hushåll, där livsmedelsutgifterna under 28 dagar i november 1941 uppgått till kronor										Medelutgift, kr.
		50-69	70-89	90-109	110-129	130-149	150-169	170-189	190-209	210-229	230 o. över	
<i>Samtliga hushåll</i>												
Arbetare	620	4	19	61	126	136	114	69	50	23	18	148
Tjänstemän	177	—	7	18	54	26	35	19	10	5	3	142
<i>Hushåll med en inkomst de tre första kvartalen 1941 av 2 500-3 500 kr. o. med</i>												
0 barn: arbetare . .	15	—	6	3	5	1	—	—	—	—	—	101
tjänstemän .	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	.
1 barn: arbetare . .	44	—	—	7	18	13	4	1	—	—	—	130
tjänstemän .	17	—	1	2	10	3	1	—	—	—	—	121
2 barn: arbetare . .	55	—	1	2	18	22	7	1	4	—	—	139
tjänstemän .	33	—	—	2	13	7	7	4	—	—	—	139
3 barn: arbetare . .	40	—	—	1	4	14	10	6	4	1	—	156
tjänstemän .	6	—	—	—	—	—	4	2	—	—	—	167

vara skenbara, i det de bero på felredovisning av bokförarna eller därpå att inkomstgrupperingen är utförd med ledning av inkomsten under den del av år 1941, som låg före bokföringsperioden. Betingelserna äro heller icke med nödvändighet lika för alla hushållen, i så måtto som dyrortsförhållandena icke eliminerats. De sistnämnda torde visserligen icke vara en faktor av samma storleksordning som inkomstnivån eller hushållstypen, men böra icke helt lämnas ur räkningen (jfr tab. 7).

De statliga rabattkortet för mjölk och matfett ha utövat ett icke obetydligt inflytande på hushållens ekonomi vid tiden för bokföringen. Reglerna för tilldelning av rabattkort inneburo vid denna tid bl. a., att hushåll med ett beskattningsbart belopp av högst 1 000 kr. erhöilo ett mjölkrabattkort och ett matfett rabattkort för varje barn i åldern upp till c:a 16 år, jämte ett mjölk rabattkort extra för varje barn under 1 år. Var beloppet högst 500 kr., fingo även de vuxna var sitt kort för matfett rabatt. Aldringar med högst 500 kr. beskattningsbart belopp erhöilo ett kort per person av bägge sorterna. Rabatten utgjorde 10 öre per liter mjölk och 1.50 kr. per kg fett. Under en 28-dagarsperiod representerade ett rabattkort för mjölk ett värde av 1.40 kr. och ett kort för matfett 1.50 kr. Med hjälp av dessa upplysningar är det lätt att räkna ut, att maximirabattbeloppet per 28 dagar för en barnlös familj var 3 kr., för en trebarnsfamilj 11.70 kr., för en fembarnsfamilj 17.50 kr. o. s. v., om intet av barnen var under 1 år. Tab. J visar kortfrekvensen enligt bokförarnas uppgifter och kortens värde inom olika socialgrupper.

En viss kontroll på huru hushållen redovisat rabatterna i räkenskaperna kan man erhålla genom att subtrahera den bokförda utgiften från den beräknade

Tab. J. Förekomsten av rabattkort för livsmedel och dessas värde i genomsnitt för samtliga hushåll inom skilda socialgrupper och hushållstyper. (Enligt 1941 års budgetundersökning.)

Hushållsgrupp	Samtliga hushåll	Därav hushåll med rabattkort för		Antal kort per hushåll ¹		Rabattbelopp (kr.) per hushåll ¹ under 28 dagar		
		mjölk	matfett	mjölk	matfett	mjölk	matfett	Summa
<i>Samtliga hushåll</i>								
Arbetare	620	537	566	2·82	4·24	3·94	6·35	10·29
Tjänstemän	177	106	112	1·45	2·33	2·02	3·49	5·51
Fattigvårdshushåll	243	221	233	3·04	4·25	4·26	6·38	10·64
Beredskapshushåll ²	153	131	140	3·19	4·26	4·47	6·39	10·86
Medelklass	85	4	6	0·14	0·20	0·20	0·30	0·50
Pensionärer, ensamboende	82	72	79	0·88	0·96	1·23	1·45	2·68
» , makar	107	102	104	1·79	1·92	2·51	2·87	5·38
<i>Arbetarhushåll bestående av</i>								
Man, hustru och barn	35	1	13	0·06	0·69	0·08	1·03	1·11
1 » 0—6 år	76	55	61	0·80	1·87	1·12	2·80	3·92
1 » 7—14 »	32	24	28	0·75	1·88	1·05	2·81	3·86
2 » 0—6 »	49	48	49	2·31	3·55	3·23	5·33	8·56
2 » det äldsta 7—14 år	89	81	81	1·81	3·19	2·53	4·79	7·32
3 » 0—14 år	100	98	99	3·07	4·71	4·30	7·07	11·37
4 » »	59	59	59	4·12	5·97	5·77	8·95	14·72
5 » »	41	41	41	5·34	6·78	7·48	10·17	17·65
6 o. fl. » »	28	28	28	6·36	8·07	8·90	12·11	21·01

utgift, som erhålles, om vederbörande kvantitet värdesättes efter marknadspriset. Det sistnämnda kan med stor säkerhet sättas till 4·55 kr. per kg i fråga om smör och 3·00 kr. i fråga om margarin, då de lokala variationerna här voro nästan obefintliga, och skilda kvaliteter knappast funnos. Med något mindre säkerhet kan priset sättas till 29·5 öre litern för mjölk. Medelbeloppet för samtliga arbetare blir beträffande matfett, i stället för i tab. J angivna belopp (6·35 kr.), endast 5·41 kr. och för tjänstemännen 3·05 kr. Beträffande mjölk erhålles ett enligt subtraktionsmetoden beräknat rabattbelopp av 3·36 kr. för arbetarna och 1·41 kr. för tjänstemännen. Förutom i själva beräkningsmetoden kan orsaken till den bristande överensstämmelsen ligga däri, att mjölkrabatten till skillnad från matfettetsrabatten icke erhålles för hela konsumtionen utan endast c:a 55 % därav (räknat för arbetarna), varför den icke med nödvändighet behöver tagas ut under bokföringsperioden. Att en viss grad av felredovisning trots korrigeringar av flagranta fall vid bearbetningen icke dess mindre föreligger, torde vara utom tvivel.

Det är sannolikt, att livsmedelsrabatterna verksamt bidragit till gestaltningen av livsmedelskonsumtionen och koststandarden under kristiden inom de hushåll, som kommit i åtnjutande av desamma.

¹ Beräknat på samtliga hushåll inom resp. grupp — icke endast för dem som haft rabattkort.

² Där mannen varit hemma högst 3 dagar under bokföringstiden.

Tab. K. Födans sammansättning efter kostnad (i %) inom olika socialgrupper samt vissa hushållstyper och inkomstklasser enligt 1941 års budgetundersökning.

	Arbetare	Tjänstemän	Fattigvårdshushåll	Beredskaps-hushåll (där mannen varit hemma i högst 3 dagar)	Medelklass	Pensionärer		Arbets- och tjänstemannahushåll med nedanstående antal barn (0—14 år) och inkomst de tre första kvartalen år 1941						
						Ensamstående	Makar	1 barn		2 barn		3 barn		
								under 2 500 kr.	3 500—3 500 kr. o. över	under 2 500 kr.	2 500—3 500 kr. o. över	under 2 500 kr.	2 500—3 500 kr. o. över	
Mjöl och gräddor	12.5	12.5	12.1	11.8	12.0	11.3	11.3	12.5	11.3	12.6	12.7	12.3	13.1	13.3
Ost	1.9	2.3	1.9	1.6	2.2	1.8	1.7	2.0	1.8	1.8	2.4	2.1	1.8	2.0
Matfett ¹	10.9	10.5	10.9	10.9	10.5	8.7	9.1	10.5	10.6	9.8	9.9	10.5	10.7	10.2
Ägg	2.1	2.7	1.7	2.4	3.4	3.4	2.7	2.2	2.4	2.2	2.9	2.6	2.4	2.2
Kött och korv	18.7	18.3	19.0	19.5	16.8	18.5	19.3	19.5	19.5	20.4	18.1	19.4	19.7	17.8
Fläsk	3.4	2.8	3.4	3.7	2.7	3.2	3.8	3.8	2.7	3.3	3.1	2.4	4.4	2.8
Fisk	5.9	6.4	5.8	4.8	6.8	7.3	8.7	6.7	7.0	5.8	6.0	6.3	5.2	5.7
Färdiglagad mat	1.7	1.9	1.5	1.2	1.6	2.6	2.1	2.1	2.0	1.5	2.1	2.2	1.5	1.4
S:a animaliska matvaror ¹	57.1	57.4	56.3	55.9	56.0	56.8	56.7	59.3	58.7	57.4	57.2	57.8	58.8	55.4
Mjöl och gryn	6.1	5.4	5.8	5.7	4.7	4.6	5.6	5.5	4.8	6.6	5.5	5.1	6.6	7.0
Bröd	10.6	9.6	10.9	11.3	9.7	14.6	11.7	9.9	10.5	10.3	10.4	9.7	9.7	9.8
Potatis	4.9	4.0	5.5	4.5	3.1	3.6	4.1	5.0	3.8	4.9	4.1	3.8	4.9	4.3
Rotfrukter	0.9	1.1	0.9	0.8	1.1	1.1	1.0	1.1	1.0	1.0	1.0	1.1	0.7	1.3
Grönsaker	1.8	2.3	1.4	1.7	2.6	2.0	1.9	2.0	2.2	1.6	2.2	2.4	1.4	1.8
Frukt och bär	7.3	9.0	6.1	7.0	10.1	6.3	5.7	7.5	8.6	9.2	7.6	9.3	6.6	8.7
socker och sirap	4.1	3.5	4.1	4.4	3.4	4.4	3.9	4.2	4.2	4.8	4.5	4.3	5.2	4.1
Övriga specierier	5.5	5.6	5.0	5.3	6.1	6.4	7.1	4.9	4.7	5.2	4.9	4.6	5.4	4.7
S:a vegetabiliska matvaror	41.2	40.5	39.7	40.7	40.8	43.0	41.0	40.1	39.8	42.0	41.6	40.3	40.5	42.7
Förtäring utom hemmet	0.9	1.7	0.6	0.2	3.2	0.2	0.3	0.6	1.5	0.4	1.1	1.9	0.4	1.9
Skolbespisning	0.8	0.4	3.4	3.2	—	—	—	—	—	0.2	0.1	—	0.3	—
Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

¹ Inklusivo margarin.

Livsmedelspostens procentuella sammansättning inom olika socialgrupper m. m. redovisas i tab. K. Det mest påfallande draget i de livsmedelsbudgeter, som där återfinnas, är den likhet de förete trots stora skillnader i hushållens typ, ekonomiska förutsättningar m. m. Man jämföre exempelvis pensionärernas budgeter inbördes och med arbetarnas eller tjänstemännens! Bland de nyanser, som märkas, kunna nämnas den mindre vikt som kött och fläsk och större vikt som frukt och bär (kanske också grönsaker och rotfrukter) intaga i medelklassens budget gentemot de övrigas, och mjölkens — trots rabatten — ökade och grönsakernas minskade betydelse vid stigande barnantal.

En viktig praktisk slutsats, som man kan draga av nyssnämnda förhållanden, är att beräkningar rörande livsmedelskostnadernas förändringar i tid och rum, som utföras med hjälp av ett viktsystem hämtat från en viss hushållsgrupp, utan tvekan böra — för allt vad på viktsystemet ankommer — kunna anses representativa även för hushållsgrupper med betydligt avvikande ekonomiska m. fl. förutsättningar.

Till slut må i detta sammanhang erinras om att de i denna publikation redovisade livsmedelsutgifterna avse viss årtid. Den inre sammansättningen av posten har givetvis rönt inflytande härav.

Om andra delposter i fyraveckorsbudgeten än livsmedelsutgiften är icke mycket att tillägga utöver redovisandet av de faktiska uppgifterna i huvudtabellerna. Medeltal beräknade för grupper av hushåll bestående av åtminstone 50 å 100 fall, torde kunna betraktas som ganska goda uttryck för den normala utgiften under en fyraveckorsperiod hösten 1941, åtminstone vad beträffar kläder, skodon, inventarier och rengöringsmedel.

Årsbelopp för vissa utgiftsslag. I tab. L och M har en sammanställning gjorts av de uppgifter hushållen lämnat om utgifterna under vissa längre perioder. Bostadsutgiften hade på formuläret efterfrågats för helt år, dels hyresåret 1940/41, dels ock 1941/42. Beträffande ved, kol och koks skulle uppgifterna avse bränsleåret $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1941. Uppgifterna om förenings- och försäkringsavgifter samt skatter skulle avse årspremierna resp. de debiterade beloppen vid tiden för bokföringen. Huruvida dessa belopp helt betalats, vet man ej. Uppgifterna om kläder, skodon, sjukvård och inventarier skulle enligt formuläret gälla de tio första månaderna av år 1941; i fråga om elektrisk ström och kokgas fingo hushållen själva välja period och angiva dess längd. Bokföraren uppmanades på formuläret att beträffande kläder och skodon m. m. redovisa all anskaffning — icke blott köp utan även gåvor o. dyl.

De sålunda bokförda utgifterna ha vid bearbetningen i förekommande fall förvandlats till årsbelopp, varvid det antagits, att utgiften stått i direkt proportion till tiden. Endast i fråga om den elektriska strömmen synes man behöva ställa sig tveksam till denna metod. I de fall, då hushållens uppgift avsett första halvåret 1941, torde ingen allvarlig invändning behöva resas mot förfarandet, men då redovisningen oftast innefattat mera av sommar- än av

Tab. L. *Utgifter för bostad, bränsle och lyse under ett år beräknade på hushållens utgifter för viss längre period. (Enligt 1941 års budgetundersökning.)*

Utgiftspost	Arbetare		Tjänstemän		Fattigvårdshushåll		Beredskaps-hushåll ¹		Medelklass		Pensionärer			
	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Ensamboende		Makar	
											Antal hushåll	Medelbelopp, kr.	Antal hushåll	Medelbelopp, kr.
<i>Bostad</i>														
Hyrd, utan c.-v. ² . . .	246	410	48	526	152	451	77	472	8	601	50	299	74	378
» med » ² . . .														
(inkl. värme) . . .	221	835	85	887	74	853	63	923	59	1 110	26	463	23	554
Eget hem, utan c.-v. . .	43	392	5	630	9	279	5	344	2	600	6	166	9	167
» med » . . .														
(exkl. värme) . . .	110	684	39	751	8	602	8	680	16	1 098	—	—	1	410
<i>Bränsle</i> (exkl. kokgas o. elektrisk ström)														
då bostaden var:														
Hyrd, utan c.-v. . .	246	174	48	200	152	151	77	167	8	263	50	94	74	126
» med » . . .	221	25	85	20	74	28	63	59	59	53	26	—	23	10
Eget hem utan c.-v. . .	43	180	5	232	9	186	5	178	2	288	6	124	9	180
» med » . . .	110	274	39	288	8	207	8	307	16	395	—	—	1	115
<i>Kokgas</i>	222	82	88	77	146	77	82	74	26	82	41	29	52	41
<i>Elektrisk ström</i> . . .	618	(59)	177	(65)	243	(44)	152	(53)	85	(91)	79	(24)	107	(31)

vinterhalvåret, är det tydligt, att den beräknade årskostnaden blivit för låg. Talen för denna post ha därför satts inom parentes.

Som komplettering av de lämnade uppgifterna rörande anskaffningen av gångkläder och skodon kan följande fördelningstablå avseende årsutgifter uppställas:

De anskaffade klädesplaggens fördelning efter värde på olika hushållsmedlemmar.

Utgift, kr. . . .	Arbets-hushåll med:					
	1 barn		3 barn		5 barn	
	Kläder	Skodon	Kläder	Skodon	Kläder	Skodon
Utgift, kr. . . .	219	74	235	98	188	94
Därav: mannen . . .	41 %	32 %	32 %	21 %	28 %	16 %
hustrun . . .	41 %	36 %	28 %	21 %	22 %	15 %
barnen . . .	18 %	32 %	40 %	58 %	50 %	69 %
Summa	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Bostadsförhållanden. För bostadsutgiften ha summariska uppgifter lämnats i tab. L. Till medeltalen för arbetare och tjänstemän ha här bidragit uppgifter för 99 resp. 8 i s. k. barnrikehus boende familjer. För dessa hushåll har bruttohyran före familjebidragets avdragande uppförts som hyreskostnad. Då det kan vara av intresse att studera familjebidragets inflytande på hushållsekonomin skola i det följande vissa separata uppgifter lämnas för dessa »barn-

¹ Där mannen varit hemma högst 3 dagar.

² Fritt upplåtna bostäder eller bostäder till nedsatt hyra ha ingått här med ett beräknat hyresbelopp. Uppgifterna avse hyresåret 1940/1941.

Tab. M. *Utgifter (kr.) för diverse ändamål i medeltal per år och hushåll inom resp. socialgrupp (för kläder, skodon, inventarier o. sjukvård beräknade belopp enligt hushållens uppgifter för januari—oktober 1941).*

Utgiftspost	Arbetare	Tjänstemän	Fattigvårdshushåll	Beredskapshushåll	Medelklass	Pensionärer	
						Ensamboende	Makar
Gångkläder	216	317	151	174	426	} 32	48
Skodon	88	104	64	69	107		
Större inventarier, fordon	68	126	20	36	213	6	7
Sjukvård (endast kontant)	45	85	34	27	144	16	22
Skatter (inkl. folkpensionsavgifter)	235	412	84	180	891	3	12
på kronoskattsedeln	98	186	29	74	428	.	.
på kommunalskattsedeln	137	226	55	106	463	.	.
Förenings- o. försäkringsavgifter	217	290	80	152	412	15	42
föreningsavgifter	68	47	21	49	47	.	.
försäkringsavgifter (äv. brand-)	149	243	59	103	365	.	.
därav pensionsförsäkring (ej folkpens.)	—	54	—	—	77	—	—

rikehushåll». Först må emellertid framställningen rörande samtliga hushåll kompletteras.

Man kan med hjälp av uppgifterna i tab. N bl. a. räkna ut, att relativa antalet i centralvärmelägenheter boende hushåll utgjorde bland arbetarna 53 %, tjänstemännen 70 %, fattigvårdshushållen 34 %, beredskapshushållen 46 %, medelklassen 88 % och pensionärerna (ensamboende och makar tillhopa) 26 %. Som jämförelse härmed kan nämnas, att frekvensen centralvärmelägenheter enligt den allmänna hyresräkningen år 1939 var i Stockholm 71.5 %, Göteborg 58.5 % och Malmö 56.5 % samt att mer än halva antalet av övriga orter med minst 5 000 invånare hade tal mellan 40 och 60 %.¹ I samma tabell lämnas också vissa uppgifter om hushållens fördelning efter bostadens storlek. Såsom eldstad har därvid räknats rum eller kök, men icke kokvrå. Som jämförelse med tabellens uppgifter om antalet boende per eldstad kan nämnas, att detta tal enligt 1933 års hushållsbudgetundersökning var 1.6 för arbetarna, 1.4 för tjänstemännen och 1.0 för medelklassen.

Bad- eller duschrut förekom i 36 % av arbetarhushållen, 46 % av tjänstemannahushållen och 78 % av medelklasshushållen. Motsvarande tal vid 1933 års budgetundersökning voro resp. 11, 21 och 52 %. För fattigvårdshushållen var relationstalet enligt 1941 års undersökning 23 %. — Antalet hushåll med av arbetsgivare fritt upplåten bostad utgjorde bland arbetarna 10, tjänstemännen 5 och medelklassen 5.

Beträffande i bostäder för *mindre bemedlade, barnrika familjer* boende bokförare kan följande tablå uppställas för att belysa den ekonomiska betydelsen av familjebidraget till bostaden enligt hushållens egna uppgifter:

Genomsnittsinkomst (kr.) de tre första kvartalen 1941 inom hushåll bestående av man, hustru och:	Barn						Övriga	Samtliga
	3 barn	4 barn	5 barn	6 barn	4-8 barn	0-14 år		
	0-14 år	0-14 år	0-14 år	0-14 år	0-20 år			
Familjebidrag (till bostaden)	227	280	363	416	347	314	321	
Övriga inkomster (kontant o. natura)	3 064	3 211	2 659	3 001	3 421	3 099	3 063	
Summa	3 291	3 491	3 022	3 417	3 768	3 413	3 384	

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1941, sid. 262.

Tab. N. Antal hushåll med vissa bostadsutrymmen och bekvämligheter enligt 1941 års budgetundersökning.

	Arbetare			Tjänstemän	Fattigvårdshushåll			Beredskaps-hushåll ¹	Medelklass	Pensionärer	
	0—1 barn	2 o. fl. barn	Samtliga		0—1 barn	2 o. fl. barn	Samtliga			Ensamboende	Ma-kar
<i>Bostadsutrymme</i>											
Samtliga hushåll	143	477	620	177	54	189	243	153	85	82	107
Därav boende i:											
1 rum el. kök	1	1	2	—	—	1	1	1	—	13	1
1 » o. kokvrå	6	1	7	1	2	1	3	1	—	23	17
1 » » kök	68	123	191	34	35	84	119	46	3	33	64
2 » » »	48	237	285	88	15	65	80	75	25	11	18
3 » » »	15	94	109	37	2	35	37	27	34	2	6
4 o. fl. rum o. kök	3	20	23	17	—	3	3	3	23	—	1
Uppgift saknas	2	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Antal boende per eldstad	1·08	1·83	1·68	1·24	1·18	2·00	1·84	² 1·49	1·03	0·57	0·93
<i>Bekvämligheter</i>											
Centralvärme	68	263	331	124	16	66	82	71	75	26	24
Elektrisk ström	143	475	618	177	54	189	243	152	85	79	107
» spis	13	60	73	23	1	3	4	9	26	6	4
» kokplatta	25	95	120	42	2	14	16	22	27	4	7
Kokgas	63	159	222	88	35	108	143	82	23	41	52
Bad- el. duschrum	44	178	222	82	8	47	55	47	66	10	11
Telefon	49	100	149	96	6	17	23	16	70	8	11
Radio m. högtalare	134	420	554	171	47	149	196	118	85	49	75
Symaskin	118	434	552	160	35	156	191	129	76	36	64
Dammsugare	45	150	195	107	10	24	34	46	76	1	11

I sammanhang med ovanstående beräkning må inskjutas, att den ekonomiska förmånen av att bo i barnrikehus torde vara något större, än talen angiva, då bruttohyran (standardhyran) kan antagas i regel vara lägre än hyran på öppna marknaden, bl. a. emedan tomtkostnaden icke inverkar på densamma.

De i undersökningen ingående hushållen bebodde till övervägande delen lägenheter i hyreshus. Endast 14 hushåll hade egna hem för dylika familjer. För bostäder av dessa slag har statens byggnadslånebyrå beviljat bostadsanskaffningslån och (eller) familjebidrag. Familjebidrag utgår i regel med 30 % av standardhyran, resp. den normala årskostnaden för egna hem, om familjen har 3 barn under 16 år, med 40 % för familjer med 4 barn, 50 % för familjer med 5 barn, 60 % för familjer med 6—7 barn och 70 % för familjer med 8 eller flera barn. 84 i undersökningen deltagande hushåll, vilka bott i hyreshus, ha kunnat identifieras i byggnadslånebyråns handlingar. För dessa tedde sig förmånen något gynnsammare än enligt hushållsbudgetundersökningens material. Familjebidraget var sålunda större, eller i medeltal för samtliga 84 hushåll 376 kr. i stället för i tablån angivna 321 kr. per tre kvartal. (Medeltalet för standardhyran per år räknat var 1 067 kr. och den erlagda hyran 566 kr.) En orsak till skillnaden kan vara, att icke alla i budgetundersök-

¹ Där mannen varit hemma högst 3 dagar.

² Exkl. mannen.

ningen deltagande hushåll bebott lägenheten hela den tid redovisningen omfattat.

Av samtliga 107 hushåll bodde 1 i ett rum och kök, 54 i två rum och kök, 43 i tre rum och kök och resten i större bostäder. Antalet personer per eldstad var för familjer med 3 minderåriga barn 1·5, 4 barn 1·7, 5 barn 2·0, 6 barn 2·1 och 4—8 barn i åldern 0—20 år 1·8 samt övriga hushållstyper 2·4. I medeltal blev antalet 1·9. Boendetätheten är mindre än bland samtliga arbetarhushåll, vilka enligt tab. N uppvisade nära 1·7 personer per eldstad, ett relationstal, som närmast bör jämföras med talet för »barnrikehushåll» med 3 barn, vilket var 1·5.

Av »barnrikehusens» lägenheter hade alla utom en centralvärme. Alla hushållen utom sju hade eget bad- eller duschrumbadrum och de övriga hade tillgång till för flera familjer gemensamt badrum.

Konstruktionen av årsbudgeter. I detta avsnitt redovisas ett försök att med hjälp av de vid 1941 års budgetundersökning erhållna uppgifterna om hushållens utgifter, dels under bokföringstiden om 28 dagar och dels — beträffande bostad, skatter m. fl. större utgiftsposter — under hela året eller dess tio första månader, konstruera utgiftsbudgeter för ett helt år. Beträffande resultatet hänvisas till tab. O. Samtliga där sammanförda budgeter från 1941 års undersökning ha beräknats schablonmässigt efter en metod, som beskrives här nedan. Först må emellertid några principiella anmärkningar inskjutas.

1941 års budgetundersökning var icke i första hand ämnad som underlag för beräkningar av årsbudgeter, och det är tydligt, att sådana beräkningar måste möta betydande svårigheter, även om alla de begärda upplysningarna kunde förutsättas vara absolut riktiga. Då ju åtskilliga av dem gällde förhållanden från förfluten tid, är det tyvärr nödvändigt räkna med betydande felmarginaler. De redovisade inköpen av beklädnadsplagg och inventarier under den gångna delen av år 1941 ha icke ansetts alls kunna användas vid årsbudgetens konstruktion, vilket innebär en betydande olägenhet, då man måste ställa sig tveksam även mot metoden att genom en uppmultiplicering av uppgifterna från en fyraveckorsperiod beräkna den totala årskonsumtionen av just ifrågakommande varugrupper. Vidare erinras om, att man har anledning förmoda, att livsmedelsposten blivit relativt väl representerad vid en undersökning av denna typ, medan de flesta övriga utgifter blivit underrepresenterade.

Budgeternas delposter ha beräknats på följande sätt. Utgifterna för bostad, bränsle och lyse, skatter samt förenings- och försäkringsavgifter ha antagits vara lika med de årsbelopp, som hushållen uppgivit. Beträffande bostaden hade årskostnaden uppgivits för såväl hyresåret 1940/41 som (beräknat) för 1941/42. Ett medeltal av dessa uppgifter har tagits. Efter vederbörligt avdrag av en beräknad centralvärmekostnad (150 kr. för arbetare och lägre tjänstemän och 190 kr. för medelklassen) har bostadskostnaden beräknats som ett medeltal av kostnaden för lägenheter med och utan centralvärme, vägt efter den frekvens, i vilken dessa lägenhetstyper förekommo i materialet. Beträffande övriga poster har man utgått från hushållens utgifter under de 28 dagar,

Tab. 0. Beräknade årsbudgeter för hushåll tillhörande skilda social- och inkomstgrupper.

Budgetpost	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Hush. m. 2 barn det äldsta 7—14 år		Samtl. arbetare Nov. 1941	Samtl. tjänstemän Nov. 1941	Arbetar- o. tjänstemannahushåll inom särskilda inkomstgrupper Nov. 1941			Arb. o. tjänstemän med 0—4 barn Nov. 1941	Indexhushållet		Medelklasshushåll 1933	Medelklasshushåll Nov. 1941
	Arbetare Nov. 1941	Tjänstemän Nov. 1941							1935	1/1 1942		
<i>Antal hushåll</i>	89	36	620	177	39	223	59	580	505	505	195	85
<i>Antal personer per hushåll</i>	4.00	4.00	4.90	3.97	3.97	4.61	4.76	4.01	4.03	4.03	4.08	4.11
<i>Totalutgift per år, kr.¹</i>	4 300	4 600	4 400	5 000	3 100	3 850	6 200	4 350	3 430	5 000	6 850	7 000
Därav i % för:												
Livsmedel	41.5	40.7	43.8	37.1	46.8	46.0	35.8	40.3	34.7	37.3	21.8	31.5
Bostad	12.6	12.8	12.9	13.5	10.4	11.6	14.8	12.9	14.3	9.8	15.3	12.6
Bränsle och lyse	6.9	6.3	6.4	6.2	6.9	6.5	5.7	6.4	3.7	4.4	3.7	5.6
Kläder	10.0	10.3	9.8	9.9	8.2	10.1	10.1	10.0	10.4	12.8	9.9	8.9
Skodon	3.0	2.9	2.8	2.8	3.4	3.2	1.5	2.8	3.5	3.8	2.1	2.6
Skatter	5.9	7.9	5.4	8.3	5.1	4.5	8.7	7.1	6.5	6.8	10.3	12.7
Övriga utgifter												
Inventarier	2.5	1.4	2.6	2.8	4.5	3.0	3.2	2.8	3.9	4.1	5.3	3.2
Förenings- och förs.avg. Tidn., böcker, nöjen, porto, telefon	5.8	6.6	5.0	5.8	3.0	4.1	5.3	5.6	5.1	4.0	5.5	5.9
Tvätt, rengöringsmedel m. m.	1.7	1.7	1.8	2.0	1.7	1.8	2.1	1.8	1.1	1.5	2.2	2.1
Spritdrycker	0.2	0.3	0.3	0.4	0.2	0.2	0.6	0.4	1.6	2.2	1.5	0.7
Tobak	1.1	0.8	1.0	1.1	1.3	1.0	1.4	1.1	1.1	1.3	1.2	0.8
Annat	6.6	6.1	6.1	7.8	6.4	6.2	8.2	6.6	10.5	9.0	16.4	10.4
Summa	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

som bokföringen pågick, och multiplicerat dessa med 13. Man utgick därvid utan vidare från att bokföringsperiodens utgifter motsvarade $\frac{1}{13}$ av årsutgiften, utom vad angår posterna kläder, skodon och inventarier, vilka först underkastades särskild prövning. Från 1933 års hushållsbudgetundersökning utvaldes c:a 150 hushåll, för vilka säsongvariationen i inköpen undersöktes. Resultatet visade, att på fyra veckor under november månad anskaffades i genomsnitt för samtliga hushåll $\frac{1}{11}$ av årsinköpen av såväl kläder som skodon, d. v. s. något mer än under fyra genomsnittsveckor, och $\frac{1}{13}$ av inventarieinköpen. Beträffande kläder och inventarier gick undersökningen i detalj på vart och ett av de 150 hushållen, varigenom man kunnat se, hur hushållen samlade sig i något som närmade sig en normal fördelning kring medeltalen. Av affärsekonomiska forskningsinstitutets rapporter,² rörande manufaktur- och beklädnadsvaror samt skodon, framgick vidare, att försäljningen av manufaktur- och beklädnadsvaror i november 1941 utgjorde 9 % av årsomsättningen, vilket reducerat per 28 dagar gör $\frac{1}{12}$ av årsomsättningen. I denna redovisning inbegriper emellertid forskningsinstitutet icke blott kläder utan även vitvaror, gardiner, mattor o. dyl. inventarier. Omsättningen av skodon under 28 dagar i novem-

¹ Häri ingår även det uppskattade värdet av eventuella naturaförmåner.

² T. ex. M II 1942 och S III 1942.

ber 1941 kan på motsvarande sätt med hjälp av institutets uppgifter beräknas till $\frac{1}{12}$ av årsförsäljningen. Med hänsyn till metodens allmänna osäkerhet har man, som ovan nämndes, dock icke ansett sig böra göra någon åtskillnad mellan beklädnad och inventarier utan antagit, att novembertalen även här representerade en trettondel av årsförbrukningen.

De sålunda erhållna budgeterna ha hämtat väsentliga drag från förhållandena i november 1941. Några av de stora delposterna (bostadsutgiften, skatterna, förenings- och försäkringsavgifterna) avse tiden både före och efter nämnda period; bränsleutgiften härrör enbart från tiden före. Under förutsättning av någorlunda kontinuerlig konsumtions- och prisutveckling skulle man närmast kunna beteckna dem som årsbudgeter för ett år, vars mitt infaller i november 1941.

Det som framför allt sätter sin prägel på budgeterna är inkomstläget och hushållstypen (på tabellen antydd genom uppgiften om antalet personer per hushåll). Mellan socialklasserna märker man ringa eller ingen skillnad, om nyssnämnda omständigheter äro lika. Mellan exempelvis budgeterna för arbetar- och lägre tjänstemannahushåll tillhörande samma hushållstyp och med ungefär samma inkomst (budget nr 1 och 2) är skillnaden minimal. Den enda anmärkningsvärda olikheten gäller skatteposten, vilken är lägre för arbetarna än för tjänstemännen. Delvis förklaras detta av att inkomstnivån icke är alldeles densamma, men kan också sammanhänga t. ex. med att arbetarna med sina osäkrare arbetsförhållanden tidigare haft lägre inkomster än tjänstemännen.¹

Som jämförelse med 1941 års budgeter redovisas i tab. O några budgeter från 1933 års undersökning, vilken grundade sig på årsräkenskaper. Den budget, som uppförts såsom nr 9 och 10 är den vid de officiella levnadskostnadsindexberäkningarna åren 1939—1942 som viktsystem begagnade, omräknad dels till år 1935 (basåret för index), dels till den $\frac{1}{4}$ 1942 med ledning av prisförändringarna under perioden 1933—1942. Budget nr 8 motsvarar indexbudgeten, vad beträffar de berörda hushållens medelstorlek. I fråga om inkomstnivån skilja sig budget 8 och 9 ungefär som medelnivåerna för arbetare i industri m. m. samt tjänstemän åren 1941 resp. 1935. Till budget 8 ha bidragit samtliga arbetar- och tjänstemannahushåll med högst 4 barn (utom åtta barnlösa hushåll bland tjänstemännen).

I förhållande till 1935 års indexbudget, sådan denna tedde sig, sedan den framräknats till den 1 januari 1942 (budget nr 10), förete budgeterna från 1941 års undersökning vissa karakteristiska olikheter. Livsmedelsposten i de sistnämnda har i allmänhet större (sannolikt alltför stor) vikt, likaså bränsle- och lyse- samt förenings- och försäkringsutgifterna. Bostadsutgiften var 1941 relativt större än enligt den framskrivna indexbudgeten. Skattepostens andel av totalutgiften är tämligen oförändrad, vad angår arbetare och tjänstemän men icke medelklassen. Övriga utgiftsposter, även de som gälla beklädnaden, ha minskat i vikt. Bostadspostens ökade vikt torde få sättas i samband dels

¹ En jämförelse mellan arbetar- och fattigvårdshushåll med samma ekonomiska förutsättningar redovisas i tab. H.

Tab. P. Beräknad årsbudget för pensionärshushåll omkring år 1941.

Utgiftspost	Ensamboende				Makar			
	Dyrortsgrupp			Samtliga	Dyrortsgrupp			Samtliga
	1	2	3		1	2	3	
<i>Antal hushåll</i>	8	46	28	82	25	59	23	107
Totalutgift, kr.	646	893	1 103	939	1 061	1 438	1 757	1 418
Därav i % för:								
Livsmedel	46	41	36	40	53	47	42	49
Bostad, bränsle och lyse . . .	41	49	45	47	38	42	36	40
Kläder och skodon	5	3	2	3	4	3	3	3
Skatter	1	0	0	0	1	1	1	1
Övriga utgifter:								
Försäkringsavg. o. dyl. . . .	1	2	1	1	3	3	3	3
Sjukvård	1	2	2	2	1	2	1	1
Annat	5	3	14	7	0	2	14	3
Summa	100	100	100	100	100	100	100	100

med en sannolik höjning av bostadsstandarden, dels med beräkningsmetoden för budget 10. Den sistnämnda har nämligen erhållit en proportionsvis alltför liten bostadspost, därigenom att alla övriga poster skruvats upp i högre eller lägre grad i takt med prisstegringen, medan bostadsutgiften till följd av de sedan 1935 tämligen konstanta hyrorna stått i det närmaste stilla.

Beträffande medelklassens bägge budgeter (nr 11 och 12) må framhållas, att förändringen i totalutgiften — eller snarare frånvaron av förändring i densamma — icke utan vidare kan anses vara ett representativt uttryck för inkomstutvecklingen i allmänhet för berörda socialgrupp. Att definiera vad som skall innefattas i begreppet medelklass är överhuvud mycket vanskligt. Dessutom torde det vara otvivelaktigt, att inkomstvariationen inom denna grupp är större än bland arbetare och tjänstemän, varför ett urval av 85 hushåll, såsom vid 1941 års undersökning, icke kan betraktas som utan vidare representativt för den genomsnittliga inkomstnivån. Beträffande denna grupp gäller dessutom, att relativt mycket av novemberinkomsten torde ha sparats för följande kvartalsskiftes behov. Då nu årsbudgeten beräknats på totalutgiften för konsumtionsändamål, följer, att de flesta posters (t. ex. livsmedelspostens) procentandelar te sig för höga i jämförelse med övriga hushållsgruppers.

Några årsbudgeter skola här icke redovisas för beredskapshushåll och fattigvårdshushåll. Vad de förstnämnda beträffar är anledningen givetvis den, att ett beredskapshushåll i den mening detta ord fått i föreliggande sammanhang är en mer eller mindre tillfällig företeelse, för vilken en årsbudget skulle vara föga upplysande. Något liknande gäller fattigvårdshushållen, om än icke i samma mån. Materialet synes dessutom på denna punkt alltför svagt och delvis själv motsägande för att en beräkning här skulle redovisas. Det kan emellertid nämnas, att ett preliminärt överslag tidigare gjorts och redovisats i Soc.

Medd. årg. 1942, sid. 582, till vilket må hänvisas. (Jfr även tab. H, sid. 18 i denna publikation.)

Ur den preliminära redogörelsen för pensionärernas hushållsvanor i Soc. Medd. årg. 1942, sid. 12, återges däremot i tab. P vissa budgeter, avseende dels samtliga pensionärshushåll samt dels dessa fördelade efter bostadsorten inom de tre dyrortsgrupper, vilka tillämpas vid utmätandet av tilläggspensionen. Skälighetsprövning av de enskilda utgiftsbeloppens avvägning har i relativt stor omfattning kommit till användning vid deras uppställande.

Förekomsten av vissa hushållsmaskiner. I tab. N ha bokförarnas uppgifter om innehav av vissa hushållsapparater sammanförts. Då den på formuläret (form. 3 punkt 3 f, sid. 106) framställda frågan skulle besvaras genom understrykning av namnet på apparater, som innehades, kan man utgå från att de erhållna svaren ge för lågt antal. Trots påminnelsekrivelse till de hushåll, som icke uppgivit sig inneha någon apparat under punkt 3 f, råder alltså oviss-het beträffande 6 arbetarhushåll, 4 fattigvårdshushåll och 3 beredskapshushåll. I de fall, då bokföraren strukit under namnet på en eller flera apparater, har det antagits, att uppgiften varit riktig även beträffande övriga.

Livsmedelsutgifternas förändring 1933—1941 och under kristiden 1940—1942.

Förändringarna 1933—1941 i hushållens samlade utgift för konsumtions-ändamål kunna — med de modifikationer som betingas av sparandets växlingar — antagas ha följt inkomstutvecklingen, vilken redan behandlats i kap. 2. Skiftningarna i utgiftsbudgetens sammansättning ha i någon mån belysts av tab. O och skola här icke bli föremål för ytterligare behandling. Framställningen skall i stället koncentreras på frågan om livsmedelsutgiftens och livsmedelsprocentens förändringar.

Reducerad att gälla per 28 dagar utgjorde utgiften för livsmedel enligt 1933 års hushållsbudgetundersökning 93 kr. för arbetarna, 95 kr. för tjänstemännen och 94 kr. för dessa grupper tillsammans. Dessa tal gälla för ett s. k. normalhushåll (d. v. s. 3-3 konsumtionsenheter enligt den amerikanska skalan), vilket motsvarar ett hushåll om två vuxna och två barn. Framräknas beloppet 94 kr. efter livsmedelsindex' stegring mellan 1933 (egentligen oktober 1932—september 1933) och november 1941, eller med 57 %, erhålles talet 148 kr. Den faktiska livsmedelsutgiften i november 1941 enligt huvudtabell 1 och 2 var för samtliga arbetare 148 kr. och samtliga tjänstemän 142 kr. Dessa hushåll voro emellertid icke av samma storlek som normalhushållet; arbetarnas hushåll voro större, tjänstemännens mindre. Tvåbarnshushållen bland arbetarna och tjänstemännen enligt samma tabeller ge medelbeloppen 134 resp. 141 kr. Det urval av 580 arbetar- och tjänstemannahushåll, vilkas genomsnittsbudget redovisas i kol. 8 på tab. O, och som, vad medelstorleken beträffar, nära överensstämmer med normalhushållet, hade en genomsnittsutgift om 135 kr. Samtidigt, d. v. s. i november 1941, hade de 300 i budgetundersök-

ningen deltagande hushåll, som samtidigt tillhörde den fortlöpande konsumtionsundersökningens klientel, en livsmedelsutgift av 136 kr. per 28 dagar. Reducerat till hälften för att svara mot utlägggen under 14 dagar återkommer detta belopp i huvudtabell 18. I följande tablå återgivas de ävenledes i nyssnämnda tabell meddelade utgiftsbeloppen per konsumtionsenhet och dag, dels oförändrade, dels omräknade till en indexserie.

Livsmedelsutgiftens och livsmedelsprocentens förändringar enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen samt livsmedelskostnadernas förändring enligt de officiella indexberäkningarna.

	Livsm.-utg. per konsumtionsenhet o. dag			Utgiften i % av inkomsten ¹	Livsm.-utg. per konsumtionsenhet o. dag			Utgiften i % av inkomsten ¹	
	Kr.	Index-tal (år 1940 = 100)	Off. index-beräkn. (år 1940 = 100)		Kr.	Index-tal (år 1940 = 100)	Off. index-beräkn. (år 1940 = 100)		
1:a kv. 1940	1·47	98	94	42·8	3:e kv. 1941	1·64	109	113	41·4
2:a » »	1·50	100	100	41·6	4:e » »	1·57	105	113	38·8
3:e » »	1·53	102	101	42·0	1:a » 1942	1·67	111	123	41·2
4:e » »	1·50	100	105	40·2	2:a » »	1·72	115	122	41·2
1:a » 1941	1·60	107	115	42·3	3:e » »	1·77	118	123	41·3
2:a » »	1·62	108	117	42·9	4:e » »	1·66	111	123	38·6

Stegringen i utgiftsbeloppen enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen är på det hela taget betydligt svagare än stegringen i livsmedelsindex. Den senare ändras i princip endast med prisfluktuationerna, ehuru det måste påpekas, att den under kristiden ganska invecklade beräkningsmetoden kommit de under åren 1941 och 1942 beräknade talen att inbördes variera i någon mån även av andra orsaker. Utgiftsbeloppen enligt konsumtionsundersökningen återigen påverkas både av prisändringar och ändringar i kostens kvantitet och kvalitet. Dessa förhållanden influeras i sin tur av hushållens allmänna välbefinnande, livsmedelsransoneringen m. m. I vilken mån kostens kvantitet och kvalitet ändrats skall beläggas av uppgifter i följande kapitel.

Av siffrorna i tablå vill vidare synas, som om den faktiska livsmedelsutgiften vore i viss mån säsongbetonad med en maximipunkt i tredje och minimipunkt i fjärde kvartalet. Att en dylik säsongvariation mera generellt skulle föreligga är icke osannolikt med hänsyn till att konsumtionen i tredje kvartalet i relativt stor utsträckning består av finare grönsaker och frukt, bl. a. färsk potatis, men i fjärde kvartalet av enklare och billigare sådana varor, som betalas till årets lägsta priser.

Vad därefter beträffar livsmedelsprocenten, har antytts, att denna enligt undersökningarna stigit mellan 1933 (1935) och 1941 (tab. O). De för budgetundersökningarna typiska talen — som avse jämförbara hushållsgrupper bestående av arbetare och tjänstemän — voro åren 1933—1935 34 à 35 % och hösten 1941 c:a 40 %. Frågan är, om denna förändring i livsmedelspro-

¹ Beräknad på uppgifterna i tab. 18 om utgifterna per hushåll och mannens kontanta huvudinkomst ökad med 20 %.

centen också kan anses typisk för utvecklingen för den svenska stads- och tätortsbefolkningen i dess helhet. Slutbeloppet för de budgeter, varpå talen räknats, var år 1933 3 400 kr. och 1941 4 350 kr., eller 28 % mera, och svaret på frågan synes i det väsentliga bero på om man vill betrakta denna förändring i totalutgiften som typisk.

För arbetargruppens del är frågan icke fullt så vanskelig, då man här någorlunda väl känner förändringarna i mannens huvudinkomst och vet, att denna stigit starkare än motsvarande tal enligt budgetundersökningarna. För gruppen tvåbarnshushåll torde sålunda den livsmedelsprocent om 42 enheter, som redovisas i tabblån sid. 19, ligga för högt i jämförelse med arbetargruppens tal år 1933, som var 35.0 %. Å andra sidan är det möjligt, att 1941 års procenttal är mera representativt för nämnda år än 1933 års tal var för sin tid, då urvalet av hushåll i inkomsthänseende synes ligga bättre till i förhållande till samtliga arbetare vid den sist utförda undersökningen än det gjorde år 1933.

Livsmedelsprocentens förändringar under kristiden framgår av en kolumn i närmast föregående tablå. Vid talens beräkning har antagits, att hushållets samlade inkomst överstigit mannens kontanta huvudinkomst med 20 % (jfr kap. 2). Man lär icke kunna tala om någon tendens i utvecklingen, i varje fall icke om någon stigande sådan. Den stigande inkomsten å ena sidan och de stigande men genom bl. a. livsmedelsrabatter och ransonering i viss mån begränsade utgifterna å den andra ha varit två tendenser, som hållit varandra stängna. En omständighet, som frapperar i detta sammanhang, torde vara, att livsmedelsprocenten redan i första kvartalet 1940 var så hög som 42.8 %. Det bör dock ihågkommas, att inkomststegringen varit relativt starkare för konsumtionsundersökningens klientel än för hela den folkgrupp de avse att representera, ett förhållande, som omedelbart ger utslag i relationstal som dessa.

Kap. 4. Konsumerade kvantiteter av livsmedel.

Konsumerade kvantiteter inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning.

Framställningen i detta avsnitt ansluter sig närmast till huvudtabellerna 9—16.

De redovisade kvantiteterna avse den totala konsumtionen under 28 dagar och omfatta således förutom inköpta kvantiteter även under perioden förbrukade mängder av självproducerade produkter och förråd m. m. I en del fall ha hushållen icke redovisat sin förrådshushållning så noggrant som varit önskvärt. Sålunda saknas stundom uppgifter om förbrukningen av sylt, saft och andra inläggningar. Med hjälp av uppgifterna om måltidernas beskaffenhet ha emellertid i de flesta sådana fall kvantiteter ändock kunnat approximativt beräknas och införas i hushållets räkenskaper. I andra fall, såsom beträffande ägg och mjukt bröd, ha bokförarna vanligen uppgivit kvantiteten i styck och beträffande frukt och bär i liter, varvid en omräkning till hekto företagits medelst relationstal. Vid studiet av tabellerna bör därför observeras, att ett icke oväsentligt inslag av sådan beräknad kvantitet förekommer, speciellt inom posten »konserverad frukt och bär».

På en punkt, nämligen i fråga om spannmålsprodukterna, har en korrigerings av de ursprungliga uppgifterna vidtagits. I åtskilliga fall ha här extremt höga och med hänsyn till ransoneringen osannolika förbrukningstal uppgivits av bokförarna. Då man vid granskningen av materialet fann, att sådana hushåll bokfört stora inköp den sista bokföringsdagen, ha dessa inköp strukits ur räkenskaperna.

Det erinras om att undersökningen utfördes i november månad, varigenom förbrukningen kommit att bli i viss mån säsongbetonad.

Social- och inkomstgrupper. Vid en jämförelse av de förbrukade kvantiteterna inom arbetar-, tjänstemanna- och medelklasshushåll framträda vissa olikheter i konsumtionens inriktning. I främsta rummet förklaras dessa skillnader av familjernas olika inkomstlägen. Medelklassen med dess högre inkomstnivå konsumerar i förhållande till hushållsstorleken av många varuslag större, av några lika men endast av ett fåtal varor mindre mängder än arbetare och tjänstemän. Den större konsumtionen inom medelklassen gör sig främst märkbar i fråga om vissa varuslag, som vid inkomstförbättringar bruka vinna i betydelse, såsom ost, ägg, fisk, grönsaker, frukt och bär. Även av kött uppvisar medelklassen större förbrukning; i första rummet av till posten »annat färskt kött» hänfödda köttsorter. I denna post ingår ett flertal dyra men oransonerade köttsorter, såsom fågel och vilt. I fråga om proportionerna mellan mjöl- och brödförbrukningen förekommer en märkbar skillnad mellan de tre social-

grupperna. Medelklassen inköper mera bröd, särskilt kaffebröd, kakor o. dyl., men mindre mjöl än arbetare och tjänstemän, varmed givetvis icke hela frågan om den egentliga konsumtionen av resp. varuslag är utredd. Det viktigaste fall, där medelklassens konsumtion är lägre än övrigas, utgör potatisen.

Mellan arbetarna och tjänstemännen råda, i mån som inkomstnivån skiljer sig, olikheter av liknande slag, men då välståndet här är mera överensstämmande, äro olikheterna mindre.

Vid bedömandet av de tal, som redovisas för fattigvårdshushållen, bör observeras, att dessa hushåll torde varit särskilt noggrant kontrollerade av ombuden under bokföringsperioden, vilket kan ha influerat på deras hushållning. Inom fattigvårdshushållen är i regel den genomsnittliga konsumtionen lägre än inom de ovan behandlade socialklasserna. De lägre kvantitetstalen förekomma framför allt i fråga om sådana varuslag, för vilka direkt ersättning av kalori-billigare slag kunnat erhållas, såsom framgår, om man jämför förbrukningen av smör med margarin, finare kaffebröd med enklare sådant eller med matbröd, grönsaker med potatis, färsk frukt med konserverad frukt o. s. v. Man bör i sammanhanget också jämföra förbrukningstalen för ägg med mjölk, för kött med köttben och för kaffe med kaffesurrogat. Förbrukningen av mjukt matbröd ter sig relativt stor i förhållande till förbrukningen av hårt bröd och mjöl.

Inom beredskapshushållen föranleder mannens frånvaro en viss omläggning av livsmedelsförbrukningen, som dock knappast kan betecknas som mera genomgripande. Jämför man beredskapshushåll av viss typ med arbetarhushåll med samma barnantal (tab. 9 och 12), skall man finna, att skillnaden i förbrukningen av exempelvis mjölk, ägg, spannmålsprodukter och socker, mellan hushåll, där mannen varit hemma resp. icke varit hemma, är mindre än proportionellt mot skillnaden i antalet personer. Man skulle snarare väntat, att det motsatta inträffat. I flera hushållstyper är även minskningen i kött- och fläskvarugruppen påfallande ringa. Till de undantagsfall, där nedgången är starkare än proportionellt, höra fisk (särskilt salt fisk) och potatis. Bland enstaka varuslag, förutom nyss nämnda, observerar man, att beredskapshushållens konsumtion av smör, malet kött och korb är relativt stor och av margarin relativt ringa. I några fall kunna de förändringar, som framträda, bero på regionala olikheter i materialet, exempelvis den låga förbrukningen av hårt bröd, som kan sammanhänga med att relativt många av beredskapshushållen höra hemma i södra Sverige.

Vad slutligen pensionärerna beträffar, är livsmedelsförbrukningen inom tvåpersonshushållen genomgående mindre än inom arbetarhushåll utan barn och i allmänhet även än den inom de barnlösa fattigvårdshushållen. Det är främst konsumtionen av kött och fläsk, som uppvisar stora olikheter, medan skillnaderna i fråga om mjölk och fisk äro mindre. I förhållande till enpersonshushållen ha tvåpersonshushållen i stort sett ungefär dubbelt så stor förbrukning. I fråga om kött, fläsk, fisk och mjöl ha dock tvåpersonshushållen något mer än dubbla enpersonshushållens kvantitet, medan det omvända gäller t. ex. bröd.

För att ytterligare belysa frågan om kostens sammansättning har tab. Q uppgjorts, som visar, hur proportionerna mellan olika varugrupper variera

Tab. Q. *Matvarornas proportioner i kosten enligt 1941 års budgetundersökning samt några motsvarande uppgifter från budgetundersökningen 1933 och den fortlöpande konsumtionsundersökningen.*

	Mot 100 hg kött, fläsk och fisk förbrukades av						Mot 100 hg kött, fläsk och fisk förbrukades av				
	Potatis, hg	Rotfrukter, hg	Grönsaker, hg	Mjöl, gryn o. bröd, hg	Mjölk, dl		Potatis, hg	Rotfrukter, hg	Grönsaker, hg	Mjöl, gryn o. bröd, hg	Mjölk, dl
<i>1941 års budgetundersökning</i>											
Arbetare	245	24	21	174	416	5 barn 0—14 år	289	24	20	205	477
Tjänstemän	207	27	25	153	385	6 o. fl. barn 0—14 år	299	26	22	202	495
Fattigvårdshushåll	261	21	17	171	401	<i>1933 års budgetundersökning</i>					
Beredskapshushåll, där mannen varit hemma högst 3 dagar	233	23	23	176	434	Arbetare	170	11	13	162	373
Beredskapshushåll, övriga	227	22	22	178	434	Tjänstemän	156	12	15	147	355
Medelklass	172	28	27	144	369	Medelklass	130	13	23	131	328
Pensionärer, ensamboende	196	24	23	168	324	<i>Den fortlöpande konsumtionsundersökningen</i>					
» , makar	181	19	19	139	325	1:a kvart. 1940	171	20	15	165	349
Arbetarhushåll, bestående av man, hustru och:						3:e » »	170	26	49	181	370
0 barn	190	25	22	125	303	1:a » 1941	191	24	21	191	397
1 » 0—6 år	195	23	20	143	331	3:e » »	196	27	42	187	419
1 » 7—14 år	226	22	21	141	350	1:a » 1942	241	27	25	184	454
2 » 0—6 år	206	27	20	153	401	3:e » »	280	33	52	185	534
2 » det äldsta 7—14 år	210	26	21	165	399						
3 » 0—14 år	240	23	19	179	449						
4 » 0—14 år	286	24	21	197	468						

mellan socialklasserna. Den sammanlagda kvantiteten av kött, fläsk och fisk har tagits till utgångspunkt, varefter inom resp. socialklass beräknats, hur stor förbrukningen per 100 hg av dessa födoämnen är av dels vissa varuslag, vilka komplettera köttet och fisken i dieten, nämligen potatis, rotfrukter och grönsaker, och dels den med kött- och fiskdieten konkurrerande s. k. mjöl- och mjölkdieten, nämligen mjölk (skummad och oskummad) och spannmålsprodukter.

Som synes, har medelklassen till köttet och fläsket förtärt mindre potatis och mera grönsaker än tjänstemännen och dessa i sin tur mer än arbetarna. Mjölk och spannmål ha vidare förbrukats relativt mest i arbetar- och minst i medelklasshushåll. Inom beredskaps- och fattigvårdshushåll visar sig förbrukningen av potatis samt mjölk och spannmål vara stor i förhållande till kött- och fiskkonsumtionen. Pensionärshushållens genomgående låga relationsstal förklaras av deras sammansättning. I förhållande till de barnlösa familjerna inom de övriga socialklasserna tyckas de gifta pensionärerna ha högre relationsstal för mjölk och spannmålsprodukter men lägre för potatis, rotfrukter och grönsaker.

Hushållstyper. Det är naturligt, att konsumtionen i allmänhet stiger, då hushållets storlek växer. Denna ökning är emellertid ej likformig för alla varuslag utan leder vanligen till en omläggning av konsumtionsvanorna. Eftersom det ekonomiska väståndet varierar med familjernas sammansättning, kunna

de olikheter, som framtråda inom de olika hushållstyperna, hänföras såväl direkt till hushållstypen som till olikheterna i välståndet.

Då barnantalet växer, ökas konsumtionen av framför allt matfett och spannmålsprodukter. Bland de sistnämnda ökar mjölet starkt, medan konsumtionen av bröd av siktat mjöl stegras endast i mindre grad. Ökningen i mjölkkonsumtionen är på det hela taget medelmåttig, men relativt stark, då de tillkommande barnen äro späda. Kött- och fiskförbrukningen ökar relativt svagt. Även i fråga om grönsaker, frukt och bär är ökningen av konsumtionen av mindre omfattning. I jämförelse med konsumtionsförhållandena enligt 1933 års undersökning finnas dock tecken på att en förbättring skulle ha inträtt i detta avseende, såsom nedan (sid. 43) skall visas.

Förändringarna i konsumtionsvanorna vid växande hushållsstorlek belysas ävenledes i tab. Q ovan.

Ortstyper och landsdelar. Konsumtionen inom orter av olika storlek var enligt föreliggande undersökning anmärkningsvärt likartad. Möjligen kan man tala om att de mindre orterna kännetecknades av relativt stor förbrukning av mjölk. De särdrag som storstäderna visa sinsemellan torde delvis sammanhånga med de olikheter, som råda mellan landsdelarna, inom vilka de äro belägna. När det gäller hårt bröd samt framför allt färdiglagad mat, har Stockholm den största konsumtionen, medan Göteborg uppvisar relativt stora förbrukningssiffror i fråga om färsk fisk och mjöl och Malmö de största kvantitetstalen i fråga om fläsk, mjukt bröd, rotfrukter och grönsaker. Skillnaderna äro dock i allmänhet icke av någon betydande storleksgrad.

En jämförelse av livsmedelsförbrukningen inom olika landsdelar bekräftar, att vissa vid tidigare undersökningar konstaterade särdrag inom de skilda landsdelarna fortfarande förekomma. Bland dessa olikheter i konsumtionen må nämnas mjölkförbrukningen, som är lägst i södra och högst i norra Sverige, samt fläskförbrukningen, som är lägst i landets mellersta delar. Hårt bröd konsumeras i mycket små mängder i södra Sverige men ökas sedan och är i norra Sverige större än mjukbrödsförbrukningen. Denna å sin sida är i södra Sverige av betydande omfattning. Vad brödet beträffar, äro skillnaderna minst lika betydande som åtta år tidigare, då 1933 års hushållsbudgetundersökning utfördes. Eljest äro de anförda olikheterna icke stora och det är tydligt, att konsumtionen år 1941 var betydligt jämnare än vid den tidigare undersökningen, något som för övrigt är naturligt, om icke annat med hänsyn till ransoneringen. Anmärkningsvärd är den ringa olikhet, som råder både mellan landsdelar och ortsgrupper i förbrukningen av grönsaker, och att västra Sverige — utom Göteborg — relativt till övriga landsdelar icke uppvisar större förbrukningstal för färsk fisk.

Ransonerna. Konsumtionen inom arbetarhushåll av vissa ransonerade varuslag, nämligen socker, matfett och spannmålsprodukter, har i tab. R jämförts med tilldelningen enligt vid tiden för undersökningen gällande ransoneringsbestämmelser.

Matfettskonsumtionen översteg ransonen blott inom de minsta hushållstyper-

Tab. R. Ransonerna av vissa livsmedel under 28 dagar och konsumtionen därav enligt 1941 års budgetundersökning. Arbetarhushåll.

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
<i>Matfett (inkl. grädde), hg</i>											
Grundranson	20	30	30	40	40	50	60	70	82	65	49
Tilläggsranson ¹	2	2	5	2	5	6	7	8	10	10	6
Summa tilldelning	22	32	35	42	45	56	67	78	92	75	55
Konsumtion	24	35	35	40	45	54	61	71	84	71	53
<i>Mjöl och gryn, hg</i>											
Grundranson	100	138	150	176	192	231	276	321	376	312	230
Tilläggsranson ¹	17	16	34	23	37	38	46	51	55	62	39
Summa tilldelning	117	154	184	199	229	269	322	372	431	374	269
Konsumtion (mjöl, gryn, bröd ²)	142	192	204	220	260	291	340	381	426	390	290
<i>Socker, hg</i>											
Ordinarie ranson	35	53	53	70	70	88	105	123	143	113	86
Syltsockertilldelning ³	8	12	12	15	15	19	23	27	31	33	19
Konsumtion (inkl. sirap o. honung ⁴)	48	63	56	76	78	90	108	123	122	118	90

na. Inom de övriga framträder ett underskott i förbrukningen, som inom de största hushållstyperna uppgår till inemot 10 % av tilldelningen. Grädde har inräknats i förbrukningen, varvid relationen 1 dl grädde = 0.17 hg fett tillämpats.

Förbrukningen av mjöl, gryn och bröd m. m. överskrider tilldelningen under perioden med en mängd som inom hushåll utan barn eller med ett småbarn uppgår till 20—25 % av ransonen och som sjunker med växande familjestorlek. Inom hushåll med 6 och flera barn överensstämmer konsumtionen i stort sett med tilldelningen. I genomsnitt för samtliga hushåll överskrider konsumtionen tilldelningen med c:a 8 %. Att beräkna ransonens storlek stöter dock på betydande svårigheter, sammanhängande med att vissa tilläggskuponger gällde såväl under den period, som närmast sammanföll med bokföringstiden, som perioden innan. De i tabellen upptagna ransonerna äro beräknade under förutsättning, att hälften av dessa kuponger tillgodogjordes under bokföringstiden. Hade de helt förbrukats före denna tid, skulle medelsransonen (269 hg) sjunkit till 256 hg. Hade intet förbrukats, skulle ransonen stigit till 282 hg. Då utdelningen av ifrågavarande tilläggskort ägde rum ganska kort tid före bokföringsperiodens början eller först sedan den börjat, torde det sista gränsvärdet ligga närmare verkligheten än det förra.

¹ Beräknat med hänsyn till det antal tilläggskort bokförarna uppgivit. Jfr texten.

² Brödet har omräknats till mjöl med de relationstal, som angivas i not till huvudtabellerna 9—16, utom ifråga om skorpor, där man i likhet med livsmedelskommissionen räknat med relationen 1 hg skorpor = 1 hg mjöl. I konsumtionen har icke inräknats posten »wienerbröd, bakelser o. dyl.».

³ Årsransonen om 5 kg per person dividerad med 13.

⁴ 1 hg sirap el. honung har antagits motsvara 0.71 hg socker. Honung omfattades icke av ransoneringen, men den brist på jämförbarhet, som sammanhänger härmed, torde ha ringa betydelse.

I fråga om socker försvåras jämförelsen av den tilldelning av 5 kg syltsocker per person som ägde rum under sommaren och hösten 1941 (18 juni—11 november). I synnerhet de mindre hushållen ha avsevärt överskridit den ordinarie tilldelningen; de större hushållen däremot i mindre utsträckning. Endast inom de barnlösa hushållen uppgår den överskjutande konsumtionen till mer än bokföringsperiodens andel av syltsockertilldelningen. Uppenbarligen finnes ingen anledning antaga, att syltsockret disponerats på sätt som här antytts. Talen anföras blott för att giva en föreställning om syltsockertilldelningens relativa betydelse för hela sockerkonsumtionen.

Konsumtionens förändringar 1933—1940 och under kristiden.

1933—1940. Det bästa tillvägagångssättet vid den jämförelse, som anställes i detta avsnitt, har befunnits vara, att konsumtionen enligt 1933 års hushållsbudgetundersökning — vilken redovisas endast genom årssummor — jämföres med konsumtionen i genomsnitt under år 1940 enligt de fyra då anordnade konsumtionsundersökningarna, varefter förändringarna under kristiden studeras med hjälp av enbart den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

I tab. S ha de per 14 dagar reducerade förbrukningstalen från 1933 års undersökning, i de delar denna avser arbetare och tjänstemän, ställts vid sidan av medeltalet av kvantiteterna enligt de fyra kvartalsundersökningarna år 1940. De sistnämnda representera såväl arbetar- som tjänstemannahushåll. 1933 års uppgifter äro beräknade per s. k. normalhushåll — d. v. s. justerade att gälla ett hushåll av viss medelstorlek — men detta inverkar icke störande på jämförbarheten med den fortlöpande konsumtionsundersökningens hushåll, då dessas sammansättning och medelstorlek praktiskt taget sammanfaller med normalhushålllets. I fråga om inkomstnivån torde gälla, att gruppen arbetare och tjänstemän tillhopa från 1933 års undersökning genomsnittligt hade något högre realinkomst än konsumtionsundersökningens hushåll år 1940. Enbart arbetargruppen från år 1933 synes däremot ha haft ett reellt välstånd, som, såvitt saken kan bedömas,¹ nära överensstämde med konsumtionsundersökningens klientel.

De bägge undersökningarnas resultat äro på grund av redovisningssättet icke jämförbara på alla punkter. Hushållsbudgetundersökningen 1933 redovisar av t. ex. konserverad frukt och bär råvarorna, medan konsumtionsundersökningen upptager konserverna. Härav följer en skenbart mindre bär- och socker- och större konservförbrukning år 1940 än år 1933. Där jämförbarheten inskränkts av dylik anledning eller där konsumtionsundersökningens medeltal icke kunna betraktas som representativa för en årsförbrukning, till följd av att stark säsongvariation i förbrukningen föreligger, ha konsumtionsundersökningens medeltal satts inom parentes. Så har skett med medeltalet av t. ex. äggkvantiteten, då det icke kan anses tillrädligt att av det relativt låga medeltalet enligt konsumtionsundersökningen sluta sig till en nedgång i äggkonsumtionen sedan år

¹ Beräkningen av realinkomsten har skett på sedvanligt sätt, genom att nominalinkomsten dividerats med levnadskostnadsindex.

Tab. S. Konsumerade kvantiteter av livsmedel per hushåll och 14 dagar enligt 1933 års hushållsbudgetundersökning och den fortlöpande konsumtionsundersökningen år 1940.

Varuslag	Hushållskostnadsunders. år 1933 ¹		Konsumtionsunders. år 1940 ²	Varuslag	Hushållskostnadsunders. år 1933 ¹		Konsumtionsunders. år 1940 ²
	Arbetare	Arb. och tjäns-temän			Arbetare	Arb. och tjäns-temän	
<i>Antal hushåll . . .</i>	526	1 050	448				
Mjök, oskummad 1	29.3	28.9	28.0	Rågsikt mjöl hg	13.3	12.2	17.2
» , skum- o. kärn-	1.0	1.0	2.3	Sammalet rågmjöl »	6.8	5.3	7.7
Grädd- dl	8.1	8.7	7.3	Annat mjöl o. makaroner »	6.2	6.2	4.4
Ost hg	8.0	7.9	8.6	Havregryn »	5.5	5.6	9.9
Matfett »	30.0	29.8	28.8	Andra gryn och flingor »	2.7	2.7	4.7
Smör »	14.3	14.6	17.1	Hårt matbröd »	11.6	12.1	13.8
Margarin »	14.6	14.1	9.8	Grovt, mjukt matbröd »	12.7	12.5	13.8
Annat fett »	1.1	1.1	1.9	Sötlimpa, siktbröd o. dyl. »	16.8	16.8	8.0
Ägg »	17.2	17.8	(14.8)	Vitt, mjukt matbröd »	3.9	4.0	7.0
Kött, fläsk m. m. »	59.4	60.0	56.8	Mjukt kaffebröd, enkelt »	3.9	3.8	5.5
Nötkött »	8.2	7.9	8.6	Käx o. skorpor »	7.1	7.1	2.7
Kalvkött »	6.4	6.6	4.3	Wienerbröd, bakelser o. dyl. »	8.3	8.3	3.5
Malet kött »	6.1	6.1	6.9	Potatis kg	13.8	13.4	14.3
Annat färskt kött »	2.3	2.6	2.4	Morötter hg	3.8	3.8	9.5
Salt och rökt kött »	0.3	0.4	1.1	Andra rotfrukter »	4.9	5.3	6.9
Färskt fläsk »	13.9	14.3	9.2	Tomater, färska »	1.3	1.5	(3.0)
Salt och rökt fläsk »	4.5	4.2	4.4	Färska grönsaker o. lök. »	6.4	7.2	13.4
Korv och sylta »	8.7	8.9	12.8	Torkade örter och bönor »	2.3	2.2	2.2
Blod och inälvor »	3.2	3.2	2.7	Andra tork. o. kons. gröns. »	0.8	0.9	2.2
Konserver av kött o. fläsk »	4.6	4.6	0.4	Färska äpplen och päron »	16.9	17.5	(19.6)
Smörgåsmat »			2.3	Apelsiner, citroner »	7.8	8.2	(5.8)
Kött- och fläskben »			1.7	Färska hallon, vinb., jordg., smultron o. hjortron »	2.8	2.8	(0.6)
Fisk »	21.7	22.1	26.5	Andra färska bär o. frukter »	13.1	13.2	(5.3)
Färsk sill o. strömming »	7.0	6.8	7.9	Torkad frukt o. bär »	4.0	4.2	3.8
Annan fet, färsk fisk »	0.8	0.7	2.3	Kons. o. inkokt frukt o. bär »	0.7	0.8	(20.2)
» färsk fisk o. skaldjur »	7.0	7.6	7.5	Socker »	48.0	47.7	(41.7)
Salt o. rökt sill o. strömming »	5.5	5.5	6.3	Sirap och honung »	2.0	1.9	3.1
Annan salt o. torkad fisk »	1.4	1.5	1.0	Karameller o. dyl. »	1.8	2.0	1.3
Konserv. fisk och skaldjur »			1.5	Kaffe »	7.2	7.0	6.8
Mjöl, gryn och bröd ⁵ »	131.2	127.1	144.5	Kakao »	0.5	0.6	1.3
Vetemjöl »	52.4	50.1	48.8				
Grahamsmjöl »			2.1				

1933. Icke förty torde det vara ganska tydligt dokumenterat, att åtminstone förbrukningen av färska — förmodligen också av konserverade — grönsaker ökats icke obetydligt mellan 1933 och 1940. I fråga om detta varuslag överstego nämligen konsumtionsundersökningens tal beloppen från 1933 års arbetarhushåll icke blott i genomsnitt utan även under var och en av de fyra kvartalsundersökningarna, vilket man kan förvissa sig om genom att i jämförelsen indraga jämväl tab. 18.

Även fiskförbrukningen synes ha ökat 1933—1940.

¹ Beräknat per s. k. normalhushåll. — ² Per verkligt hushåll. Medeltal av fyra kvartalsundersökningar. — ³ Inkl. kött- och fläskben. — ⁴ Inkl. fördiglagad mat samt korv, rökt kött o. rökt skinka vid inköp av högst 2 hg pr gång. — ⁵ Brödet omräknat till mjöl (jfr not till tab. 18). — ⁶ Exkl. makaroner men inkl. grahamsmjöl. — ⁷ Endast skorpor. — ⁸ Inkl. käx. — ⁹ Endast sirap.

Bland enstaka varuslag observerar man vidare ökning beträffande korv och havregryn, varvid dock är att märka, att den skillnad, som framträder i korvförbrukningen, skärpes — om den icke rent av i sin helhet förklaras — av en olikhet i redovisningssättet. De olikheter, som observeras mellan år 1933 och 1940 i förbrukningen av smör, margarin, fläsk, mjöl och kaffe, ha uppenbarligen sin förklaring i de speciella förhållandena under det sistnämnda året. Exempelvis var margarintillverkningen helt förbjuden vid tiden för bokföringen i tredje kvartalet. Matfetsförbrukningen i sin helhet var dock enligt dessa undersökningar ungefär densamma 1940 som 1933.

Förbrukningen av mjöl och gryn och därmed av hela gruppen spannmålsprodukter synes ha varit större 1940 än 1933. En jämförelse med tab. 18 visar, att överskottet till en del beror på ökning under år 1940 — i sin tur sannolikt en reaktion mot den av olika anledningar inskränkta förbrukningen av andra varuslag. Förbrukningen av gryn, särskilt havregryn var dock större redan i början av år 1940 än år 1933.

Av tab. Q framgår, att proportionerna mellan å ena sidan kött och fisk och å den andra potatis voro ungefär desamma inom gruppen arbetare år 1933 och den grupp av hushåll, som deltog i den fortlöpande konsumtionsundersökningen i första kvartalet 1940. Någon förändring under mellantiden skulle alltså icke ha förekommit på denna punkt. Däremot förefaller det, som om rot- och grönsakernas roll i dieten skulle vuxit — ett omdöme som torde gälla även med vederbörlig hänsyn till säsongväxlingarnas inverkan i sammanhanget.

Kristiden. Framställningen i detta avsnitt ansluter sig närmast till tab. 18 bland huvudtabellerna. Det må erinras om att materialet för de olika kvartalen företer vissa olikheter. Dels har hushållens genomsnittliga storlek varierat, vilket gör sig märkbart beträffande de fem första undersökningarna, då medelstorleken sjönk med tillhoppa ungefär 4 %, och vid jämförelse mellan första och andra kvartalet 1941, då den steg med ungefär samma procenttal. Dels var bokföringsperioden, som i regel utgjorde 14 dagar, i fjärde kvartalet 1941 och — beträffande ungefär halva klientelet — i tredje kvartalet 1942 utsträckt till 28 dagar. För en närmare diskussion av härmed sammanhängande problem hänvisas till bilaga 4.

Konsumtionen av mjölk var relativt oförändrad under 1940 och början av 1941, men har därefter uppvisat en fortgående ökning. I medeltal för de fyra kvartalen visar år 1942 en stegring i antalet liter om 23 % över 1940 års nivå. Under fjärde kvartalet 1941 genomfördes samtidigt med en ringa prissänkning en minskning av mjölkens fetthalt, varigenom konsumtionsstegringen i kalorier räknat endast kommit att utgöra 15 %. Mjölkens andel i den totala kalori-förbrukningen har stigit från 11.7 % i medeltal för år 1940 till 14.1 % år 1942. (Jfr tab. V, sid. 51.)

Förbrukningen av grädde nedgick kontinuerligt under 1940 och 1941, reglerades i november 1941 och har sedan dess blott utgjort omkring en sjundedel av förbrukningen i första kvartalet 1940.

Ost konsumerades under 1942 endast till drygt en tredjedel av motsvarande

mängd under de första kvartalen 1940. Inom posten torde en förskjutning ägt rum från vanlig ost till mesost (och messmör). Ransonering infördes i november 1940.

Förbrukningen av såväl smör som margarin har undergått kraftiga växlingar, beroende på att tillverkningen av margarin tidvis varit helt inställd och konsumenterna sålunda hänvisade till smöret, som samtidigt genom subventioner gjorts billigare för mindre bemedlade konsumenter. Den sammanlagda förbrukningen av smör och margarin minskades under hösten 1940 och än mer i och med ransoneringens införande vid årsskiftet 1940/41, som gjorde förbrukningen 1941 c:a 15 % lägre än under 1940. 1942 synes konsumtionen ha stabiliserats på denna nivå.

Konsumtionen av ägg låg redan före ransoneringen i slutet av september 1941 något lägre än motsvarande kvartal 1940 och har därefter blott uppgått till mellan en fjärdedel och hälften av konsumtionen under sistnämnda år.

För varugruppen kött och fläsk framträder en viss säsongvariation med högre förbrukning under första och fjärde kvartalen än under de övriga. För fläskets del kommer detta förhållande icke så starkt till synes i siffrorna för fjärde kvartalet, då konsumtionen här torde koncentrera sig till december, medan konsumtionsundersökningarna utföras under november. Minskningen framträder tydligt efter den stränga ransoneringens införande i april 1941 och efter skärpningen i andra kvartalet 1942. Fläsket hade dessförinnan varit ransonerat sedan oktober 1940. I genomsnitt för de fyra kvartalen låg förbrukningen av kött- och fläskvaror 1941 inemot 10 % lägre än under 1940 och under 1942 ytterligare c:a 20 % lägre. — Också en viss förskjutning mellan olika varuslag har kommit till synes. Förbrukningen av korb och malet kött höll sig i stort sett oförändrad t. o. m. första kvartalet 1942, medan köttposten i sin helhet uppvisade starka svängningar. Kött- och fläskben ha rönt en stigande efterfrågan. Varugruppen »annat färskt kött» visar anmärkningsvärt höga siffror för senare delen av 1942. Till följd av ransoneringsbestämmelserna visade posten köttkonserver stark ökning kring mitten av år 1942.

Fiskkonsumtionens säsongvariation förlöper i motsatt riktning mot köttvarornas. På grund av de kalla vintrarna visade i synnerhet februariundersökningarna 1941 och 1942 en låg konsumtion. Ehuru fiskens andel i den totala kaloriförbrukningen stigit med c:a 50 %, har den icke på långt när uppvägt minskningen inom kött- och fläskgruppen. Ökningen gäller framför allt färsk sill och strömming, men även annan färsk fisk och fiskkonserver, medan salt och rökt fisk konsumerats i ungefär oförändrad omfattning.

De konsumerade kvantiteterna av spannmålsprodukter stego under 1940 och överträffade under första hälften av 1941 konsumtionen under motsvarande tid 1940 med 7 à 8 %. Ransonering hade införts redan hösten 1940, men icke förrän drygt ett år senare blev denna av sådan skärpa, att genomsnittet för de deltagande hushållen tydligt påverkades. Under de tre senaste kvartalen år 1942 har förbrukningen legat på en nivå, som med 4 à 5 % understigit utgångsnivån i början av 1940. En förskjutning kan iakttagas från vete- till rågprodukter — ransoneringens inverkan — liksom från mjöl till bröd. Några

mera betydande ändringar i förbrukningen av finare bakverk ha icke framträtt, men en viss ökning har visat sig mot slutet av 1942.

Potatisen har fått svara för en allt större del av kaloritillförseln. Fram till och med första kvartalet 1941 var konsumtionen tämligen oförändrad men visade därefter en stark ökning och uppnådde 1942 ett genomsnitt, som med 44 % översteg konsumtionen under 1940. Även morötter och övriga rotfrukter, liksom färska bladgrönsaker och konserverade grönsaker, visade högre förbrukning under 1942 än tidigare år.

Konsumtionen av färska såväl som torkade bär och frukter av olika slag har undergått betydande reduktion sedan 1940, medan konsumtionen av konserverad frukt och bär ökats något.

Socker blev föremål för ransonering redan i april 1940. I genomsnitt för de fyra kvartalen var konsumtionen 1941 och 1942 c:a 10 % lägre än under 1940. De relativt höga värden, som genomgående framträdde under årens tredje kvartal torde i huvudsak sammanhånga med att en del av den extra sockertilldelning, som egentligen avsetts för inläggningar, förbrukats i den löpande konsumtionen, t. ex. till färska bär eller vid tillagning av fruktgrötar o. dyl. Man bör dock räkna med, att en del av ökningen kan vara skenbar, och i så fall bero på att till syltning använt socker felaktigt bokförts som förbrukat och att denna felaktighet icke upptäckts och rättats vid granskningen.

Kaffekvantiteten har oavbrutet minskats och utgjorde vid de senaste kvartalsundersökningarna endast drygt en tiondel av den mängd, som redovisades före ransoneringens införande i mars 1940. Samtidigt har användningen av kaffesurrogat ökats. Den sammanlagda mängden av kaffe och surrogat understiger dock kaffemängden i början av 1940.

Som en följd av dessa förändringar har potatisens samt rot- och grönsaker- nas roll i dieten blivit allt större i mån som kristiden framskridit, vilket tydligt framgår av sista delen av tab. Q. Av samma tabell finner man, att potatisens proportion till kött, fläsk och fisk redan vid tiden för budgetundersökningen i november 1941 var densamma inom de deltagande medelklasshushållen som bland arbetarhushåll år 1933.

I följande tablå har gjorts en sammanställning, av vilken antydes, att en förbättring av de större hushållens konsumtion av grönsaker samt frukt och bär i förhållande till de mindres skulle inträtt mellan 1933 och 1940. Under krisåren förefaller däremot en återgång ha skett beträffande frukt och bär. Uppgifterna ha hämtats från 1933 års budgetundersökning (hushåll med 3 000—5 000 kr. årsinkomst) och den fortlöpande konsumtionsundersökningen (årsmedeltal).

Konsumtion av grönsaker samt frukt och bär inom hushåll av olika storlek.

Indextal: konsumtionen inom hushåll med ett barn under 16 år = 100.

Antal barn	Grönsaker				Frukt och bär			
	1933	1940	1941	1942	1933	1940	1941	1942
1	100	100	100	100	100	100	100	100
2 }	97	{ 111	102	115	} 107	{ 118	118	109
3 }		{ 108	103	126		{ 127	120	108
4 }		{ 127	114	135		{ 126	116	109
5 o. fl. }	117	{ .	.	.	} 118	{ .	.	.

Kap. 5. Kostens näringsvärde.

Kostens näringsvärde inom olika hushållsgrupper enligt 1941 års budgetundersökning.

I huvudtabellerna 9—16 redovisas det sammanlagda näringsvärdet av de livsmedelskvantiteter, för vilka uppgifter förekomma i samma tabeller, inbegripet jämväl det beräknade näringsvärdet i förtäring, som intagits utom hemmet, t. ex. på restaurang eller i skolbespisning.

För vart och ett av de i tabellerna upptagna varuslagen har man räknat med särskilda näringsvärden, såsom framgår av bilaga 2. Tillskottet till kostens kalorivärde från förtäring utom hemmet upptog i genomsnitt för samtliga arbetare 1·0 %, tjänstemän likaså 1·0 % och medelklass 1·2 % av det hela och var sålunda i stort sett av mindre betydelse. Vid dess beräkning har man utgått från utgiftsbeloppen och antagit samma sammansättning hos all restaurangmat resp. all skolbespisning samt varierat näringskvantiteten efter beloppens storlek.

Med uttrycket näringsvärde avses i denna publikation födans kalorierhalt och dess halt av näringsämnen, d. v. s. av fett, äggvita, kolhydrat, mineralämnen och vitaminer. Kalorier och näringsämnen brukas gemensamt benämnas näringsfaktorer. Med näringstillförsel avses alltid tillförseln till hushållet. Tillförseln till organismen är här icke föremål för studium.

Social- och inkomstgrupper. Till en början meddelas i tab. T en sammanfattande översikt av näringstillförseln inom skilda hushållsgrupper, av vilken torde framgå, att inga nämnvärda olikheter föreligga mellan å ena sidan arbetarhushåll och å den andra tjänstemannahushåll. Av de tyvärr alltför små jämförelsemöjligheter som materialet från medelklasshushåll erbjuder (tab. 13) kan man icke draga några säkra slutsatser. Det förefaller dock, som om medelklassen vid överensstämmande hushållsstorlek hade något högre förbrukningstal än nyssnämnda socialgrupper. Däremot är det uppenbart, att fattigvårdshushållens näringstillförsel ligger icke oväsentligt lägre än övriga hushålls, ett omdöme som gäller samtliga faktorer utom vitamin C. I jämförelse med förhållandena inom gruppen arbetare ligga fattigvårdshushållens tal (i genomsnitt för samtliga deltagande hushåll) c:a 7 % lägre, vad angår kalorier, äggvita och järn och nära 10 % lägre i fråga om vitamin A. Det kan i sammanhanget vara av intresse att observera, att utgiften för livsmedel samtidigt låg icke fullt 10 % lägre. Även om man för jämförelsen väljer ut arbetarhushåll ur de lägsta inkomstgrupperna, skall man finna, att fattigvårdshushållens näringstillförsel ligger lägre än dessas. Detta framgår vad kalorier beträffar av följande tablå, där arbetarhushåll med under 2 500 kr. inkomst under de tre första kvartalen 1941 tagits som jämförelsegrupp. Till antalet äro dessa arbetarhushåll sammanlagt 207. Totalutgiften under bokföringsperioden var i (ovägt) medeltal för hushållstyperna 256 kr. mot 214 kr. för fattigvårdshushållen.

Tab. T. *Sammanfattande tabell över näringstillförseln per hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper och socialgrupper enligt 1941 års budgetundersökning.¹*

(Tal för grupper med färre än 15 hushåll ha satts med mindre stil.)

Näringsfaktor och hushållsgrupp	Näringstillförsel inom hushåll med						Differens i näringstillförseln mellan hushåll med				
	0 barn	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn	1 resp. 0 barn	2 resp. 1 barn	3 resp. 2 barn	4 resp. 3 barn	5 resp. 4 barn
<i>Kalorier, 1 000-tal</i>											
Arbetare	182	243	287	335	382	431	61	44	48	47	49
Tjänstemän	192	226	288	346	414	425	34	62	58	.	.
Arb. och tj.-män tillhopa	186	238	287	336	384	431	52	49	49	48	47
Fattigvårdshushåll	167	207	258	313	335	427	40	51	55	.	.
Beredskapshushåll ²	111	161	224	278	299	.	.	63	54	21	.
<i>Äggvita, hg</i>											
Arbetare	57	73	86	99	110	122	16	13	13	11	12
Tjänstemän	59	70	87	106	120	126	11	17	19	.	.
Arb. och tj.-män tillhopa	57	73	86	100	111	123	16	13	14	11	12
Fattigvårdshushåll	51	63	76	95	101	119	12	13	19	.	.
Beredskapshushåll ²	34	50	66	81	84	.	.	16	15	3	.
<i>A-vitamin, 1 000 IE³</i>											
Arbetare	237	316	377	429	478	529	79	61	52	49	51
Tjänstemän	229	325	391	501	484	630	96	66	110	.	.
Arb. och tj.-män tillhopa	235	320	381	440	479	536	85	61	59	39	57
Fattigvårdshushåll	215	268	334	421	426	463	53	66	87	.	.
Beredskapshushåll ²	170	232	296	356	383	.	.	64	60	27	.
<i>C-vitamin, g</i>											
Arbetare	4.47	5.94	6.35	7.32	8.73	9.35	1.47	0.41	0.97	1.41	0.62
Tjänstemän	3.90	5.74	7.05	8.71	8.54	12.17	1.84	1.31	1.66	.	.
Arb. och tj.-män tillhopa	4.28	5.86	6.55	7.52	8.72	9.54	1.58	0.69	0.97	1.20	0.82
Fattigvårdshushåll	4.25	5.07	6.62	7.69	7.64	10.28	0.82	1.55	1.07	.	.
Beredskapshushåll ²	2.80	3.90	4.86	6.05	6.52	.	.	0.96	1.19	0.47	.

Kaloritillförsel (1 000-tal) per 28 dagar inom hushåll, bestående av man, hustru och

	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn, det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år
Fattigvårdshushåll	167	199	215	253	261	313	335	427
Arbetare med låg inkomst	182	238	237	261	303	322	372	432

Näringsvärdet av beredskapshushållens kost framstår som relativt stort, om man jämför med hushåll, där mannen icke varit inkallad. Jämför man t. ex. beredskapshushåll av olika typer med normala hushåll bestående av dubbelt så många medlemmar, skall man finna, att de senares kost genomsnittligt icke innehöll ungefär dubbelt så stort näringsvärde, vilket man möjligen skulle

¹ Talen ha avskrivits från eller beräknats med hjälp av huvudtabellerna. Uppgifterna för hushåll med 1 barn äro ovägda medeltal av uppgifterna för hushåll med 1 barn i åldern 0-6 år och 1 barn i åldern 7-14 år samt uppgifterna för hushåll med 2 barn vägda medeltal, varvid talen för hushåll med barn i åldern 0-6 år tillagts vikten 1 och övriga hushåll vikten 2.

² Där mannen varit hemma högst 3 dagar.

³ IE = internationella enheter.

väntat, utan i allmänhet endast en och två tredjedels å en och trekvarts gånger. Detta framgår av följande tablå:

Kvoten mellan kostens genomsnittliga näringsvärde inom:								Kalo-	Ägg-	Vitaminer	
								rier	vita	A	C
Arb.- o. tjänstem.-hushåll utan barn och beredsk.-hushåll utan barn .								1·7	1·7	1·4	1·5
» » » » med 2 » » » » med 1 » » » »								1·8	1·7	1·6	1·7
» » » » » 4 » » » » » 2 » » » »								1·7	1·7	1·6	1·8
» » » » » 6 » » » » » 3 » » » »								1·7	1·7	1·8	1·9

Folkpensionärernas kost var i alla avseenden, men minst ifråga om calcium, knappare än kosten inom motsvarande typer bland övriga hushåll — fattigvårdshushållen icke undantagna. Jämför man exempelvis makarnas kost med de barnlösa arbetarnas, skall man finna, att kalorivärdet och halten av de flesta näringsämnen hos pensionärerna understeg motsvarande värden hos arbetarna med c:a 20 %. Inbördes jämförda uppvisade de gifta pensionärerna ungefär dubbelt så stor förbrukning som de ensamma.

Betraktar man i syfte att utröna inkomstens inverkan på näringstillförseln inom arbetar- och tjänstemannahushåll uppgifterna i tab. 13 och 14, torde man av dessa medelvärden icke kunna utläsa något bestämt samband mellan inkomsten å ena sidan och kalorier, kolhydrat, calcium och vitamin B₁ å den andra. En viss, ehuru stundom vacklande och alltid svag stegring i tillförseln av övriga näringsämnen observeras dock vid stigande inkomst. Beträffande kalorier har sambandet belysts genom korrelationsberäkningar på de enskilda fallen, vilka räkningar redovisas nedan under rubriken hushållstyper.

Sammanfattande uttryck för de särdrag, som karakterisera skilda hushållsgrupperns näringstillförsel, kunna erhållas, om man ställer kostens halt av olika näringsämnen i relation till varandra eller, som skett i tab. U, i relation till födans kalorivärde. Ju större kvoten är mellan t. ex. salter eller vitaminer å ena sidan och kalorier å den andra, ju högre näringshygienisk kvalitet kan man antaga, att kosten besitter. Självklart lämna dock sådana uppgifter icke besked om den kvantitativa tillräckligheten av födan. Om man av tab. U söker bilda sig en uppfattning i kvalitetsfrågan, torde man finna, att olikheterna mellan de skilda hushållsgrupperna på det hela taget voro anmärkningsvärt små.

Kostnad per 10 000 kalorier enligt 1941 års budgetundersökning.

Hushållsgrupp	Enligt räkenskaper- na	D:o höjt med livs- medels- rabatterna	Hushållsgrupp	Enligt räkenskaper- na	D:o höjt med livs- medels- rabatterna
<i>Samtliga hushåll</i>	Kr.	Kr.	<i>Arbetarhushåll bestående av:</i>	Kr.	Kr.
Arbetare	4·42	4·68	Man, hustru och		
Tjänstemän	5·00	5·15	0 barn	5·54	5·58
Fattigvårdshushåll	4·31	4·61	1 » 0—6 år	5·05	5·18
Beredskapshushåll ¹	4·40	4·73	1 » 7—14 »	4·96	5·07
Medelklass	5·45	5·49	2 » 0—6 »	4·69	4·97
Pensionärer:			2 » det äldsta 7—14 år	4·64	4·87
ensamboende	5·02	5·33	3 » 0—14 år	4·41	4·71
makar	4·73	5·08	4 » » »	4·15	4·44
			5 » » »	3·94	4·30
			6 o. fl. barn 0—14 år	3·95	4·35

¹ Där mannen varit hemma i högst 3 dagar.

I tablån ovan redovisas det beräknade priset per 10 000 kalorier, som hushållen betalat för födan, dels sådant detta framgår av räkenskaperna, dels sådant det blir, då man korrigerar för den minskning, som utgiften undergått genom de statliga rabatterna för mjölk och matfett.

Skillnaden mellan arbetare och tjänstemän beror till stor del på hushållens olika sammansättning, vilket inses, om man jämför gruppen samtliga tjänstemän, som i genomsnitt hade knappt två barn per hushåll, med tvåbarnshushåll bland arbetarna enligt tablåns senare del.

Hushållstyper. Av högra delen av tab. T vill synas, som om kaloritillförseln hade tendens att öka med omkring 50 000 kalorier vid tillkomsten av ett barn under 15 år. Tendensen är tydligast inom den grupp, som har det största antalet fall, nämligen arbetare och tjänstemän tillhopatagna. Ökningen i övriga näringsfaktorer är ganska oregelbunden.

Skriver man om näringstillförseln för arbetare och tjänstemän enligt tab. T till indexserier med tillförseln inom ettbarnshushållen som bas, erhålles följande resultat:

Indextal över tillförseln av vissa näringsfaktorer (samt totalutgiften för livsmedel) inom olika hushållstyper bland arbetare och tjänstemän, då värdena för ettbarnshushållen = 100. 1941 års budgetundersökning.

Hushållstyp	Utgift för livsmedel	Kalorier	Äggvita	Vitamin		Behov enl. konsumtionsenhetsskalan för	
				A	C	kalorier m. m. (A)	äggvita m. m. (B)
Hushåll bestående av man, hustru och							
0 barn	86	78	78	73	73	77	72
1 » 0—14 år	100	100	100	100	100	100	100
2 » » »	111	121	118	119	112	127	131
3 » » »	123	141	137	138	128	151	160
4 » » »	131	161	152	150	149	180	194
5 » » »	141	181	168	168	168	204	221
6 o. fl. barn 0—14 år	157	201	192	198	192	243	267

Utgiften för livsmedel samt vissa på näringsfysiologiska grunder uppställda konsumtionsenhetsskalor¹ ha — ävenledes omskrivna till indexserier — intagits i tablån för jämförelse. Ökningen i den observerade näringstillförseln vid växande antal barn ter sig mycket svagare än behovet enligt skalorna. Man bör dock vid bedömningen av detta förhållande observera möjligheten, att stegringen enligt skalorna i ett fall som detta kan te sig för stark, emedan dessa icke ta hänsyn till den rationalisering av hushållsdriften, som sannolikt föreligger vid växande hushållsstorlek. Tillförselnivån för den grupp, som lagts till bas för indexserierna, har naturligtvis också ett avgörande inflytande på seriernas gång.

Sambandet mellan kaloritillförseln å ena sidan och hushållets storlek och inkomstnivå å den andra belyses ytterligare genom nedanstående regressions-

¹ Jfr bilaga 3.

ekvation, som grundar sig på uppgifter för samtliga 657 arbetar- och tjänstemannahushåll med högst 6 barn under 15 år. K betecknar kalorier i 1 000-tal, B antalet barn och I årsinkomsten i 1 000-tal kronor.

$$K = 179 + 51 B + 1.74 I$$

Enligt ekvationen skulle sålunda en familj utan barn vid medelinkomsten 3 100 kr. konsumera c:a 185 000 kalorier, vilket överensstämmer med det observerade medelvärdet. För varje tillkommande barn ökas tillförseln med c:a 50 000 kalorier, eller den mängd, som ovan angavs som resultat av den direkta observationen av medelvärdena. Den inverkan som inkomsten utövar är, som synes, mycket obetydlig, vartill dock kan ha bidragit, att husfaderns arbete varit mindre kalorikrävande inom de högre inkomstgrupperna. En felkälla kan vidare vara, att trekvartalsinkomsten, på vilken inkomst grupperingen av hushållen grundar sig, icke varit fullt aktuell vid bokföringstillfället. Trots dessa bägge omständigheter förefaller sambandet mellan ekonomi och kaloritillförsel mycket svagt och man ledes därav till uppfattningen, att kaloribehovet bör kunna ha varit tämligen väl fyllt också inom de skilda hushållstyperna. Ekvationen tecknar emellertid endast ett för i frågavarande urval av hushåll i genomsnitt giltigt förhållande och förutsätter, att inkomstens inflytande på kaloritillförseln är detsamma inom alla hushållstyper, liksom omvänt, att barnantalets förändring verkar lika oavsett inkomsten. Gjorda beräkningar antyda, att inom de barnrika hushållen i de lägre inkomstgrupperna sambandet mellan kaloritillförsel och barnantal visserligen är detsamma som enligt ekvationen, men att sambandet mellan inkomst och kalorier skulle vara starkare, än vad ekvationen ger vid handen. Sistnämnda förhållanden synas bägge gälla även fattigvårdshushållen.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att jämföra uppgifterna i tab. T med det resultat beträffande näringsbehovet, vartill man kommer genom att kritiklöst tillämpa gängse tillförselnormer och konsumtionsenhetsskalor, som skett i följande tablå:

Önskvärd näringstillförsel (per hushåll och 28 dagar) inom olika hushållstyper enligt medelsammansättningen bland arbetare och tjänstemän i 1941 års budgetundersökning samt näringsfysiologiska normer¹ och konsumtionsenhetsskalor.

	Hushåll bestående av man, hustru och					
	0 barn	1 barn	2 barn	3 barn	4 barn	5 barn
Kalorier, 1 000-tal	153	202	252	299	355	402
Äggvita, hg	39	56	72	87	105	121
Calcium, g	42	60	77	94	113	129
Fosfor, g	74	105	135	165	199	227
Järn, mg	844	1 197	1 537	1 873	2 260	2 583
Vitamin A, 1 000 IE	225	319	410	500	603	689
» B ₁ , mg	84	120	154	187	226	258
» C, g	2.81	3.99	5.12	6.24	7.53	8.61

¹ Normerna äro följande per konsumtionsenhet och dag: Kalorier 3 000, äggvita 70 g, calcium 0.75 g, fosfor 1.32 g, järn 15 mg, vitamin A 4 000 IE, vitamin B₁ 1 500 γ, vitamin C 50 mg. För kolhydrat och fett finns ingen norm.

Talen i tablan ha beräknats genom multiplikation av normerna med 28 samt med antalet konsumtionsenheter per hushåll enligt skalorna i bilaga 3.

Inom samtliga hushållstyper föreligger genomsnittligt en positiv differens mellan den observerade och den enligt normen önskvärda konsumtionen i fråga om födans kalorivärde, liksom i fråga om dess halt av äggvita och vitamin C. Skillnaden är betydande inom de minsta hushållstyperna men avtager absolut — och ännu mera proportionsvis — då hushållet växer. I fråga om vitamin A förvandlas ett överskott inom de minsta typerna småningom till underskott inom de större. Utöver dessa uppgifter skall nämnas, att överskott inom samtliga hushållstyper synes råda även i fråga om calcium och fosfor, och att det som här sagts om vitamin A tycks gälla även järn och vitamin B₁ (jfr tab. 9 och 10). Vidare kan nämnas, att fattigvårdshushållen, som icke ingå i beräkningen till tablån, visa differenser på ungefär samma sätt som arbetare och tjänstemän, utom i fråga om vitamin A och B₁, där underskott i förhållande till den angivna normen föreligga redan i de minsta hushållstyperna. Alla dessa iakttagelser böra emellertid tagas med försiktighet, bl. a. emedan de storheter, som ställts emot varandra, icke äro fullt jämförbara (jfr sid. 47).

Den kvalitativa beskaffenheten av kosten inom olika hushållstyper belyses av tab. U. De här redovisade uppgifterna om födans halt av näringsämnen per 100 000 kalorier antyda, att kosten i och för sig varit i ringa mån bättre inom de barnlösa hushållen än inom barnhushållen, och att de skillnader, som visa sig mellan de sistnämnda inbördes, icke markera någon enhetlig tendens. Om man sålunda kan erhålla vissa hållpunkter att bedöma kosthållets kvalitet inom hushållsgrupperna inbördes, lämnar denna tabell, som ovan påpekats, intet bestämt besked i frågan, huruvida kosten varit av *tillräckligt* god beskaffenhet inom var och en av dem. Att döma av de redovisade konsumtionsenhetsskalorna bör man fordra allt större halt av äggvita, mineralämnen och vitaminer per kalori, ju flera barn hushållet omfattar, men då någon tendens till sådan ökning icke kan påvisas i det observerade materialet, följer i varje fall, att en viss försämring i näringsstandarden skulle ha inträtt.

Av talen i tablån sid. 46 ser man, att kostnaden per kalori sjunker — om icke starkt, så i varje fall markerat — vid växande antal barn. Detta förhållande är så utpräglat, att det återkommer t. o. m. för enstaka varugrupper inom livsmedelskontot. Så var t. ex. kostnaden för 10 000 kalorier kött inom hushåll med 0, 3 och 5 barn resp. 19·92, 18·91 och 17·65 kr., för bröd resp. 4·04, 3·64 och 3·32 kr. och för grönsaker resp. 14·42, 9·17 och 6·80 kr.

De sist lämnade uppgifterna om priset per kalori antyda, att det inom de olika livsmedelsposterna skulle ske en standardsänkning av ett eller annat slag — i bästa fall endast en sänkning av smakstandarden — vid växande barnantal. Uppgifterna i tab. V belysa från en ny sida det tidigare konstaterade förhållandet, att också en förändring av kosttypen äger rum, då hushållstypen växlar. Man observerar exempelvis, huru allt större del av C-vitaminbehovet täckes genom potatisförbrukning, då barnantalet växer, och hurusom matfetterna — smör och margarin — betyda allt mer för A-vitaminförsörjningen.

Den redogörelse för näringstillförseln, som hittills lämnats, har uteslutande rört sig med genomsnittstal för grupper av hushåll. Uppmärksamheten må därför fästas på att i nr 17 bland huvudtabellerna redovisas också arbetar-, tjänste-

Tab. U. *Kostens halt av vissa näringsämnen per 100 000 kalorier enligt 1941 års budgetundersökning.*

(Tal för grupper med färre än 15 hushåll ha satts med mindre stil.)

Hushållsgrupp	Fett, hg	Ägg- vita, hg	Cal- cium, g	Fos- for, g	Järn, mg	Vitamin		
						A, 1 000 IE	B ₁ , mg	C, g
<i>Samtliga hushåll</i>								
Arbetare	32	29	34	53	510	128	50	2·27
Tjänstemän	32	30	35	54	515	138	48	2·39
Fattigvårdshushåll	33	29	36	53	514	125	51	2·34
Beredskapshushåll ¹	33	29	36	51	492	133	48	2·24
Medelklass	32	30	28	54	515	136	47	2·33
Pensionärer, ensamboende	31	31	34	53	519	130	49	2·18
» », makar	33	33	37	56	538	131	52	2·14
<i>Hushållstyper</i>								
Arbetarhushåll med:								
0 barn	30	31	32	55	531	130	50	2·46
1 » 0—6 år	32	29	32	53	500	130	47	2·33
1 » 7—14 »	31	31	33	55	540	130	51	2·55
2 » 0—6 »	32	30	34	54	504	134	49	2·21
2 » det äldsta 7—14 år	32	30	35	54	514	130	49	2·21
3 » 0—14 år	32	30	35	53	504	128	49	2·19
4 » » »	32	29	35	52	504	125	51	2·29
5 » » »	32	28	35	52	501	123	49	2·17
6 o. fl. barn 0—14 år	33	29	37	53	504	132	52	2·33
Övriga arbetarhushåll	32	29	34	53	515	123	51	2·30
Fattigvårdshushåll med:								
0 barn	32	31	33	53	523	129	50	2·54
1 » 0—6 år	34	31	36	56	547	138	54	2·69
1 » 7—14 »	32	30	36	53	521	122	50	2·22
2 » 0—6 »	32	29	35	51	496	122	50	2·31
2 » det äldsta 7—14 år	32	30	35	52	508	133	51	2·69
3 » 0—14 år	33	30	36	54	534	135	51	2·46
4 » » »	34	30	37	55	517	127	51	2·28
5 » » »	31	28	35	52	523	108	53	2·41
6 o. fl. barn 0—14 år	34	29	39	53	501	128	52	2·36
Övriga fattigvårdshushåll	33	29	36	53	507	123	50	2·25

man- och fattigvårdshushållen fördelade på vissa klasser med avseende på tillförseln av kalorier, fett, äggvita, järn och vitamin A och C. Medeltalen, hämtade från tab. 9—11, återgivas under varje grupp. Där antalet i fördelningen ingående hushåll varit minst 49, har dispersionen och variationskoefficienten angivits. För varje hushållstyp har liksom ovan den önskvärda tillförseln av näringsämnen beräknats, och antalet hushåll, som ligger i den klass, som innehåller värdet för denna tillförsel, ha tryckts med kraftigare stil än övriga. Man kan t. ex. se, att ifråga om kalorier hade av arbetarhushåll utan barn 6 lägre tillförsel än det önskvärda, 2 hade normens och resten, eller 27 hushåll, större tillförsel.

Då beräkningen av en gemensam norm för en grupp av hushåll med nödvändighet avser gruppens genomsnittssammansättning el. dyl., följer, att en viss variation kring denna samma norm uppstår redan därigenom, att vissa

¹ Där mannen varit hemma högst 3 dagar.

Tab. V. Olika matvarugrupperns procentuella bidrag till näringstillförseln.

Inkomstgrupp 1 = Inkomst de tre första kvartalen 1941 500—1 499 kr.
 2 = „ „ „ „ „ „ 1 500—2 499 „
 3 = „ „ „ „ „ „ 2 500—3 499 „

1941 års budgetundersökning	Mjölkskumm.)	Grädd och ost	Matfett	Ägg	Kött och fläsk	Fisk	Spannmålsprod.	Potatis	Grönsaker o. rotfr.	Frukt och bär	Spicerier	Andra, matv., drycker	Summa
<i>Kalorier</i>													
Arbetare o. tjänstemän m. 2 barn 0—14 år													
Inkomstgrupp 1 .	13.4	0.9	11.1	0.5	9.8	2.3	31.7	10.6	1.4	4.6	12.0	1.7	100.0
„ 2 .	13.0	1.4	11.5	0.6	9.5	2.4	30.8	9.8	1.7	5.5	11.3	2.5	100.0
„ 3 .	12.8	1.4	11.7	0.6	9.3	2.4	30.5	9.8	1.6	6.0	10.9	3.0	100.0
Arbetarhushåll med													
0 barn	12.5	1.4	9.7	0.6	10.2	2.8	30.1	11.0	1.8	5.9	11.1	2.9	100.0
2 „ 0—6 år . . .	13.7	1.0	11.5	0.6	10.0	2.4	30.2	9.8	1.4	5.2	12.2	2.0	100.0
4 „ 0—14 „ . . .	12.7	1.1	12.1	0.4	8.9	2.0	31.5	11.2	1.2	4.1	11.9	2.9	100.0
<i>Äggvita</i>													
Arbetare o. tjänstemän m. 2 barn 0—14 år													
Inkomstgrupp 1 .	23.0	2.8	0.4	1.4	17.4	9.1	31.9	8.2	2.1	0.6	0.8	2.3	100.0
„ 2 .	22.0	4.4	0.4	1.8	16.2	9.4	30.7	7.4	2.7	0.8	0.7	3.5	100.0
„ 3 .	21.5	4.0	0.4	1.8	17.2	10.0	30.0	7.4	2.5	0.8	0.6	3.8	100.0
Arbetarhushåll med													
0 barn	19.8	3.1	0.4	1.7	18.7	12.0	28.5	8.0	2.8	0.8	0.5	3.7	100.0
2 „ 0—6 år . . .	22.9	3.3	0.4	1.6	17.3	9.7	30.7	7.6	2.1	0.7	0.8	2.9	100.0
4 „ 0—14 „ . . .	22.8	3.4	0.4	1.2	15.2	7.8	32.9	9.0	2.1	0.6	0.8	3.8	100.0
<i>Vitamin A</i>													
Arbetare o. tjänstemän m. 2 barn 0—14 år													
Inkomstgrupp 1 .	22.1	1.3	36.0	3.3	5.3	4.0	0.0	4.8	17.9	4.9	—	0.4	100.0
„ 2 .	19.9	1.8	33.5	4.0	5.5	3.8	0.0	4.1	19.3	5.5	—	2.6	100.0
„ 3 .	18.7	1.9	33.2	3.9	6.2	3.6	0.0	3.9	22.5	6.0	—	0.1	100.0
Arbetarhushåll med													
0 barn	19.9	2.4	30.2	4.3	4.7	3.8	0.0	4.7	22.7	7.1	—	0.2	100.0
2 „ 0—6 år . . .	21.6	1.3	34.2	3.7	7.1	3.9	0.0	4.1	18.4	5.6	—	0.1	100.0
4 „ 0—14 „ . . .	20.8	1.5	37.7	2.9	3.7	3.9	0.0	5.1	16.6	5.9	—	1.9	100.0
<i>Vitamin C</i>													
Arbetare o. tjänstemän m. 2 barn 0—14 år													
Inkomstgrupp 1 .	20.4	0.2	—	—	1.2	—	—	56.2	13.3	8.7	—	—	100.0
„ 2 .	18.6	0.2	—	—	1.3	—	—	48.6	18.6	11.4	—	1.3	100.0
„ 3 .	16.9	0.2	—	—	1.4	—	—	44.8	21.2	13.6	—	1.9	100.0
Arbetarhushåll med													
0 barn	16.1	0.4	—	—	1.0	—	—	50.4	17.4	14.7	—	—	100.0
2 „ 0—6 år . . .	19.8	0.2	—	—	1.7	—	—	50.8	16.2	11.3	—	—	100.0
4 „ 0—14 „ . . .	19.5	0.2	—	—	0.8	—	—	59.5	15.2	3.7	—	1.1	100.0
Den fortlöpande konsumtionsundersökningen													
<i>Kalorier. (Samtliga hushåll)</i>													
1940	11.7	2.5	14.0	1.4	10.3	2.0	31.3	7.6	1.4	5.1	11.5	1.2	100.0
1941	13.1	1.0	12.2	1.1	9.6	2.1	32.9	8.9	1.4	5.0	10.8	1.9	100.0
1942	14.1	1.0	12.2	0.6	6.7	3.0	31.0	11.1	1.7	5.1	11.0	2.5	100.0

hushåll äro större eller mindre än genomsnittet. Bland t. ex. hushåll med 1 barn i åldern 0—6 år kan det hända, att ett hushåll, där barnet är yngre än genomsnittet, faller under normen blott av denna anledning. Å andra sidan kan det motsatta inträffa, endast därför att barnet var relativt gammalt. De meddelade uppgifterna om »medelnormen» ha — då berörda olägenhet torde ha mindre praktisk betydelse — ändock ansetts försvara sin plats.

Förklaringen till det till synes egendomliga förhållandet, att normen icke alltid ligger inom samma näringsvärdesklass för alla tre socialklasserna, då dessa tillhöra samma hushållstyp, är att den genomsnittliga sammansättningen varit något olika: beträffande t. ex. typen hushåll med 1 barn i åldern 0—6 år ha barnen genomsnittligt varit något yngre inom fattigvårdshushållen än inom övriga, vadan också normen för denna grupp ligger något lägre o. s. v. Det är, som härav framgår, icke omotiverat att vid bedömningen av de näringsvärden som i denna publikation redovisas för olika hushållstyper — änskönt dessa äro relativt renodlade — besinna, att barnens åldersfördelning kan växla inom vissa gränser.

Ortstyper och landsdelar. Om hänsyn tages till den varierande genomsnittstorleken av hushållen inom de olika grupper, som kombinerats för att belysa konsumtionens lokala variationer, torde man icke finna några mera anmärkningsvärda olikheter, i varje fall icke ortstyperna emellan. Möjligen kan det synas, som om tillförseln av kolhydrat, calcium och järn vore något större på mindre orter än på större, vilket i så fall skulle sammanhänga med olikheter i spannmåls- och mjölkkonsumtionen. Såväl den absoluta nivån som proportionerna mellan näringsfaktorerna äro på det hela taget ganska jämna. Mellan landsdelarna variera proportionerna något mera, vilket framgår av följande sammanställning över halten av calcium och vitaminer per 100 000 kalorier:

Ortsgrupper	Calcium, g	Vitamin			Landsdelar	Calcium, g	Vitamin		
		A, 1000 IE	B ₁ , mg	C, g			A, 1000 IE	B ₁ , mg	C, g
Stockholm	32	135	47	2·27	Södra Sverige . .	32	134	51	2·33
Göteborg	33	125	49	2·32	Småland o. Öarna	35	125	52	2·41
Malmö	33	146	51	2·23	Västra Sverige . .	34	129	49	2·34
Orter m. 75—25 000 inv.	34	133	50	2·39	Östra Sverige . .	34	131	49	2·32
> > 25—10 000 >	36	126	50	2·20	Norra Sverige . .	38	126	48	2·10
> > under 10 000 >	35	127	50	2·30	Hela landet	35	130	50	2·30

Man observerar särskilt, att kosten i norra Sverige avviker från övriga landsdelars genom högre halt av calcium och lägre av vitamin C, sammanhängande framför allt med landsdelens särdrag ifråga om förbrukningen av mjölk resp. potatis.

Näringstillförselns förändringar 1933—1940 och under kristiden.

1933—1940. En jämförelse mellan näringstillförseln omkring år 1933 och under kristiden kommer alltid att lida av en viss osäkerhet, beroende på att befolkningens inkomster och levnadskostnader voro olika vid de bägge tidpunkterna. Att under sådana omständigheter utreda, vilka av de olikheter, som framträda i ett visst material, som bero på välståndsolikheter, och vilka, som kunna tillskrivas eventuella andra förändringar, som inträffat, måste bli ytterst vansklig. Då en jämförelse ändock försökes, beror detta i viss mån på att sambandet mellan näringstillförsel och nominalinkomst såväl enligt 1933 års undersökning som kristidens undersökningar visat sig ganska svagt. Att det existerar och kan antagas ge sig tillkänna i högre eller lägre grad på olika punkter av jämförelsen bör dock hållas i minnet.

I tab. X jämföres näringstillförseln hushållstyp för hushållstyp enligt 1933 års hushållsbudgetundersökning — omräknad efter de nya näringsvärdestabellerna — med genomsnittet för de fyra kvartalsundersökningar, som utfördes under år 1940 i serien av fortlöpande konsumtionsundersökningar. Att genomsnittet för år 1940 valts för jämförelsen i stället för 1941 års budgetundersökning är motiverat av hänsyn till att den senare utfördes under en viss säsong, varför man icke kan jämföra den absoluta nivån av dess värden för vitamin A och C med 1933 års uppgifter, som avse en årskonsumtion. Icke ens de framräknade årsgenomsnitten för år 1940 kunna på dessa punkter anses vara fullt säkra uttryck för en årskonsumtion. Vad angår kalorier, kolhydrat, äggvita, fett och mineralämnen kan jämförelsen utan olägenhet utsträckas även till 1941 års budgetundersökning, från vilken talen dock redovisas beräknade per 28 dagar.

De uppgifter, som meddelas för 1933 års undersökning, hänföra sig till arbetar- och tjänstemannahushåll med en inkomst av 3 000—5 000 kr. per år. Medelinkomsten understeg i ingen av hushållstyperna 3 500 kr. och var i allmänhet 3 700 à 3 900 kr. Dessa hushålls reella välstånd torde få anses i stort sett ha legat något högre än välståndet bland hushållen från 1940 års undersökningar. Näringsvärdena ha beräknats på de kvantitetstal, som i 1933 års publikation återfinnas i tabell 8.

Tillförseln av kalorier såväl som näringsämnen tycktes, att döma av tab. X, i allmänhet ligga 10 à 15 % högre år 1940 än år 1933. I fråga om t. ex. vitamin A var skillnaden dock betydligt större, eller c:a 30 %, och i fråga om fett betydligt mindre. Vad vitamin A och kanske ännu mer vitamin C beträffar, föreligger någon osäkerhet i 1940 års genomsnitt, såsom nyss antydde. Reservationen gäller emellertid blott procenttalens storlek, ty att en viss, sannolikt betydande ökning i tillförseln av dessa vitaminer verkligen ägt rum torde få anses säkert med hänsyn till ökningen i förbrukningen av grönsaker och margarinets vitaminisering. Sistnämnda åtgärd har i medeltal för samtliga hushåll bidragit till A-vitaminhalten i 1940 års kost med 12 à 15 %.

Det kunde tänkas, att näringstillförselns nivå, som den framträder enligt 1940 års undersökningar, skulle vara något för hög, beroende på att bokföringsperioderna voro korta — endast 14 dagar varje kvartal. Man har nämligen

Tab. X. Kostens näringsvärde per hushåll och 14 dagar inom olika hushållstyper enligt budgetundersökningen 1933 och de fortlöpande konsumtionsundersökningarna år 1940 (medeltal för de fyra kvartalsundersökningarna).

	Hushåll bestående av man, hustru och									
	0 barn		1 barn 0—6 år		1 barn 7—14 år		2—3 barn 0—14 år		4 o. fl. barn 0—14 år	4 barn 0—14 år
	1933	1940	1933	1940	1933	1940	1933	1940	1933	1940
<i>Antal hushåll</i>	32	.	81	80	92	80	217	228	20	28
<i>Antal personer per hushåll</i>	200	.	300	300	300	300	430	434	630	600
<i>Absoluta tal.</i>										
Kalorier, 1000-tal	95	.	112	128	126	142	144	166	199	213
Fett, hg	40	.	47	48	53	54	57	61	73	75
Kolhydrat, hg	112	.	135	166	152	181	179	218	262	285
Äggvita, hg	28	.	33	37	37	42	42	48	56	61
Calcium, g	31.7	.	39.6	43.6	43.7	48.2	53.7	57.5	72.2	76.0
Fosfor, g	46.8	.	55.2	64.6	62.6	71.9	71.9	83.9	96.9	109.3
Järn, mg	459	.	531	619	602	688	675	800	893	1 032
Vitamin A, 1000 IE	121	.	133	169	145	182	156	211	192	254
> B ₁ , mg	44.6	.	53.7	60.7	62.9	69.0	71.4	78.4	94.1	1 103.1
> C, g	2.07	.	2.53	2.74	2.73	2.99	2.99	3.52	3.62	4.23
<i>Indextal över näringsfaktorer, då värdena för hushåll med ett barn 0—6 år = 100.</i>										
Kalorier, 1000-tal	85	.	100	100	113	111	129	130	178	166
Fett, hg	85	.	100	100	113	112	121	127	155	156
Kolhydrat, hg	83	.	100	100	113	109	133	131	194	172
Äggvita, hg	85	.	100	100	112	114	127	130	170	165
Calcium, g	80	.	100	100	110	111	136	132	182	174
Fosfor, g	84	.	100	100	113	111	130	130	176	169
Järn, mg	86	.	100	100	113	111	127	129	168	167
Vitamin A, 1000 IE	91	.	100	100	109	108	117	125	144	150
> B ₁ , mg	83	.	100	100	117	114	133	129	175	170
> C, g	82	.	100	100	108	109	118	128	143	154
<i>Halt av näringsämnen per 100 000 kalorier.</i>										
Fett, hg	42	.	42	38	42	38	40	37	37	35
Kolhydrat, hg	118	.	121	130	121	127	124	131	132	134
Äggvita, hg	29	.	29	29	29	29	29	29	28	29
Calcium, g	33	.	35	34	35	34	37	35	36	36
Fosfor, g	49	.	49	50	50	51	50	51	49	51
Järn, mg	483	.	474	484	478	485	469	482	449	485
Vitamin A, 1000 IE	127	.	119	132	115	128	108	127	96	119
> B ₁ , mg	47	.	48	47	50	49	50	47	47	48
> C, g	2.18	.	2.26	2.14	2.17	2.11	2.08	2.12	1.82	1.99

tidigare trots sig finna tecken på att hushållen vid korta undersökningar medvetet eller omedvetet höja sin standard under bokföringsperioden genom att konsumera större kvantiteter än eljest, särskilt av »finare» livsmedel. En markerad skillnad i resultatet tycktes sålunda råda mellan budgetundersökningen i november 1941, då bokföringsperioden var 28 dagar, och de vanliga

¹ Avser endast 3 kvartal.

konsumtionsundersökningarna med deras 14-dagars bokföring — låt vara att även en avvikelse i bearbetningsmetoden här kan ha inverkat. Av den jämförande undersökning av konsumtionen, som på rättvisare grundval kunnat utföras med material från tredje kvartalet 1942 och som skildras i bilaga 4, förefaller det dock, som om ingen som helst skillnad föreläge, vilken kunde hänföras till någon tendens i viss riktning. Ehuru observationen omedelbart endast gäller två- resp. fyraveckorsbokföring, frestas man generalisera resultatet och antaga, att det gäller även 14-dagars- och helårsundersökningar inbördes. Uppfattningen stödes därav, att man icke kunnat konstatera, att utgifterna för livsmedel skulle varit onormalt stora vid 14-dagarsundersökningarna. (Jfr härom uppgifterna i kap. 3.) Icke heller något onormalt i de för livsmedlen betalade priserna torde föreligga, vilket eljest kunnat förvillia uppfattningen om dessa ting. Slutsatsen synes därför bli, att en viss stegring i näringstillförseln, däri inbegripet de anskaffade livsmedlens kalorivärde, inträtt sedan år 1933 inom hushåll av samma typ och under i övrigt ungefär samma levnadsvillkor.¹ Angående stegringens storlek torde man däremot icke böra uttala någon bestämd uppfattning.

Ytterligare finner man av den mellersta avdelningen av tab. X — där näringsfaktorerna inom de olika hushållstyperna uttryckts som indextal med värdena för hushåll med ett barn 0—6 år lika med 100 — att utvecklingen gynnat de större hushållen. Den kvalitativa förbättringen med avseende på kostens halt av vitamin A och C skulle sålunda särskilt kommit de större hushållen tillgodo. Inom t. ex. 2—3-barnhushållen var tillförseln av dessa vitaminer år 1940 25 resp. 28 % större än inom basgruppen, medan motsvarande tal år 1933 voro blott 17 resp. 18 %. I övrigt gick stegringen från de mindre till de större hushållen tämligen parallellt. Det är att märka, att nu kommenterade tal över den relativa förbrukningen inom olika hushållstyper icke torde beröras av de osäkerhetsmoment, som ovan antydde på tal om de absoluta talen, och som sammanhånga med bokföringsperiodernas olika längd och säsongvariationerna i vitamintillförseln.

Dessa svagheter gälla däremot talen i den sista avdelningen av tab. X — där halten av vissa näringsfaktorer per kalori redovisas — i samma mån som de gälla de absoluta talen.

Kristiden. *Den allmänna utvecklingen.* Under år 1940 och början av år 1941 förblev födans totala kalorivärde oförändrat (tab. Y). Smärre förskjutningar hade dock ägt rum mellan olika födoämnen, och därav följde vissa förändringar i födans halt av olika slags näringsämnen. Matfett, fläsk och socker hade delvis ersatts av spannmålsprodukter — i första hand mjöl, gryn, torrt bröd och i någon mån av potatis. Genom dessa förskjutningar hade födans sammanlagda fettinnehåll något minskats, medan dess halt av kolhydrat ökats i motsvarande omfattning. Kvantiteten äggvita var oförändrad. Till följd av de ökade kvantiteterna spannmålsprodukter och potatis kan en ökning med några procent märkas i de kvantiteter av fosfor och järn, som ingå i födan. Tillförseln av vitamin A och C undergår normalt mycket starka sä-

¹ Jfr Meddelanden från konjunkturinstitutet, ser. A: 8, sid. 39 ff.

Tab. Y. *Indextal över förändringarna i kostens näringsvärde enligt den förlöpande konsumtionsundersökningen.*

Undersökningsperiod	Kalorier	Fett	Kolhydrat	Äggvita	Calcium	Fosfor	Järn	Vitamin A	Vitamin B ₁	Vitamin C
<i>Medeltal för år 1940</i>	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1:a kvartalet 1940 . .	99	104	97	101	98	97	93	83	103	109
2:a » » . . .	100	104	98	99	102	99	100	79	96	70
3:e » » . . .	99	96	101	98	102	101	100	124	101	121
4:e » » . . .	101	95	104	102	99	103	107	115	100	101
1:a kvartalet 1941 . .	100	93	104	101	103	102	107	80	102	107
2:a » » . . .	96	89	100	98	99	99	100	73	99	81
3:e » » . . .	95	86	100	97	99	99	100	116	101	121
4:e » » . . .	89	78	93	92	93	93	93	96	91	101
1:a kvartalet 1942 . .	97	86	104	97	102	101	107	70	104	105
2:a » » . . .	96	81	102	98	107	102	100	63	103	90
3:e » » . . .	96	81	105	97	114	103	100	107	105	138
4:e » » . . .	93	77	103	95	104	101	100	91	102	112

songvariationer, beroende framför allt på växling i vitaminhalten i mjölk och smör resp. potatis, varigenom ett studium av utvecklingen försvåras.

Med andra kvartalet 1941 började knappheten på livsmedel göra sig mera kännbar. Kaloritillförseln sjönk mellan första och andra kvartalet och har därefter legat 4 å 5 % lägre än under tiden dessförinnan. Födans fettinnehåll nedgick successivt och utgjorde under de tre sista kvartalen 1942 endast omkring 80 % av genomsnittet under år 1940. Mängden äggvita minskades med ett par procent, medan kolhydratmängden ökades. Till följd av den ökade mjölkkonsumtionen visar tillförseln av calcium jämfört med 1940 en ökning, som under 1942 uppgick till i genomsnitt 7 %. Tillförseln av fosfor och vitamin B₁ visar en mindre ökning. En markerad minskning framträder beträffande vitamin A. Tillförseln härav utgjorde under 1942 endast omkring 80 % jämfört med motsvarande kvartal 1940. Särskilt andra kvartalet 1942 visar en synnerligen låg försörjning med detta vitamin. Födans halt av C-vitamin har, huvudsakligen genom den stigande potatisförbrukningen, under denna tid ökat med omkring 10 %.

Frånsett säsongrörelserna synes en viss stabilisering av konsumtionen ha ägt rum under de senare kvartalen år 1942. Spridningen kring medeltalen är emellertid beträffande såväl kalorivärde som de undersökta näringsämnen betydande, framför allt beroende på olikheter i hushållens storlek, vilket beträffande kalorier och vitamin A åskådliggöres av nedanstående tablå.

	1 9 4 0				1 9 4 1				1 9 4 2			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
Kalorier	16	16	17	16	15	15	14	13	16	16	15	16
Vitamin A	30	26	21	24	27	28	21	23	35	30	28	27

För att eliminera inverkan av växlingar från kvartal till kvartal i antalet hushåll inom de olika hushållstyperna redovisas spridningen med hjälp av en standardiserad variationskoefficient, vid vars beräkning den genomsnittliga proportionen mellan hushållstypernas numerär fått tjäna som viktsystem.

Olika hushållstyper. De förändringar i näringstillförseln under kristiden, som

Tab. Z. *Indextal och relationstal utvisande näringstillförselns förändringar inom olika hushållstyper under kristiden enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen.*

Näringsfaktor och år		Hushåll bestående av man, hustru och				
		1 barn 0—14 år	2 barn 0—6 år	2 barn, det äldsta 7—14 år	3 barn 0—14 år	4 barn 0—14 år
<i>Indextal över näringstillförseln olika år, då tillförseln 1940 = 100</i>						
Kalorier	1941	92	98	94	96	96
	1942	92	98	95	96	97
Äggvita	1941	97	101	98	99	97
	1942	96	102	99	98	99
Järn	1941	99	104	100	101	100
	1942	99	107	103	102	104
Vitamin A	1941	88	93	90	94	91
	1942	78	84	83	86	86
Vitamin C	1941	103	97	101	103	101
	1942	111	114	107	111	114
<i>Kostens halt av vissa näringsämnen per 100 000 kalorier</i>						
Äggvita, hg	1940	29	29	29	29	29
	1941	31	30	30	30	29
	1942	31	30	31	30	29
Järn, mg	1940	485	472	488	488	484
	1941	518	501	518	510	504
	1942	524	515	530	519	516
Vitamin A, 1000 IE	1940	130	134	127	122	119
	1941	124	128	122	120	113
	1942	110	114	112	109	106
Vitamin C, g	1940	2·13	2·19	2·16	2·05	1·99
	1941	2·37	2·17	2·31	2·20	2·09
	1942	2·56	2·53	2·45	2·38	2·32

ovan framhållits, gälla i högre eller lägre grad de flesta av hushållstyperna, men utvecklingen har icke gått parallellt. Såväl vad beträffar kalorivärdena som övriga näringsfaktorer, märker man en viss tendens till förmån för hushåll med två eller flera barn, speciellt med späda sådana, som antydes av tab. Z. Mellan sistnämnda hushållstyper inbördes lär man däremot icke finna några mera anmärkningsvärda olikheter vad utvecklingen under kristiden beträffar. Den förbättring i barnhushållens ställning vad angår vitamin A, som man trots sig kunna konstatera under perioden 1933—1940, skulle alltså kunnat hållas gentemot övriga hushåll under kristiden. Att det sistnämnda är en följd av subventioneringen av mjölk- och matfettskonsumtionen, speciellt inom barnrika hushåll, är sannolikt.

Förbättringen är emellertid relativ. Den allmänna försämringen av A-vitaminstillförseln har ju drabbat också de barnrika. Av tabellens nedre del framgår sålunda, att kostens A-vitaminhalt alltjämt har en tendens att sjunka vid växande barnantal.

Kap. 6. Undersökningar av hälsotillståndet inom vissa hushåll år 1942.

Den första av de bägge läkarundersökningar, vilkas resultat redovisas i denna publikation, utfördes under tiden 16 januari—3 mars och den andra från 1 oktober till 15 november 1942.

Undersökningsmaterialet fixerades vid planläggningen till cirka 1 000 barn, vilket antal ansågs tillåta en något så när tillförlitlig bedömning. För den första undersökningen utvaldes hushållen bland dem, som deltagit i 1941 års budgetundersökning. Omkring hälften av dessa hushåll hade dessutom tidigare deltagit i den fortlöpande konsumtionsundersökningen. Med avseende på socialklass fördelade de sig på i huvudsak samma sätt som deltagarna i budgetundersökningen, pensionärer och hushåll på landsbygden undantagna. Genomsnittliga månadsinkomsten per familjeförsörjare utgjorde vid de bägge undersökningarna respektive 307 och 319 kr. Då eventuella av krisen orsakade bristsymtom kunde väntas tidigast uppträda i de större städerna samt i Norrland, förlades undersökningen huvudsakligen till Stockholm, Göteborg och en del norrländska orter, varjämte vissa mellansvenska industriorter blevo representerade. Skulle även familjer på rena landsbygden undersökts, hade arbetet med nuvarande kommunikationssvårigheter blivit alltför tungrott och tidsödande. Den ursprungliga avsikten var, att materialet till största delen skulle utgöras av barnrika familjer. Det lyckades emellertid ej att uppnå ett tillräckligt stort antal flerbarnsfamiljer, varför även en stor mängd en- och tvåbarnsfamiljer måste medtagas. Genomsnittsstorleken av hushållen stannade därför vid 4·84 resp. 4·59 personer.

Det sålunda utvalda materialet avsågs bli bestående för kommande undersökningar. Nästan halva antalet familjer uteblev emellertid vid den andra undersökningen och måste ersättas med nya, delvis på nya orter.

Detaljerna i den tekniska planläggningen för läkarundersökningen förbigås med omnämnande av, att den ledande synpunkten varit att erhålla största möjliga enhetlighet vid bedömning och registrering av observationerna. Undersökningsarbetet har dels bestått i upptagande av anamnes, d. v. s. utfrågning angående hälsotillståndet med särskild hänsyn till tillväxt- och viktförhållanden samt till symtom, som kunnat bero på bristtillstånd, dels i en allmän fysikalisk besiktning av såväl föräldrar som barn innefattande längdmätning och vägning, kontroll av urinen beträffande förekomst av socker eller äggvita samt bestämning av blodets hämoglobinhalt.

Undersökningarna ha börjat i Stockholm, där båda läkarna arbetat gemensamt och så mycket som möjligt försökt inarbeta likformighet i bedömningen av sådana detaljer, som kunna variera med den subjektiva uppfattningen. Den ene läkaren har sedermera berest orter norrut samt Gislaved, medan den andre tagit Göteborg och Borås och vid den senare undersökningen även Örebro och Eskilstuna på sin del.

Intresset för och anslutningen till undersökningen har varit mycket varierande på olika platser. I Stockholm och i synnerhet i Göteborg ha många uteblivit, på en del mindre orter oväntat få. Bortfallet förefaller ofta ha berott på att mödrarna ej orkat eller hunnit fullfölja bokföringen. Flera familjer ha deklarerat sitt uteblivande från undersökningen bero på bristande klädustrustning. Bortfall på grund av sjukdom har förekommit i tämligen liten utsträckning. Vid den första undersökningen bidrog den ovanligt starka kylan till, att många familjer föredrogo att stanna hemma. Anslutningen har dessutom i hög grad varierat med platsombudens effektivitet.

De platser, som berörts av undersökningen, samt antalet undersökta personer på respektive orter framgå av följande tablå:

Antal hushåll och undersökta personer på olika platser vid läkarundersökningarna i januari—mars och oktober—november 1942.

	Antal hushåll		Antal personer			Antal hushåll		Antal personer	
	Jan.-mars	Okt.-nov.	Jan.-mars	Okt.-nov.		Jan.-mars	Okt.-nov.	Jan.-mars	Okt.-nov.
	1942	1942	1942	1942		1942	1942	1942	1942
Stockholm	158	136	604	490	Alnö	9	12	30	43
Göteborg	86	116	352	428	Härnösand	6	10	20	41
Borås	23	18	112	85	Kramfors	2	—	11	—
Örebro	—	12	—	51	Sollefteå	6	9	18	36
Eskilstuna	—	11	—	45	Alfredshem	18	20	65	77
Gislaved	23	41	84	152	Lycksele	10	11	37	45
Sandviken	15	21	65	84	Luleå	7	11	30	39
Hudiksvall	9	6	40	18	Summa	372	434	1 468	1 634

Som synes ha sammanlagt vid första resp. andra undersökningen 372 resp. 434 familjer deltagit med 546 resp. 606 vuxna och 922 resp. 1 028 barn. Som tidigare nämnts, har vid den andra kontrollen nära hälften av deltagarna i den första undersökningen fallit bort och måst ersättas med nya. 497 barn och 280 vuxna ha deltagit i båda kontrollerna. Som barn ha räknats familjemedlemmar t. o. m. 18 års ålder.

Barnens åldersfördelning framgår av följande tablå:

Barnens åldersfördelning.

Ålder	Antal barn		Ålder	Antal barn		Ålder	Antal barn	
	Jan.-mars	Okt.-nov.		Jan.-mars	Okt.-nov.		Jan.-mars	Okt.-nov.
	1942	1942		1942	1942		1942	1942
0 — 5 mån.	8	6	5.5—6.5 år	74	69	12.5—13.5 år	49	57
6 —11 „	21	24	6.5—7.5 „	61	73	13.5—14.5 „	40	42
1.0—1.5 år	24	33	7.5—8.5 „	67	65	14.5—15.5 „	32	32
1.5—2.5 „	58	60	8.5—9.5 „	70	73	15.5—16.5 „	25	24
2.5—3.5 „	65	72	9.5—10.5 „	61	77	16.5—17.5 „	10	14
3.5—4.5 „	66	87	10.5—11.5 „	67	68	17.5—18.5 „	8	7
4.5—5.5 „	57	83	11.5—12.5 „	59	62	Summa	922	1 028

Av de undersökta hushållens medlemmar ha omkring 20 % uteblivit från läkarundersökningen. Dessa ha till största delen utgjorts av fäder och äldre barn med eget arbete, som försvårat deltagande, vidare ett antal spädbarn samt barn, som vid undersökningstillfället varit intagna på sjukhus eller av andra anledningar varit tillfälligt borta från hemmet.

Materialet från läkarundersökningarna har inom socialstyrelsen statistiskt bearbetats och gjorts till föremål för ett ingående detaljstudium, varvid jämförelser med uppgifterna angående kostens sammansättning utförts. Användbara uppgifter härom ha varit tillgängliga för 319 resp. 385 av de 372 resp. 434 i läkarundersökningarna deltagande familjerna. Vid jämförelser mellan näringstillstånd och sjukdomssymtom med födan måste resultaten bedömas kritiskt med hänsyn till flera faktorer.

Hushållens livsmedelsförbrukning har endast kunnat beräknas för familjerna i deras helhet och sålunda ej för varje enskild medlem. Variationer i såväl den individuella konsumtionen som det individuella behovet och förmågan att tillgodogöra sig närings- och skyddsämnen kunna vara avsevärda.

Förutom de rent bokföringsmässiga felaktigheter, som kunna antagas förekomma, äro även beräkningarna av kostens kalori- och i särskild grad vitaminhalt i viss mån osäkra. I litteraturen angivna siffror på olika näringsämnen vitaminhalt variera nämligen inom vida gränser. Växlingar beroende på råvarornas skilda kvalitet, olika tillredningsmetoder etc. inom olika hushåll måste även antagas föreligga. De evalveringstal, som ligga till grund för beräkningarna, äro därför med nödvändighet approximationer.

Härtill kommer, att vid den första undersökningen uppgifterna om livsmedelsförbrukningen, som tidigare nämnts, hänföra sig till november 1941, medan läkarundersökningen kom till stånd under januari—mars. Den senare undersökningen, som utfördes i oktober—november 1942, kom i tiden närmare hushållsbokföringen, som ägde rum under september och oktober.

Vid sammanställningen av förekommande symtom med kostens näringsvärde har jämförelsen mellan näringstillförseln inom hushåll med och utan ifrågasvarande symtom företagits inom grupper av hushåll med lika antal medlemmar. Inom dessa grupper har jämförbarheten ökats genom reduktion av tillförseln till att gälla per konsumtionsenhet.

Huvuduppgiften vid bearbetningen av undersökningsresultaten har varit studiet av barnens näringstillstånd, d. v. s. resultatet av längd- och viktmätningarna, där exakta siffror föreligga och jämförelse med aktuella normalvärden är möjlig. De iakttagna siffrorna för längd och vikt hos barnen ha vid båda undersökningarna i huvudsak väl stämt överens med av Broman, Dahlberg och Lichtenstein¹ angivna normalmått på friska barn.

Även de anamnestiska uppgifterna om genomgångna sjukdomar, speciellt förkylningssjukdomar, ha beaktats, då infektionskänsligheten i viss mån kan antagas vara ett uttryck för organismens av kostens sammansättning beroende motståndskraft.

¹ B. Broman, G. Dahlberg och A. Lichtenstein: Height and weight during growth. Acta pædiatrica vol. XXX.

Tab. Å. Förekomsten av vissa symtom vid läkarundersökningarna i januari—mars och oktober—november 1942.

	Jan.—mars. 1942			Okt.—nov. 1942		
	Barn	Vuxna	Summa	Barn	Vuxna	Summa
Hela antalet personer	922	546	1 468	1 028	606	1 634
Därav med:						
Låg vikt i förhållande till längden	121	57	178	148	47	195
Ofta upprepade luftvägsinfektioner	241	98	339	141	50	191
Låg hämoglobinhalt	181	90	271	106	84	190
Blödning från tandköttet utan samband med dåliga tänder	167	181	348	2	3	5
Pågående rachit	9	—	9	8	—	8

Frekvensen av låg hämoglobinhalt, d. v. s. blodbrist, har vidare ansetts av betydelse som ett ev. tecken på brister i den tillförda näringen.

Av största vikt är givetvis även förekomsten av direkta symtom på bristsjukdomar beroende på otillräcklig vitamintillförsel. Tydliga bristsymtom ha noggrant efterforskats men synas ännu vid tiden för den senare undersökningen ej ha uppträtt i mer än »normal» utsträckning.

Ett antal av vissa forskare som lättare bristecken angivna symtom ha registrerats, trots att de äro ovissa, mångtydiga och omtvistade.

I anslutning till vad ovan nämnts redovisas i tabell Å vissa av undersökningsresultaten. Tabell Å utgör en sammanställning av samma resultat enbart beträffande de för båda undersökningarna gemensamma familjerna.

Som »låg vikt i förhållande till längden» har beträffande barn räknats en vikt, som med 1 σ understiger av Broman, Dahlberg och Lichtenstein angivna normala genomsnittsvärden, trots att den »tillåtna» variationsbredden plägar anges till 25 σ . Skulle gränsen satts vid en större avvikelse, hade antalet barn med tydligt lägre vikt än genomsnittet ej blivit tillräckligt stort att tillåta jämförelse med kostens sammansättning. För vuxna har i brist på aktuella inhemska normalvärden av samma skäl valts en vikt, som med 16 % understiger antalet centimeter kroppslängd överstigande en meter.

Som låg hämoglobinhalt har på analogt sätt som beträffande kroppsvikten räknats värden, som med mer än 1 σ understiger utjämnade medelvärden för respektive kön och åldersgrupp.

Av ovan nämnda lättare eventuella bristsymtom redovisas endast som hypotetisk C-vitaminbrist blödningar från tandköttet, där något direkt samband med dåliga och/eller vanskötta tänder ej funnits.

Sammanställningar rörande kostens kalori- och fetthalt inom hushåll innehållande »underviktiga» och övriga hushåll visa intet samband. Skillnaden i antal mellan första och andra undersökningen är av för liten storleksordning för att vara signifikativ, vilket f. ö. även styrkes av, att siffrorna för barn och vuxna variera i olika riktning.

Frekvensen av luftvägsinfektioner är väsentligt lägre vid den senare undersökningen, vilket är normalt med hänsyn till årstiden. Siffrornas absoluta stor-

Tab. Ä. *Vissa symtom hos 497 barn och 280 vuxna, vilka deltagit i båda läkarundersökningarna.*

	Antal barn			Korre- lations- koeffi- cient ¹	Antal vuxna			Korre- lations- koeffi- cient ¹
	Jan.- mars 1942	Okt.- nov. 1942	Båda under- sökning- arna		Jan.- mars 1942	Okt.- nov. 1942	Båda under- sökning- arna	
Låg vikt i förhållande till längden	65	62	35	0.77	21	20	15	0.94
Ofta upprepade luftvägsinfektio- ner	130	62	43	0.62	50	22	12	0.52
Låg hämoglobinhalt	100	48	22	0.41	41	40	11	0.39
Blödning från tandköttet utan samband med dåliga tänder .	99	1	—	—	104	2	—	—
Pågående rachit	4	3	—	—	—	—	—	—

lek tillåta inga slutsatser i brist på jämförbara »normal»-värden men kunna ev. väntas bli av betydelse som jämförelsematerial vid kommande undersökningar.

Antalet fall med låg hämoglobinhalt svara med all sannolikhet mot förhål-landet under normala tider. Den statistiskt säkerställda skillnaden mellan första och andra undersökningen är liksom beträffande infektionskänsligheten bero-ende på en årstidsvariation. Vid beräkningar av järntillförseln till familjer, inom vilka låga hämoglobinvärden påträffats och till familjer med normala blodvärden, har ingen skillnad kunnat påvisas.

Skillnaden i förekomst av »blödningar från tandköttet utan samband med dåliga tänder» mellan de båda undersökningarna är av en så osedvanligt mar-kant storleksordning, att det kan anses möjligt, att antalet fall av dylika blöd-ningar vid den första undersökningen överskattats av läkaren. Även om så varit fallet, är diskrepansen så stor, att man knappast kan undgå att anse före-varande symtom som uttryck för ett bristtillstånd bundet till vinterhalvåret. Närmast till hands ligger att antaga ett samband med vitamin C. Beräkningar av kostens C-vitaminhalt ge emellertid intet stöd åt ett dylikt antagande. En exakt beräkning av C-vitaminhalten i den tillredda kosten lär dock knappast vara möjlig, enär C-vitaminet ytterst lätt oxideras och därigenom vid tillag-ningen av födan försvagas eller helt förlorar sin verkan. Tillgången under sensommaren och hösten på C-vitaminrika vegetabilier, vilka förtäras utan till-redning, saknar ju motsvarighet vintertid, varför ett samband mellan tand-köttsblödningar och C-vitamin ej kan anses uteslutet. En mängd andra faktorer beroende på gynnsam klimatologisk inverkan under sommaren kunna dock härvidlag spela in, varför frågan torde få lämnas öppen. Om någon ökning i nämnda symtom orsakad av kristidskosten föreligger, kan liksom beträffande infektionsfrekvensen ej avgöras i brist på jämförelsematerial. En dylik ökning är dock föga antaglig.

Tidigare omnämnda lättare, hypotetiska vitaminbristsymtom ha samman-ställts med kostens halt av respektive vitaminer. Intet samband har härvid kunnat konstateras.

¹ Korrelationskoefficienten mäter den utsträckning, i vilken samma personer uppvisat angivna symtom vid de bägge undersökningarna.

Tab. Ö. Hämoglobinhalten i blodet enligt undersökningarna i januari—mars och oktober—november 1942 vid olika ålder och kön.

	Antal personer med nedanstående hämoglobinvärde												Medeltal hämoglobin	
	under 65	65—69	70—74	75—79	80—84	85—89	90—94	95—99	100—104	105—109	110 o. där-över	upp-gift saknas		Summa
<i>Jan.—Mars 1942</i>														
Barn under 1 år	2	—	8	9	3	3	1	2	—	—	1	—	29	79
» 1—6 »	2	11	34	103	104	67	18	4	2	—	—	—	343	81
» 7—18 »	2	2	21	90	164	157	87	22	3	1	—	—	549	84
Män över 18 »	—	—	—	2	7	18	38	49	38	13	7	—	172	96
Kvinnor öv. 18 »	7	3	12	42	93	102	77	32	3	—	1	2	374	85
Summa	13	16	75	246	370	347	221	109	46	14	9	2	1 468	85
<i>Okt.—Nov. 1942</i>														
Barn under 1 år	—	—	3	8	13	4	2	—	—	—	—	—	30	81
» 1—6 »	1	5	21	78	102	128	50	14	1	2	—	2	404	84
» 7—18 »	—	—	10	63	135	200	118	51	8	3	1	5	594	86
Män över 18 »	—	—	—	—	6	28	42	50	42	18	8	2	196	97
Kvinnor öv. 18 »	3	5	11	31	84	111	104	40	19	1	—	1	410	87
Summa	4	10	45	180	340	471	316	155	70	24	9	10	1 634	87

De enda säkra bristsymtom, som påvisats, gälla vitamin D manifesterade i 9 resp. 8 fall av rachit, vilket även för normala tider kan betecknas som låga siffror.

Tabell Ö utgör en detaljerad sammanställning av hämoglobinvärdenas fördelning inom olika åldersgrupper hos barnen och inom olika kön hos de vuxna.

Förskjutningen mot högre värden inom alla grupper vid den andra undersökningen framgår tydligt av tabellen. I övrigt hänvisas till kommentarerna angående låga hämoglobinvärden i tab. Å.

Frekvensen av vissa symtom hos barn tillhörande familjer med olika barnantal har beräknats och redovisas i följande tablå:

Antal barn med vissa symtom i % av samtliga barn inom hushåll av olika typ vid läkarundersökningen i januari—mars 1942.

	Hushåll med nedanstående antal barn						Samtl. hushåll
	1	2	3	4	5	6 o. fl.	
Hela antalet barn	100	161	196	194	114	157	922
Därav (i %) med							
Låg vikt i förhållande till längden	10·0	10·0	11·7	17·5	19·3	10·2	13·1
Ofta upprepade luftvägsinfektioner	24·0	32·9	18·4	32·0	26·3	22·9	26·1
Låg hämoglobinhalt	14·0	19·9	19·4	21·1	26·3	16·6	19·6
Blödning från tandköttet utan samband med dåliga tänder	7·0	19·3	18·9	21·1	17·5	19·7	18·1

Variationen i procenttal mellan familjer av olika storlek är så oregelbunden, speciellt i gruppen 6 och flera barn, att de ej tillåta några slutsatser. Siffrorna tyda emellertid icke på att någon ökning av symtomen med stigande barnantal f. n. föreligger.

I syfte att närmare utröna sambandet mellan mer eller mindre uttalat sjukliga symtom och födans sammansättning har förekomsten av en ev. anhopning av symtomen till vissa familjer studerats. Korrelationen av förekomsten av »undervikt», låg hämoglobinhalt samt hypotetiska, lätta bristsymtom mellan medlemmarna av samma hushåll har beräknats för den första undersökningen. I samtliga fall har en korrelation kunnat påvisas, som för de två förstnämnda symtomen är tydlig, för de senare svag men statistiskt säkerställd. Detta förhållande talar dock icke omedelbart för att den gemensamma kosten skulle vara utslagsgivande. »Undervikten», som enligt vad ovan angivits, ligger inom den »tillåtna» variationsbredden, måste även vara beroende av konstitutionella arvsfaktorer. Det senare kan även antagas gälla för låga hämoglobinvärden, i synnerhet som någon lägre järntillförsel till familjer där blodbrist förekommer ej kunnat påvisas. I fråga om symtomgrupper, betecknade som förmodade vitaminbrister, talar den svaga korrelationen närmast för att den gemensamma kosten ej varit utslagsgivande.

Det väsentliga och slutgiltiga resultatet av de hittills slutförda undersökningarna kan i enlighet med ovan skildrade bearbetning sägas vara, att kris-tiden ännu under hösten 1942 ej medfört någon påvisbar menlig inverkan på hälsotillståndet inom det undersökta klientelet. Vid bedömning av förhållandet i landet i dess helhet med stöd av detta resultat måste hänsyn tagas till, att de fattigaste och barnrikaste familjerna, där man tidigast kan vänta sig ett uppträdande av bristsymtom, ej i tillräckligt stor utsträckning kunnat inrangeras i denna undersökning. Hushåll, som frivilligt medverka i sociala undersökningar av denna typ, kunna förutsättas vara mer ambitiöst och rationellt skötta än många andra. Att så säkerligen varit fallet, framgår kanske bäst av iakttagelsen, att hudförändringar såsom eksem, skabb, furunculosis etc., vilka kunna sättas i samband med dålig hygien, förekommit i mycket liten utsträckning. Det allmänna intryck familjernas standard givit har också med få undantag varit gott.

HUVUDTABELLER.

Anmärkning till huvudtabellerna. I varje tabell anges antalet personer per hushåll inom de grupper, som redovisas. I några fall har hembiträde el. dyl. förekommit under bokföringstiden, vilket förklarar, att antalet personer inom de olika hushållstyperna med någon bråkdel kan överstiga antalet familjemedlemmar (jfr t. ex. tab. 1, hushåll med 1 barn 0—6 år o. s. v.).

Beträffande antalet konsumtionsenheter inom skilda hushållsgrupper hänvisas till bilaga 3.

Vid utförandet av de grupperingar av hushåll, som återkomma i tabellerna, har man i regel utgått från förhållandena under bokföringstiden. Undantag utgör blott inkomstgrupperingen i tab. 5 och 6 (13 och 14), som grundar sig på inkomsten under en föregående del av år 1941. Att som grund taga inkomsten under den relativt korta bokföringstiden har icke ansetts lämpligt. Även den tillämpade grunden lider av en svaghet, nämligen att de inkomster, efter vilka grupperingen skett, sannolikt icke alltid voro representativa för hushållets vanliga ekonomiska standard liksom ej heller för förhållandena vid bokföringstillfället. Speciellt bland arbetare synas sålunda inkallelser i militärtjänst ha sänkt inkomsten under de första tre kvartalen av år 1941. Dessa förhållanden kunna antagas vara en huvudorsak till att spänningen mellan medeltalen av totalutgifterna för de skilda inkomstgrupperna är mindre än spänningen mellan medelinkomsterna, vilka kunna beräknas med hjälp av uppgifterna i tabellernas huvud.

Den specificering av budgetposterna, som förekommer i tabellerna, är så ingående, att förklaringar rörande vad som förts under olika rubriker i allmänhet icke torde vara av nöden. Följande må dock nämnas.

Posten smörgåsmat innehåller endast varor, som på grund av sin natur eller bristande specificering vid bokföringen icke kunnat föras på annan post. Under t. ex. rubriken korv och sylta har därför (till skillnad mot 1933 års budgetundersökning) förts även i små portioner såsom smörgåsmat inköpt korv. Annan fet, färsk fisk omfattar t. ex. makrill, ål och laxfiskar. Konserverad fisk och skaldjur omfattar även fiskfärs i burk men icke fiskfärs i lös vikt, vilken förts som »färdiglagad mat, annan». Den sistnämnda omfattar i övrigt t. ex. lungmos, pölsa, kroppkakor, sillbullar m. m. De färska bladgrönsaker, som redovisas, bestå till väsentlig del av kål (främst vitkål, men även blomkål). Som »andra färska grönsaker och lök» ha förts t. ex. gurka och dill; som lök även purjolök. Posten »salt, kryddor m. m.» omfattar även buljongtärningar, gelatin, bakpulver och jäst. Under rubriken kläder har endast anskaffning och reparation av kläder bokförts — icke utgifter för tvätt o. dyl. Bland »skatter» ingår även folkpensionsavgiften. Inventarierna omfatta icke blott större möbler o. dyl. utan även husgeråd och kökssaker samt hushållstextilier (såsom handdukar, lakan och madrasser). Bland »tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon» befinna sig även utgifter för leksaker och sportredskap (utom fordon) men icke utgifter för skolböcker.

Tab. 1. Utgifter per hushåll och 28 dagar inom

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
<i>Antal hushåll</i>	35	76	32	49	89	100	59	41	28	111	620
<i>Antal personer per hushåll</i>	200	301	300	402	400	501	600	702	818	647	490
Mjöl, oskummad	10:66	12:70	14:57	14:65	15:70	17:47	17:57	18:23	20:82	20:06	16:55
» , skum- o. kärn-	0:15	0:10	0:13	0:15	0:56	0:41	0:87	0:63	1:04	0:80	0:50
Gräddor	1:46	1:42	0:89	0:83	1:16	1:29	1:30	1:51	1:75	1:27	1:27
Ost	1:54	2:08	2:33	2:33	2:92	2:88	3:27	3:29	3:46	3:43	2:83
Matfett	8:99	12:19	12:65	12:12	14:16	16:05	17:63	19:21	21:32	21:19	15:94
Smör	8:10	10:51	11:06	10:29	12:12	13:55	14:00	14:34	15:13	16:59	12:99
Margarin	0:68	1:30	1:49	1:49	1:83	2:16	3:17	4:31	6:06	4:31	2:64
Annat fett	0:21	0:38	0:10	0:34	0:21	0:34	0:46	0:56	0:13	0:29	0:31
Ägg	2:41	3:00	2:76	3:63	3:30	3:70	3:41	2:17	2:34	2:86	3:09
Kött, fläsk m. m.	21:77	27:38	26:11	27:61	30:39	32:31	33:22	36:37	40:02	41:42	32:50
Nötkött med ben	2:59	3:61	4:12	3:32	4:00	4:54	4:51	3:97	5:26	4:85	4:17
» utan »	0:89	0:98	1:00	1:14	0:90	1:04	1:25	0:95	0:84	0:93	1:00
Kalvkött med ben	1:45	1:44	0:90	0:97	1:41	1:06	0:90	0:68	1:11	1:46	1:20
» utan »	—	0:12	0:20	0:09	0:18	0:21	0:11	0:10	0:26	0:27	0:17
Malet kött	2:32	3:04	3:14	3:54	4:45	4:90	4:89	6:38	8:04	6:54	4:80
Annat färskt kött	3:10	2:58	2:75	2:20	2:11	2:09	1:49	1:94	2:59	1:99	2:19
Salt och rökt kött	0:69	0:59	0:55	0:49	1:00	0:53	0:69	0:86	0:38	0:81	0:70
Färskt fläsk	0:99	1:76	1:51	1:67	1:89	2:53	3:03	2:33	2:14	2:63	2:17
Färsk skinka	0:02	0:09	—	0:16	0:11	0:13	0:16	0:02	0:52	0:28	0:15
Salt och rökt fläsk	1:25	1:70	1:89	1:97	1:91	2:77	3:09	4:51	4:30	3:86	2:73
Korv och sylta	6:35	8:52	6:78	8:78	9:47	9:47	10:48	11:94	12:08	13:86	10:15
Blod	0:05	0:07	0:09	0:03	0:04	0:08	0:14	0:12	0:09	0:10	0:08
Lever	0:43	0:65	0:48	1:02	0:74	0:70	0:63	0:92	0:94	1:36	0:83
Andra inälvor	—	0:14	0:14	0:18	0:18	0:18	0:27	0:28	0:05	0:20	0:18
Konserver av kött och fläsk	0:69	0:38	0:16	0:86	0:23	0:21	0:05	0:05	0:05	0:45	0:32
Smörgåsmat	0:48	1:25	1:51	0:67	0:94	1:33	1:05	0:64	0:69	1:00	1:01
Kött- och fläskben	0:47	0:46	0:89	0:52	0:83	0:54	0:48	0:68	0:68	0:85	0:65
Fisk	7:64	8:14	7:95	7:11	8:37	8:29	8:24	8:24	10:41	10:33	8:59
Färsk sill och strömming	1:39	1:53	2:41	1:83	1:87	2:26	2:59	2:35	2:57	2:78	2:18
Annan fet, färsk fisk	0:24	0:43	0:38	0:19	0:46	0:33	0:23	0:07	0:37	0:31	0:32
» färsk fisk o. skaldjur	3:07	2:05	1:91	2:13	2:03	2:20	1:82	1:97	2:67	2:85	2:27
Salt o. rökt sill o. strömming	1:37	2:24	2:06	1:72	2:36	2:31	2:19	2:45	3:25	2:77	2:32
Annan salt o. torkad fisk	0:38	0:42	0:27	0:33	0:47	0:26	0:24	0:33	0:51	0:39	0:36
Konserv. fisk och skaldjur	1:19	1:47	0:92	0:91	1:18	0:93	1:17	1:07	1:04	1:23	1:14
Mjöl, gryn och bröd	15:50	19:25	18:03	21:05	22:25	24:52	25:88	30:50	32:91	30:49	24:41
Vetemjöl	1:91	3:07	3:20	3:40	3:93	5:03	5:46	5:35	6:83	5:84	4:52
Grahamsmjöl	0:02	0:07	0:20	0:02	0:13	0:17	0:10	0:42	0:32	0:19	0:16
Rågsikt mjöl	0:22	0:50	0:53	0:49	1:01	1:01	1:15	1:85	1:26	1:32	0:97
Sammalet rågmjöl	0:28	0:41	0:44	0:26	0:63	0:66	0:91	0:44	1:17	0:93	0:64
Annat mjöl o. makaroner	0:39	0:51	0:69	0:81	0:77	0:79	1:14	0:91	0:84	0:97	0:80
Havregryn	0:62	0:85	0:84	1:21	0:87	1:36	1:31	1:28	1:37	1:57	1:18
Andra gryn och flingor	0:49	0:38	0:63	0:48	0:76	0:63	0:73	0:62	0:51	0:77	0:63
Hårt matbröd	1:36	1:63	1:96	2:22	2:59	2:74	3:13	2:39	2:19	3:52	2:55
Grovt, mjukt matbröd	0:97	1:44	1:70	1:80	1:73	2:46	2:26	4:97	5:33	3:66	2:54
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	1:65	1:85	0:97	2:44	1:52	2:21	3:07	2:46	3:38	4:05	2:47
Vitt, mjukt matbröd	1:22	1:28	0:90	0:87	1:50	0:88	1:20	2:81	3:52	1:22	1:38
Mjukt kaffebröd, enkelt	2:06	2:21	1:78	2:10	2:39	2:06	1:99	2:90	2:94	2:69	2:32
Käx och skorpor	1:14	1:12	1:07	1:27	1:30	1:35	1:44	1:62	1:90	1:21	1:31
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	3:17	3:93	3:12	3:68	3:12	3:17	1:99	2:48	1:35	2:55	2:94

olika hushållstyper i november 1941. Arbetare.

	Hushåll bestående av man, hustru och								Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll	
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år			6 o. fl. barn 0-14 år
Potatis	4.02	4.92	5.50	5.43	5.81	6.87	8.60	9.22	11.18	10.04	7.22
Morötter	0.45	0.53	0.49	0.57	0.59	0.65	0.64	0.69	0.93	0.59	0.60
Andra rotfrukter	0.57	0.62	0.64	0.68	0.69	0.66	0.67	0.72	1.02	0.90	0.72
Grönsaker	2.73	2.48	2.34	2.48	2.61	2.34	2.49	2.40	3.40	2.99	2.61
Tomater, färska	0.33	0.10	0.10	0.09	0.06	0.13	0.06	0.10	0.02	0.18	0.12
Färska bladgrönsaker	0.66	0.90	0.73	0.86	0.86	0.76	0.91	1.03	1.10	1.02	0.89
Andra färska grönsaker o. lök	0.55	0.48	0.35	0.56	0.53	0.41	0.40	0.38	0.46	0.56	0.47
Torkade örter och bönor	0.36	0.30	0.35	0.26	0.33	0.49	0.48	0.50	0.99	0.65	0.46
Andra tork. o. kons. grönsaker	0.83	0.70	0.81	0.71	0.83	0.55	0.64	0.39	0.83	0.58	0.67
Frukt och bär	8.38	9.61	10.97	10.87	10.98	11.62	10.96	10.50	9.63	11.70	10.78
Färska äpplen och päron	2.58	2.98	3.71	3.90	3.12	2.52	2.37	2.76	1.99	2.77	2.86
Apelsiner, citroner	0.13	0.14	0.11	0.09	0.08	0.08	0.02	0.02	0.01	0.04	0.07
Andra färska bär o. frukter	—	0.02	0.01	—	0.04	0.02	0.05	—	—	0.03	0.02
Torkade nypon (även -mjöl)	0.37	0.70	0.49	0.32	0.40	0.53	0.44	0.21	0.43	0.37	0.44
Annan torkad frukt o. bär	1.40	1.26	1.30	1.60	1.45	1.82	2.04	1.90	2.03	1.99	1.69
Konserv. o. inköpt frukt o. bär	3.90	4.51	5.35	4.96	5.89	6.65	6.04	5.61	5.17	6.50	5.70
Specier											
Sockor	2.74	3.57	3.14	4.42	4.45	5.14	6.48	7.12	7.22	6.87	5.21
Sirap och honung	0.78	0.71	0.99	0.62	0.72	0.82	0.41	0.74	1.05	0.78	0.74
Karameller, choklad o. dyl.	0.65	0.90	0.99	0.90	0.91	1.06	0.78	0.97	0.53	0.49	0.82
Kaffe	1.98	1.76	1.50	1.64	1.54	1.72	1.75	1.31	1.68	2.40	1.79
Kaffesurrogat	0.98	0.94	1.16	1.05	1.03	1.30	1.28	1.55	1.65	1.71	1.28
Te	0.58	0.92	0.82	0.94	1.13	0.98	1.26	1.38	0.73	0.81	0.97
Kakao	0.33	0.56	0.62	0.92	1.01	1.50	1.45	1.71	2.06	1.33	1.16
Salt, kryddor m. m.	1.68	1.71	1.42	1.97	1.79	1.98	2.39	2.32	2.63	2.12	1.99
Färdiglagad mat: blodmat	1.08	0.90	1.60	1.11	1.06	0.95	1.35	0.95	0.72	1.49	1.14
» » örter o. bönor	0.51	0.50	0.69	0.57	0.77	0.56	0.65	0.68	0.38	0.41	0.57
» » annan	0.57	0.68	0.69	0.66	0.87	0.64	0.75	1.09	0.62	1.05	0.79
Öl, pilsner	0.64	0.47	1.09	0.66	0.52	0.29	0.43	0.73	0.19	0.58	0.52
Svagdrycka, läskedrycker	0.63	0.53	0.56	0.46	0.42	0.39	0.93	0.56	0.68	0.75	0.58
Förtäring utom hemmet	1.44	1.62	2.33	1.17	1.48	1.28	2.02	0.72	0.73	1.17	1.39
Skolbespising	—	—	—	—	0.21	0.18	1.82	4.42	8.70	1.22	1.14
Summa livsmedel	100.86	120.19	122.96	126.60	137.40	147.85	158.50	169.93	189.80	181.25	147.70
Bostad	19.09	16.89	26.56	16.29	16.27	21.49	17.27	19.41	13.57	14.74	17.79
Bränsle och lyse	11.17	17.34	11.03	24.96	15.44	16.44	15.92	16.22	15.11	21.59	17.30
Kläder	21.37	25.03	27.50	27.55	32.91	44.56	30.12	28.98	26.61	40.50	33.02
Skodon	5.86	8.62	5.19	9.06	9.99	9.25	11.63	9.66	7.36	10.76	9.30
Skatter	54.52	36.13	46.56	34.28	37.01	26.16	15.68	19.32	12.53	29.54	30.77
Övriga utgifter	59.94	65.92	50.25	66.97	62.24	56.47	45.99	59.98	46.40	56.94	58.03
därav:											
inventarier	10.31	11.76	4.88	7.73	8.35	9.95	8.29	9.01	7.99	8.14	8.89
avg. till fack- o. yrkesförening	3.80	2.09	3.59	2.08	2.04	2.40	1.98	3.63	2.50	2.41	2.47
försäkr.-premier o. pensionsavg.	6.72	9.34	9.94	8.24	12.81	9.35	5.51	8.66	8.11	5.98	8.57
tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon	9.14	9.34	7.34	7.72	7.34	6.30	3.92	6.05	4.68	7.32	6.92
tvätt, strykning, rengöringsmedel m. m.	4.93	5.62	3.31	6.22	5.72	5.91	5.49	6.61	7.44	7.09	5.98
spritdrycker	2.66	2.12	1.63	1.31	0.67	0.90	0.37	1.17	0.31	0.69	1.09
tobak	5.15	4.01	4.15	3.94	3.56	3.04	3.12	3.50	2.31	2.77	3.44
annat	17.23	21.64	15.41	29.73	21.75	18.62	17.31	21.35	13.06	22.54	20.67
Samtliga utgifter	272.81	290.12	290.05	305.71	311.26	322.22	295.11	323.50	311.38	355.32	313.91

Tab. 2. Utgifter per hushåll och 28 dagar inom

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
<i>Antal hushåll</i>	18	32	21	19	36	17	5	3	2	24	177
<i>Antal personer per hushåll</i>	2.00	3.03	3.05	4.00	4.00	5.00	6.00	7.00	8.50	5.54	3.97
Mjök, oskummad	8.58	12.63	13.99	14.11	15.65	20.62	20.11	26.16	20.36	21.68	15.67
» , skum- o. kärn-	0.11	0.02	0.28	0.13	0.91	0.90	—	3.09	5.06	0.14	0.46
Gräde	2.16	1.42	1.44	1.32	1.64	1.23	1.84	1.42	—	1.12	1.47
Ost	2.04	2.65	2.73	3.73	3.22	3.71	3.29	7.09	1.88	3.96	3.19
Matfett	9.19	12.79	13.69	12.79	14.47	16.59	19.89	21.37	29.14	20.35	14.79
Smör	8.42	11.47	11.69	10.02	12.75	13.61	16.42	19.30	19.71	16.77	12.58
Margarin	0.47	0.92	1.77	2.00	1.39	2.62	2.42	2.07	3.16	2.93	1.71
Annat fett	0.30	0.40	0.23	0.77	0.33	0.36	1.05	—	6.27	0.65	0.50
Ägg	3.13	3.61	3.36	4.20	4.09	4.27	2.09	6.89	4.05	4.14	3.85
Kött, fläsk m. m.	22.36	24.56	28.10	26.46	32.05	35.61	42.17	29.32	35.98	35.66	29.76
Nötkött med ben	2.75	2.68	2.36	4.06	3.81	4.23	5.37	2.97	5.50	4.87	3.58
» utan »	1.21	1.27	1.30	1.12	1.30	3.00	2.70	0.65	—	2.19	1.56
Kalkkött med ben	1.02	2.08	2.37	1.64	2.04	1.50	0.51	—	—	2.15	1.80
» utan »	0.18	0.32	0.28	0.37	0.24	0.31	—	—	—	0.17	0.25
Malet kött	2.56	3.64	3.82	3.76	4.51	4.27	7.49	4.30	9.33	6.32	4.35
Annat färskt kött	4.46	1.22	3.23	1.94	2.04	2.50	2.25	1.89	1.05	1.87	2.28
Salt och rökt kött	0.70	0.25	0.88	0.60	0.48	1.32	0.27	—	—	1.00	0.66
Färskt fläsk	1.14	1.29	1.34	0.95	2.30	2.32	2.12	—	2.51	2.21	1.69
Färsk skinka	0.17	0.03	0.24	0.34	0.11	0.08	0.64	—	—	0.25	0.17
Salt och rökt fläsk	0.83	1.75	1.35	2.46	2.16	2.86	3.74	2.47	4.48	2.59	2.09
Korv och sylta	4.95	7.61	7.47	6.39	8.69	8.17	13.96	10.05	11.38	8.80	7.89
Blod	0.03	0.09	0.13	0.01	0.14	0.08	—	—	—	0.21	0.10
Lever	0.62	0.67	0.94	0.97	0.86	1.23	1.28	1.50	1.25	1.65	0.99
Andra inälvor	0.13	0.13	0.22	0.08	0.16	0.29	0.43	—	—	0.02	0.15
Konserver av kött och fläsk	0.16	0.46	0.88	0.10	0.28	—	—	4.29	0.18	0.23	0.38
Smörgåsmat	1.10	0.77	1.11	0.93	1.93	2.76	0.73	0.77	—	0.39	1.23
Kött- och fläskben	0.35	0.30	0.18	0.74	1.00	0.69	0.63	0.43	0.30	0.74	0.59
Fisk	8.85	8.97	7.58	10.29	7.58	11.55	12.89	5.90	11.47	9.74	9.10
Färsk sill och strömming	2.29	1.98	1.33	1.66	2.06	2.76	3.75	1.53	0.57	2.25	2.06
Annan fet, färsk fisk	0.37	0.43	0.52	0.93	0.16	0.03	0.98	—	—	0.21	0.37
» färsk fisk o. skaldjur	3.00	3.08	2.07	4.18	1.85	2.92	3.23	1.93	7.10	2.76	2.79
Salt o. rökt sill o. strömming	1.61	1.72	2.32	2.01	1.67	3.07	2.30	1.29	1.82	3.34	2.16
Annan salt o. torkad fisk	0.54	0.16	0.46	0.45	0.53	0.09	1.02	—	0.88	0.20	0.37
Konserv. fisk och skaldjur	1.04	1.60	0.88	1.06	1.31	2.68	1.61	1.15	1.10	0.98	1.35
Mjöl, gryn och bröd	16.87	19.46	17.69	18.54	21.22	23.69	30.91	29.13	26.12	26.90	21.22
Vetemjöl	1.72	2.36	2.68	3.49	4.01	5.05	6.53	6.46	6.22	5.97	3.77
Grahamsmjöl	—	0.07	0.12	0.07	0.27	0.10	0.09	—	0.25	0.12	0.12
Rågsikt mjöl	0.34	0.43	0.58	0.86	1.02	1.10	0.44	1.34	0.67	1.90	0.89
Sammalet rågmjöl	0.22	0.09	0.26	0.39	0.63	0.86	1.76	0.67	0.35	0.58	0.47
Annat mjöl o. makaroner	0.40	0.48	0.63	0.48	0.66	1.02	0.88	2.87	0.85	1.27	0.74
Havregryn	0.79	0.88	0.70	1.05	0.93	1.27	1.51	1.78	1.31	1.20	1.00
Andra gryn och flingor	0.58	0.44	0.33	0.76	0.58	0.87	0.86	0.95	1.10	1.00	0.65
Hårt matbröd	1.37	1.46	1.85	1.43	2.28	2.63	4.17	4.95	3.43	2.71	2.10
Grovt, mjukt matbröd	1.56	1.02	1.92	1.45	1.71	1.12	2.84	0.12	3.30	1.99	1.57
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	1.57	2.23	1.69	1.38	1.56	1.66	1.73	2.05	0.72	2.49	1.82
Vitt, mjukt matbröd	0.95	1.71	1.50	1.07	1.43	0.92	2.60	2.44	0.48	0.92	1.32
Mjukt kaffebröd, enkelt	2.61	2.57	1.31	1.46	1.11	1.36	3.45	0.51	2.71	1.50	1.74
Käx och skorper	0.85	0.84	0.97	0.96	1.25	0.95	1.85	2.55	2.04	1.71	1.15
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	3.91	4.83	3.15	3.69	3.78	4.78	2.20	2.44	2.69	3.54	3.88

olika hushållstyper i november 1941. Tjänstemän.

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
Potatis	3:35	4:14	4:96	5:75	5:94	7:28	8:22	7:22	11:41	14:05	5:71
Morötter	0:71	0:52	0:69	0:65	0:60	1:01	0:34	0:92	0:43	4:79	0:66
Andra rotfrukter	1:25	0:86	0:79	1:10	0:92	0:89	1:00	1:00	0:28	1:03	0:95
Grönsaker	2:00	3:80	3:42	3:73	3:54	2:94	2:24	6:24	2:39	2:73	3:26
Tomater, färska	0:15	0:74	0:26	0:40	0:29	0:08	0:24	0:80	—	0:01	0:31
Färska bladgrönsaker	0:68	1:15	1:13	0:91	1:57	1:14	0:69	2:10	0:40	1:11	1:15
Andra färska grönsaker o. lök	0:41	0:47	0:63	0:54	0:47	0:93	0:32	1:16	0:32	0:58	0:55
Torkade örter och bönor	0:33	0:32	0:35	0:58	0:36	0:40	0:12	0:26	0:83	0:49	0:39
Andra tork. o. kons. grönsaker	0:43	1:12	1:05	1:30	0:85	0:39	0:87	1:92	0:84	0:54	0:86
Frukt och bär	9:19	10:64	10:44	15:24	12:64	16:67	12:69	25:67	19:36	13:19	12:70
Färska äpplen och päron	3:33	4:09	3:50	6:12	3:96	4:80	3:38	6:93	6:42	4:33	4:29
Apelsiner, citroner	0:07	0:15	0:19	0:10	0:08	0:11	0:19	0:87	—	0:11	0:13
Andra färska bär o. frukter	—	—	—	0:06	0:04	0:02	—	0:25	—	0:02	0:02
Torkade nypon (även -mjöl)	0:34	0:77	0:29	0:47	0:51	0:74	0:72	2:15	0:35	0:20	0:52
Annan torkad frukt o. bär	1:18	1:60	1:20	1:65	1:83	2:16	1:35	1:52	1:83	1:61	1:61
Konserv. o. inkokt frukt o. bär	4:27	4:03	5:26	6:84	6:22	8:84	7:05	13:95	10:76	6:92	6:13
Specier											
Socker	2:63	3:29	2:99	4:16	4:44	4:36	6:95	7:01	6:68	6:53	4:26
Sirap och honung	0:73	0:46	0:29	1:33	0:68	0:70	0:19	0:64	0:69	1:31	0:74
Karameller, choklad o. dyl.	1:71	1:41	1:13	1:29	0:84	1:57	1:17	1:93	1:00	0:49	1:17
Kaffe	2:58	1:89	2:34	1:89	2:03	1:81	1:65	1:56	1:15	2:57	2:11
Kaffesurrogat	1:06	0:69	0:97	0:92	0:95	0:70	0:37	—	—	1:29	0:89
Te	0:44	0:73	0:77	0:80	1:15	1:09	0:95	2:66	0:90	1:07	0:92
Kakao	0:34	0:42	0:65	0:80	0:95	1:40	1:79	1:74	0:96	1:21	0:86
Salt, kryddor m. m.	1:55	1:80	1:57	1:88	2:14	2:31	1:64	2:38	2:14	2:00	1:91
Färdiglagad mat: blodmat	0:86	0:89	0:85	1:15	1:57	1:07	0:94	0:67	1:25	1:35	1:13
, , örter o. bönor	0:91	0:53	0:52	0:44	0:72	0:76	1:16	—	—	0:51	0:62
, , annan	1:45	1:36	0:77	0:38	0:84	0:65	1:32	2:19	0:76	1:16	1:00
Öl, pilsner	0:51	0:85	0:17	0:82	0:50	0:35	—	—	—	0:25	0:48
Svagdricka, läskedrycker	1:65	0:58	0:40	0:63	0:43	0:55	0:63	—	—	0:36	0:60
Förtäring utom hemmet	6:91	1:72	1:33	2:75	1:15	2:54	0:90	1:45	0:78	3:21	2:44
Skolbespisning	—	—	—	—	0:37	—	2:16	2:68	29:57	—	0:52
Summa livsmedel	113:12	122:69	123:91	137:28	143:23	166:82	179:50	196:33	213:81	182:79	142:44
Bostad	57:00	35:69	12:00	25:58	20:17	30:70	20:60	1:00	36:00	23:75	27:70
Bränsle och lyse	15:33	19:50	6:38	9:79	16:28	9:29	17:00	7:33	13:00	21:92	14:82
Kläder	26:83	40:81	33:90	46:16	36:25	28:88	54:80	29:67	46:50	40:29	37:87
Skodon	10:28	8:03	12:14	6:42	10:22	10:47	28:60	2:67	25:50	12:92	10:60
Skatter	94:39	53:41	61:81	37:47	38:17	64:35	7:00	40:34	35:00	51:33	52:79
Övriga utgifter	125:27	73:29	62:19	100:33	57:76	70:78	72:88	90:41	93:78	74:44	77:41
därför:											
inventarier	13:28	10:44	7:62	25:28	4:99	7:48	14:20	23:33	15:00	7:88	10:62
avg. till fack- o. yrkesförening	0:67	0:75	2:14	1:89	1:14	1:24	—	2:00	—	1:00	1:18
försäkr.-premier o. pensionsavg.	14:78	13:06	10:57	20:21	12:28	10:12	18:60	5:33	11:00	14:08	13:41
tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon	15:00	7:84	7:66	9:26	7:86	8:36	7:40	14:00	4:50	8:66	8:92
tvätt, strykning, rengöringsmedel m. m.	11:11	8:25	8:01	6:63	6:19	6:88	4:60	9:33	8:50	6:87	7:52
spritdrycker	6:59	0:92	1:71	1:35	0:95	1:55	0:16	—	—	0:50	1:59
tobak	8:45	4:06	4:52	3:19	2:90	5:57	4:12	2:09	7:28	2:07	4:11
annat	55:39	27:97	19:96	32:52	21:45	29:58	23:80	34:33	47:50	33:38	30:06
Samtliga utgifter	442:22	353:42	317:33	363:03	322:08	381:29	380:38	367:75	463:59	407:44	363:63

Tab. 3. Utgifter per hushåll och 28 dagar inom

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Därav 1 vuxen med barn 0-14 år	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år			
<i>Antal hushåll</i>	15	14	25	11	17	27	14	12	9	99	21	243
<i>Antal personer per hushåll</i>	2.00	3.00	3.00	4.00	4.00	5.00	6.00	7.00	8.44	5.52	4.05	4.88
Mjök, oskummad	8.61	10.48	12.15	13.36	12.36	13.35	15.00	18.65	24.12	16.08	11.26	14.57
» , skum- o. kärn-	0.24	—	0.13	0.01	0.11	0.14	—	0.06	1.00	0.51	0.08	0.30
Grädd	1.64	0.91	1.20	0.49	1.27	1.50	1.93	1.50	2.17	0.97	0.56	1.22
Ost	1.27	2.00	1.88	2.09	1.89	2.73	2.16	1.89	3.54	3.20	1.46	2.57
Matfett	7.68	10.87	9.95	11.58	11.20	14.71	14.12	17.08	23.18	17.15	11.77	14.56
Smör	5.90	9.85	8.57	9.16	9.73	12.75	10.75	12.14	19.12	13.68	10.75	11.82
Margarin	1.62	0.94	1.33	2.22	1.31	1.83	3.16	4.20	3.97	3.09	1.02	2.48
Annat fett	0.16	0.08	0.05	0.20	0.16	0.13	0.21	0.74	0.09	0.38	—	0.26
Ägg	2.19	1.53	2.29	1.40	1.98	2.35	2.45	1.07	4.50	2.46	1.91	2.29
Kött, fläsk m. m.	18.20	22.79	23.46	23.85	24.91	31.17	32.62	33.65	42.52	33.05	20.67	29.71
Nötkött med ben	3.02	3.70	3.23	2.54	3.84	4.45	5.34	5.43	2.84	4.47	3.86	4.11
» utan »	0.37	0.63	1.64	0.63	0.64	0.90	1.37	0.61	1.29	0.89	0.78	0.92
Kalkkött med ben	1.21	2.17	0.64	0.87	0.54	1.16	0.74	0.16	1.99	0.62	0.04	0.85
» utan »	0.08	—	—	0.08	0.23	0.40	0.11	0.25	—	0.33	0.17	0.22
Malet kött	2.57	3.78	3.94	4.50	3.56	5.34	6.44	6.18	3.88	6.00	4.10	5.26
Annat färskt kött	1.31	0.90	1.28	1.82	1.18	1.08	0.87	0.06	2.16	1.45	0.63	1.27
Salt och rökt kött	0.46	0.35	0.28	0.43	0.32	1.13	0.91	0.40	1.59	0.72	0.15	0.67
Färskt fläsk	0.43	1.14	1.07	1.96	0.28	1.19	1.70	1.51	2.30	1.29	0.50	1.23
Färsk skinka	0.17	0.22	—	—	—	0.01	—	0.03	0.39	0.03	0.04	0.05
Salt och rökt fläsk	1.86	1.79	2.14	2.12	3.72	3.09	2.92	3.53	4.16	3.82	2.58	3.19
Korv och sylta	5.34	6.24	6.66	8.26	8.48	9.24	10.01	12.62	15.35	11.36	6.76	9.76
Blod	0.03	0.01	—	0.05	0.06	0.01	—	0.07	—	0.02	—	0.02
Lever	0.68	0.38	0.37	0.19	0.52	1.31	0.46	0.37	0.24	0.62	0.35	0.60
Andra inälvor	0.12	—	0.32	—	0.48	0.18	0.43	0.12	—	0.11	0.06	0.17
Konserver av kött och fläsk	—	—	0.08	—	0.09	0.35	—	—	—	0.09	—	0.09
Smörgäsmat	0.12	1.07	0.44	—	0.06	0.63	0.63	0.79	0.78	0.62	0.15	0.55
Kött- och fläskben	0.43	0.41	1.37	0.40	0.91	0.70	0.69	1.52	1.05	0.61	0.50	0.75
Fisk	5.38	6.64	5.33	5.95	8.01	8.00	10.00	6.62	12.38	8.38	5.15	7.76
Färsk sill och strömming	1.10	1.09	0.99	1.17	1.60	2.35	2.88	2.51	3.87	2.36	1.61	2.06
Annan fet, färsk fisk	0.07	—	0.26	0.25	0.18	0.16	0.13	—	—	0.20	—	0.16
» färsk fisk o. skaldjur	2.43	3.69	2.11	2.37	2.32	2.43	2.88	1.75	4.51	2.43	1.68	2.53
Salt o. rökt sill o. strömming	1.24	1.21	0.78	1.14	2.07	2.05	3.19	1.51	2.31	1.67	0.80	1.67
Annan salt o. torkad fisk	0.21	0.05	0.23	0.26	0.97	0.24	0.17	0.26	0.50	0.42	0.19	0.36
Konserver fisk och skaldjur	0.33	0.60	0.96	0.76	0.87	0.77	0.75	0.59	1.19	1.30	0.87	0.98
Mjöl, gryn och bröd	11.66	15.98	16.95	18.32	16.71	24.10	22.35	28.59	32.19	25.30	18.85	22.25
Vetemjöl	1.99	1.39	2.69	4.06	3.71	3.52	3.33	5.36	4.87	4.72	2.79	3.87
Grahamsmjöl	0.18	0.29	0.06	0.05	0.03	0.06	—	0.17	0.14	0.06	0.01	0.08
Rågsikt mjöl	0.22	0.54	0.30	0.70	0.30	0.89	0.13	0.71	1.44	0.90	0.28	0.69
Sammalet rågmjöl	0.31	0.26	0.51	0.53	0.65	0.39	0.32	1.05	1.37	0.93	0.27	0.73
Annat mjöl o. makaroner	0.50	0.33	0.46	0.79	0.66	0.60	0.55	1.05	1.04	0.92	0.70	0.74
Havregryn	0.70	0.58	0.79	1.37	0.76	1.05	1.00	1.99	1.01	1.08	0.96	1.02
Andra gryn och flingor	0.43	0.63	0.32	0.52	0.41	0.67	0.68	0.50	0.72	0.65	0.63	0.58
Hårt matbröd	0.93	0.59	2.40	1.35	1.55	1.63	2.40	4.43	1.35	2.33	1.57	2.05
Grovt, mjukt matbröd	1.39	2.57	2.15	3.00	1.39	4.09	5.39	1.69	5.19	2.84	2.80	2.89
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	1.31	1.97	2.34	1.27	2.51	4.80	2.73	3.88	5.69	3.73	2.62	3.28
Vitt, mjukt matbröd	0.89	1.27	0.97	1.56	0.94	1.58	1.18	1.80	4.06	1.67	2.24	1.53
Mjukt kaffebröd, enkelt	1.27	3.24	2.35	0.85	1.51	2.97	2.43	2.80	2.82	2.75	2.12	2.48
Käx och skorpar	0.93	0.91	0.78	0.75	1.76	1.45	1.13	1.41	1.72	1.56	1.34	1.34
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	0.61	1.41	0.83	1.52	0.53	0.40	0.58	1.75	0.77	1.16	0.52	0.97

olika hushållstyper i november 1941. Fattigvårdshushåll.

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Därav 1 vuxen med barn 0-14 år	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år			
Potatis	4.26	4.82	4.82	5.60	6.87	7.43	7.65	10.28	11.73	8.14	5.98	7.30
Morötter	0.25	0.50	0.26	0.42	0.39	0.39	0.37	0.32	0.66	0.54	0.57	0.44
Andra rotfrukter	0.67	1.11	0.56	0.46	0.49	0.76	0.66	1.11	0.92	0.77	0.71	0.74
Grönsaker	1.20	2.08	1.56	1.82	1.48	2.03	1.75	1.13	3.29	2.00	1.68	1.86
Tomater, färska	0.02	0.24	0.02	0.09	—	0.05	0.04	0.04	0.06	0.05	—	0.05
Färska bladgrönsaker	0.45	0.88	0.52	0.79	0.53	0.68	0.75	0.48	0.65	0.73	0.92	0.67
Andra färska grönsaker o. lök	0.43	0.51	0.24	0.42	0.38	0.40	0.51	0.17	1.09	0.35	0.25	0.39
Torkade örter och bönor	0.07	0.09	0.46	0.07	0.28	0.39	0.32	0.44	0.75	0.50	0.28	0.40
Andra tork. o. kons. grönsaker	0.23	0.36	0.32	0.45	0.29	0.51	0.13	0.00	0.74	0.37	0.23	0.35
Frukt o. bär	5.91	6.68	6.22	8.54	8.42	8.79	5.86	7.36	12.67	8.79	6.80	8.10
Färska äpplen och päron	1.47	3.02	1.27	1.93	1.38	2.01	1.09	1.46	3.16	1.76	1.46	1.77
Apelsiner, citroner	0.15	0.33	—	0.02	0.02	0.05	0.01	0.04	0.06	0.04	0.14	0.06
Andra färska bär o. frukter	—	—	0.04	—	—	0.01	—	—	—	—	—	0.01
Torkade nypon (även -mjöl)	0.40	0.23	0.20	0.41	0.86	0.48	0.12	—	0.22	0.41	0.20	0.37
Annan torkad frukt o. bär	0.47	1.25	1.23	1.67	1.62	1.33	1.58	1.82	2.40	1.75	1.47	1.55
Konserv. o. inkokt frukt o. bär	3.42	1.85	3.48	4.51	4.54	4.91	3.06	4.04	6.83	4.83	3.53	4.34
Specier												
Socker	2.66	2.86	3.87	4.04	4.40	4.45	6.00	7.23	8.24	5.49	3.63	4.95
Sirap och honung	0.68	0.50	0.31	0.87	0.18	0.49	0.45	0.47	1.25	0.54	0.42	0.53
Karameller, choklad o. dyl.	0.10	0.24	0.24	0.43	0.30	0.20	0.30	0.07	0.54	0.30	0.31	0.27
Kaffe	1.41	1.23	1.43	2.07	1.59	1.05	0.92	1.28	1.79	2.16	0.92	1.69
Kaffesurrogat	1.24	1.07	1.30	0.97	0.78	1.18	1.13	1.63	1.59	1.22	0.57	1.20
Te	0.36	0.67	0.94	1.29	0.87	1.29	0.94	0.55	1.03	0.72	0.69	0.83
Kakao	0.18	0.40	0.73	0.71	0.75	1.21	1.47	1.30	1.47	1.23	1.15	1.03
Salt, kryddor m. m.	1.25	1.35	1.62	1.37	1.56	1.42	1.69	2.13	1.93	1.84	1.00	1.68
Färdiglagad mat: blodmat	0.77	0.51	0.71	1.18	0.75	0.86	0.65	0.93	0.39	0.90	0.76	0.82
» » örter o. bönor	0.30	0.76	0.25	0.38	0.23	0.29	0.22	0.18	0.24	0.37	0.25	0.34
» » annan	0.34	0.47	1.02	0.23	0.71	0.87	0.94	1.40	0.38	1.12	1.69	0.90
Öl, pilsner	0.37	0.03	0.27	—	—	—	0.04	—	0.07	0.04	0.01	0.07
Svagdricka, läskedrycker	0.49	0.07	0.80	0.05	0.20	0.18	0.59	0.45	0.48	0.43	0.19	0.40
Förtäring utom hemmet	—	2.51	0.35	0.72	0.05	0.04	0.67	—	5.86	0.65	—	0.74
Skolbespisning	—	—	2.18	—	4.22	5.54	6.00	9.10	7.88	5.78	9.83	4.58
Summa livsmedel	79.31	99.06	102.78	108.20	112.68	136.52	138.93	156.03	203.01	150.13	108.87	133.70
Bostad	31.87	17.07	26.88	24.09	41.59	19.63	28.07	18.33	25.22	26.52	25.43	26.16
Bränsle och lyse	11.93	9.36	12.56	9.27	14.65	18.33	21.72	21.50	9.33	15.52	9.33	15.03
Kläder	5.20	12.07	10.32	23.82	18.23	7.67	26.29	25.16	13.11	21.58	13.43	17.32
Skodon	3.20	3.64	2.28	6.00	4.88	4.00	3.07	4.42	5.89	9.68	6.09	6.26
Skatter	6.67	5.93	2.80	—	1.12	—	7.14	2.67	9.44	1.96	1.76	2.81
Övriga utgifter	29.27	27.97	38.08	44.36	23.50	21.69	38.19	39.19	42.12	28.60	15.25	30.74
därav:												
inventarier	0.40	3.14	3.92	9.10	5.11	4.37	4.63	5.00	5.22	3.78	1.95	4.10
avg. till fack- o. yrkesförening	0.40	0.57	—	0.64	0.35	—	0.71	0.75	1.67	0.61	0.14	0.50
försäkr.-premier o. pensionsavg.	5.00	3.78	3.68	4.91	4.18	3.11	3.79	3.58	14.78	2.50	1.67	3.72
tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon	4.20	2.22	4.04	3.00	2.36	2.81	2.93	4.41	2.11	4.25	2.00	3.61
tvätt, strykning, rengöringsmedel m. m.	5.13	3.65	3.96	4.64	3.64	4.00	6.65	5.26	5.55	5.06	4.24	4.76
spritdrycker	3.80	—	0.21	—	—	—	0.22	—	—	0.09	—	0.31
tobak	3.01	1.61	2.19	3.09	1.97	1.10	2.47	2.60	1.44	1.11	—	1.68
annat	7.33	13.00	20.08	18.98	5.89	6.30	16.79	17.59	11.35	11.20	5.25	12.06
Samtliga utgifter	167.45	175.10	195.70	215.74	216.65	207.84	263.41	267.30	313.12	253.99	180.16	232.02

Tab. 4. Utgifter per hushåll och 28 dagar inom

	Hushåll, där mannen varit hemma i högst 3 dagar							Hushåll, där man- nen varit hemma i mer än 3 dagar
	utan barn	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 o. fl. barn	Samt- liga	
<i>Antal hushåll</i>	5	25	26	35	17	45	153	101
<i>Antal personer per hushåll</i>	1·00	2·00	3·00	4·00	5·00	6·82	4·35	4·52
Mjöl, oskummad	6·05	8·86	12·89	12·85	12·90	17·54	13·37	14·09
» , skum- o. kärn-	—	0·16	0·19	0·10	0·03	0·20	0·15	0·21
Gräde	1·19	0·87	1·36	1·11	1·03	1·79	1·31	1·59
Ost	1·18	1·03	1·51	2·13	2·42	2·88	2·06	2·67
Matfett	6·64	7·02	11·03	13·05	14·56	20·14	13·77	13·83
Smör	5·87	6·27	10·49	11·87	12·97	17·15	12·20	11·58
Margarin	0·63	0·59	0·52	1·04	1·43	2·81	1·43	1·98
Annat fett	0·14	0·16	0·02	0·14	0·16	0·18	0·14	0·27
Ägg	1·35	2·40	2·78	3·66	3·51	2·98	2·99	2·83
Kött, fläsk m. m.	14·17	17·15	23·21	28·54	29·38	41·31	29·15	29·85
Nötkött med ben	1·11	2·06	2·11	3·61	3·03	5·13	3·40	2·81
» utan »	—	0·79	0·61	1·17	1·55	1·06	0·98	1·29
Kalvkött med ben	1·42	1·17	1·40	1·05	1·16	1·09	1·17	1·31
» utan »	—	0·11	0·23	0·36	0·09	0·31	0·24	0·34
Malet kött	2·84	2·39	3·81	5·05	5·05	6·96	4·89	4·53
Annat färskt kött	0·85	0·53	0·42	1·81	1·03	4·57	2·06	1·09
Salt och rökt kött	1·45	0·26	0·71	0·56	0·75	1·10	0·75	0·49
Färskt fläsk	0·18	1·12	1·06	1·36	1·20	1·76	1·33	1·41
Färsk skinka	—	0·02	—	0·13	0·58	0·15	0·14	0·11
Salt och rökt fläsk	2·39	1·24	3·36	3·11	2·64	4·35	3·13	3·33
Korv och sylta	3·20	6·72	8·04	8·86	9·79	12·70	9·42	10·70
Blod	—	—	—	0·05	—	0·01	0·01	0·04
Lever	0·17	0·25	0·52	0·76	0·50	0·88	0·63	0·93
Andra inälvor	—	—	0·10	0·12	0·13	0·11	0·09	0·27
Konserver av kött och fläsk	—	0·10	0·28	0·13	0·15	0·03	0·12	0·15
Smörgäsmat	0·43	0·12	0·08	0·16	0·86	0·47	0·32	0·52
Kött- och fläskben	0·13	0·27	0·48	0·25	0·87	0·63	0·47	0·54
Fisk	5·96	3·91	4·93	6·41	6·68	7·56	6·11	7·01
Färsk sill och strömming	1·08	1·03	1·62	1·44	1·85	1·97	1·59	1·98
Annat fet, färsk fisk	—	—	0·03	0·37	0·40	0·07	0·16	0·23
» färsk fisk o. skaldjur	1·54	1·25	1·72	2·01	2·08	2·26	1·90	1·86
Salt o. rökt sill o. strömming	1·66	0·87	1·07	1·39	1·04	2·19	1·46	1·82
Annat salt o. torkad fisk	0·46	0·07	0·02	0·23	0·52	0·16	0·19	0·05
Konserv. fisk och skaldjur	1·22	0·69	0·47	0·97	0·79	0·91	0·81	1·07
Mjöl, gryn och bröd	12·58	14·62	17·21	21·34	20·74	28·90	21·40	23·72
Vetemjöl	1·02	1·96	3·38	3·67	4·08	4·34	3·50	3·73
Grahamsmjöl	0·08	0·04	0·05	0·02	0·22	0·18	0·10	0·04
Rågsiktmjöl	0·15	0·40	0·54	0·65	0·42	1·36	0·76	0·79
Sammalet rågmjöl	0·07	0·21	0·23	0·40	0·43	0·66	0·41	0·60
Annat mjöl o. makaroner	0·27	0·28	0·58	1·01	1·10	0·76	0·73	0·75
Havregryn	0·50	0·57	0·97	1·32	0·95	1·22	1·04	1·30
Andra gryn och flingor	0·73	0·46	0·55	0·69	0·72	0·65	0·62	0·59
Hårt matbröd	0·70	0·52	1·70	1·59	0·83	1·75	1·37	1·71
Grovt, mjukt matbröd	0·44	0·94	1·38	2·95	1·61	4·78	2·66	2·34
Sötlimpa, siktblöd o. dyl.	0·71	2·24	2·80	2·20	3·86	4·73	3·18	3·18
Vitt mjukt matbröd	0·26	0·90	0·86	1·04	0·40	2·34	1·27	1·77
Mjukt kaffebröd, enkelt	2·65	2·80	1·56	2·85	2·86	2·42	2·49	2·92
Käx och skorpor	0·93	0·90	0·89	0·87	1·86	1·58	1·20	1·25
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	4·07	2·40	1·72	2·08	1·40	2·13	2·07	2·75

olika hushållstyper i november 1941. Beredskapshushåll.

	Hushåll, där mannen varit hemma i högst 3 dagar							Hushåll, där man- nen varit hemma i mer än 3 dagar
	utan barn	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 o. fl. barn	Samt- liga	
Potatis	1'65	3'01	3'80	5'57	6'31	8'29	5'64	5'78
Morötter	0'63	0'32	0'39	0'52	0'55	0'62	0'50	0'51
Andra rotfrukter	0'76	0'49	0'46	0'48	0'58	0'76	0'58	0'64
Grönsaker	1'74	1'09	1'67	2'17	2'18	3'05	2'15	2'39
Tomater, färska	0'22	0'04	0'07	0'00	0'12	0'12	0'07	0'13
Färska bladgrönsaker	0'41	0'31	0'52	0'75	0'89	1'32	0'81	0'78
Andra färska grönsaker o. lök	0'98	0'32	0'38	0'54	0'33	0'41	0'43	0'46
Torkade örter och bönor	—	0'09	0'29	0'54	0'36	0'70	0'43	0'40
Andra tork. o. konserv. grönsaker	0'13	0'33	0'41	0'34	0'48	0'50	0'41	0'62
Frukt och bär	6'10	6'42	8'41	8'50	10'23	10'43	8'83	10'85
Färska äpplen och påron	2'34	1'69	1'84	2'85	2'56	3'39	2'60	3'07
Apelsiner, citroner	0'17	0'21	0'06	0'02	0'01	0'09	0'08	0'07
Andra färska bär o. frukter	—	0'03	—	—	—	—	0'01	0'02
Torkade nypon (även -mjöl)	0'49	0'29	0'65	0'50	0'51	0'33	0'44	0'46
Annan torkad frukt o. bär	0'92	0'95	1'41	1'13	1'28	1'99	1'41	1'59
Konserv. o. inkokt frukt o. bär	2'18	3'25	4'45	4'00	5'87	4'63	4'29	5'64
Specerier								
Socker	1'93	2'73	3'95	4'79	5'37	7'07	4'95	5'12
Sirap och honung	0'12	0'51	0'42	0'60	0'63	0'60	0'54	0'70
Karameller, choklad o. dyl.	0'21	0'34	0'39	0'60	1'07	0'44	0'52	0'66
Kaffe	0'83	1'31	1'81	1'41	1'06	1'77	1'51	1'83
Kaffesurrogat	0'29	0'80	0'65	0'73	0'62	1'22	0'85	1'11
Te	0'10	0'82	0'47	0'92	0'93	1'19	0'88	0'83
Kakao	0'31	0'53	0'75	0'99	1'48	2'04	1'22	1'36
Salt, kryddor m. m.	1'52	1'37	1'79	1'61	1'75	1'88	1'69	1'99
Färdiglagad mat: blodmat	0'46	0'50	0'55	1'55	0'36	0'43	0'71	0'76
, , örter o. bönor	—	0'23	0'35	0'30	0'19	0'42	0'32	0'28
, , annan	0'59	0'36	0'25	0'64	0'24	0'53	0'45	0'66
Öl, pilsner	—	0'01	0'13	0'08	0'07	0'17	0'10	0'16
Svagdricka, läskedrycker	—	0'13	0'32	0'11	0'09	0'42	0'24	0'34
Förtäring utom hemmet	—	0'23	0'38	0'09	0'04	0'26	0'20	0'75
Skolbespisning	—	0'52	1'49	4'18	3'19	7'91	3'97	3'78
Summa livsmedel	66'36	77'79	103'54	125'03	128'19	172'75	126'16	136'30
Bostad	17'60	29'44	15'31	22'29	16'06	15'44	19'41	27'07
Bränsle och lyse	11'40	19'12	19'23	19'91	23'53	22'36	20'51	23'41
Kläder	18'60	22'00	17'88	28'94	32'41	37'31	28'44	26'16
Skodon	2'00	3'64	8'38	5'26	11'88	14'07	8'75	12'31
Skatter	98'40	3'92	6'42	4'00	6'65	4'38	7'89	8'51
Övriga utgifter	29'44	28'52	24'99	50'49	32'01	44'13	37'95	49'77
därav:								
inventarier	4'20	5'24	5'62	9'17	6'94	11'00	8'05	7'12
avg. till fack- o. yrkesförening	0'20	—	—	0'23	—	0'07	0'08	0'26
försäkr.-premier o. pensionsavg.	8'40	4'56	2'81	7'63	3'59	4'80	5'05	6'79
tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon	5'00	3'88	3'42	4'02	10'18	5'26	4'98	5'89
tvätt, strykning, rengöringsmedel m. m.	2'20	4'40	5'31	5'81	5'42	6'44	5'51	6'48
spritdrycker	—	—	—	0'20	—	0'10	0'08	0'09
tobak	0'64	0'24	0'17	0'29	0'36	0'26	0'27	0'47
annat	8'80	10'20	7'66	23'14	5'52	16'20	13'98	22'67
Samtliga utgifter	243'80	184'43	195'75	255'92	250'73	310'44	249'11	283'53

Tab. 5. Utgifter per hushåll och 28 dagar inom olika inkomstgrupper bland

	Arbetar- och tjänstemannahushåll						Medelklasshushåll				
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941					Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941				Samtliga hushåll
	under 1 500 kr.	1 500-2 500 kr.	2 500-3 500 kr.	3 500-4 500 kr.	4 500 kr. o. över		under 4 500 kr.	4 500-5 500 kr.	5 500-6 500 kr.	6 500 kr. o. över	
<i>Antal hushåll</i>	39	223	317	159	59	797	15	26	23	21	85
<i>Antal personer per hushåll</i>	3·97	4·61	4·70	4·96	4·76	4·69	3·93	3·85	3·91	4·76	4·11
Mjolk, oskummad	13·63	15·24	16·69	17·61	17·17	16·85	15·68	17·71	17·65	19·95	17·89
» , skum- o. kärn-	0·22	0·39	0·55	0·51	0·65	0·49	0·80	0·54	0·47	0·31	0·51
Grädde	0·99	1·04	1·26	1·56	2·20	1·81	0·93	1·67	1·58	2·29	1·67
Ost	2·03	2·52	3·07	3·07	3·69	2·91	3·07	3·28	4·05	3·99	3·62
Matfett	12·95	14·32	15·62	17·60	17·86	15·69	15·36	16·92	17·28	20·27	17·56
Smör	10·57	11·55	13·02	14·71	14·00	12·90	11·87	13·84	14·82	16·43	14·39
Margarin	2·18	2·52	2·27	2·46	3·03	2·43	2·59	2·31	1·74	2·46	2·24
Annat fett	0·20	0·25	0·33	0·43	0·83	0·36	0·90	0·77	0·72	1·38	0·93
Ägg	2·16	2·70	3·40	3·57	4·47	3·26	4·44	6·33	5·59	6·26	5·78
Kött, fläsk m. m.	25·53	31·09	31·42	34·50	34·39	31·63	28·42	28·61	37·19	36·28	32·78
Nötkött med ben	3·75	4·18	3·85	4·62	3·13	4·04	2·34	2·89	3·37	4·43	3·30
» utan »	0·19	0·89	1·23	1·10	2·10	1·12	1·15	1·39	1·53	0·97	1·10
Kalkvött med ben	1·10	1·19	1·26	1·52	1·95	1·33	1·34	2·32	2·95	3·24	2·55
» utan »	0·11	0·11	0·25	0·22	0·12	0·19	0·22	0·32	0·13	0·55	0·31
Malet kött	3·71	4·55	4·60	5·14	5·22	4·70	4·12	4·31	3·52	4·83	4·19
Annat färskt kött	1·07	2·22	1·94	2·55	3·45	2·21	3·28	1·79	5·52	3·43	3·47
Salt och rökt kött	0·40	0·71	0·61	0·73	1·07	0·44	0·29	0·87	1·33	0·68	0·84
Färskt fläsk	1·85	1·98	2·36	1·84	1·56	2·06	1·34	1·41	1·76	1·79	1·59
Färsk skinka	0·07	0·10	0·15	0·26	0·15	0·15	0·41	0·07	0·25	0·05	0·17
Salt och rökt fläsk	3·28	2·97	2·31	2·56	2·25	2·59	3·13	2·92	2·65	2·70	2·83
Korv och sylta	7·80	10·03	9·48	9·85	9·72	9·65	7·15	7·73	9·78	10·19	8·79
Blod	0·17	0·05	0·09	0·08	0·13	0·08	0·27	—	0·06	0·06	0·08
Lever	0·50	0·58	0·95	1·11	1·09	0·87	1·04	0·85	1·51	1·00	1·10
Andra inälvor	0·02	0·11	0·16	0·31	0·16	0·17	0·07	0·13	0·27	0·40	0·22
Konserv av kött och fläsk	0·75	0·22	0·36	0·23	0·60	0·33	0·50	0·62	1·26	0·53	0·75
Smörgåsmat	0·13	0·59	1·24	1·58	1·09	1·06	1·19	0·37	0·40	0·70	0·60
Kött- och fläskben	0·63	0·61	0·58	0·80	0·60	0·64	0·58	0·62	0·90	0·73	0·71
Fisk	6·59	8·01	8·71	9·45	10·62	8·70	9·15	10·47	13·32	11·92	11·37
Färsk sill och strömming	1·77	2·04	2·22	2·14	2·51	2·15	1·71	1·81	2·30	2·85	2·18
Annan fet, färsk fisk	0·24	0·22	0·36	0·45	0·31	0·33	0·06	0·35	0·79	0·17	0·37
» färsk fisk o. skaldjur	1·96	2·15	2·30	2·70	3·22	2·39	3·64	3·94	4·31	4·38	4·10
Salt o. rökt sill o. strömming	1·49	2·31	2·28	2·32	2·64	2·29	1·36	2·42	3·05	2·52	2·43
Annan salt o. torkad fisk	0·50	0·22	0·37	0·48	0·41	0·36	0·64	0·31	0·99	0·10	0·50
Konserv. fisk och skaldjur	0·63	1·07	1·18	1·36	1·53	1·18	1·74	1·64	1·88	1·90	1·79
Mjöl, gryn och bröd	17·37	23·07	23·52	25·98	25·11	23·70	23·19	24·09	22·70	26·34	24·12
Vetemjöl	3·95	3·98	4·38	4·92	4·35	4·35	3·29	3·32	2·84	4·53	3·48
Grahamsmjöl	0·17	0·11	0·15	0·21	0·07	0·15	0·08	0·27	0·40	0·32	0·28
Rågsikt mjöl	0·87	1·04	0·86	1·02	1·05	0·96	0·71	0·59	0·84	0·92	0·76
Sammalet rågmjöl	0·72	0·63	0·55	0·66	0·56	0·60	0·26	0·56	0·21	0·50	0·40
Annat mjöl o. makaroner	0·62	0·79	0·78	0·80	0·94	0·79	0·35	1·03	0·80	0·98	0·84
Havregryn	0·85	1·11	1·16	1·21	1·12	1·14	1·39	1·09	1·19	1·75	1·33
Andra gryn och flingor	0·37	0·68	0·60	0·67	0·67	0·63	1·05	0·41	1·01	0·78	0·78
Hårt matbröd	1·87	1·97	2·65	2·90	2·40	2·45	2·99	2·50	2·78	2·67	2·71
Grovt, mjukt matbröd	1·04	2·56	2·36	2·26	2·32	2·33	2·19	1·61	1·59	0·95	1·55
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	2·00	2·67	2·22	2·14	2·33	2·33	1·69	1·85	2·09	2·34	2·01
Vitt, mjukt matbröd	0·70	1·45	1·21	1·63	1·60	1·36	1·06	1·07	1·36	0·74	1·07
Mjukt kaffebröd, enkelt	1·55	2·25	2·07	2·39	2·41	2·19	2·59	2·61	1·58	2·91	2·40
Käx och skorpor	0·94	1·11	1·39	1·43	1·08	1·27	1·47	1·55	1·53	1·63	1·55
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	1·72	2·72	3·14	3·74	4·21	3·15	4·07	5·63	4·48	5·32	4·96

arbetar- och tjänstemanna- samt medelklasshushåll i november 1941.

	Arbetar- och tjänstemannahushåll						Medelklasshushåll				
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941					Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941				Samtliga hushåll
	under 1 500 kr.	1 500-2 500 kr.	2 500-3 500 kr.	3 500-4 500 kr.	4 500 kr. o. över		under 4 500 kr.	4 500-5 500 kr.	5 500-6 500 kr.	6 500 kr. o. över	
Potatis	5·94	7·14	6·80	7·27	5·91	6·83	5·71	4·85	5·33	5·16	5·21
Morötter	0·38	0·56	0·61	0·70	0·77	0·62	0·81	0·80	0·80	0·61	0·76
Andra rotfrukter	0·62	0·61	0·77	0·95	0·97	0·77	0·75	0·88	0·99	1·37	1·01
Grönsaker	1·83	2·26	2·76	3·11	4·29	2·76	4·46	3·14	4·54	5·69	4·39
Tomater, färska	0·10	0·08	0·15	0·23	0·39	0·16	0·25	0·21	0·17	0·70	0·33
Färska bladgrönsaker	0·46	0·68	0·97	1·19	1·44	0·94	1·33	1·35	1·83	1·27	1·46
Andra färska grönsaker o. lök	0·33	0·43	0·49	0·47	0·94	0·50	0·69	0·54	1·12	0·79	0·79
Torkade örter och bönor	0·55	0·51	0·41	0·45	0·32	0·45	0·52	0·35	0·69	0·71	0·56
Andra tork. o. konserv. grönsaker	0·39	0·56	0·74	0·77	1·20	0·71	1·67	0·69	0·73	2·22	1·25
Frukt och bär	7·28	9·49	11·43	12·77	15·06	11·20	15·41	14·87	16·19	21·75	17·01
Färska äpplen och päron	1·65	2·33	3·15	3·93	5·49	3·17	6·12	5·68	6·77	7·72	6·56
Apelsiner, citroner	0·06	0·06	0·10	0·06	0·19	0·09	0·05	0·12	0·48	0·32	0·25
Andra färska bär o. frukter	—	0·02	0·02	0·03	0·06	—	0·10	0·18	0·19	0·11	0·15
Torkade nypon (även -mjöl)	0·22	0·33	0·48	0·64	0·55	0·46	0·79	0·92	0·47	0·59	0·69
Annan torkad frukt o. bär	1·45	1·55	1·62	1·87	2·05	1·68	1·40	1·82	2·30	2·10	1·94
Konserv. o. inkokt frukt o. bär	3·90	5·20	6·06	6·24	6·72	5·80	6·95	6·15	5·98	10·91	7·42
Specerier											
socker	4·26	5·12	4·86	5·31	4·99	5·00	3·85	4·72	4·45	5·15	4·60
Sirap och honung	0·53	0·77	0·72	0·75	0·89	0·74	0·57	0·76	2·11	0·82	1·11
Karameller, choklad o. dyl.	0·43	0·66	0·90	1·03	1·77	0·90	1·53	2·19	1·89	2·07	1·96
Kaffe	1·69	1·76	1·78	2·10	2·18	1·86	2·12	2·39	2·97	4·17	2·94
Kaffesurrogat	0·93	1·46	1·17	0·95	1·06	1·19	1·06	0·74	0·84	0·69	0·81
Te	0·66	0·82	1·06	1·06	0·88	0·96	0·45	0·84	1·33	1·07	0·96
Kakao	0·82	1·02	1·15	1·25	0·86	1·09	0·99	0·69	0·64	1·09	0·83
Salt, kryddor m. m.	1·64	1·81	1·96	2·22	2·22	1·97	2·65	2·12	2·67	3·87	2·79
Färdiglagad mat: blodmat	0·71	1·16	1·21	1·01	1·22	1·13	0·87	1·09	1·23	1·07	1·09
» » örter o. bönor	0·33	0·41	0·65	0·65	0·78	0·58	0·53	0·71	0·43	0·29	0·50
» » annan	0·85	0·61	0·78	0·91	1·74	0·84	0·93	1·46	0·71	1·22	1·10
Öl, pilsner	0·16	0·44	0·46	0·67	0·95	0·52	0·26	0·43	0·98	0·88	0·66
Svagricka, läskedrycker	0·11	0·50	0·56	0·73	0·96	0·58	0·41	0·68	1·71	1·47	1·11
Färtäring utom hemmet	0·18	0·61	1·59	1·74	6·32	1·63	3·35	5·70	7·61	4·18	5·43
Skolbespisning	0·12	0·31	1·43	1·40	0·78	1·00	—	—	—	—	—
Summa livsmedel	110·94	135·90	146·89	160·43	170·76	146·21	147·75	158·68	177·25	190·23	169·57
Bostad	14·95	14·66	21·60	21·69	30·20	19·99	47·73	32·50	38·48	13·48	32·11
Bränsle och lyse	12·33	13·96	15·43	23·29	19·71	16·75	23·07	17·65	27·91	38·33	26·50
Kläder	19·51	29·98	32·52	41·88	48·14	34·10	31·47	51·88	54·17	48·52	48·07
Skodon	8·10	9·51	8·72	12·64	7·31	9·59	19·80	13·04	12·30	12·52	13·91
Skatter	14·28	22·19	33·00	47·71	82·58	35·67	113·34	105·50	116·39	163·19	124·08
Övriga utgifter	41·59	49·36	61·66	70·94	105·46	62·32	93·99	137·65	134·17	135·77	128·53
därav:											
inventarier	10·65	8·83	9·53	6·82	15·36	9·27	11·66	22·42	17·65	14·62	17·31
avg. till fack- o. yrkesförening	1·31	1·74	2·32	2·65	2·51	2·19	0·07	2·00	0·22	—	0·68
försäkr.-premier o. pensionsavg.	1·95	6·32	10·18	12·55	16·56	9·64	12·40	24·42	21·52	13·00	18·69
tidningar, böcker, nöjen, porto och telefon	4·97	5·43	7·49	8·54	12·50	7·37	11·27	17·77	14·00	20·62	16·30
tvätt, strykning, rengöringsmedel m. m.	4·15	5·26	6·10	7·35	10·06	6·32	7·06	11·16	10·78	14·15	11·07
spritdrycker	0·38	0·54	1·24	1·67	2·77	1·20	1·66	1·89	7·24	4·72	4·00
tobak	3·05	2·81	3·41	4·10	6·44	3·59	3·27	4·18	6·40	3·90	4·55
annat	15·13	18·43	21·39	27·26	39·26	22·74	46·60	53·81	56·36	64·76	55·93
Samtliga utgifter	221·70	275·56	319·82	378·08	464·16	324·63	477·15	516·90	560·67	602·04	542·77

Tab. 6. Utgifter per hushåll och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll tillhörande vissa hushållstyper och inkomstgrupper i november 1941.

	Hushåll med 1 barn i åldern 0—14 år				Hushåll med 2 barn i åldern 0—14 år				Hushåll med 3 barn i åldern 0—14 år			
	Inkomst de tre första kvartalen 1941			Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen 1941			Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen 1941			Samtliga hushåll
	under 2 500 kr.	2 500—3 500 kr.	3 500 kr. o. över		under 2 500 kr.	2 500—3 500 kr.	3 500 kr. o. över		under 2 500 kr.	2 500—3 500 kr.	3 500 kr. o. över	
<i>Antal hushåll</i>	55	61	45	161	60	88	45	193	44	46	27	117
<i>Antal pers. per hushåll</i>	3·00	3·02	3·02	3·01	4·02	4·01	4·00	4·01	5·00	5·02	5·00	5·01
Mjök, oskummad	12·40	13·98	13·28	13·23	14·27	15·77	15·61	15·27	16·17	18·80	19·30	17·98
„ skum- o. kärn-	0·19	0·10	0·04	0·11	0·51	0·44	0·58	0·48	0·20	0·60	0·74	0·48
Grädd	0·86	1·43	1·72	1·32	0·84	1·19	1·62	1·18	1·17	0·95	2·03	1·28
Ost	2·12	2·51	2·34	2·33	2·18	3·31	3·01	2·89	2·36	3·45	3·27	3·00
Matfett, alla slag	11·25	13·10	13·56	12·59	12·17	13·60	15·05	13·51	14·33	17·36	16·97	16·18
Smör	9·42	11·64	11·94	10·96	10·68	11·42	12·80	11·51	11·85	15·06	13·79	13·56
Margarin m. m.	1·83	1·46	1·62	1·63	1·49	2·18	2·25	2·00	2·48	2·30	3·18	2·57
Ägg	2·32	2·98	4·29	3·12	2·73	4·01	3·73	3·62	3·24	4·35	3·70	3·78
Kött och fläsk	25·02	27·33	27·81	26·68	29·37	29·03	31·39	29·61	32·26	32·37	34·41	32·80
Kött	10·79	12·90	14·01	12·49	13·66	12·57	15·40	13·48	14·00	14·51	16·50	14·78
Fläsk och skinka	4·08	3·30	2·53	3·34	4·08	4·21	3·42	3·99	5·90	5·35	4·70	5·40
Kött- och fläskben	0·38	0·52	0·53	0·48	0·84	0·65	0·93	0·78	0·51	0·49	0·76	0·56
Blod och inälvor	0·58	1·13	0·95	0·90	0·83	1·01	1·50	1·07	0·68	1·27	1·30	1·05
Korv, sylta, smörgäsmat	9·19	9·48	9·79	9·47	9·96	10·59	10·14	10·29	11·17	10·75	11·15	11·01
Fisk, alla slag	7·22	8·69	8·57	8·16	7·16	8·25	9·01	8·08	6·95	10·06	9·51	8·76
Färsk fisk	3·77	4·80	4·58	4·39	3·85	4·61	5·09	4·48	4·27	5·41	5·13	4·92
Salt, tork. och kons. fisk	3·45	3·89	3·99	3·77	3·31	3·64	3·92	3·60	2·68	4·65	4·38	3·84
Mjöl, gryn och bröd	16·49	18·88	21·66	18·83	20·94	21·77	21·31	21·41	21·92	24·69	28·01	24·42
Mjöl och gryn	5·90	5·95	5·06	5·67	8·15	7·50	7·29	7·66	8·89	9·40	11·68	9·75
Hårt bröd och skorpor	2·41	3·10	2·58	2·72	3·33	3·76	3·54	3·58	2·89	4·63	4·82	4·02
Mjukt bröd	8·18	9·83	14·02	10·44	9·46	10·51	10·48	10·17	10·14	10·66	11·51	10·65
Potatis	5·31	4·66	4·68	4·89	6·01	5·65	5·52	5·73	6·59	7·15	7·13	6·93
Rotfrukter	1·13	1·21	1·37	1·23	1·18	1·41	1·52	1·36	0·95	1·36	2·16	1·39
Grönsaker	2·17	2·73	3·78	2·83	2·01	3·09	3·52	2·87	1·94	2·54	3·05	2·42
Färsk	1·26	1·48	2·39	1·66	0·93	1·83	2·33	1·68	1·05	1·56	1·81	1·42
Torkade o. konserv.	0·91	1·25	1·39	1·17	1·08	1·26	1·19	1·19	0·89	0·98	1·24	1·00
Frukt o. bär	8·10	10·62	12·18	10·19	9·37	12·40	13·36	11·68	8·81	13·46	16·22	12·35
Färsk	2·68	3·54	4·69	3·56	2·63	4·30	4·77	3·88	1·63	3·07	4·90	2·95
Torkade o. konserv.	5·42	7·08	7·49	6·63	6·74	8·10	8·59	7·80	7·18	10·39	11·32	9·40
socker, sirap	4·51	5·17	5·57	5·06	5·96	6·15	6·14	6·09	6·93	7·08	6·80	6·95
Kaffe	1·60	1·77	2·13	1·81	1·54	1·81	1·66	1·69	1·61	1·67	2·05	1·74
Kaffesurrogat	1·01	0·88	0·94	0·94	1·29	0·82	1·00	1·01	1·53	1·21	0·69	1·21
Te	0·65	0·99	0·89	0·84	0·84	1·21	1·03	1·06	0·89	0·92	1·30	1·00
Kakao	0·53	0·54	0·61	0·56	1·12	0·95	0·74	0·95	1·36	1·40	1·83	1·48
Salt, kryddor m. m.	1·47	1·57	1·98	1·65	1·70	1·91	2·20	1·91	1·79	2·29	1·98	2·03
Färdiglagad mat	2·21	2·47	2·54	2·41	1·90	2·82	3·17	2·61	1·95	2·35	2·31	2·20
Öl, pilsner	0·23	0·68	1·05	0·63	0·52	0·50	0·84	0·58	0·11	0·50	0·27	0·30
Svagröck m. m.	0·45	0·55	0·61	0·53	0·45	0·40	0·56	0·45	0·23	0·44	0·66	0·41
Förtäring utom hemmet	0·59	1·86	2·99	1·74	0·50	1·48	2·72	1·46	0·56	1·36	3·10	1·46
Skolbespisning	—	—	—	—	0·23	0·20	—	0·16	0·41	—	—	0·16
Summa livsmedel	107·83	124·65	134·59	121·68	124·79	138·17	145·24	135·66	134·26	156·36	167·49	150·61
Bostad	14·22	22·47	30·57	21·91	12·77	21·55	17·59	17·92	23·80	18·69	28·30	22·83
Bränsle och lyse	13·56	14·43	17·84	15·09	13·95	15·28	26·64	17·46	15·25	14·57	17·07	15·40
Kläder	22·20	28·72	42·93	30·46	26·37	35·30	39·48	33·48	39·80	39·87	50·45	42·28
Skodon	9·84	7·52	7·40	8·28	9·92	8·70	10·32	9·45	8·43	9·72	10·56	9·43
Skatter	27·29	41·64	71·16	44·99	21·58	35·02	60·18	36·58	20·00	35·46	44·41	31·71
Övriga utgifter	46·54	65·24	83·13	63·85	58·36	68·40	79·60	67·82	45·37	60·78	76·22	58·56
Samtliga utgifter	241·48	304·67	387·62	306·26	267·74	322·42	379·05	318·37	286·91	335·45	394·50	330·82

Tab. 7. Utgifter per hushåll och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll inom olika ortsgrupper och landsdelar i november 1941.

	Stock- holm	Göte- borg	Malmö	Orter med			Sant- liga hus- håll	D ä r a v i				
				75— 25 000 inv.	25— 10 000 inv.	under 10 000 inv.		Södra Sverige	Små- land o. öarna	Västra Sverige	Östra Sverige	Norra Sverige
<i>Antal hushåll</i>	115	63	32	137	123	327	797	136	75	198	248	140
<i>Antal pers. per hushåll</i>	4.40	4.68	4.91	4.72	4.80	4.73	4.69	4.63	4.49	4.81	4.56	4.94
Mjök, oskummad . . .	16.74	16.77	13.48	15.23	16.61	16.79	16.85	12.82	14.78	16.41	16.85	20.57
„ skum- o. kärn- . . .	0.15	0.31	0.29	0.46	0.58	0.65	0.49	0.24	0.38	0.39	0.46	0.99
Grädd	2.47	0.32	3.33	1.87	1.43	0.63	1.31	2.10	0.91	0.47	2.20	0.40
Ost	2.71	3.13	3.30	3.01	3.22	2.74	2.91	2.61	2.99	3.24	2.79	2.89
Matfett, alla slag	15.17	15.05	16.15	16.06	15.76	15.76	15.69	15.13	14.11	16.25	15.45	16.68
Smör	12.43	10.88	13.32	14.00	13.01	12.91	12.90	12.32	11.46	13.35	12.94	13.52
Margarin m. m.	2.74	4.17	2.83	2.06	2.75	2.85	2.79	2.81	2.65	2.90	2.51	3.16
Ägg	4.50	3.39	3.30	2.87	3.52	2.85	3.26	3.25	3.50	3.63	3.53	2.13
Kött och fläsk	30.69	32.65	34.57	31.31	33.19	31.61	31.63	34.97	32.96	31.91	31.27	29.10
Kött	13.24	14.58	15.57	14.89	15.08	13.87	14.03	16.96	14.36	14.76	13.66	11.99
Fläsk och skinka	3.75	4.50	5.25	4.30	5.24	5.24	4.80	5.24	5.34	4.58	4.19	5.51
Kött- och fläskben	0.78	0.47	0.78	0.53	0.49	0.70	0.64	0.67	1.14	0.55	0.66	0.42
Blod och inälvor	1.79	1.13	1.29	1.04	1.01	0.95	1.12	1.17	0.76	0.91	1.41	1.07
Korv, sylta, smörgåsmat	11.13	11.97	11.68	10.55	11.37	10.85	11.04	10.93	11.36	11.11	11.35	10.11
Fisk, alla slag	10.31	9.03	9.74	7.90	8.82	8.26	8.70	9.05	8.66	8.44	9.16	7.97
Färsk fisk	5.72	5.68	4.85	4.90	4.81	4.42	4.87	4.78	5.34	5.13	5.50	3.26
Salt, tork. och kons. fisk	4.59	3.35	4.89	3.00	4.01	3.84	3.83	4.27	3.32	3.31	3.66	4.71
Mjöl, gryn och bröd	22.86	26.28	29.09	22.94	24.54	22.96	23.70	26.38	19.54	24.20	22.46	24.83
Mjöl och gryn	7.33	9.68	5.27	7.98	8.51	9.50	8.62	5.31	8.46	10.46	8.21	10.04
Hårt bröd och skorpor	4.45	3.02	2.04	3.54	3.72	3.85	3.72	1.64	1.78	2.90	4.31	6.93
Mjukt bröd	11.08	13.58	21.78	11.42	12.31	9.61	11.36	19.43	9.30	10.84	9.94	7.86
Potatis	6.29	7.66	6.46	6.97	6.69	7.01	6.83	6.61	7.05	7.72	6.66	6.25
Rotfrukter	1.61	1.54	1.39	1.45	1.33	1.27	1.39	1.28	1.07	1.44	1.47	1.41
Grönsaker	3.40	2.44	4.11	2.88	2.62	2.47	2.76	3.22	2.24	2.54	3.16	2.19
Färska	2.03	1.66	2.69	1.64	1.36	1.42	1.60	1.84	1.40	1.57	1.75	1.28
Torkade o. konserv.	1.37	0.78	1.42	1.24	1.26	1.05	1.16	1.38	0.84	0.97	1.41	0.91
Frukt och bär	12.80	9.91	10.16	11.66	11.00	10.91	11.20	9.88	11.58	10.73	12.63	11.17
Färska	4.21	3.41	3.68	3.88	3.29	2.63	3.26	3.46	3.35	2.96	3.70	2.78
Torkade o. konserv.	8.59	6.50	6.48	7.78	7.71	8.28	7.94	6.42	8.23	7.77	8.93	8.39
Socker, sirap	6.42	6.32	6.42	6.56	6.91	6.73	6.64	6.59	5.94	6.61	6.48	7.41
Kaffe	1.78	1.97	1.89	1.86	1.82	1.88	1.86	1.77	1.86	1.97	1.91	1.73
Kaffesurrogat	0.84	0.84	1.89	1.16	1.35	1.27	1.19	1.64	1.01	1.07	1.02	1.32
Te	1.17	1.44	1.08	0.88	0.78	0.89	0.96	0.99	0.60	1.04	0.91	1.08
Kakao	0.98	0.97	1.25	1.14	1.15	1.10	1.09	1.03	0.95	0.97	1.16	1.28
Salt, kryddor m. m.	2.39	1.75	1.58	2.02	1.93	1.90	1.97	1.67	1.82	1.81	2.28	2.02
Färdiglagad mat	3.80	1.28	1.36	2.52	2.70	2.44	2.55	1.39	2.62	1.98	3.22	3.27
Öl, pilsner	1.27	0.23	0.33	0.61	0.29	0.37	0.52	0.32	0.71	0.18	1.00	0.21
Svagdricke m. m.	1.05	0.59	0.92	0.51	0.49	0.45	0.58	0.61	0.42	0.43	0.75	0.57
Förtäring utom hemmet . .	5.45	2.81	1.00	0.97	0.25	0.91	1.63	0.95	0.34	1.61	3.09	0.40
Skolbespisning	1.13	4.39	1.24	0.55	1.26	0.37	1.00	0.68	0.33	2.18	0.69	0.54
Summa livsmedel	155.98	151.07	154.33	143.39	148.24	142.22	146.21	145.18	136.37	147.22	150.10	146.41
Bostad	25.35	32.19	35.41	19.67	22.88	13.29	19.99	24.77	13.15	21.74	20.33	15.93
Bränsle och lyse	16.67	14.67	16.75	16.99	18.98	16.24	16.75	15.31	14.01	15.05	17.95	19.90
Kläder	29.75	35.89	27.09	33.74	35.02	35.76	34.10	26.65	37.83	33.45	32.69	42.73
Skodon	8.07	8.72	4.94	8.76	10.77	10.65	9.59	7.84	12.08	8.71	8.99	12.27
Skatter	42.62	27.79	20.00	38.57	35.15	35.25	35.67	36.78	44.60	28.44	43.30	26.49
Övriga utgifter	78.09	74.96	56.84	57.54	54.48	59.93	62.32	60.16	49.96	61.50	67.34	54.55
Samtliga utgifter	356.53	345.29	315.36	318.66	325.52	313.34	324.63	316.69	308.00	316.11	340.70	318.28

Tab. 8. Utgifter per hushåll och 28 dagar i november 1941.
Pensionärshushåll.

	Ensam- boende	Makar		Ensam- boende	Makar
<i>Antal hushåll</i>	82	107	Potatis	1:31	2:77
<i>Antal personer per hushåll</i>	1:00	2:00	Morötter	0:18	0:31
Mjöl, oskummad	3:04	6:58	Andra rotfrukter	0:24	0:37
» , skum- o. kärn-	0:04	0:05	Grönsaker	0:73	1:29
Grädde	1:07	0:98	Tomater, färska	0:02	0:05
Ost	0:68	1:15	Färska bladgrönsaker	0:34	0:45
Matfett	3:22	6:16	Andra färska grönsaker o. lök	0:13	0:25
Smör	3:02	5:62	Torkade örter och bönor	0:10	0:30
Margarin	0:13	0:42	Andra tork. o. kons. grönsaker	0:14	0:24
Annat fett	0:07	0:12	Frukt och bär	2:31	3:84
Ägg	1:25	1:83	Färska äpplen och päron	0:71	1:21
Kött, fläsk m. m.	8:00	15:60	Apelsiner, citroner	0:04	0:05
Nötkött med ben	1:22	2:85	Andra färska bär o. frukter	—	0:00
» utan »	0:33	0:45	Torkade nypon (även -mjöl)	0:07	0:11
Kalvkött med ben	1:06	1:24	Annan torkad frukt o. bär	0:48	0:79
» utan »	0:06	0:23	Konserv. o. inkokt frukt o. bär	1:01	1:68
Malet kött	1:19	2:36	Specerier		
Annat färskt kött	0:28	0:74	Sockor	1:35	2:21
Salt och rökt kött	0:14	0:29	Sirap och honung	0:27	0:45
Färskt fläsk	0:50	1:10	Karameller, choklad o. dyl.	0:09	0:16
Färsk skinka	0:02	0:02	Kaffe	1:09	2:22
Salt och rökt fläsk	0:66	1:42	Kaffesurrogat	0:41	1:10
Korv och sylta	2:00	4:02	Te	0:16	0:27
Blod	—	0:01	Kakao	0:05	0:08
Lever	0:14	0:09	Salt, kryddor m. m.	0:57	0:98
Andra inälvor	0:04	0:02	Färdiglagad mat: blodmat	0:31	0:62
Konserver av kött och fläsk	0:09	0:14	» » örter o. bönor	0:14	0:26
Smörgåsmat	0:10	0:21	» » annan	0:52	0:55
Kött- och fläskben	0:17	0:41	Öl, pilsner	0:03	0:15
Fisk	2:70	5:87	Svagdricka, läskedrycker	0:23	0:48
Färsk sill och strömming	0:56	1:59	Förtäring utom hemmet	0:08	0:19
Annan fet, färsk fisk	0:16	0:09	Summa livsmedel	37:14	68:18
» färsk fisk o. skaldjur	1:15	2:05	Bostad	14:64	16:78
Salt o. rökt sill o. strömming	0:40	1:44	Bränsle och lyse	10:98	15:88
Annan salt o. torkad fisk	0:18	0:33	Kläder	7:56	6:19
Konserv. fisk och skaldjur	0:25	0:37	Skodon	1:22	3:55
Mjöl, gryn och bröd	7:07	11:66	Skatter	0:59	1:00
Vetemjöl	0:76	1:56	Övriga utgifter	15:86	22:46
Grahamsmjöl	0:01	0:02	därav:		
Rågsiktmjöl	0:08	0:54	inventarier	1:83	3:08
Sammalet rågmjöl	0:02	0:17	avg. till fack- o. yrkesförening	—	0:04
Annat mjöl o. makaroner	0:28	0:42	försäkr.-premier o. pensionsavg.	1:38	2:58
Havregryn	0:35	0:71	tidningar, böcker, nöjen, porto		
Andra gryn och flingor	0:20	0:33	och telefon	1:70	2:16
Hårt matbröd	0:78	1:18	tvätt, strykning, rengörings- medel m. m.	2:38	3:25
Grovt, mjukt matbröd	0:71	1:15	spridrycker	0:05	0:49
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	0:69	1:12	tobak	0:21	0:75
Vitt, mjukt matbröd	0:79	1:22	annat	8:31	10:11
Mjukt kaffebröd, enkelt	1:32	1:82	Samtliga utgifter	87:99	134:04
Käx och skorpor	0:69	0:63			
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	0:39	0:79			

Tab. 9. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
<i>Antal hushåll</i>	35	76	32	49	89	100	59	41	28	111	620
<i>Antal personer per hushåll</i>	2·00	3·01	3·00	4·02	4·00	5·01	6·00	7·02	8·18	6·47	4·90
Varuslag											
Mjök, oskummad l	35·9	46·0	51·6	59·3	60·8	72·1	74·8	84·9	97·6	83·9	67·5
» , skum- o. kärn- »	1·2	1·0	1·3	1·0	4·7	3·3	7·8	5·7	8·3	6·4	4·2
Gräddor dl	8·8	8·1	4·9	4·8	6·5	7·0	7·2	8·6	9·8	7·2	7·1
Ost hg	4·9	7·2	7·9	8·2	9·9	10·5	11·5	11·1	12·2	11·9	9·8
Matfett »	22·6	34·0	34·4	39·6	44·0	53·2	59·5	69·6	82·7	69·8	51·7
Smör »	19·2	27·4	28·5	31·0	34·5	40·9	41·5	44·4	48·6	48·2	37·6
Margarin »	2·8	5·5	5·6	7·7	8·8	11·1	16·5	23·4	33·6	20·7	13·1
Annat fett »	0·6	1·1	0·3	0·9	0·7	1·2	1·5	1·8	0·5	0·9	1·0
Ägg »	7·5	9·0	8·2	10·0	10·2	11·6	10·3	6·4	7·3	8·8	9·4
Kött, fläsk m. m. »	76·3	94·4	97·7	100·2	110·2	114·3	120·1	137·8	148·3	151·9	117·3
Nötkött med ben »	8·8	12·3	15·7	11·8	14·6	17·0	16·0	14·7	18·6	17·3	15·0
» utan »	2·4	2·5	2·9	3·2	2·5	3·2	3·9	3·8	2·5	2·7	2·9
Kalkv kött med ben »	4·2	4·5	3·1	3·4	4·7	3·6	2·9	2·5	3·7	4·9	3·9
» utan » »	—	0·3	0·5	0·3	0·5	0·7	0·3	0·4	0·8	0·8	0·5
Malet kött »	8·9	9·7	10·2	11·1	14·1	15·8	16·0	21·9	26·6	20·9	15·6
Annat färskt kött »	10·1	8·3	9·9	8·6	7·9	7·9	5·6	6·8	11·3	7·4	8·0
Salt och rökt kött »	2·2	1·6	1·6	1·2	2·9	1·3	2·0	2·7	1·0	2·4	2·0
Färskt fläsk »	3·1	5·5	5·4	5·9	5·8	7·7	9·8	7·4	7·4	8·8	7·0
Färsk skinka »	0·1	0·3	—	0·4	0·3	0·4	0·5	0·0	1·6	0·8	0·4
Salt och rökt fläsk »	3·5	5·3	5·4	6·0	5·7	8·3	10·2	15·2	13·2	11·8	8·4
Korv och sylta »	22·3	30·0	25·0	33·9	34·8	34·5	39·7	45·6	48·9	53·8	38·1
Blod »	0·8	0·8	1·6	0·4	0·6	1·2	2·1	1·3	0·7	1·6	1·1
Lever »	1·5	2·2	1·7	3·5	2·5	2·5	2·2	3·5	3·3	4·8	2·9
Andra inälvor »	—	0·7	0·9	0·9	0·9	1·0	1·9	2·1	0·2	1·0	1·0
Konserv av kött och fläsk »	1·8	1·1	0·4	2·7	0·8	0·6	0·2	0·1	0·1	1·3	0·9
Smörgåsmat »	0·9	2·6	2·6	1·3	2·2	2·6	2·1	1·5	1·3	2·0	2·1
Kött- och fläskben »	5·7	6·7	10·8	5·6	9·4	6·0	4·7	8·3	7·1	9·6	7·5
Fisk »	46·0	47·8	53·4	50·0	54·1	53·5	56·3	52·1	65·7	65·3	55·0
Färsk sill och strömming »	10·8	12·1	20·7	15·5	14·9	17·9	21·8	18·3	19·2	22·5	17·6
Annan fet, färsk fisk »	1·3	2·6	2·6	1·0	3·5	2·0	1·6	0·4	2·7	1·4	2·0
» färsk fisk o. skaldjur »	20·9	12·4	13·8	16·1	13·6	14·2	12·1	13·8	18·9	17·8	15·0
Salt o. rökt sill o. strömming »	6·7	14·5	12·4	12·7	15·4	15·1	15·4	14·3	18·8	17·1	14·8
Annan salt o. torkad fisk »	1·9	1·6	1·6	1·9	2·9	1·2	0·8	1·9	2·9	2·1	1·8
Konserv. fisk och skaldjur »	4·4	4·6	2·3	2·8	3·8	3·1	4·6	3·4	3·2	4·4	3·8
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	153·0	204·0	213·4	230·5	270·5	301·2	347·9	389·8	432·1	398·4	300·0
Vetemjöl »	39·4	64·0	68·6	71·1	83·6	95·8	115·0	113·8	140·4	122·9	93·5
Grahamsmjöl »	0·7	1·9	5·4	0·5	3·5	4·2	2·8	11·7	9·3	5·2	4·2
Rågsiktmjöl »	5·6	12·7	13·9	12·9	24·8	25·1	29·0	43·0	32·2	33·0	24·2
Sammalet rågmjöl »	7·0	8·8	12·8	7·1	17·7	18·6	25·1	13·0	30·7	25·7	17·5
Annat mjöl o. makaroner »	5·0	6·0	9·7	9·9	9·9	10·2	13·9	10·4	10·9	12·4	10·1
Havregryn »	8·5	11·4	11·5	17·3	12·0	18·2	17·1	17·5	18·4	21·8	16·0
Andra gryn och flingor »	5·0	4·6	6·5	5·4	8·1	7·6	7·3	6·8	5·0	8·6	6·9
Hårt matbröd »	16·5	18·9	24·0	26·0	29·7	32·2	36·9	29·3	26·4	43·9	30·5

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1·25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0·77 hg mjöl.

hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper i november 1941. Arbetare.

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
Grovt, mjukt matbröd . . . hg	14.7	21.7	25.6	27.2	26.4	36.7	33.5	72.9	80.1	53.7	37.9
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. . . >	20.9	24.2	11.4	27.8	18.1	27.7	41.8	32.3	44.7	48.9	30.9
Vitt, mjukt matbröd >	13.2	13.4	8.3	8.6	17.8	9.1	13.6	33.9	33.1	13.1	14.9
Mjukt kaffebröd, enkelt . . . >	12.2	13.6	10.3	12.4	13.9	12.4	12.4	17.7	19.3	16.0	13.9
Käx och skorpor >	5.7	5.5	5.0	6.4	7.0	6.7	7.2	9.1	10.4	5.8	6.6
Wienerbröd, bakelser o. dyl. . . >	9.2	10.4	7.7	9.4	8.3	8.7	5.9	6.3	3.6	6.8	7.9
Potatis kg	23.2	27.8	34.2	30.9	34.5	40.3	50.5	54.8	64.0	58.7	42.2
Morötter hg	16.2	17.1	16.7	20.0	22.2	21.5	22.3	23.7	29.8	21.6	21.0
Andra rotfrukter >	14.0	16.2	15.8	20.1	20.7	17.4	20.0	22.5	25.1	23.8	19.8
Grönsaker >	27.3	29.1	32.1	29.3	33.7	31.2	37.0	38.5	48.0	45.4	35.5
Tomater, färska >	1.1	0.4	0.3	0.4	0.2	0.6	0.3	0.4	0.1	0.7	0.5
Färska bladgrönsaker >	13.1	17.1	19.2	16.1	19.8	18.2	24.0	25.0	29.0	28.3	21.2
Andra färska grönsaker o. lök >	4.9	4.7	3.2	5.5	4.9	3.5	3.9	3.4	4.1	5.8	4.6
Torkade örter och bönor . . . >	3.1	2.9	3.5	2.8	3.5	4.8	4.9	7.1	9.5	6.5	4.8
Andra tork. o. kons. grönsaker >	5.1	4.0	5.9	4.5	5.3	4.1	3.9	2.6	5.3	4.1	4.4
Frukt och bär >	63.3	69.2	89.9	84.5	81.1	84.9	81.8	80.5	69.0	87.8	80.7
Färska äpplen och päron . . . >	30.9	32.0	46.8	42.6	34.4	31.0	30.3	32.3	22.9	34.3	33.6
Apelsiner, citroner >	0.6	0.7	0.6	0.5	0.4	0.4	0.1	0.1	0.1	0.2	0.4
Andra färska bär o. frukter >	—	0.0	0.0	—	0.1	0.1	0.2	—	—	0.0	0.1
Torkade nypon (även-mjöl) . . >	0.7	1.2	0.9	0.6	0.6	0.9	1.0	0.3	0.8	0.9	0.8
Annan torkad frukt o. bär . . . >	5.5	5.6	6.4	7.3	7.0	8.7	10.3	10.5	9.4	9.1	8.0
Konserv. o. inkökt frukt o. bär >	25.6	29.7	35.2	33.5	38.6	43.8	39.9	37.3	35.8	43.3	37.8
Specerier											
Socker >	45.6	59.8	52.6	73.0	73.6	85.2	105.7	118.6	116.3	112.9	86.1
Sirap och honung >	2.9	4.7	5.1	4.6	5.7	6.3	3.3	6.4	7.5	6.8	5.5
Karameller, choklad o. dyl. . . >	1.3	1.9	2.5	2.6	2.1	2.3	1.7	2.3	1.0	1.1	1.9
Kaffe >	4.8	3.2	2.8	3.2	2.9	3.3	3.5	2.5	3.4	4.6	3.5
Kaffesurrogat >	3.8	4.1	4.7	4.3	4.3	5.4	5.2	6.5	6.5	7.0	5.2
Kakao >	0.8	1.3	1.4	2.2	2.3	3.9	3.7	4.3	5.2	3.5	2.9
Färdiglagad mat: blodmat . . . >	6.1	5.6	10.2	6.6	6.4	5.8	8.1	6.2	4.8	9.3	7.0
» » örter o. bönor >	4.2	4.3	5.9	5.0	6.6	4.9	5.4	5.9	3.6	3.9	5.0
» » annan >	3.1	4.3	4.9	3.8	5.7	3.6	4.8	8.0	3.5	6.5	5.0
Öl, pilsner fl.	2.1	1.2	3.6	2.2	1.7	1.0	1.4	2.5	0.6	1.9	1.7
Svagdricke, läskedrycker . . . l	2.1	2.0	1.7	0.7	1.7	1.3	3.8	2.2	3.2	2.6	2.1
Kostens näringsvärde											
Kalorier, 1 000-tal	182	238	248	270	296	335	382	431	480	433	334
Fett, hg	55	76	77	87	94	108	121	139	160	139	107
Kolhydrat, »	253	327	345	373	411	465	538	605	660	610	466
Äggvita, »	57	70	76	80	89	99	110	122	140	125	98
Calcium, g	59	75	83	93	104	118	132	150	178	147	115
Fosfor, »	101	127	137	145	159	178	200	224	256	228	178
Järn, mg	966	1 190	1 340	1 362	1 520	1 690	1 924	2 158	2 418	2 231	1 703
Vitamin A, 1 000 IE	237	310	322	361	385	429	478	529	634	534	426
» B ₁ , mg	91	112	127	131	144	165	193	213	248	219	166
» C, g	4.47	5.55	6.33	5.98	6.33	7.32	8.73	9.35	11.18	9.98	7.59

Tab. 10. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per

	Hushåll bestående av man, hustru och								Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll	
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år			6 o. fl. barn 0-14 år
<i>Antal hushåll</i>	18	32	21	19	36	17	5	3	2	24	177
<i>Antal personer per hushåll</i>	2.00	3.03	3.05	4.00	4.00	5.00	6.00	7.00	8.50	5.54	3.97
Varuslag											
Mjölk, oskummad l	28.0	43.3	50.8	52.6	57.7	77.2	82.2	95.8	94.0	84.0	57.9
» , skum- o. kärn- »	0.8	0.2	2.6	0.8	6.9	7.7	—	25.8	33.0	1.1	3.6
Grädde dl	11.0	7.1	8.4	7.2	8.6	6.9	9.9	6.5	—	6.4	7.9
Ost hg	6.6	9.1	9.6	13.1	11.5	12.1	11.5	26.3	6.5	14.3	11.2
Matfett »	21.6	31.5	35.2	36.9	44.2	54.2	63.6	69.6	78.7	58.8	42.1
Smör »	18.9	27.1	27.6	26.6	36.6	39.8	47.8	60.8	47.5	45.3	33.3
Margarin »	1.8	3.2	7.0	8.1	6.7	13.4	13.0	8.8	10.5	11.3	7.3
Annat fett »	0.9	1.2	0.6	2.2	0.9	1.0	2.8	—	20.7	2.2	1.5
Ägg »	10.1	10.9	10.4	13.6	12.0	13.4	6.7	20.2	11.9	12.0	11.7
Kött, fläsk m. m. »	77.0	79.7	94.0	90.1	118.7	122.9	148.1	107.2	119.5	130.3	104.1
Nötkött med ben »	10.3	9.1	8.7	14.6	13.7	15.4	20.0	11.7	20.6	18.0	13.0
» utan »	2.9	3.4	3.5	2.6	3.5	9.1	7.7	2.5	—	6.7	4.4
Kalvkött med ben »	3.0	6.2	8.1	5.1	8.1	4.8	1.6	—	—	7.2	6.1
» utan »	0.5	0.7	0.7	0.8	0.6	1.0	—	—	—	0.5	0.6
Malet kött »	8.1	11.2	11.9	12.3	14.2	13.6	22.8	13.2	30.3	20.3	13.7
Annat färskt kött »	15.4	3.9	10.5	5.3	6.9	10.6	9.0	7.0	3.8	6.5	7.8
Salt och rökt kött »	2.2	0.8	2.3	1.7	1.3	3.6	0.6	—	—	3.0	1.9
Färskt fläsk »	3.5	3.8	3.9	3.2	6.9	6.8	6.4	—	7.1	6.9	5.1
Färsk skinka »	0.4	0.0	0.6	1.1	0.3	0.3	1.4	—	—	0.7	0.5
Salt och rökt fläsk »	2.5	4.8	4.2	7.1	6.4	7.8	12.2	8.5	13.9	8.0	6.2
Korv och sylta »	16.8	26.1	26.2	20.7	34.0	29.6	50.4	39.2	36.2	32.7	28.4
Blod »	0.6	0.8	1.8	0.3	2.1	0.6	—	—	—	3.8	1.4
Lever »	1.8	2.1	3.2	3.0	2.8	4.4	4.6	5.0	4.5	5.3	3.2
Andra inälvor »	0.7	0.4	1.6	0.5	0.7	1.1	1.8	—	—	0.2	0.7
Konserver av kött och fläsk »	0.4	1.4	1.4	0.2	0.8	—	—	11.7	0.6	0.8	1.0
Smörgåsmat »	2.4	1.7	2.2	2.2	4.3	6.1	1.6	1.7	—	0.8	2.7
Kött- och fläskben »	5.5	3.3	3.2	9.4	12.1	8.1	8.0	6.7	2.5	8.9	7.4
Fisk »	52.2	51.1	49.1	62.8	45.9	71.1	72.9	34.2	86.7	64.5	55.7
Färsk sill och strömming »	19.2	15.6	11.3	11.1	16.0	24.2	30.0	13.7	4.0	16.0	16.2
Annan fet, färsk fisk »	1.8	2.4	2.4	5.6	0.9	0.1	4.0	—	—	1.0	2.0
» färsk fisk o. skaldjur »	16.1	18.8	15.2	27.4	12.3	16.9	19.8	8.7	58.5	20.4	18.0
Salt o. rökt sill o. strömming »	9.1	9.1	15.1	13.5	10.3	21.4	11.9	8.0	14.5	21.9	13.6
Annan salt o. torkad fisk »	2.4	0.9	2.3	2.1	2.6	0.6	3.1	—	4.5	1.2	1.8
Konserv. fisk och skaldjur »	3.6	4.3	2.8	3.1	3.8	7.9	4.1	3.8	5.2	4.0	4.1
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	156.4	181.4	203.9	215.9	260.9	291.7	370.9	386.2	326.4	345.3	244.4
Vetemjöl »	36.8	49.7	57.9	74.8	85.1	106.8	137.3	135.6	126.3	123.6	79.5
Grahamsmjöl »	—	1.5	3.2	1.6	7.2	2.8	2.5	—	6.3	2.8	3.1
Rågsiktmjöl »	9.1	12.8	14.3	21.6	23.3	28.0	10.0	33.8	17.5	46.8	22.1
Sammalet rågmjöl »	5.3	2.5	12.4	11.2	17.1	23.8	27.3	20.0	10.5	16.9	12.9
Annat mjöl o. makaroner »	4.6	6.4	6.2	5.4	6.9	9.3	12.0	32.5	10.0	16.1	8.4
Havregryn »	11.1	12.2	9.8	14.3	13.2	17.5	19.8	25.5	18.8	15.3	13.7
Andra gryn och flingor »	5.4	4.6	3.5	7.8	6.8	9.1	10.2	10.3	6.8	10.3	6.8
Hårt matbröd »	14.9	16.8	22.5	16.7	26.9	30.1	46.1	59.8	41.0	31.3	24.4

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1.25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0.77 hg mjöl.

hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper i november 1941. Tjänstemän.

	Hushåll bestående av man, hustru och								Övriga hushållstyper	Samtliga hushåll	
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år			6 o. fl. barn 0-14 år
Grovt, mjukt matbröd . . . hg	21.8	13.9	28.1	19.1	25.2	16.4	34.1	1.7	49.1	27.8	22.1
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. . . »	20.2	25.0	21.6	16.9	20.8	21.4	21.6	21.0	8.9	31.1	22.5
Vitt, mjukt matbröd »	9.7	17.7	14.9	12.8	16.1	8.6	25.7	18.9	3.9	8.7	13.7
Mjukt kaffebröd, enkelt . . . »	16.2	15.2	7.4	9.9	6.5	8.2	22.7	2.8	14.2	8.4	10.4
Käx och skorpor »	4.2	3.8	5.1	4.8	5.7	4.9	8.1	11.5	11.5	7.6	5.4
Wienerbröd, bakelser o. dyl. . . »	10.3	13.8	8.7	9.2	10.0	11.2	5.0	6.7	7.8	8.3	10.1
Potatis kg	19.3	23.4	28.8	34.9	34.7	42.2	47.6	44.8	63.3	45.3	33.1
Morötter hg	15.0	15.5	20.8	23.4	23.2	31.0	13.4	33.8	15.0	26.8	21.3
Andra rotfrukter »	20.7	17.3	13.7	28.2	22.8	20.9	25.9	20.3	5.5	24.9	21.1
Grönsaker »	22.6	37.4	44.7	43.0	47.5	37.6	30.0	56.8	30.1	41.7	40.0
Tomater, färska »	0.6	2.9	1.1	1.8	0.9	0.3	0.8	3.8	—	0.0	1.2
Färska bladgrönsaker »	12.2	19.6	27.7	20.9	29.8	21.4	18.4	29.2	11.0	27.9	23.4
Andra färska grönsaker o. lök . . . »	3.5	4.7	6.2	5.7	4.7	8.8	3.6	8.3	6.0	5.7	5.4
Torkade örter och bönor »	3.7	3.3	3.0	5.2	6.3	4.4	1.5	3.0	8.0	5.0	4.4
Andra tork. o. kons. grönsaker »	2.6	6.9	6.7	9.4	5.8	2.7	5.7	12.5	5.1	3.1	5.6
Frukt och bär »	75.8	80.0	85.6	134.6	95.3	132.7	83.3	144.5	211.3	106.6	100.6
Färska äpplen och päron . . . »	37.6	43.1	43.2	81.4	44.0	58.9	27.5	50.0	130.7	54.8	50.6
Apelsiner, citroner »	0.4	0.7	1.0	0.6	0.4	0.5	1.4	6.5	—	0.6	0.7
Andra färska bär o. frukter . . . »	—	—	—	0.2	0.1	0.0	—	1.7	—	0.0	0.1
Torkade nypon (även-mjöl) . . . »	0.5	2.0	0.5	0.8	0.9	1.7	1.1	4.5	0.5	0.3	1.1
Annan torkad frukt o. bär . . . »	5.0	7.5	5.6	7.0	8.4	10.2	6.7	6.9	8.8	7.7	7.4
Konserv. o. inkokt frukt o. bär »	32.3	26.7	35.3	44.6	41.5	61.4	46.6	74.9	71.3	43.2	40.7
Specier											
Socker »	49.9	54.7	49.4	71.1	73.8	73.8	115.0	113.2	109.0	104.6	71.1
Sirap och honung »	4.6	3.2	1.9	7.6	6.1	4.1	1.6	10.1	8.5	10.6	5.4
Karameller, choklad o. dyl. . . »	2.8	2.8	2.4	2.6	2.0	2.9	3.0	3.9	2.2	1.9	2.5
Kaffe »	4.6	3.5	4.4	3.5	3.8	3.2	3.9	3.0	2.3	4.6	3.9
Kaffesurrogat »	4.1	2.9	4.2	3.8	4.0	2.7	1.6	—	—	5.3	3.7
Kakao »	0.6	1.5	1.6	2.0	2.3	3.9	4.9	4.2	2.5	2.9	2.2
Färdiglagad mat: blodmat . . . »	4.4	5.0	5.3	6.8	9.8	6.4	6.6	4.2	9.5	8.4	6.8
» » örter o. bönor »	7.3	4.8	4.6	3.3	6.0	6.4	10.6	—	—	4.6	5.3
» » annan »	6.7	5.6	4.2	1.8	5.7	3.6	8.9	14.3	5.3	8.1	5.5
Öl, pilsner fl.	1.7	2.8	0.6	2.7	1.7	1.2	—	—	—	0.8	1.6
Svagdricka, läskedrycker . . . l	4.3	1.6	1.2	2.2	1.4	1.8	2.2	—	—	1.3	1.8
Kostens näringsvärde											
Kalorier, 1 000-tal	192	216	236	269	297	346	414	425	491	382	285
Fett, hg	57	69	77	80	94	113	133	132	173	120	90
Kolhydrat, »	270	295	317	383	411	472	578	603	655	538	395
Äggvita, »	59	65	75	80	90	106	120	126	147	114	86
Calcium, g	52	69	84	91	104	131	134	196	218	137	100
Fosfor, »	108	117	134	147	160	189	214	229	266	204	155
Järn, mg	1 006	1 102	1 268	1 372	1 566	1 782	2 008	2 103	2 550	1 899	1 468
Vitamin A, 1 000 IE	229	301	348	362	406	501	484	630	625	540	393
» B ₁ , mg	87	101	119	131	148	174	197	198	265	180	138
» C, g	3.90	5.49	5.98	6.74	7.21	8.71	8.54	12.17	12.10	8.17	6.82

Tab. 11. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Därav vuxen med barn 0-14 år	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år			
<i>Antal hushåll</i>	15	14	25	11	17	27	14	12	9	99	21	243
<i>Antal personer per hushåll</i>	200	300	300	400	400	500	600	700	844	552	405	488
Varuslag												
Mjök, oskummad l	30.1	43.2	44.5	54.6	52.4	62.4	73.1	86.0	110.6	68.1	49.6	62.3
» , skum- o. kärn- »	1.9	—	1.5	0.1	1.1	1.5	—	0.6	8.3	4.3	0.7	2.6
Grädde dl	8.8	4.8	6.2	3.2	7.3	7.4	10.7	9.1	12.6	5.2	3.0	6.6
Ost hg	4.6	6.3	7.0	7.7	6.4	8.3	7.6	6.8	12.3	11.1	4.8	8.9
Matfett »	26.3	32.7	30.9	40.1	38.3	49.7	52.9	62.0	81.3	56.1	39.6	48.7
Smör »	18.7	27.5	25.3	28.3	30.7	38.8	34.0	36.4	59.2	39.7	33.1	35.2
Margarin »	7.1	5.0	5.4	11.2	7.1	10.4	17.5	23.1	21.5	15.2	6.5	12.6
Annat fett »	0.5	0.2	0.2	0.6	0.5	0.5	1.4	2.5	0.6	1.2	—	0.9
Ägg »	6.9	4.6	6.9	4.1	5.9	6.8	6.9	3.2	14.3	7.4	5.8	6.8
Kött, fläsk m. m. »	69.2	80.9	90.0	84.7	99.8	113.9	118.2	137.6	159.7	120.5	77.3	110.1
Nötkött med ben »	12.4	14.0	12.1	8.7	13.6	16.8	18.7	19.0	10.7	16.7	14.0	15.2
» utan »	1.1	1.6	4.6	2.0	1.8	2.2	4.8	1.7	3.8	3.1	2.6	2.8
Kalvkött med ben »	3.7	7.0	2.0	2.6	1.8	4.0	2.4	0.6	6.6	2.2	0.1	2.8
» utan »	0.1	—	—	0.2	0.6	1.1	0.4	0.7	—	1.0	0.6	0.6
Malet kött »	8.1	12.0	11.9	14.3	11.1	17.7	21.9	20.3	27.3	19.6	12.8	17.1
Annat färskt kött »	4.9	3.2	4.5	6.4	4.7	4.3	3.6	0.2	8.4	5.1	2.2	4.6
Salt och rökt kött »	1.7	0.8	0.7	0.8	0.9	2.8	2.8	1.2	6.1	1.9	0.3	1.9
Färskt fläsk »	1.1	3.2	3.0	6.0	0.9	3.8	5.2	4.5	7.5	4.0	1.5	3.8
Färsk skinka »	0.2	0.8	—	—	—	0.0	—	0.0	1.1	0.1	0.0	0.1
Salt och rökt fläsk »	5.4	5.8	5.9	6.3	10.8	9.7	9.0	10.0	12.1	11.6	7.4	9.6
Korv och sylta »	20.4	23.3	23.8	30.3	34.4	34.6	36.5	51.4	63.3	42.8	26.4	37.1
Blod »	0.1	0.4	—	0.9	1.2	0.2	—	1.2	—	0.3	—	0.4
Lever »	2.2	1.1	1.3	0.6	1.6	4.2	1.7	1.3	1.1	2.4	1.2	2.1
Andra inälvor »	0.4	—	2.3	—	3.4	0.9	1.8	1.2	—	0.8	0.6	1.1
Konserver av kött och fläsk »	—	—	0.2	—	0.3	1.0	—	—	—	0.3	—	0.3
Smörgåsmat »	0.4	2.4	1.1	—	0.1	1.4	1.1	2.8	1.6	1.4	0.2	1.2
Kött- och fläskben »	7.0	5.3	16.6	5.6	12.6	9.2	8.3	21.5	10.1	7.2	7.4	9.4
Fisk »	41.4	46.1	32.9	36.9	56.5	56.7	73.2	48.5	79.3	53.1	33.2	51.7
Färsk sill och strömming »	9.3	8.3	7.8	8.4	14.2	20.3	22.3	23.5	28.3	18.3	12.6	16.4
Annan fet, färsk fisk »	0.3	—	1.2	1.6	1.1	0.9	1.1	—	—	0.8	—	0.8
» färsk fisk o. skaldjur »	18.9	26.9	13.8	15.8	18.7	17.9	21.2	10.8	35.7	17.2	11.4	18.2
Salt o. rökt sill o. strömming »	10.8	8.3	5.4	6.9	13.4	14.2	25.9	10.1	10.1	10.4	5.0	11.1
Annan salt o. torkad fisk »	1.0	0.4	1.0	1.6	5.7	0.9	0.6	1.6	2.0	2.2	1.1	1.9
Konserv. fisk och skaldjur »	1.1	2.2	3.7	2.6	3.4	2.5	2.1	2.5	3.2	4.2	3.1	3.3
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	145.1	171.8	192.5	241.3	212.4	286.6	286.4	381.2	396.3	318.7	220.2	276.2
Vetemjöl »	42.5	29.8	55.3	83.6	75.9	72.7	71.8	112.7	104.9	97.7	56.6	80.6
Grahamsmjöl »	3.8	8.6	1.7	1.4	0.7	1.5	—	5.6	3.3	1.6	0.2	2.3
Rågsiktmjöl »	5.5	13.0	7.9	16.9	7.8	21.8	3.5	15.3	37.1	22.6	7.0	17.2
Sammalet rågmjöl »	9.1	8.2	11.5	15.9	17.8	10.9	23.2	29.2	37.2	25.9	7.0	20.1
Annat mjöl o. makaroner »	5.6	2.7	5.8	10.9	8.2	6.4	7.2	13.2	8.6	10.6	7.7	8.5
Havregryn »	9.8	8.2	10.5	19.3	11.1	13.1	12.2	26.3	14.2	14.4	12.5	13.7
Andra gryn och flingor »	5.6	8.1	3.4	5.6	5.0	7.4	7.9	6.2	8.3	6.7	6.8	6.4
Hårt matbröd »	10.6	5.8	26.8	14.4	17.6	18.9	30.1	51.9	16.7	26.8	18.0	23.6

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1.25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0.77 hg mjöl.

hushåll och 28 dagar inom olika hushållstyper i november 1941. Fattigvårdshushåll.

	Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushållstyper	Därav vuxen med barn 0-14 år	Samtliga hushåll
	0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år			
Grovt, mjukt matbröd . . . hg	20.6	41.4	24.5	43.5	19.7	58.9	86.2	23.4	71.6	40.6	42.0	41.4
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. . . >	17.9	26.3	26.4	16.5	30.9	60.6	32.5	64.5	69.4	46.8	37.6	41.7
Vitt, mjukt matbröd >	9.5	13.3	9.2	15.2	9.1	15.2	16.7	17.5	38.1	17.2	24.1	15.6
Mjukt kaffebröd, enkelt . . . >	8.4	18.0	13.8	4.8	9.5	18.1	12.0	16.9	15.1	16.6	13.1	14.6
Käx och skorpor >	4.2	4.7	3.7	4.2	7.5	8.4	6.5	8.3	8.4	8.0	7.0	6.9
Wienerbröd, bakelser o. dyl. . . >	1.7	5.0	2.4	3.7	1.6	1.3	1.7	4.3	2.3	3.1	1.6	2.7
Potatis kg	23.2	28.2	26.4	33.0	39.8	42.3	43.9	72.3	70.8	45.9	29.8	42.2
Morötter hg	8.6	13.5	9.0	14.1	14.3	13.3	13.9	10.9	21.9	17.4	17.4	14.6
Andra rotfrukter >	15.9	20.6	13.1	11.6	12.4	21.2	19.5	24.8	24.7	20.2	21.0	18.7
Grönsaker >	15.5	28.8	19.9	26.9	24.6	28.3	34.7	16.3	45.4	30.4	28.8	27.8
Tomater, färska >	0.1	1.3	0.1	0.4	—	0.2	0.1	0.2	0.2	0.5	—	0.4
Färska bladgrönsaker >	9.3	18.1	11.8	18.8	15.1	17.3	26.2	9.8	22.7	18.3	21.5	17.0
Andra färska grönsaker o. lök . . >	3.9	5.8	1.8	3.4	4.6	3.5	4.7	1.5	8.4	3.8	3.3	3.9
Torkade örter och bönor >	0.7	1.1	4.5	0.8	3.2	4.1	3.1	4.8	9.3	5.3	2.5	4.2
Andra tork. o. kons. grönsaker . . >	1.5	2.5	1.7	3.5	1.7	3.2	0.6	0.0	4.8	2.5	1.5	2.3
Frukt och bär >	46.2	64.5	43.3	59.5	58.5	63.2	38.7	62.0	102.9	62.3	46.6	59.3
Färska äpplen och päron >	18.0	44.5	13.6	21.9	17.7	22.0	13.0	18.5	45.0	21.0	16.6	21.6
Apelsiner, citroner >	1.7	1.7	—	0.1	0.1	0.8	0.1	0.2	0.3	0.2	0.7	0.4
Andra färska bär o. frukter >	—	—	0.4	—	—	0.1	—	—	—	—	—	0.0
Torkade nypon (även -mjöl) >	0.8	0.4	0.6	0.6	1.4	1.8	0.1	—	0.3	0.6	0.3	0.7
Annan torkad frukt o. bär >	3.1	5.8	5.6	7.4	8.7	6.2	6.6	16.2	11.8	8.2	6.8	7.7
Konserv. o. inköpt frukt o. bär . . >	22.6	12.1	23.1	29.5	30.6	32.8	18.9	27.1	45.5	32.3	22.2	28.9
Specierier												
Socker >	45.2	45.6	65.6	65.8	73.1	73.5	100.4	118.7	129.8	92.2	61.3	82.4
Sirap och honung >	4.1	3.5	1.9	5.8	1.9	3.4	2.5	3.8	7.4	4.9	3.3	4.0
Karameller, choklad o. dyl. . . . >	0.2	0.4	0.5	1.1	0.7	0.4	0.8	0.2	1.2	0.7	0.8	0.6
Kaffe >	2.8	2.4	2.8	4.7	3.4	1.9	1.8	2.4	3.4	4.1	1.6	3.3
Kaffesurrogat >	5.6	3.9	5.1	4.4	3.3	4.3	4.5	6.3	6.4	5.0	2.4	4.8
Kakao >	0.5	0.9	1.7	1.7	1.8	2.9	3.6	3.4	3.8	3.1	2.8	2.5
Färdiglagad mat: blodmat >	4.5	2.9	3.7	7.2	4.8	4.9	3.9	6.4	3.3	5.8	5.1	5.0
, , , örter o. bönor >	2.5	7.9	2.1	3.5	1.5	2.5	2.1	1.6	3.3	3.2	2.1	3.0
, , , annan >	1.8	3.0	5.7	1.1	3.6	5.3	6.4	9.1	1.8	6.1	7.7	5.1
Öl, pilsner fl.	2.2	0.1	0.8	—	—	—	0.1	—	0.2	0.1	0.0	0.3
Svagdricka, läskedrycker l	1.5	0.2	2.4	0.1	0.7	0.7	2.1	1.9	2.0	1.3	0.8	1.3
Kostens näringsvärde												
Kalorier, 1 000-tal	167	199	215	253	261	313	335	427	493	350	257	310
Fett, hg	53	68	68	80	84	103	114	133	168	115	88	101
Kolhydrat, >	230	264	300	356	363	428	464	613	671	486	342	429
Äggvita, >	51	62	64	73	78	95	101	119	145	103	75	91
Calcium, g	55	72	78	88	92	112	125	149	194	125	99	111
Fosfor, >	88	111	114	130	136	169	183	221	263	184	136	164
Järn, mg	873	1 089	1 120	1 256	1 326	1 672	1 731	2 235	2 469	1 776	1 305	1 592
Vitamin A, 1 000 IE	215	274	262	309	347	421	426	463	631	432	290	388
, B ₁ , mg	83	108	108	126	132	161	172	228	258	175	128	157
, C, g	4.25	5.35	4.78	5.85	7.01	7.69	7.64	10.28	11.62	7.86	6.07	7.26

Tab. 12. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per hus-

	Hushåll, där mannen varit hemma i högst 3 dagar							Hushåll, där mannen varit hemma i mer än 3 dagar
	utan barn	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 o. fl. barn	Samtliga	
<i>Antal hushåll</i>	5	25	26	35	17	45	153	101
<i>Antal personer per hushåll¹</i>	1·00	2·00	3·00	4·00	5·00	6·82	4·53	4·52
Varuslag								
Mjök, oskummad l	20·6	34·1	50·2	56·6	62·2	86·8	60·2	63·8
» , skum- o. kärn- »	—	1·2	1·8	0·8	0·3	1·6	1·2	1·8
Grädde dl	6·8	4·7	7·4	6·0	5·3	9·6	7·1	8·7
Ost hg	3·8	3·4	5·2	7·2	8·2	9·7	7·0	9·3
Matfett »	15·9	21·1	31·0	40·7	48·5	70·7	44·8	47·7
Smör »	13·4	17·8	28·6	35·4	39·3	53·4	36·4	35·5
Margarin »	2·0	2·8	2·4	4·9	8·7	16·5	7·9	11·3
Annat fett »	0·5	0·5	0·0	0·4	0·5	0·8	0·5	0·9
Ägg »	4·1	7·3	8·4	11·1	10·5	9·0	9·1	8·5
Kött, fläsk m. m. »	48·0	60·2	84·6	99·0	104·9	146·2	103·0	106·1
Nötkött med ben »	4·0	7·6	7·9	12·4	10·3	18·3	12·1	10·2
» utan » »	—	2·2	1·8	3·2	4·4	3·2	2·8	3·7
Kalvkött med ben »	4·0	3·2	4·7	3·6	3·9	4·0	3·9	4·3
» utan » »	—	0·3	0·6	1·0	0·2	1·0	0·7	1·0
Malet kött »	8·9	7·6	12·1	15·6	16·9	22·4	15·6	14·8
Annat färskt kött »	2·6	2·3	1·6	5·9	3·0	16·1	7·2	3·8
Salt och rökt kött »	4·0	0·8	2·2	1·5	1·7	2·8	2·0	1·3
Färskt fläsk »	0·5	3·7	3·2	4·4	3·6	5·6	4·2	4·5
Färsk skinka »	—	0·0	—	0·4	1·8	0·4	0·4	0·2
Salt och rökt fläsk »	7·2	3·5	10·9	10·1	8·2	13·1	9·7	9·8
Korv och sylta »	13·4	23·8	30·4	33·2	35·8	46·9	34·9	39·3
Blod »	—	—	—	0·6	—	0·2	0·2	0·7
Lever »	0·6	1·1	1·8	2·6	1·9	3·3	2·3	3·3
Andra inälvor »	—	—	0·8	0·5	0·4	0·5	0·4	2·2
Konserver av kött och fläsk »	—	0·3	0·8	0·4	0·3	0·1	0·3	0·4
Smörgåsmat »	0·8	0·3	0·1	0·3	1·5	1·0	0·6	1·0
Kött- och fläskben »	2·0	3·5	5·7	3·3	11·0	7·3	5·7	5·6
Fisk »	31·0	21·8	33·3	41·5	41·4	48·6	38·5	43·8
Färsk sill och strömming »	8·1	8·5	13·4	11·7	15·2	15·5	12·8	16·1
Annan fet, färsk fisk »	—	—	0·2	2·6	1·5	0·6	0·9	0·8
» färsk fisk o. skaldjur »	7·7	7·4	11·9	13·4	13·6	15·8	12·7	12·3
Salt o. rökt sill o. strömming »	9·3	3·4	6·2	8·6	6·2	13·6	8·6	11·2
Annan salt o. torkad fisk »	2·2	0·5	0·0	1·4	2·8	0·7	1·0	0·3
Konserv. fisk och skaldjur »	3·7	2·0	1·6	3·8	2·1	2·4	2·5	3·1
Mjöl, gryn och bröd ² »	95·6	140·3	205·4	250·9	246·0	353·6	249·7	267·0
Vetemjöl »	22·6	42·4	69·7	77·7	87·1	90·8	73·7	73·7
Grahamsmjöl »	2·0	1·2	1·4	0·6	5·6	5·1	2·8	0·7
Rågsikt mjöl »	4·0	10·3	13·6	16·7	11·2	34·2	19·2	18·8
Sammalet rågmjöl »	2·0	5·0	6·8	10·9	12·8	17·7	11·2	16·7
Annat mjöl o. makaroner »	3·4	3·1	6·8	11·0	10·5	9·0	8·1	8·9
Havregryn »	8·0	7·9	13·0	18·5	13·1	15·8	14·1	18·0
Andra gryn och flingor »	6·8	5·3	6·2	8·8	7·5	7·1	7·1	6·5
Hårt matbröd »	7·0	5·4	18·6	17·8	10·1	20·9	15·6	19·6

¹ Mannen ej medräknad. — ² Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1·25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0·77 hg mjöl.

håll och 28 dagar inom olika hushållstyper i november 1941. Beredskapshushåll.

	Hushåll, där mannen varit hemma i högst 3 dagar							Hushåll, där mannen varit hemma i mer än 3 dagar
	utan barn	med 1 barn	med 2 barn	med 3 barn	med 4 barn	med 5 o. fl. barn	Samtliga	
Grovt, mjukt matbröd hg	5·7	12·1	18·2	40·8	24·6	72·0	38·5	33·7
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. »	8·1	26·0	34·9	27·9	46·3	59·4	39·4	40·6
Vitt, mjukt matbröd »	2·6	8·5	8·6	11·3	4·3	25·3	13·4	19·2
Mjukt kaffebröd, enkelt »	14·8	16·2	9·3	16·3	16·3	15·5	14·8	17·6
Käx och skorpor »	4·7	3·7	5·3	4·7	9·8	8·2	6·3	6·2
Wienerbröd, bakelser o. dyl. »	10·6	7·0	4·3	5·8	3·7	6·4	5·8	7·7
Potatis kg	9·3	17·6	23·2	31·4	36·6	49·2	32·9	34·0
Morötter hg	14·8	9·8	14·0	18·2	17·5	21·9	17·0	16·2
Andra rotfrukter »	13·9	11·0	13·7	15·6	14·0	19·1	15·3	17·4
Grönsaker »	25·1	14·3	22·3	32·1	25·3	50·2	31·9	32·9
Tomater, färska »	1·1	0·1	0·3	0·0	2·5	0·5	0·5	0·4
Färska bladgrönsaker »	14·1	7·6	12·4	19·4	14·1	36·0	20·4	20·4
Andra färska grönsaker o. lök »	8·9	3·4	3·8	5·4	2·9	3·9	4·2	4·2
Torkade örter och bönor »	—	1·1	2·9	5·2	3·4	6·9	4·3	4·1
Andra tork. o. kons. grönsaker »	1·0	2·1	2·9	2·1	2·4	2·9	2·5	3·8
Frukt och bär »	41·0	50·2	56·9	62·4	74·9	83·0	66·1	80·0
Färska äpplen och päron »	22·4	23·4	19·3	30·0	28·4	41·3	30·0	35·2
Apelsiner, citroner »	0·8	1·2	0·3	0·1	0·1	0·5	0·4	0·4
Andra färska bär o. frukter »	—	0·1	—	—	—	—	0·0	0·1
Torkade nypon (även -mjöl) »	0·7	0·6	1·1	0·8	0·7	0·5	0·7	0·8
Annan torkad frukt o. bär »	3·5	3·9	6·7	5·0	5·8	9·9	6·6	7·0
Konserv. o. inkokt frukt o. bär »	13·6	21·0	29·5	26·5	39·9	30·8	28·4	36·5
Specerier								
socker »	32·0	46·1	67·8	79·5	88·7	114·7	81·9	85·9
Sirap och honung »	1·0	2·8	3·7	6·4	5·1	3·7	4·2	4·4
Karameller, choklad o. dyl. »	0·5	0·8	0·8	1·3	2·5	1·0	1·1	1·5
Kaffe »	1·5	2·5	3·3	2·9	2·0	4·5	3·2	3·4
Kaffesurrogat »	1·2	2·8	2·7	3·0	2·6	4·9	3·3	4·5
Kakao »	0·7	1·3	1·9	2·5	3·6	5·4	3·1	3·4
Färdiglagad mat: blodmat »	2·6	3·1	3·2	9·7	1·7	2·5	4·3	4·8
» » örter o. bönor »	—	2·4	2·7	2·5	1·7	3·8	2·7	2·5
» » annan »	3·2	1·8	1·4	3·9	1·2	3·3	2·6	4·2
Öl, pilsner fl.	—	0·0	0·4	0·3	0·2	0·5	0·3	0·5
Svagdricka, läskedrycker l	—	0·4	1·5	0·4	0·3	1·9	1·0	1·2
Kostens näringsvärde								
Kalorier, 1 000-tal	111	161	224	278	299	417	287	305
Fett, hg	40	54	73	89	98	141	95	102
Kolhydrat, »	144	222	312	375	407	554	388	418
Äggvita, »	34	50	66	81	84	119	83	88
Calcium, g	34	59	81	94	108	150	102	109
Fosfor, »	56	82	113	141	145	214	146	157
Järn, mg	530	790	1 097	1 393	1 370	2 068	1 412	1 497
Vitamin A, 1 000 IE	170	232	296	356	383	561	383	398
» B ₁ , mg	47	78	106	134	139	205	139	147
» C, g	2·80	3·90	4·86	6·05	6·52	9·45	6·44	6·71

Tab. 13. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per samt medelklasshushåll

	Arbetar- och tjänstemannahushåll						Medelklasshushåll				
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941					Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941				Samtliga hushåll
	under 1 500 kr.	1 500-2 500 kr.	2 500-3 500 kr.	3 500-4 500 kr.	4 500 kr. o. över		under 4 500 kr.	4 500-5 500 kr.	5 500-6 500 kr.	6 500 kr. o. över	
<i>Antal hushåll</i>	39	223	317	159	59	797	15	26	23	21	85
<i>Antal personer per hushåll</i>	3·97	4·01	4·70	4·96	4·76	4·69	3·93	3·85	3·91	4·76	4·11
Varuslag											
Mjök, oskummad l	57·8	64·0	66·2	68·1	63·7	65·4	57·0	60·5	60·5	69·9	62·2
, skum- o. kärn-	1·9	3·6	4·5	4·2	4·1	4·0	7·8	3·6	3·7	2·5	4·1
Grädde dl	5·9	6·0	6·9	8·5	11·3	7·3	5·5	9·2	8·8	13·2	9·4
Ost hg	7·0	8·8	10·7	10·7	12·6	10·1	10·3	11·2	13·9	13·9	12·4
Matfett »	42·7	47·1	50·0	53·3	51·7	49·6	44·2	41·2	41·0	48·8	43·6
Smör »	30·9	33·9	37·5	40·5	36·3	36·7	28·9	31·6	32·8	36·5	32·7
Margarin »	11·2	12·4	11·5	11·5	12·9	11·8	12·5	7·7	5·9	8·2	8·2
Annat fett »	0·6	0·8	1·0	1·3	2·5	1·1	2·8	1·9	2·3	4·1	2·7
Ägg »	6·6	8·4	10·4	10·5	13·6	9·9	14·0	19·2	17·1	19·7	17·8
Kött, fläsk m. m. »	96·9	112·7	112·7	122·8	120·0	113·4	100·3	101·6	127·6	125·7	114·5
Nötkött med ben »	13·8	15·2	14·0	16·6	10·7	14·6	8·3	10·2	11·0	15·1	11·3
utan »	0·5	2·6	3·6	3·2	5·9	3·3	3·0	3·4	4·3	2·8	3·4
Kalvkött med ben »	3·7	3·9	4·2	5·0	6·3	4·4	4·3	7·6	8·9	9·5	7·9
utan »	0·4	0·4	0·7	0·6	0·4	0·5	0·5	0·6	0·3	1·3	0·7
Malet kött »	13·3	14·9	14·7	16·4	16·2	15·2	13·1	13·8	11·5	14·8	13·3
Annat färskt kött »	4·0	8·5	7·0	8·6	11·8	7·9	10·7	6·6	19·0	12·4	12·1
Salt och rökt kött »	1·0	1·9	1·7	2·2	2·9	1·0	0·7	2·4	3·9	1·8	2·4
Färskt fläsk »	6·1	6·4	7·4	5·9	5·1	6·6	4·4	4·4	5·0	5·2	4·8
Färsk skinka »	0·3	0·3	0·4	0·7	0·4	0·4	1·2	0·1	0·4	0·1	0·4
Salt och rökt fläsk »	10·4	9·4	7·0	7·7	6·3	7·9	11·2	8·9	8·6	8·5	9·1
Korv och sylta »	29·0	37·5	35·7	36·5	34·7	35·9	26·2	28·1	32·7	35·8	30·9
Blod »	2·9	0·8	1·2	1·2	1·9	1·2	1·7	—	1·4	1·2	1·0
Lever »	1·7	2·1	3·3	3·8	3·6	3·0	3·5	2·8	5·0	3·6	3·7
Andra inälvor »	0·1	0·6	0·9	1·6	0·8	0·9	0·2	0·5	1·0	1·9	0·9
Konserver av kött och fläsk »	2·4	0·6	1·0	0·7	1·8	0·9	2·0	1·9	4·1	1·8	2·5
Smörgåsmat »	0·3	1·2	2·7	3·2	2·0	2·2	2·3	0·7	0·7	1·4	1·2
Kött- och fläskben »	7·0	6·4	7·2	8·9	9·2	7·5	7·0	9·6	9·8	8·5	8·9
Fisk »	46·1	53·0	55·1	57·5	64·5	55·2	52·3	56·5	75·8	74·3	65·3
Färsk sill och strömming »	14·9	16·3	17·7	17·5	20·0	17·3	13·5	14·4	18·3	23·6	17·6
Annan fet, färsk fisk »	1·4	1·8	2·1	2·1	2·3	2·0	0·3	1·5	3·0	0·8	1·5
färsk fisk o. skaldjur »	14·9	14·7	15·0	17·7	18·5	15·7	20·7	20·3	22·9	28·2	23·0
Salt o. rökt sill o. strömming »	9·7	15·3	14·8	13·4	16·3	14·5	9·1	14·4	22·5	15·5	15·9
Annan salt o. torkad fisk »	3·3	1·3	1·8	2·4	1·5	1·8	2·7	1·4	4·3	0·3	2·1
Konserver fisk och skaldjur »	1·9	3·6	3·7	4·4	5·9	3·9	6·0	4·5	4·8	5·9	5·2
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	236·4	281·9	288·6	306·9	288·2	287·7	250·6	251·0	247·0	287·7	258·9
Vetemjöl »	82·2	83·3	92·7	97·3	91·5	90·4	70·7	69·2	59·2	89·0	71·7
Grahamsmjöl »	4·8	3·0	4·0	5·7	1·9	3·9	2·0	7·5	9·3	9·0	7·4
Rågsiktmjöl »	23·6	25·8	21·3	25·3	24·8	23·7	18·5	15·6	21·3	20·3	18·8
Sammalet rågmjöl »	19·7	16·6	15·2	18·2	15·9	16·5	7·1	15·9	6·0	15·0	11·5
Annat mjöl o. makaroner »	9·3	10·2	9·5	9·0	11·5	9·7	4·4	12·1	10·2	13·4	10·5
Havregryn »	11·7	15·1	15·8	16·4	15·6	15·5	17·4	14·8	16·3	23·6	17·9
Andra gryn och flingor »	4·3	7·4	6·7	7·2	7·2	6·9	12·1	4·9	11·5	8·3	8·8
Hårt matbröd »	22·1	23·2	31·6	34·9	27·6	29·1	32·5	27·9	30·6	33·1	30·7

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1·25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0·77 hg mjöl.

hushåll och 28 dagar inom olika inkomstgrupper bland arbetar- och tjänstemanna- i november 1941.

	Arbetar- och tjänstemannahushåll						Medelklasshushåll				
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941					Samtliga hushåll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941				Samtliga hushåll
	under 1 500 kr.	1 500-2 500 kr.	2 500-3 500 kr.	3 500-4 500 kr.	4 500 kr. o. över		under 4 500 kr.	4 500-5 500 kr.	5 500-6 500 kr.	6 500 kr. o. över	
Grovt, mjukt matbröd hg	15.5	39.0	35.5	31.6	31.3	34.4	31.0	23.4	24.0	12.4	22.2
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. »	25.3	34.0	27.5	26.2	28.5	29.0	21.0	23.0	26.2	25.5	24.1
Vitt, mjukt matbröd »	6.9	16.1	13.6	15.7	16.9	14.6	10.7	12.8	13.6	7.1	11.2
Mjukt kaffebröd, enkelt »	9.9	13.5	12.3	14.7	14.4	13.2	14.9	14.3	9.9	17.4	14.0
Käx och skorpor »	4.3	5.4	7.2	7.0	5.3	6.4	8.0	7.0	7.3	7.4	7.3
Wienerbröd, bakelser o. dyl. »	4.5	7.5	8.4	9.7	11.1	8.4	10.4	14.0	11.8	13.5	12.6
Potatis kg	35.6	41.9	39.8	42.1	33.6	40.2	32.4	28.9	30.1	33.2	30.9
Morötter hg	13.7	19.0	21.5	23.6	24.8	21.1	22.2	25.6	23.9	19.7	24.5
Andra rotfrukter »	16.8	17.2	20.1	23.2	23.8	20.0	21.1	23.2	27.8	32.5	26.4
Grönsaker »	19.7	33.3	36.5	40.0	48.6	36.4	44.9	38.6	58.2	56.0	49.4
Tomater, färska »	0.5	0.4	0.5	0.8	1.8	0.6	1.1	0.8	0.8	2.8	1.4
Färska bladgrönsaker »	9.3	19.5	22.0	25.5	26.1	21.7	22.7	24.2	36.9	24.5	27.5
Andra färska grönsaker o. lök »	2.6	4.2	4.7	4.4	9.5	4.7	6.2	5.3	8.7	8.6	7.2
Torkade örter och bönor »	5.1	5.5	4.3	4.6	3.5	4.7	5.7	4.0	6.5	6.2	5.5
Andra tork. o. kons. grönsaker »	2.2	3.7	5.0	4.7	7.7	4.7	9.2	4.3	5.3	13.9	7.8
Frukt och bär »	54.3	72.0	85.4	96.0	123.3	85.0	97.8	122.4	129.2	175.0	132.9
Färska äpplen och päron »	21.0	29.0	36.1	44.6	66.9	37.4	46.4	70.0	76.8	92.0	73.1
Apelsiner, citroner »	0.3	0.3	0.5	0.3	1.2	0.4	0.2	0.6	2.4	1.6	1.3
Andra färska bär o. frukter »	—	0.1	0.0	0.1	0.2	—	0.4	0.6	0.4	0.2	0.4
Torkade nypon (även-mjöl) »	0.3	0.6	0.8	1.3	1.5	0.9	1.4	2.7	0.9	1.1	1.6
Annan torkad frukt o. bär »	6.7	7.5	7.8	8.2	9.8	7.9	6.0	8.3	10.2	8.0	8.3
Konserv. o. inkokt frukt o. bär »	26.0	34.5	40.2	41.5	43.7	38.4	43.4	40.2	38.5	72.1	48.2
Specier											
Socker »	69.4	83.4	80.9	87.9	85.2	82.8	63.1	79.4	76.7	84.5	77.1
Sirap och honung »	4.1	5.4	5.3	6.0	6.3	5.5	5.7	5.0	12.5	7.6	7.8
Karameller, choklad o. dyl. »	1.3	1.6	1.9	2.3	3.5	2.0	3.5	4.4	4.2	4.0	4.1
Kaffe »	3.1	3.5	3.4	4.0	4.0	3.6	4.1	4.5	5.3	7.4	5.4
Kaffesurrogat »	3.7	6.0	4.9	3.9	4.1	4.9	4.2	3.0	3.2	2.8	3.2
Kakao »	2.0	2.5	2.9	3.1	2.1	2.7	2.4	1.7	1.6	2.7	2.0
Färdiglagad mat: blodmat »	4.3	7.2	7.5	6.0	7.3	7.0	5.3	6.4	6.5	6.3	6.2
» » örter o. bönor »	2.9	3.5	5.9	5.4	6.4	5.0	4.6	6.0	3.8	2.3	4.3
» » annan »	5.7	4.2	4.7	5.6	8.8	5.1	2.4	7.0	3.7	7.4	5.4
Öl, pilsner fl.	0.5	1.4	1.5	2.2	3.1	1.7	0.9	1.4	3.3	2.8	2.2
Svagdricka, läskedrycker l	0.4	1.8	2.2	2.2	2.6	2.0	0.9	2.0	2.7	3.6	2.4
Kostens näringsvärde											
Kalorier, 1 000-tal	280	318	325	337	330	323	287	300	310	344	311
Fett, hg	88	100	105	107	108	103	94	95	99	110	99
Kolhydrat, »	394	447	449	471	452	450	393	413	422	478	428
Äggvita, »	80	93	97	99	99	95	87	88	98	103	94
Calcium, g	92	108	114	119	112	112	83	91	94	79	88
Fosfor, »	152	170	174	179	176	173	158	163	169	185	169
Järn, mg	1 364	1 611	1 671	1 737	1 664	1 650	1 521	1 503	1 647	1 734	1 602
Vitamin A, 1 000 IE	332	390	432	446	445	419	375	417	446	443	424
» B ₁ , mg	138	159	162	165	151	160	143	139	147	159	147
» C, g	5.84	7.20	7.51	7.95	7.43	7.42	6.99	6.85	7.48	7.63	7.24

Tab. 14. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar inom arbetar- och tjänstemannahushåll tillhörande vissa hushållstyper och inkomstgrupper i november 1941.

	Hushåll med 1 barn i åldern 0—14 år				Hushåll med 2 barn i åldern 0—14 år				Hushåll med 3 barn i åldern 0—14 år			
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941			Samt- liga hus- håll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941			Samt- liga hus- håll	Inkomst de tre första kvartalen år 1941			Samt- liga hus- håll
	under 2 500 kr.	2 500— 3 500 kr.	3 500 kr. o. över		under 2 500 kr.	2 500— 3 500 kr.	3 500 kr. o. över		under 2 500 kr.	2 500— 3 500 kr.	3 500 kr. o. över	
<i>Antal hushåll</i>	55	61	45	161	60	88	45	193	44	46	27	117
<i>Antal personer per hushåll</i>	3·00	3·02	3·02	3·01	4·02	4·01	4·00	4·01	5·00	5·02	5·00	5·01
Varuslag												
Mjök, oskummad l	47·5	48·1	45·7	47·2	59·0	59·8	57·5	59·0	69·0	76·9	72·0	72·8
> , skum- o. kärn-	1·8	0·9	0·4	1·1	4·3	3·4	3·9	3·8	1·7	4·9	5·9	3·9
Gräde dl	4·8	8·0	9·4	7·3	4·8	6·3	8·7	6·4	6·6	5·4	10·3	7·0
Ost hg	7·3	8·8	7·9	8·0	7·2	11·8	10·3	10·0	9·7	11·5	10·9	10·7
Matfett, alla slag >	33·0	34·9	33·2	33·8	40·4	42·9	43·0	42·1	50·5	55·8	54·3	53·5
Smör	25·6	29·2	27·8	27·6	32·2	32·8	34·9	33·1	37·2	44·9	39·6	40·8
Margarin m. m. >	7·4	5·7	5·4	6·2	8·2	10·1	8·1	9·0	13·3	10·9	14·7	12·7
Ägg >	6·9	9·0	13·0	9·4	8·7	11·8	11·6	10·8	10·3	13·7	11·2	11·8
Kött och fläsk >	86·8	95·7	93·3	92·0	107·9	104·9	111·5	107·2	114·4	114·7	118·0	115·4
Kött >	35·3	42·2	43·3	40·2	46·8	42·1	48·1	45·0	49·2	49·6	54·9	50·6
Fläsk och skinka >	12·6	10·2	7·4	10·2	12·2	13·3	10·1	12·2	17·7	15·7	14·0	16·1
Kött- och fläskben >	4·5	6·9	7·8	6·3	8·7	7·7	11·8	8·9	5·7	6·2	7·4	6·3
Blod och inälvor >	2·9	4·9	4·3	4·0	3·7	4·4	6·1	4·5	3·3	6·2	5·3	4·9
Korv, sylta, smörgäsmat >	31·5	31·5	30·5	31·3	36·5	37·4	35·4	36·6	38·5	37·0	36·4	37·5
Fisk, alla slag >	49·2	50·3	48·6	49·6	48·0	53·2	56·4	52·4	46·0	63·3	60·3	56·1
Färsk fisk	29·7	32·5	30·6	31·1	28·7	33·5	37·0	32·8	30·5	38·4	37·3	35·2
Salt, tork. och kons. fisk >	19·5	17·8	18·0	18·5	19·3	19·7	19·4	19·6	15·5	24·9	23·0	20·9
Mjöl, gryn och bröd ¹ >	192·5	206·2	205·5	201·3	255·6	254·1	248·6	253·5	279·2	310·8	314·2	299·8
Mjöl och gryn	114·2	113·1	97·0	109·0	157·5	146·4	140·3	148·5	175·1	180·7	196·4	182·3
Hårt bröd och skorpor >	21·8	29·0	23·3	24·9	31·2	34·5	34·1	33·4	26·7	45·8	44·5	38·3
Mjukt bröd	66·3	73·8	103·1	79·5	76·7	83·9	85·3	82·1	91·8	94·4	80·8	90·4
Potatis kg	31·0	27·1	26·9	28·4	35·0	33·2	32·7	33·7	38·3	42·8	40·3	40·5
Rotfrukter hg	35·6	31·4	32·7	33·2	39·3	43·9	48·9	43·7	30·3	40·8	57·7	40·7
Grönsaker >	28·5	33·5	39·4	33·4	26·2	39·0	43·4	36·1	28·2	36·9	30·6	32·3
Färska	20·9	24·8	30·2	25·0	17·4	28·5	34·4	26·5	20·0	28·3	21·1	28·6
Torkade o. konserverade >	7·6	8·7	9·2	8·4	8·8	10·5	9·0	9·6	8·2	8·6	9·5	8·7
Frukt och bär >	60·2	83·3	90·3	77·2	71·6	95·5	103·2	89·8	66·3	96·8	124·4	91·8
Färska	28·0	41·3	49·4	39·0	30·8	47·5	52·3	43·4	24·0	34·0	56·8	35·6
Torkade o. konserverade >	32·2	42·0	40·9	38·2	40·8	48·0	50·9	46·4	42·3	62·8	67·6	56·2
Socket, sirap, karameller >	59·1	65·7	61·7	62·4	83·5	81·2	78·0	81·2	94·3	89·7	92·2	92·0
Kaffe	2·9	3·3	4·0	3·4	2·8	3·5	3·2	3·2	3·1	3·2	3·8	3·3
Kaffesurrogat	4·3	3·8	3·9	4·0	5·5	3·5	3·8	4·2	6·2	5·3	2·5	5·0
Kakao	1·3	1·5	1·4	1·4	2·6	2·3	1·6	2·3	3·4	3·8	4·7	3·9
Färdiglagad mat >	15·2	16·8	14·9	15·7	12·7	19·5	21·1	17·7	13·5	15·9	14·5	14·6
Öl, pilsner >	0·3	2·2	3·4	1·9	1·7	1·6	2·8	1·9	0·3	1·7	0·9	1·0
Svagdrika m. m. >	1·8	1·6	1·8	1·7	0·8	1·5	2·1	1·4	0·8	1·6	1·8	1·4
Kostens näringsvärde												
Kalorier, 1 000-tal	231	240	235	236	284	289	287	287	320	348	344	336
Fett, hg	74	77	74	75	88	92	91	91	104	112	111	109
Kolhydrat, >	317	326	326	323	403	398	395	399	445	480	477	466
Äggvita,	69	72	71	71	84	87	87	86	92	106	102	100
Calcium, g	78	78	73	77	98	102	100	100	111	128	124	120
Fosfor, >	127	128	128	128	153	154	157	155	170	188	182	180
Järn, mg	1 176	1 235	1 226	1 212	1 437	1 482	1 509	1 474	1 562	1 808	1 763	1 704
Vitamin A, 1 000 IE	296	325	328	316	353	387	404	380	394	469	487	440
> B ₁ , mg	116	114	110	114	138	141	140	140	156	176	169	167
> C, g	5·59	5·69	6·02	5·75	6·10	6·60	7·01	6·54	6·80	8·04	7·87	7·52

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1·25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0·77 hg mjöl.

Tab. 15. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar bland arbetar- och tjänstemannahushåll inom olika ortsgrupper och landsdelar i november 1941.

	Stock- holm	Göte- borg	Malmö	Orter med			Samt- liga hus- håll	D ä r a v i				
				75— 25 000 inv.	25— 10 000 inv.	under 10 000 inv.		Södra Sverige	Små- land o. Öarna	Västra Sverige	Östra Sverige	Norra Sverige
				137	123	327						
<i>Antal hushåll</i>	115	63	32	137	123	327	797	136	75	198	248	140
<i>Antal personer per hushåll</i>	4.40	4.68	4.91	4.72	4.80	4.73	4.69	4.63	4.49	4.81	4.56	4.94
Varuslag												
Mjölk, oskummad l	59.6	59.7	58.4	62.8	69.1	68.9	65.4	57.8	62.7	64.4	63.9	78.3
> skum- o. kärn-	1.1	2.1	0.9	4.1	4.0	5.7	4.0	2.0	3.8	3.0	4.0	7.6
Grädde dl	12.2	1.5	19.3	10.3	8.6	3.7	7.8	12.2	5.7	2.4	11.7	2.2
Ost hg	9.4	10.6	11.1	10.3	11.1	9.8	10.1	8.6	11.5	11.2	9.7	10.1
Matfett, alla slag >	46.3	51.1	50.5	48.9	50.7	50.2	49.6	48.1	46.1	51.7	47.4	54.0
Smör >	34.4	31.5	37.8	39.5	37.5	36.8	36.7	34.8	33.2	38.2	36.1	39.1
Margarin m. m. >	11.9	19.6	12.7	9.4	13.2	13.4	12.9	13.3	12.9	13.5	11.3	14.9
Ägg >	13.0	10.1	9.7	8.7	10.5	9.0	9.9	9.9	10.6	11.2	10.6	6.4
Kött och fläsk >	109.4	112.2	116.5	110.3	118.5	116.8	113.4	120.9	122.8	113.0	111.7	109.8
Kött >	41.8	47.5	51.1	49.2	50.6	48.1	46.9	58.1	50.2	49.4	43.9	41.3
Fläsk och skinka >	11.6	14.0	16.8	12.8	16.8	16.4	14.9	16.6	17.9	13.8	12.9	16.9
Kött- och fläskben >	10.1	5.1	7.2	6.7	5.9	7.9	7.5	6.8	12.4	6.7	8.2	5.3
Blod och inälvor >	7.5	4.6	5.2	4.3	5.2	4.8	5.1	5.0	3.8	4.1	5.7	6.4
Korv, sylta, smörgåsmat >	38.4	41.0	36.2	37.3	40.0	39.6	39.0	34.4	38.5	39.0	41.0	39.9
Fisk, alla slag >	58.4	57.9	63.6	49.7	57.4	54.1	55.2	63.9	59.5	52.9	52.8	51.6
Färsk fisk >	37.4	42.3	37.8	34.1	35.3	32.6	35.0	39.2	42.3	36.9	35.7	22.9
Salt, tork. och kons. fisk >	21.0	15.6	25.8	15.6	22.1	21.5	20.2	24.7	17.2	16.0	17.1	28.7
Mjöl, gryn och bröd ¹ >	261.6	298.7	291.0	277.2	289.3	297.4	287.7	272.5	259.8	303.4	273.9	320.0
Mjöl och gryn >	138.0	180.5	83.8	156.1	157.8	188.8	166.6	94.5	180.7	205.8	159.9	185.6
Hårt bröd och skorpor >	43.5	22.1	14.1	35.5	35.7	37.4	35.5	10.5	13.9	23.6	44.6	72.2
Mjukt bröd >	89.9	117.6	246.2	99.6	112.8	80.3	99.6	214.1	80.2	88.5	75.7	57.4
Potatis kg	35.0	42.9	37.7	41.2	39.1	41.7	40.2	40.6	42.1	44.0	38.0	37.2
Rotfrukter hg	43.0	38.2	51.6	42.3	37.4	40.9	41.1	41.7	34.4	39.5	40.8	46.9
Grönsaker >	38.1	33.7	58.5	36.7	35.5	34.3	36.4	44.4	34.8	34.9	34.6	34.7
Färska >	28.4	27.6	45.6	26.4	24.5	25.9	27.0	32.5	27.0	27.4	24.0	26.6
Torkade o. konserverade >	9.7	6.1	12.9	10.3	11.0	8.4	9.4	11.9	7.8	7.5	10.6	8.1
Frukt och bär >	89.7	84.8	83.1	90.0	85.6	81.3	85.0	80.1	87.6	87.6	89.2	77.8
Färska >	39.6	46.3	42.9	44.7	39.1	31.7	37.8	41.2	37.7	40.8	39.9	27.1
Torkade o. konserverade >	50.1	38.5	40.2	45.3	46.5	49.6	47.2	38.9	49.9	46.8	49.3	50.7
Socker, sirap, karameller >	87.3	86.3	88.7	90.1	93.6	91.1	90.3	87.3	77.3	89.2	89.3	103.3
Kaffe >	3.3	4.2	3.9	3.6	3.6	3.5	3.6	3.4	3.5	3.9	3.7	3.3
Kaffesurrogat >	3.3	3.5	7.8	4.6	5.5	5.3	4.9	6.7	4.2	4.5	4.1	5.5
Kakao >	2.5	2.4	3.1	2.8	2.9	2.8	2.7	2.5	2.6	2.5	2.9	3.2
Färdiglagad mat >	24.4	7.5	8.5	16.6	18.8	16.8	17.1	8.4	18.3	12.7	21.4	23.4
Öl, pilsner fl.	4.2	0.7	1.1	2.1	0.9	1.2	1.7	1.1	2.0	0.6	3.3	0.7
Svagdricke m. m. l	3.1	1.8	3.9	1.4	1.9	1.7	2.0	2.6	2.1	1.4	2.1	2.0
Kostens näringsvärde												
Kalorier, 1 000-tal	308	328	320	316	330	329	323	311	306	332	315	346
Fett, hg	101	105	104	99	107	104	103	99	99	104	101	112
Kolhydrat, >	422	458	438	444	454	461	450	430	421	468	438	481
Äggvita, >	91	96	97	92	99	98	95	94	92	96	93	102
Calcium, g	99	108	105	108	118	116	112	100	108	112	108	131
Fosfor, >	161	171	173	169	178	176	173	171	169	176	167	182
Järn, mg	1 578	1 608	1 636	1 629	1 693	1 678	1 650	1 618	1 580	1 655	1 625	1 758
Vitamin A, 1 000 IE	416	409	468	419	416	417	419	418	382	428	413	435
> B ₁ , mg	144	161	164	157	164	164	160	160	159	164	153	167
> C, g	7.00	7.60	7.15	7.55	7.27	7.56	7.42	7.26	7.37	7.77	7.32	7.28

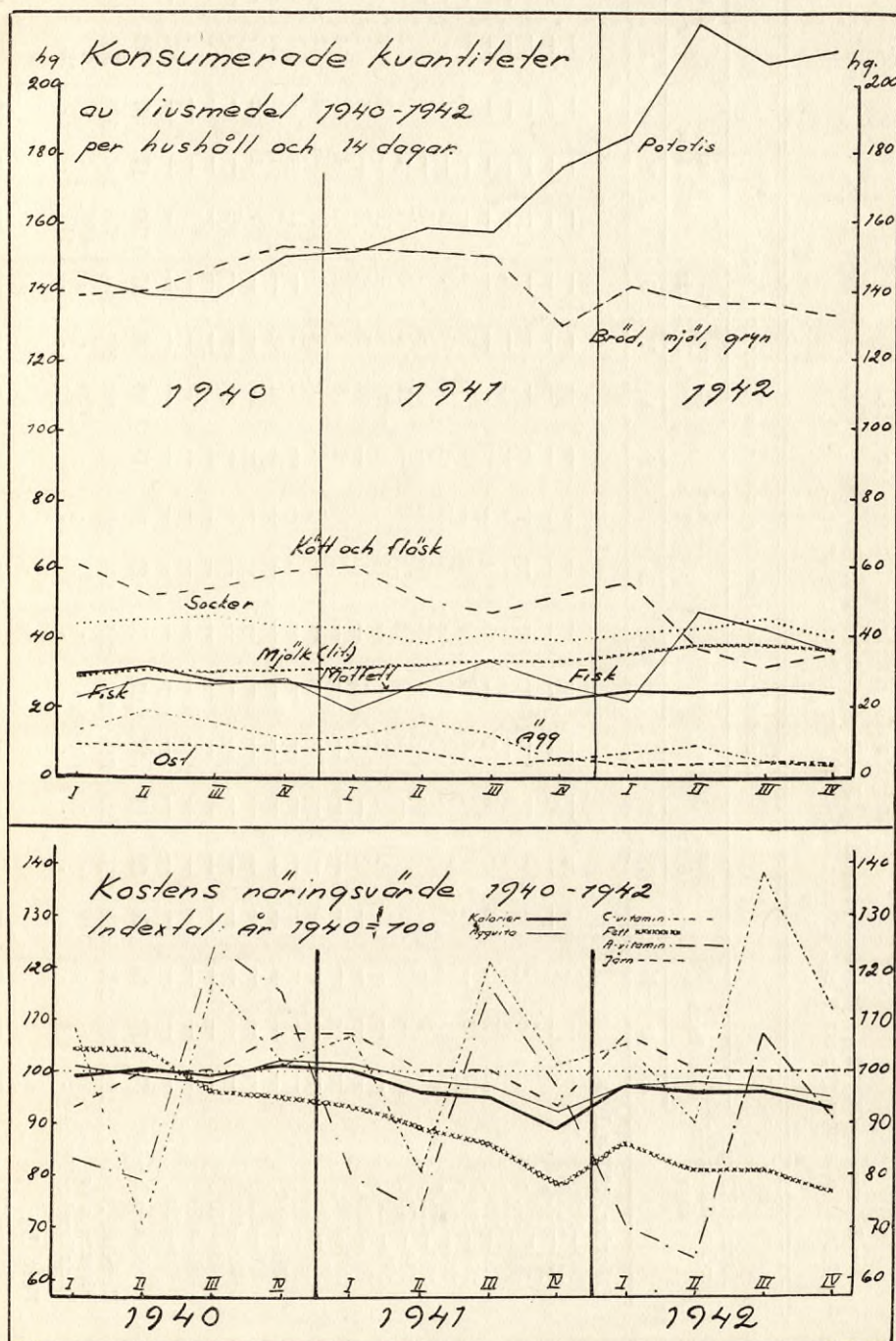
¹) Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1.25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0.77 hg mjöl.

Tab. 16. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och kostens näringsvärde per hushåll och 28 dagar i november 1941. Pensionärshushåll.

	Ensam- boende	Makar		Ensam- boende	Makar
<i>Antal hushåll</i>	82	107	Grovt, mjukt matbröd . . . hg	10·3	17·7
<i>Antal personer per hushåll</i>	1·00	2·00	Sötlimpa, siktbröd o. dyl. . . »	8·2	14·4
Varuslag			Vitt, mjukt matbröd . . . »	8·8	14·2
Mjöl, oskummad l	13·4	30·5	Mjukt kaffebröd, enkelt . . . »	7·8	10·7
» , skum- o. kärn- »	0·3	0·5	Käx och skorpor »	3·5	3·1
Grädder dl	5·6	5·5	Wienerbröd, bakelser o. dyl. »	1·2	2·3
Ost hg	2·3	4·0	Potatis kg	8·3	17·3
Matfett »	10·4	20·0	Morötter hg	4·2	9·5
Smör »	9·5	17·2	Andra rotfrukter »	5·8	8·9
Margarin »	0·7	2·4	Grönsaker »	9·8	18·2
Annat fett »	0·2	0·4	Tomater, färska »	0·1	0·2
Ägg »	3·6	5·6	Färska bladgrönsaker »	6·5	10·9
Kött, fläsk m. m. »	26·5	56·0	Andra färska grönsaker o. lök . . . »	1·3	2·4
Nötkött med ben »	4·6	10·0	Torkade örter och bönor . . . »	1·0	3·1
» utan » »	0·8	1·4	Andra tork. o. kons. grönsaker . . . »	0·9	1·6
Kalkkött med ben »	3·2	4·2	Frukt och bär »	16·9	30·0
» utan » »	0·2	0·4	Färska äpplen och päron »	8·2	14·5
Malet kött »	3·6	7·5	Apelsiner, citroner »	0·2	0·5
Annat färskt kött »	0·8	2·5	Andra färska bär o. frukter »	—	0·0
Salt och rökt kött »	0·3	0·8	Torkade nypon (även -mjöl) »	0·1	0·2
Färskt fläsk »	1·5	3·4	Annan torkad frukt o. bär »	2·2	3·7
Färsk skinka »	0·0	0·0	Konserv. o. inkokt frukt o. bär »	6·2	11·1
Salt och rökt fläsk »	1·9	4·2	Specier		
Korv och sylta »	6·8	15·7	Socker »	22·7	36·7
Blod »	—	0·1	Sirap och honung »	1·6	3·0
Lever »	0·4	0·3	Karameller, choklad o. dyl. »	0·2	0·4
Andra inälvor »	0·1	0·1	Kaffe »	2·1	4·4
Konserver av kött och fläsk »	0·2	0·4	Kaffesurrogat »	1·7	4·5
Smörgåsmat »	0·2	0·4	Kakao »	0·1	0·2
Kött- och fläskben »	1·9	4·6	Färdiglagad mat: blodmat »	1·8	4·2
Fisk »	15·8	39·5	» » örter o. bönor »	1·1	2·4
Färsk sill och strömming »	4·3	12·8	» » annan »	2·4	3·3
Annan fet, färsk fisk »	0·8	0·4	Öl, pilsner fl.	0·1	0·5
» färsk fisk o. skaldjur »	6·9	14·2	Svagdricka, läskedrycker l	0·6	1·8
Salt o. rökt sill o. strömming »	2·2	9·2			
Annat salt o. torkad fisk »	0·8	1·6	Kostens näringsvärde		
Konserv. fisk och skaldjur »	0·8	1·3	Kalorier, 1 000-tal	74	144
Mjöl, gryn och bröd ¹⁾ »	71·2	132·7	Fett, hg	23	47
Vetemjöl »	15·8	33·0	Kolhydrat,	106	199
Grahamsmjöl »	0·3	0·4	Äggvita,	23	47
Rågsiktmjöl »	2·1	11·8	Calcium, g	25	53
Sammalet rågmjöl »	0·5	4·0	Fosfor,	39	80
Annat mjöl o. makaroner »	3·6	4·8	Järn, mg	384	775
Havregryn »	4·7	9·8	Vitamin A, 1 000 IE	96	188
Andra gryn och flingor »	2·1	3·2	» B ₁ , mg	36	75
Hårt matbröd »	7·8	12·9	» C, g	1·61	3·22

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1·25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0·77 hg mjöl.

Diagram belysande konsumtionsutvecklingen 1940—1942 enligt den fortlöpande undersökningen. (De till grund för kurvorna lagda talen ha korrigerats med hänsyn till växlingarna i de deltagande hushållens medelstorlek.)

Tab. 17 (forts.). De enskilda arbetar-, tjänstemanna- och fattigvårdshushållens fördelning efter kostens näringsvärde enligt budgetundersökningen i november 1941.

Näringsstillförsel per hushåll under 28 dagar	Hushåll bestående av man, hustru och																				
	0 barn			1 barn 0-6 år			1 barn 7-14 år			2 barn 0-6 år			2 barn, det äldsta 7-14 år			3 barn 0-14 år			4 barn 0-14 år		
	A	T	F	A	T	F	A	T	F	A	T	F	A	T	F	A	T	F	A	T	F
Järn, mg	1	1	1	2	1	1	3	3	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1
500-599	4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
600-699	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
700-799	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
800-899	4	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
900-999	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1000-1099	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1100-1199	5	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1200-1299	6	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1300-1399	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1400-1499	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1500-1599	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
1600-1699	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1700-1799	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1800-1899	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1900-1999	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2000-2099	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2100-2199	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2200-2299	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2300-2399	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2400-2499	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2500-2599	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2600—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa hushåll	35	18	15	76	32	14	32	21	25	49	19	11	89	36	17	100	17	27	59	5	14
Medeltal	966	1 006	873	1 190	1 102	1 089	1 340	1 268	1 120	1 362	1 372	1 256	1 520	1 566	1 326	1 690	1 782	1 672	1 924	2 008	1 731
Dispersion (σ)	225	232	282	282	309	360
Variationskoefficient	18.9	17.0	18.6	18.6	18.3	18.7
Vitamin A, 1000 IE																					
100-149	2	1	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150-199	7	5	4	3	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Tab. 18. Konsumerade kvantiteter av livsmedel och utgifter härför per hushåll

	Konsumerade kvantiteter											
	1940				1941				1942			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
<i>Antal hushåll</i>	418	435	433	506	420	420	425	300	434	435	509	460
<i>Antal personer per hushåll</i>	4.13	4.00	4.04	3.95	3.98	4.14	4.06	4.06	4.06	4.07	4.10	4.14
<i>Antal konsumtionsenh. per hushåll</i>	3.16	3.07	3.11	3.03	3.02	3.13	3.07	3.09	3.08	3.08	3.07	3.13
<i>enligt skalan för kalorier m. m.</i>	3.84	3.73	3.78	3.67	3.66	3.82	3.74	3.76	3.75	3.77	3.75	3.82
<i>enligt skalan för äggvita m. m.</i>												
Varuslag												
Mjök, oskummad l	28.4	28.7	28.0	26.7	27.6	29.0	31.2	30.7	33.1	35.2	37.8	34.3
» , skum- o. kärn- »	1.6	2.2	2.2	3.1	3.2	3.8	2.3	2.5	1.8	2.3	1.5	2.2
Grädde dl	9.0	7.8	7.0	5.4	5.8	6.0	4.5	3.0	1.3	1.4	1.2	1.5
Ost hg	9.5	9.1	9.1	6.8	8.3	6.9	3.5	4.9	3.1	3.5	4.1	3.5
Matfett »	29.9	30.9	27.6	26.7	23.4	25.3	23.4	22.2	24.5	24.0	25.2	24.6
Smör »	13.4	16.6	25.5	13.1	13.2	15.3	22.2	17.2	13.2	12.9	14.2	13.5
Margarin »	14.5	12.3	0.1	12.2	9.1	8.9	0.0	4.5	10.7	10.5	10.6	10.8
Annat fett »	2.0	2.0	2.0	1.4	1.1	1.1	1.2	0.5	0.6	0.6	0.4	0.3
Ägg »	13.7	18.9	15.6	10.8	11.0	15.8	12.1	4.8	7.1	8.9	4.2	3.1
Kött, fläsk m. m. »	62.4	52.3	54.6	57.7	59.0	51.3	47.2	52.3	55.3	36.8	31.3	35.7
Nötkött med ben »	8.3	4.9	5.5	8.4	8.5	5.8	5.2	6.6	6.1	2.0	1.8	1.8
» utan » »	2.0	2.0	1.4	1.8	2.1	1.4	1.3	1.9	1.7	0.8	0.8	0.6
Kalvkött med ben »	3.6	4.2	3.4	3.1	2.4	3.0	2.4	1.9	1.9	1.4	0.8	0.8
» utan » »	0.5	1.0	0.7	0.5	0.4	0.5	0.6	0.4	0.4	0.3	0.4	0.2
Malet kött »	6.7	6.5	7.4	7.0	6.7	6.5	6.8	6.7	6.6	4.1	4.1	3.7
Annat färskt kött »	2.0	0.9	3.2	3.6	1.6	0.7	1.4	3.8	2.0	1.0	3.7	7.4
Salt och rökt kött »	1.0	0.9	1.1	1.3	1.3	0.9	0.7	0.8	1.0	0.3	0.6	0.6
Färskt fläsk »	11.1	7.1	7.4	5.7	8.6	7.9	5.4	4.0	6.0	4.4	1.9	1.9
Färsk skinka »	2.2	1.5	1.4	0.4	1.0	1.3	0.6	0.2	0.6	0.5		
Salt och rökt fläsk »	4.7	5.3	4.6	3.2	4.4	4.4	3.6	1.7	2.7	2.1	3.0	1.0
Korv och sylta »	13.1	12.4	12.3	13.4	14.2	12.1	12.3	15.1	15.1	9.9	8.0	9.6
Blod »	0.6	0.1	0.1	0.8	0.5	0.5	0.1	0.7	0.5	0.2	0.1	0.3
Lever »	1.7	1.5	1.8	2.4	1.8	1.3	1.7	1.6	1.5	0.7	0.6	0.8
Andra inälvor »	0.6	0.3	0.3	0.6	0.4	0.3	0.3	0.6	0.3	0.2	0.2	0.4
Konserver av kött och fläsk »	0.5	0.4	0.2	0.3	0.4	0.6	0.4	0.6	1.2	4.9	2.6	1.6
Smörgåsmat »	2.5	2.4	2.2	2.1	1.9	2.0	2.3	1.9	2.4	0.7	0.8	1.1
Kött- och fläskben »	1.3	0.9	1.6	3.1	2.8	2.1	2.1	3.8	5.3	3.3	1.9	3.9
Fisk »	23.6	28.2	27.0	27.2	18.6	26.9	32.7	25.9	21.5	46.8	42.3	36.0
Färsk sill och strömming »	6.6	6.5	9.7	8.8	5.8	6.4	17.1	8.5	3.6	15.7	23.5	11.8
Annan fet, färsk fisk »	0.5	4.6	3.7	0.5	0.2	1.2	2.5	1.5	0.4	1.8	2.1	1.2
» färsk fisk o. skaldjur »	6.6	8.7	6.0	8.7	4.1	12.0	6.4	6.4	3.3	13.6	8.1	14.2
Salt o. rökt sill o. strömming »	6.6	6.0	5.8	6.7	5.1	5.5	5.3	6.9	8.9	6.7	5.9	5.4
Annan salt o. torkad fisk »	1.6	0.7	0.5	1.3	2.2	0.3	0.2	0.9	1.8	0.4	0.8	1.0
Konserv. fisk och skaldjur »	1.7	1.7	1.3	1.2	1.2	1.5	1.2	1.7	3.5	3.6	1.9	2.4
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	142.1	139.1	147.6	149.2	148.5	154.3	149.7	129.7	141.3	136.6	136.5	135.9
Vetemjöl »	46.0	48.3	49.4	51.3	51.7	54.2	49.0	40.2	44.2	42.5	41.0	37.4
Grahamsmjöl »	1.7	1.5	1.6	3.4	2.7	2.4	2.3	2.2	2.2	1.1	1.2	0.5
Rågsikt mjöl »	14.3	16.0	16.9	21.7	18.6	18.9	18.7	10.7	7.7	7.8	3.1	7.1
Sammalet rågmjöl »	6.6	6.3	7.2	10.6	9.9	8.9	7.2	7.3	15.6	13.9	15.9	15.3
Annat mjöl o. makaroner »	5.1	4.6	4.0	4.0	4.6	4.9	4.6	4.7	3.3	4.1	4.6	4.6
Havregryn »	9.2	9.7	10.4	10.4	10.1	10.5	9.4	7.2	9.9	9.5	11.2	11.4
Andra gryn och flingor »	5.5	4.4	4.7	4.3	4.7	4.1	3.0	3.2	4.3	4.8	3.9	4.7
Hårt matbröd »	12.3	14.0	14.2	14.5	16.1	16.9	15.9	15.2	16.7	15.1	15.2	15.4

¹ Brödet omräknat till mjöl i relationen 1 hg hårt bröd = 1.25 hg mjöl och 1 hg mjukt bröd = 0.77 hg mjöl.

och 14 dagar enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen 1940-1942.

Varuslag	Utgifter, Kr.											
	1940				1941				1942			
	1:a	2:a	3:e	4:e	1:a	2:a	3:e	4:e	1:a	2:a	3:e	4:e
	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.	kv.
Mjök, oskummad	7.50	7.70	7.62	7.93	8.33	8.75	8.29	8.07	8.64	9.12	9.85	8.97
» , skum- o. kärn-	0.13	0.21	0.24	0.36	0.40	0.48	0.26	0.30	0.20	0.28	0.18	0.26
Grädde	1.90	1.71	1.50	0.95	1.05	1.08	0.82	0.54	0.24	0.25	0.23	0.28
Ost	2.08	2.03	2.12	1.82	2.44	1.89	0.99	1.36	0.86	1.04	1.27	1.11
Matfett	7.35	7.62	7.71	7.95	7.16	7.64	7.06	7.19	6.66	6.56	7.09	6.71
Smör	4.49	5.16	7.25	4.91	4.93	5.42	6.67	6.09	4.47	4.42	4.95	4.63
Margarin	2.57	2.15	0.02	2.69	1.94	1.88	0.01	0.95	2.01	1.95	2.03	1.98
Annat fett	0.29	0.31	0.44	0.35	0.29	0.34	0.38	0.15	0.18	0.19	0.11	0.10
Ägg	2.70	3.22	3.17	2.50	2.78	3.78	3.56	1.58	2.15	2.84	1.40	1.10
Kött, fläsk m. m.	12.93	11.93	12.52	12.81	14.73	14.54	13.82	14.52	15.89	11.23	10.51	11.63
Nötkött med ben	1.49	0.92	1.12	1.61	1.84	1.58	1.39	1.79	1.71	0.59	0.53	0.56
» utan »	0.51	0.55	0.37	0.48	0.61	0.49	0.48	0.63	0.60	0.30	0.30	0.24
Kalvkött med ben	0.80	0.91	0.76	0.73	0.64	0.85	0.74	0.58	0.55	0.45	0.28	0.29
» utan »	0.13	0.26	0.18	0.13	0.11	0.18	0.22	0.14	0.14	0.12	0.16	0.07
Malet kött	1.47	1.48	1.75	1.62	1.75	1.94	2.09	2.06	2.02	1.30	1.31	1.21
Annat färskt kött	0.38	0.18	0.63	0.69	0.35	0.17	0.37	1.07	0.60	0.37	1.55	3.19
Salt och rökt kött	0.28	0.26	0.30	0.31	0.38	0.28	0.27	0.28	0.31	0.13	0.29	0.24
Färskt fläsk	2.24	1.68	1.76	1.53	2.47	2.44	1.70	1.26	2.03	1.47	0.71	0.68
Färsk skinka	0.52	0.40	0.38	0.11	0.29	0.42	0.22	0.08	0.22	0.19		
Salt och rökt fläsk	1.08	1.88	1.21	0.90	1.37	1.46	1.19	0.58	0.93	0.76	1.17	0.37
Korv och sylta	2.49	2.43	2.57	2.86	3.17	2.98	3.23	4.03	4.03	2.72	2.33	2.82
Blod	0.03	0.01	0.01	0.03	0.03	0.03	0.02	0.06	0.05	0.01	0.02	0.03
Lever	0.36	0.35	0.39	0.53	0.47	0.39	0.51	0.46	0.46	0.21	0.18	0.26
Andra inälvor	0.07	0.04	0.05	0.09	0.07	0.08	0.05	0.11	0.06	0.04	0.06	0.08
Konserver av kött och fläsk	0.10	0.11	0.05	0.08	0.11	0.18	0.10	0.19	0.43	1.88	1.01	0.62
Smörgåsmat	0.91	0.91	0.88	0.85	0.82	0.89	1.07	0.88	1.15	0.36	0.41	0.57
Kött- och fläskben	0.07	0.06	0.11	0.26	0.25	0.18	0.17	0.32	0.60	0.33	0.20	0.40
Fisk	2.45	2.98	2.85	3.00	2.73	4.19	4.12	4.01	4.39	8.35	6.61	6.44
Färsk sill och strömming	0.50	0.50	0.78	0.76	0.69	0.82	1.54	1.04	0.53	1.97	2.66	1.56
Annan fet, färsk fisk	0.08	0.48	0.42	0.06	0.03	0.16	0.37	0.23	0.12	0.34	0.42	0.29
» färsk fisk o. skaldjur	0.82	0.98	0.73	1.03	0.65	1.84	1.03	0.99	0.81	3.55	1.44	2.46
Salt o. rökt sill o. strömming	0.52	0.50	0.51	0.65	0.70	0.83	0.76	1.06	1.55	1.20	1.13	0.99
Annan salt o. torkad fisk	0.14	0.07	0.06	0.16	0.25	0.05	0.03	0.15	0.33	0.09	0.21	0.25
Konserv. fisk och skaldjur	0.39	0.45	0.35	0.34	0.41	0.49	0.39	0.54	1.05	1.20	0.75	0.89
Mjöl, gryn och bröd	10.04	9.52	10.52	9.73	10.01	10.59	11.10	10.77	10.78	11.23	11.60	11.89
Vetemjöl	2.05	2.18	2.28	2.37	2.39	2.51	2.30	1.88	2.10	2.04	1.97	1.79
Grahamsmjöl	0.06	0.05	0.06	0.12	0.10	0.09	0.08	0.08	0.08	0.05	0.05	0.02
Rågsikt mjöl	0.51	0.58	0.64	0.85	0.73	0.73	0.72	0.43	0.31	0.32	0.12	0.28
Sammalet rågmjöl	0.20	0.20	0.24	0.36	0.35	0.31	0.26	0.26	0.56	0.50	0.57	0.55
Annat mjöl o. makaroner	0.37	0.34	0.31	0.34	0.37	0.40	0.36	0.35	0.29	0.33	0.40	0.38
Havregryn	0.51	0.59	0.65	0.71	0.72	0.74	0.67	0.52	0.73	0.70	0.83	0.83
Andra gryn och flingor	0.37	0.34	0.36	0.34	0.40	0.37	0.27	0.29	0.44	0.53	0.44	0.51
Hårt matbröd	0.96	1.07	1.20	1.21	1.36	1.43	1.33	1.28	1.45	1.35	1.42	1.42

Tab. 18 (forts.). Konsumerade kvantiteter av livsmedel och utgifter härför per hus-

	Konsumerade kvantiteter											
	1940				1941				1942			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
Grovt, mjukt matbröd hg	15·4	12·4	16·4	11·0	10·7	11·9	14·3	13·5	19·5	16·9	19·4	16·4
Sötlimpa, siktbröd o. dyl. »	9·7	8·2	8·6	5·6	6·7	8·6	10·2	9·8	7·0	6·7	7·3	9·5
Vitt, mjukt matbröd »	8·4	6·2	7·1	6·3	4·9	6·4	8·4	7·2	5·5	7·7	7·0	6·2
Mjukt kaffebröd, enkelt »	7·6	4·7	6·2	3·5	4·0	3·4	5·0	5·6	4·2	5·1	5·5	5·3
Käx och skorpor »	2·8	2·8	2·9	2·4	2·8	3·0	3·1	3·2	2·6	2·3	2·5	2·3
Wienerbröd, bakelser o. dyl. »	4·1	3·9	3·3	2·6	3·0	2·9	3·3	4·4	2·7	4·0	4·3	5·2
Potatis kg	14·7	13·8	13·9	14·7	14·8	16·1	15·7	17·6	18·5	21·7	20·6	21·3
Morötter hg	9·5	4·4	12·3	11·8	10·2	8·6	12·8	10·6	12·8	8·0	14·9	13·2
Andra rotfrukter »	7·5	2·3	8·8	9·0	8·4	6·2	9·0	10·0	8·3	4·7	9·6	10·2
Grönsaker »	13·0	10·6	39·8	19·3	16·0	11·4	33·6	17·3	19·4	10·6	38·2	25·0
Tomater, färska »	0·0	0·1	11·4	0·3	0·0	—	9·2	0·3	0·1	0·1	8·6	0·8
Färska bladgrönsaker »	5·2	3·6	17·4	11·1	7·2	4·4	13·0	10·7	7·9	3·0	20·0	14·7
Andra färska grönsaker o. lök »	2·5	3·3	4·5	2·2	1·9	2·0	4·6	2·1	2·0	1·8	3·9	3·1
Färska örter och bönor »	—	—	3·7	—	—	—	5·4	—	—	—	3·9	—
Torkade örter och bönor »	2·4	1·0	2·1	3·2	3·5	2·4	0·3	1·5	5·8	2·0	0·6	3·2
Andra tork. o. kons. grönsaker »	2·9	2·6	0·7	2·5	3·4	2·6	1·1	2·7	3·6	3·7	1·2	3·2
Frukt och bär »	63·0	37·9	70·8	49·1	49·6	36·4	55·8	43·6	42·0	32·6	48·0	43·3
Färska äpplen och päron »	17·8	1·6	38·8	20·3	6·9	1·8	31·0	19·0	5·8	0·6	22·8	16·0
Apelsiner, citroner »	18·7	4·0	0·2	0·4	13·9	7·2	0·2	0·2	7·5	4·7	0·2	0·4
Färska hallon, vinbär m. m. »	—	—	2·3	—	—	—	2·3	—	—	—	1·1	—
Andra färska bär o. frukter »	1·0	6·5	13·5	0·0	0·1	0·5	8·3	0·0	—	0·9	4·7	0·1
Torkade nypon (även -mjöl) »	0·6	0·5	0·3	0·8	0·7	0·6	0·2	0·4	0·7	0·7	0·3	0·5
Annan torkad frukt o. bär »	4·2	4·2	1·3	3·2	3·5	4·1	0·6	3·5	3·0	2·6	1·4	1·7
Konserv. o. inkokt frukt o. bär »	20·7	21·1	14·4	24·4	24·5	22·2	13·2	20·5	25·0	23·1	17·5	24·6
Specerier												
socker »	42·0	41·7	44·2	39·0	38·4	36·8	39·0	36·2	36·3	37·0	42·9	36·9
Sirap och honung »	2·9	3·3	2·6	3·6	3·4	2·5	2·0	2·8	4·9	5·4	2·4	3·2
Karameller, choklad o. dyl. »	1·6	1·4	1·0	1·0	1·0	0·8	0·5	1·1	0·9	1·0	1·3	1·1
Kaffe »	7·5	7·4	6·8	5·5	4·8	3·9	1·9	1·8	1·9	1·3	0·8	1·1
Kaffesurrogat »	—	—	—	—	1·3	1·8	3·0	2·2	2·6	3·0	3·3	3·1
Kakao »	1·3	1·3	1·3	1·2	1·2	1·3	1·0	1·2	1·5	0·9	1·0	1·1
Färdiglagad mat: blodmat »	1·7	3·6	3·3	2·2	2·2	3·8
» » örter o. bönor »	1·3	3·1	2·1	0·1	0·1	3·8
» » annan »	1·4	2·2	1·7	2·4	2·7	3·5
Öl, pilsner fl.	1·6	1·5	1·3	1·3	0·8	1·0	1·0	0·9	0·9	0·9	1·3	1·1
Svagdricka, läskedrycker l	2·1	2·7	1·5	1·5	1·2	1·4	1·3	0·8	1·2	1·4	1·1	1·1
Kostens näringsvärde												
Kalorier, 1000-tal	165	162	162	161	159	158	153	144	156	153	155	153
Fett, hg	64	62	58	55	54	54	51	46	51	48	48	46
Kolhydrat, »	211	207	216	218	216	216	212	197	220	218	222	223
Äggvita, »	47	46	47	47	47	48	46	44	46	47	46	46
Calcium, g	56	57	58	54	56	57	56	52	57	60	64	60
Fosfor, »	82	81	84	83	82	83	82	77	83	85	86	85
Järn, mg	780	752	803	818	806	807	790	756	835	788	784	815
Vitamin A, 1 000 IE	174	160	255	229	160	152	237	197	142	129	220	191
» B, mg	80	73	81	77	79	80	80	73	83	82	84	83
» C, g	3·75	2·34	4·13	3·35	3·55	2·78	4·10	3·42	3·58	3·05	4·68	3·86

håll och 14 dagar enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen 1940—1942.

	Utgifter, Kr.											
	1940				1941				1942			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
Grovt, mjukt matbröd	0·90	0·72	1·04	0·66	0·66	0·80	0·95	0·90	1·31	1·12	1·34	1·10
Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	0·72	0·71	0·74	0·50	0·52	0·68	0·82	0·77	0·52	0·53	0·57	0·73
Vitt, mjukt matbröd	0·75	0·49	0·65	0·61	0·47	0·61	0·83	0·69	0·49	0·64	0·62	0·59
Mjukt kaffebröd, enkelt	1·09	0·67	0·91	0·51	0·61	0·57	0·88	0·95	0·78	0·90	0·93	0·91
Käx och skorpor	0·56	0·59	0·58	0·47	0·55	0·57	0·62	0·63	0·55	0·51	0·54	0·51
Wienerbröd, bakelser o. dyl.	0·99	0·99	0·86	0·68	0·78	0·78	1·01	1·74	1·17	1·71	1·80	2·27
Potatis	2·37	2·93	2·30	2·14	2·22	2·47	3·49	3·00	3·62	5·25	5·84	4·05
Morötter	0·32	0·21	0·37	0·32	0·34	0·33	0·51	0·30	0·47	0·50	0·57	0·41
Andra rotfrukter	0·24	0·12	0·29	0·29	0·34	0·29	0·39	0·36	0·34	0·28	0·35	0·37
Grönsaker	1·02	1·78	3·06	1·19	1·23	1·70	3·62	1·36	1·85	2·29	4·14	2·17
Tomater, färska	0·01	0·04	1·18	0·07	0·00	—	1·40	0·08	0·00	0·02	1·59	0·19
Färska bladgrönsaker	0·28	0·82	0·83	0·39	0·26	0·69	0·85	0·51	0·38	0·83	1·10	0·60
Andra färska grönsaker o. lök	0·21	0·52	0·47	0·19	0·24	0·43	0·61	0·23	0·27	0·60	0·71	0·54
Färska örter och bönor	—	—	0·35	—	—	—	0·58	—	—	—	0·46	—
Torkade örter och bönor	0·21	0·11	0·16	0·27	0·33	0·25	0·03	0·15	0·61	0·21	0·07	0·31
Andra tork. o. kons. grönsaker	0·31	0·29	0·07	0·27	0·40	0·33	0·15	0·39	0·59	0·63	0·21	0·53
Frukt och bär	5·48	4·03	4·45	4·83	5·86	4·96	5·09	5·75	6·96	5·95	6·80	6·68
Färska äpplen och päron	1·08	0·26	1·64	1·54	0·72	0·31	1·78	1·63	0·88	0·16	2·73	2·09
Apelsiner, citroner	1·38	0·57	0·03	0·06	1·52	1·03	0·04	0·04	1·29	1·03	0·05	0·06
Färska hallon, vinbär m. m.	—	—	0·18	—	—	—	0·25	—	—	—	0·14	—
Andra färska bär o. frukter	0·17	0·33	0·89	0·01	0·01	0·10	0·81	0·01	0·01	0·15	0·61	0·01
Torkade nypon (även -mjöl)	0·21	0·18	0·08	0·24	0·26	0·29	0·11	0·28	0·38	0·46	0·18	0·30
Annan torkad frukt o. bär	0·53	0·57	0·19	0·53	0·65	0·76	0·13	0·73	0·63	0·59	0·39	0·47
Konserv. o. inkokt frukt o. bär	2·11	2·12	1·44	2·45	2·70	2·47	1·97	3·06	3·77	3·56	2·70	3·75
Specerier												
Socker	1·92	2·07	2·17	1·96	2·04	2·08	2·18	2·09	2·25	2·27	2·79	2·40
Sirap och honung	0·35	0·26	0·23	0·41	0·41	0·28	0·23	0·40	0·65	0·55	0·38	0·53
Karameller, choklad o. dyl.	0·44	0·41	0·31	0·31	0·34	0·31	0·23	0·48	0·36	0·41	0·50	0·50
Kaffe	2·88	2·83	2·77	2·21	2·18	1·91	0·97	0·91	0·94	0·68	0·42	0·60
Kaffesurrogat	—	—	—	—	0·22	0·38	0·71	0·84	0·64	0·75	0·33	0·78
Te	0·29	0·28	0·25	0·30	0·33	0·32	0·38	0·53	0·67	0·45	0·26	0·39
Kakao	0·44	0·43	0·44	0·43	0·44	0·50	0·40	0·47	0·54	0·36	0·40	0·48
Salt, kryddor m. m.	0·47	0·40	0·45	0·46	0·49	0·50	0·49	0·47	0·66	0·78	0·90	1·03
Färdiglagad mat: blodmat		0·18	0·16	0·36	0·36	0·36	0·28	0·57	0·55	0·41	0·44	0·72
» » örter o. bönor	0·40	0·04	0·12	0·22	0·28	0·24	0·14	0·35	0·21	0·02	0·02	0·40
» » annan		0·14	0·12	0·18	0·20	0·22	0·22	0·36	0·33	0·56	0·70	0·78
Öl, pilsner	0·40	0·38	0·34	0·28	0·22	0·29	0·29	0·28	0·28	0·27	0·36	0·36
Svagdricka, läskedrycker	0·46	0·61	0·32	0·28	0·30	0·36	0·35	0·21	0·30	0·41	0·33	0·33
Förtäring utom hemmet	0·51	0·50	0·41	0·34	0·34	0·36	0·46	0·69	0·50	0·61	0·73	0·73
Skolbespisning	—	—	—	—	—	—	—	0·24	0·21	0·42	0·37	0·47
Summa livsmedel	65·07	64·52	66·81	63·56	67·77	70·80	70·45	68·00	72·14	74·12	75·87	72·57
Mannens kontanta arbetsinkomst per månad, kr.	272	277	284	282	286	295	304	313	313	321	328	336
Utgift per person och dag, kr.	1·13	1·15	1·18	1·15	1·22	1·22	1·21	1·17	1·27	1·30	1·32	1·25
Utgift per konsumtionsenhet ¹ och dag, kr.	1·47	1·50	1·53	1·50	1·60	1·62	1·64	1·57	1·67	1·72	1·77	1·66
Utgift för 1000 kalorier	0·40	0·40	0·41	0·40	0·43	0·45	0·46	0·47	0·46	0·48	0·49	0·47

¹ Enligt skalan för kalorier m. m.

Tab. 19. Kostens näringsvärde per hushåll och 14 dagar inom

Näringsfaktor och hushållstyp	År 1940				År 1941				År 1942			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
<i>Antal deltagande hushåll av olika typ:</i>												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	23	—	28	21	20
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	63	74	73	108	94	73	82	41	91	77	81	64
<i>» 1 » 7—15 »</i>	62	86	84	88	65	58	67	34	57	55	63	58
<i>» 2 » 0—6 »</i>	43	35	28	48	56	37	39	32	47	42	71	53
<i>» 2 » det äldsta 7—15 år</i>	102	111	108	127	85	108	112	73	107	89	105	102
<i>» 3 » 0—15 »</i>	71	73	83	82	64	76	65	46	77	66	92	87
<i>» 4 » 0—15 »</i>	22	28	28	33	29	39	32	19	28	39	41	33
<i>(Övriga hushåll)</i>	(55)	(28)	(28)	(20)	(27)	(29)	(28)	(32)	(27)	(39)	(35)	(43)
Kalorier, 1000-tal												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	94	—	104	103	94
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	127	129	128	128	127	121	119	111	124	122	120	117
<i>» 1 » 7—15 »</i>	144	145	139	138	138	132	130	119	130	124	129	125
<i>» 2 » 0—6 »</i>	140	144	139	149	148	143	139	131	142	142	141	137
<i>» 2 » det äldsta 7—15 år</i>	164	164	164	170	166	160	155	143	161	154	157	154
<i>» 3 » 0—15 »</i>	189	186	185	192	193	180	181	170	185	178	180	178
<i>» 4 » 0—15 »</i>	214	214	216	208	206	208	208	193	206	213	208	203
Fett, hg												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	29·2	—	31·5	32·5	29·4
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	50·0	50·0	47·4	45·4	43·5	42·1	40·3	36·5	39·3	38·7	37·1	36·3
<i>» 1 » 7—15 »</i>	58·9	58·3	51·4	48·9	47·4	45·2	42·6	38·0	41·7	41·0	39·7	36·0
<i>» 2 » 0—6 »</i>	55·2	57·7	50·5	51·3	50·7	51·0	47·3	43·3	46·4	44·1	44·5	40·6
<i>» 2 » det äldsta 7—15 år</i>	63·1	63·0	57·6	58·2	56·7	54·0	51·3	45·4	52·2	48·3	49·3	46·4
<i>» 3 » 0—15 »</i>	71·7	68·9	65·8	64·2	66·1	60·1	59·3	54·8	61·0	56·6	56·4	53·6
<i>» 4 » 0—15 »</i>	79·3	78·9	75·3	68·6	68·9	69·6	65·3	61·2	68·4	66·7	66·4	62·7
Kolhydrat, hg												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	129	—	148	145	133
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	161	162	168	171	171	162	162	149	176	173	173	171
<i>» 1 » 7—15 »</i>	177	182	182	182	186	176	181	162	184	173	184	182
<i>» 2 » 0—6 »</i>	176	179	185	201	202	191	189	179	199	204	201	204
<i>» 2 » det äldsta 7—15 år</i>	211	211	221	232	226	219	214	197	227	218	225	224
<i>» 3 » 0—15 »</i>	241	247	249	266	263	250	254	235	261	255	260	260
<i>» 4 » 0—15 »</i>	283	276	294	288	287	289	297	269	290	298	297	296
Äggvita, hg												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	29·9	—	34·1	33·2	30·4
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	36·2	36·9	37·5	37·5	37·7	36·8	36·8	33·5	36·5	37·4	35·8	35·6
<i>» 1 » 7—15 »</i>	41·4	41·8	41·3	41·8	41·5	40·7	41·1	36·8	39·2	39·6	39·5	38·3
<i>» 2 » 0—6 »</i>	40·9	40·9	39·6	43·2	42·4	42·3	41·7	39·1	41·8	42·9	41·6	41·2
<i>» 2 » det äldsta 7—15 år</i>	47·0	47·1	47·9	50·3	49·1	48·5	47·3	44·0	48·7	48·2	47·6	46·6
<i>» 3 » 0—15 »</i>	54·0	53·0	54·0	55·6	56·0	53·6	52·8	51·6	54·3	52·6	52·9	53·1
<i>» 4 » 0—15 »</i>	61·0	60·8	63·9	60·4	59·1	61·2	61·0	57·5	59·6	63·1	61·6	60·4
Calcium, g												
<i>Man och hustru</i>	—	—	—	—	—	—	—	30·4	—	41·2	42·5	39·7
<i>D:o jämte 1 barn 0—6 år</i>	41·8	44·7	44·8	43·1	45·2	44·4	43·3	36·9	42·6	45·7	48·1	44·5
<i>» 1 » 7—15 »</i>	48·5	49·6	48·3	46·5	49·4	48·4	46·0	41·6	48·2	49·3	52·5	47·0
<i>» 2 » 0—6 »</i>	51·4	52·5	47·7	50·2	52·1	51·4	50·5	46·8	52·7	56·5	58·6	53·2

skilda hushållstyper enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen.

Näringsfaktor och hushållstyp	Å r 1940				Å r 1941				Å r 1942			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
D:o jämte 2 barn, det äldsta 7—15 år .	56·4	58·1	58·6	57·2	59·5	57·7	57·5	49·0	60·0	61·1	65·6	58·0
» » 3 » 0—15 » .	63·0	64·8	66·0	63·6	66·6	63·6	63·8	51·7	68·9	68·8	72·2	71·6
» » 4 » 0—15 » .	72·7	76·4	81·5	73·2	73·3	71·7	75·0	50·2	73·5	81·3	87·1	82·1
Fosfor, g												
Man och hustru	—	—	—	—	—	—	—	51·1	—	61·4	59·1	55·0
D:o jämte 1 barn 0—6 år .	62·1	64·0	66·6	65·8	66·0	64·5	63·5	57·6	64·6	66·1	65·0	64·9
» » 1 » 7—15 » .	70·4	73·0	71·8	72·5	73·5	71·4	70·7	64·4	70·9	71·1	73·3	70·3
» » 2 » 0—6 » .	70·7	70·6	68·8	75·0	74·4	73·4	73·7	68·6	74·7	77·3	74·8	75·5
» » 2 » det äldsta 7—15 år .	81·6	83·1	85·4	87·7	86·2	84·3	83·3	77·7	87·4	86·8	87·8	86·0
» » 3 » 0—15 » .	93·7	94·3	96·3	99·1	97·1	94·5	93·6	90·9	99·4	96·3	97·8	98·7
» » 4 » 0—15 » .	106·4	108·0	114·6	108·0	106·4	106·9	109·5	101·0	107·9	115·9	115·6	112·8
Järn, mg												
Man och hustru	—	—	—	—	—	—	—	515	—	588	558	535
D:o jämte 1 barn 0—6 år .	590	594	645	647	646	612	616	571	647	608	605	624
» » 1 » 7—15 » .	674	675	689	715	719	677	690	638	697	652	677	683
» » 2 » 0—6 » .	661	646	656	738	732	695	710	676	763	722	685	726
» » 2 » det äldsta 7—15 år .	774	769	816	871	849	816	802	767	876	802	803	835
» » 3 » 0—15 » .	901	875	924	973	964	932	911	885	988	896	909	952
» » 4 » 0—15 » .	1 023	984	1 075	1 044	1 034	1 043	1 071	963	1 071	1 095	1 050	1 064
Vitamin A, 1000 IE												
Man och hustru	—	—	—	—	—	—	—	118	—	108	158	128
D:o jämte 1 barn 0—6 år .	137	130	213	195	135	116	191	152	112	101	174	154
» » 1 » 7—15 » .	155	147	225	201	142	128	206	167	115	111	187	141
» » 2 » 0—6 » .	166	150	229	224	158	147	229	183	139	125	205	174
» » 2 » det äldsta 7—15 år .	174	168	256	243	166	156	236	203	148	133	226	192
» » 3 » 0—15 » .	195	180	285	260	185	173	279	229	166	143	253	226
» » 4 » 0—15 » .	227	189	329	272	195	182	300	248	184	173	272	250
Vitamin B₁, mg												
Man och hustru	—	—	—	—	—	—	—	47·3	—	57·9	57·2	54·2
D:o jämte 1 barn 0—6 år .	59·0	58·0	65·2	·	62·5	60·7	62·3	53·3	62·8	61·9	63·5	62·7
» » 1 » 7—15 » .	71·1	65·3	70·5	·	71·9	68·9	69·7	60·9	70·5	66·5	72·4	68·8
» » 2 » 0—6 » .	67·9	62·6	68·9	·	70·8	70·4	71·8	65·3	75·5	74·6	72·6	73·8
» » 2 » det äldsta 7—15 år .	80·1	74·6	81·9	·	84·0	81·4	81·9	71·9	86·7	82·7	85·3	83·2
» » 3 » 0—15 » .	91·9	85·0	92·4	·	95·2	90·9	92·6	87·1	99·1	93·4	96·6	96·5
» » 4 » 0—15 » .	104·2	96·9	108·1	·	101·8	101·7	105·5	100·1	108·2	112·9	113·8	110·6
Vitamin C, g												
Man och hustru	—	—	—	—	—	—	—	2·14	—	2·43	3·71	2·91
D:o jämte 1 barn 0—6 år .	2·96	1·95	3·31	2·74	2·95	2·33	3·32	2·69	2·85	2·42	3·64	3·18
» » 1 » 7—15 » .	3·33	2·06	3·67	2·91	3·12	2·40	3·70	3·11	3·15	2·67	4·16	3·29
» » 2 » 0—6 » .	3·52	2·24	3·70	3·05	3·26	2·39	3·58	2·92	3·31	2·94	4·44	3·55
» » 2 » det äldsta 7—15 år .	3·89	2·47	4·19	3·74	3·90	2·86	4·21	3·46	3·74	3·14	4·65	3·80
» » 3 » 0—15 » .	4·27	2·61	4·69	3·84	4·18	3·04	4·75	3·95	4·69	3·41	5·27	4·39
» » 4 » 0—15 » .	4·40	2·91	5·44	4·18	3·95	3·40	5·28	4·45	4·49	3·86	5·97	4·91

Specificera Formulär 1. (Förmen sid. 4)

alla varuslag så att man får veta, av vilket material de äro gjorda! Sålunda skrives t. ex. yllestrumpor, bomullsstrumpor, tygskor, träsked, ståltrådsvisp o. s. v. I fråga om livsmedel antecknas t. ex. falukorv, fläskkorv, makrill, vitkål, persilja, äpplen o. s. v. (men *inte* allmänna uttryck såsom korv, fisk, kål, frukt, o. dyl.). Då kött köpes, bör det antecknas, om det är kött med ben eller utan ben. Jämför i övrigt, hur förrådstabellen är specificerad!

Glöm inte att sätta ut mängdenhet. Det underlättar bearbetningen, om följande enheter användas: Mjök liter (lit.); gräddedecliter (dl); potatis kilogram (kg); alla övriga matvaror hektogram (hg).

I kolumnen längst till höger skall antecknas, hur varan förvärvats. Man använder lämpligen följande förkortningar: köpt = k, taget ur eget förråd = f, gäva till hushållet = g, självproducerat = sj.

Utrymmet är beräknat, så att en hel rad skall räcka för varje varuslag.

Inköpta livsmedel böra bokföras den dag de köpts och angivas såsom köpta, även om de icke betalats. Å andra sidan skall betalning av räkningar på livsmedel, som köpts före bokföringstidens början icke bokföras. I övrigt bokföres varje utbetalning, som göres under bokföringstiden.

Exempel på bokföring.

Datum	Varuslag	Socialstyrelsens anteckn.	Mängd	Belopp		Varan är köpt, självproducerad, gäva o. s. v.
				Kr.	öre	
Nov. 7	Strumpor av ylle åt nr 3		1 par	2	46	k
	Nötkött med ben		5 hg	1	50	"
	Torsk		10 hg	1	42	"
	Persilja		1 knippa	—	10	"
	Havregryn, ångprep.		10 hg	—	44	"
	Potatis		12 kg			g

K. SOCIALSTYRELSEN
STATISTISKA BYRÅN

Hushållsbudgetundersökningen, november 1941.

Formulär 2.

Hush. nr

Hushållets matsedel under bokföringstiden.

Här antecknas dag för dag huvudrätterna vid måltiderna i hemmet (men icke vad varje medlem ätit).

Räkenskapsförarens namn Adressort

Datum	Mål 1		Mål 2	Mål 3	Mål 4	Mål 5	Mål 6 (Här antecknas även mål, som inläggs i skolbeslutning o. dyl.)	Uppgift om tillfälliga gäster och hushållsmedlemmars frånvaro. (T. ex. 2 vuxna gäster till middag. Medlem nr 1 middag borta o. s. v.)
	kv.	kv.						

4. Bränslestiftningen under föregående bränslestiftnings-

Finns, som själva anskaffat ved, kol och koks för uppvärmning av bostaden eller matlagning, anteckna här dea ungefärliga mängd, som anskaffats för bränslestiftningen 1 juli 1940-30 juni 1941.

Totalt insat

- a) För uppvärmning av bostaden: ved, kol, koks, annat bränsle
b) För matlagning: ved, kol, annat bränsle

5. Uppgifter om anskaffning under år 1941 av vissa förmedelator m. m.

Enskilda en månads bokföringsblad för förkort, för att en efter upplåtning skall kunna erättnas om anskaffningen av t. ex. ny are reserverings-, reservans m. m. kontrakt eller några kompetensbevis uppgifter avseende tiden 1/1-1/11 1941. Teckna blott förp om ämnen erättnas påver o. ej, anmärkning.

a) Ömsviktade (kostnader, klänningar, dräkter, ylleplagg och materialer de äro gjorda av specielleras här nedan)

- För medlem nr
b) Skodon. (Angiv skivskilt skor, stövlar, bottiner, gäskor o. s. v. och om de äro av läder, tyg eller gummi.)
För medlem nr
c) Sjukvård (medicin, sjukhusvård, läkarevård med ev. resekostnader, specialvård, utskickad, vistelse å konvalescenthem o. s. v.)

d) Större investeringar och frison (mobiler, cyklar, bilar)

e) Uglit till elektrisk ström

f) Kogarna

g) Förenings- och försäkringsavgifter samt skatter.

h) Vika äro barnavgifterna till förvaltare (bäck- och yrkesföreningar, klubbar o. s. v.) till vilka familjemedlemmarna äro medlemmar? Fack- och yrkesföreningar:

i) Vika äro uträvfförarna till följande föreningar?

liv- och kapital

Egen olycksfallsförsäkring

Frivillig pensjonsförsäkring

Vilket är antalet på "totalsumma", samma att betala" på senaste utdelade:

Konsumtionsdel? kr.

Kommunalskattedel? kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

Kr.

7. Arbetslöshetsgåkop.

För att möjliggöra en utredning av frågan om arbetslöshetsstyrelsens betydelse för hushållningen bedes Ni här nedan anmärka, om i Edert hushåll följkommer arbetslöshetsgåkop, som icke återbetalas vid bokföringens början.

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Arbetstid

Näringsvärdestabell.

Vid beräkningen av kostens näringsvärde användes vid 1941 års budgetundersökning liksom vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen näringsvärdestal enligt nedanstående, av statens institut för folkhälsan sammanställda tabell.

Kodnummer och varuslag	Kvantitet	Kalorier	Fett 0.1 g	Kolhydrat 0.1 g	Äggvita 0.1 g	Calcium mg	Fosfor mg	Järn 0.01 mg	A-vitamin 10 IE	B ₁ -vitamin γ	C-vitamin 0.1 mg
001 Mjök, oskummad ¹ $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{7}$. . .	1 l	650	360	460	310	1200	630	240	64	550	200
» » $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$. . .	»	650	360	460	310	1200	630	240	150	550	200
Medeltal	»	650	360	460	310	1200	630	240	110	550	200
002 Mjök, skum- o. kärn- $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{7}$. . .	»	356	30	480	320	1200	630	300	5	580	210
» » $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$. . .	»	356	30	480	320	1200	630	300	12	580	210
Medeltal	»	356	30	480	320	1200	630	300	9	580	210
003 Gräde $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{7}$	1 dl	160	120	40	30	90	70	20	21	55	20
» $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$	»	160	120	40	30	90	70	20	49	55	20
Medeltal	»	160	120	40	30	90	70	20	35	55	20
004 Smör $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{7}$	1 hg	770	850	—	10	20	20	20	150	—	—
» $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$	»	770	850	—	10	20	20	20	350	—	—
Medeltal	»	770	850	—	10	20	20	20	250	—	—
005 Ost, ej helfet ²	»	253	118	35	315	930	700	130	35	40	—
101 Margarin ³	»	795	850	4	5	—	—	—	250	—	—
102 Annat fett	»	930	1000	—	—	—	—	—	—	—	—
201 Ägg	»	152	105	—	134	62	224	290	140	100	—
301 Nötkött med ben	»	136	82	—	144	10	176	216	3	85	—
302 » utan	»	170	103	—	180	12	220	270	3	105	—
303 Kalvkött med ben	»	119	54	3	154	10	165	187	2	75	—
304 » utan »	»	150	68	4	205	13	220	250	2	100	—
305 Malet kött	»	194	120	—	200	10	183	260	3	90	—
306 Annat färskt kött	»	147	70	—	200	11	200	270	3	90	—
307 Salt och rökt kött	»	209	130	—	215	13	232	320	—	—	—
311 Färskt fläsk	»	484	450	—	160	7	150	150	2	900	—
312 Färsk skinka	»	484	450	—	160	7	150	150	2	900	—
313 Salt och rökt fläsk	»	522	500	—	140	6	119	170	—	400	—
321 Korv och sylta	»	378	340	40	110	6	108	150	—	—	—
322 Blod	»	76	2	—	181	8	30	600	—	15	—
323 Lever	»	132	45	17	204	11	368	820	700	450	300
324 Andra inälvor	»	132	40	30	200	6	108	150	70	200	—
325 Konserver av kött och fläsk	»	167	100	50	130	6	108	150	—	—	—
326 Smörgåsmat	»	378	340	40	110	6	108	150	—	—	—
401 Färsk sill och strömming	»	123	70	—	140	16	168	80	50	40	—
402 Annan fet färsk fisk	»	102	60	—	110	19	195	94	30	120	—
403 Annan färsk fisk och skaldjur	»	62	5	—	140	19	195	94	1	120	—
404 Salt o. rökt sill o. strömming	»	212	140	—	200	24	255	120	50	—	—
405 Annan salt och torkad fisk	»	114	3	—	254	28	292	50	—	—	—
406 Konserverad fisk och skaldjur	»	166	89	73	130	16	168	80	—	—	—

¹ Vid budgetundersökningen i november 1941 räknades med följande innehåll av näringsfaktorerna räknat från vänster till höger: 617, 320, 460, 310, 1200, 630, 240, 136, 550 och 200. Sänkningen för vissa tal berodde på införandet av fetthaltsstandardiseringen den $\frac{21}{11}$ 1941. Fr. o. m. 1:a kvartalet 1942 räknas för helt standardiserad mjök med följande värden: kalorier 600, fett 300 och A-vitamin under tiden $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{7}$ 53 och under tiden $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{12}$ 125 IE.

² Före 2:a kvartalet 1941 räknades med helfet ost och följande värden: kalorier 379, fett 28, äggvita 24 och vitamin A 840.

³ A-vitaminhalten har fr. o. m. 1:a kvartalet 1942 sänkts till 120 och fr. o. m. 3:e kvartalet samma år till 100.

Kodnummer och varuslag	Kvantitet	Kalorier	Fett 0.1 g	Kolhyd-rat 0.1 g	Äggvita 0.1 g	Cal-cium mg	Fos-for mg	Järn 0.01 mg	A-vita-min 10 IE	B ₁ -vita-min γ	C-vita-min 0.1 mg
501 Vetemjöl	1 hg	362	10	747	112	16	100	100	—	70	—
502 Grahamsmjöl	»	370	19	719	138	35	306	350	1	225	—
503 Rågsiktmjöl	»	353	7	753	93	31	238	250	—	145	—
504 Sammalet rågmjöl	»	357	9	788	68	18	289	150	—	250	—
505 Annat mjöl och makaroner	»	352	4	701	148	22	144	100	—	—	—
506 Havregryn	»	384	60	670	130	69	392	380	—	420	—
507 Andra gryn och fingor	»	348	7	696	138	9	96	90	—	—	—
511 Hårt matbröd	»	343	7	710	110	65	236	480	—	250	—
512 Grovt, mjukt matbröd	»	272	10	560	80	50	218	250	—	180	—
513 Sötlimpa, siktbröd o. dyl.	»	258	6	527	90	24	148	160	—	150	—
514 Vitt, mjukt matbröd	»	275	12	522	93	27	93	90	—	90	—
515 Mjukt kaffebröd, enkelt	»	299	35	570	80	27	93	90	—	75	—
516 Kåx och skorpor	»	385	50	700	125	27	93	90	—	75	—
517 Wienerbröd, bakelser o. dyl.	»	450	180	610	80	27	93	90	—	75	—
601 Potatis (februari)	1 kg	858	10	1870	200	140	580	900	50	1200	800
(maj)	»	858	10	1870	200	140	580	900	50	1200	600
(augusti)	»	858	10	1870	200	140	580	900	50	1200	1200
(november)	»	858	10	1870	200	140	580	900	50	1200	1000
Medeltal	»	858	10	1870	200	140	580	900	50	1200	900
602 Morötter	1 hg	46	4	93	11	46	41	60	250	60	40
603 Andra rotfrukter	»	50	2	106	16	44	55	90	9	70	100
614 Tomater, färska	»	21	2	35	12	11	17	90	60	120	200
615 Färska bladgrönsaker ¹	»	30	1	50	20	45	29	40	100	75	400
616 Andra färska grönsaker och lök	»	34	2	65	15	33	40	50	7	70	100
617 Färska örter och bönor	»	95	4	155	67	28	127	210	71	450	300
618 Torkade örter och bönor	»	360	14	612	234	90	380	770	4	700	—
619 Andra tork. o. konserv. grönsaker	»	38	3	60	25	45	60	150	—	—	—
701 Färska äpplen och päron	»	63	4	139	3	7	12	40	5	40	60
702 Apelsiner, citroner	»	49	2	106	9	26	20	50	5	60	600
703 Färska hallon, vinbär m. m.	»	62	4	127	16	26	38	60	40	—	300
704 Andra färska bär och frukter	»	50	1	120	3	15	15	50	7	—	80
715 Torkade nypon	»	267	7	622	22	50	108	980	700	50	6000
716 Annan torkad frukt och bär	»	245	5	594	15	55	105	290	200	50	60
717 Konserv. o. inkokt frukt o. bär	»	280	1	670	10	15	15	50	—	—	—
801 Socker	»	400	—	976	—	—	—	—	—	—	—
802 Sirap och honung	»	271	—	645	16	—	—	140	—	—	—
803 Karameller, choklad o. dyl.	»	436	120	750	40	—	—	—	—	—	—
806 Kakao	»	512	289	377	216	112	709	270	—	—	—
901 Färdiglagad mat: blodmat	»	236	96	233	124	5	100	320	6	93	—
902 örter o. bönor	»	240	10	408	156	6	260	520	3	466	—
903 annan	»	362	197	332	120	18	350	190	—	—	—
905 Öl, pilsner	1 fl.	126	—	297	10	10	77	—	—	—	—
906 Svagdricka, läskedrycker	1 l	224	—	526	20	20	250	—	—	—	—
908 Förtäring utom hemmet	— ²	690	620	70	200	10	200	270	—	—	—
909 Skolbespisning	— ²	2151	1054	2191	723	1369	1403	1311	494	1194	511

¹ Fr. o. m. augusti 1942 har posten uppdelats i två varugrupper, nämligen kål av alla slag med följande värden från vänster till höger: 32, 0, 80, 18, 41, 34, 40, 80, 75, 200 och andra bladgrönsaker med talen: 20, 0, 26, 23, 77, 5, 260, 350, 75, 600.

² Värdena beräknade för en utgift av 1 kr.

Konsumtionsenhetskalor m. m.

Konsumtionsenhetskalor.

Skala för:

Personens ålder, år

		under 2	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16— 19	20 o. där- över
A. Kalorier	Män . .	0:30	0:40	0:40	0:50	0:50	0:50	0:70	0:70	0:80	0:80	0:83	0:83	1:00	1:00	1:00	1:20	1:00
	Kvinnor .	0:30	0:40	0:40	0:50	0:50	0:50	0:50	0:70	0:70	0:70	0:80	0:80	0:80	0:83	0:83	0:83	0:83
B. Äggvita	Män . .	0:3	0:6	0:6	0:8	0:8	0:8	1:0	1:0	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1
	Kvinnor .	0:3	0:6	0:6	0:8	0:8	0:8	0:8	1:0	1:0	1:0	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1	1:1

Skalan för kalorier har vid näringsfysiologiska beräkningar använts även för fett och kolhydrat, och äggviteskalan även för salter och vitaminer. Skalorna ha sammanställts av statens institut för folkhälsan.

Tillämpade på materialet från budgetundersökningen i november 1941 ge skalorna följande medelvärden för olika hushållstyper m. m.:

		Hushåll bestående av man, hustru och									Övriga hushålls- typer	Samt- liga hushåll
		0 barn	1 barn 0-6 år	1 barn 7-14 år	2 barn 0-6 år	2 barn det äldsta 7-14 år	3 barn 0-14 år	4 barn 0-14 år	5 barn 0-14 år	6 o. fl. barn 0-14 år		
Arbetare	Skala A	1:81	2:25	2:55	2:59	3:17	3:54	4:20	4:80	5:68	5:22	3:65
	» B	2:00	2:66	3:02	3:13	3:86	4:44	5:36	6:17	7:38	6:30	4:49
Tjänstemän	Skala A	1:84	2:28	2:63	2:65	3:27	3:71	4:60	4:60	5:90	4:59	3:11
	» B	2:03	2:63	3:10	3:27	3:99	4:59	5:62	5:97	7:85	5:48	3:74
Fattigvårds- hushåll	Skala A	1:83	2:14	2:58	2:65	3:18	3:62	4:02	4:78	5:69	4:40	3:72
	» B	2:00	2:47	3:03	3:22	3:94	4:53	5:14	6:22	7:36	5:36	4:56

Beredskapshushåll, där mannen varit hemma högst 3 dagar:

	Utan barn	Med 1 barn	Med 2 barn	Med 3 barn	Med 4 barn	Med 5 o. fl. barn	Samt- liga
Skala A	0:84	1:34	1:95	2:65	3:11	4:68	2:91
» B	1:04	1:76	2:57	3:53	4:14	6:26	3:87

Arbetar- och tjänstemanna- samt medelklasshushåll tillhörande vissa inkomstgrupper:

	Arbetar- och lägre tjänstemannahushåll					Samt- liga hushåll	Medelklasshushåll				Samt- liga hushåll
	Inkomst de tre första kvartalen år 1941						Inkomst de tre första kvartalen år 1941				
	under 1 500 kr.	1 500- 2 500- kr.	2 500- 3 500- kr.	3 500- 4 500- kr.	4 500 kr. o. över		under 4 500 kr.	4 500- 5 500- kr.	5 500- 6 500- kr.	6 500 kr. o. över	
Skala A	2:90	3:38	3:51	3:83	3:74	3:53	3:01	2:87	3:12	3:78	3:19
» B	3:51	4:17	4:33	4:66	4:52	4:33	3:49	3:44	3:78	4:58	3:82

Några metodfrågor.

Klientelets växlingar vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen. Det är uppenbart, att den bild av konsumtionsutvecklingen från kvartal till kvartal man erhåller genom den fortlöpande konsumtionsundersökningen i någon mån påverkas därav, att det i undersökningarna ingående klientelet genom hushålls avgång och tillkomst underkastas vissa växlingar.

För att utröna betydelsen av dylika växlingar utfördes, så snart lämpligen ske kunde, en specialbearbetning av materialet från undersökningarna år 1940. Det på vanligt sätt framräknade resultatet jämfördes med bl. a. det som framkom, om man följde konsumtionen inom hushåll, som deltagit i alla fyra bokföringsperioderna. En detaljerad redogörelse för denna jämförelse har lämnats i Sociala Meddelanden årg. 1941, sid. 230 ff., varur några huvuddrag här skola återgivas. Dessa ha sammanförts i tab. AA. De hushåll, som deltagit i alla fyra undersökningarna år 1940, ha där benämnts »de genomgående hushållen».

Ser man först på de kalorital, som angivas nederst i tabellen, finner man, att ingendera av serierna tecknar någon utvecklingstendens. Resultatet enligt bägge metoderna blir alltså, att ingen förändring i kaloritillförseln skulle ägt rum under år 1940. Sätillvida råder överensstämmelse. Enligt redovisningen från de genomgående hushållen slutade emellertid tillförseln per hushåll och 14 dagar med en obetydlig höjning, medan tillförseln per konsumtionsenhet och dag slutade med en ringa sänkning. Det omvända gällde talen för samtliga hushåll. Orsaken till dessa olikheter behöver icke vara någon annan än växlingarna i hushållens genomsnittliga storlek. När hushållens storlek växer, växer i regel också tillförseln per hushåll. Till följd av skalornas konstruktion sjunker däremot i allmänhet tillförseln per konsumtionsenhet och dag.

Det är, med hänsyn till frågan om tillförlitligheten hos genomsnittstalen över konsumtionen, av intresse att studera variationerna i kaloritalen för de enskilda hushållen från kvartal till kvartal. Detta har skett beträffande de 104 genomgående hushållen vid 1940 års undersökningar. Den totala variationen i kaloritalen för samtliga 416 hushållsräkenskaper ($\sigma = 37.7$, $V = 23.5$) befanns till 84 % kunna hänföras till variationer mellan de deltagande hushållen, medan återstående 16 % berodde på variationer mellan olika kvartal för de enskilda hushållen. Av de 84 procenten motsvarade större delen, eller 61 %, skillnaderna mellan hushållstyperna, medan resten, 23 %, utgjordes av spridningen mellan hushållen inom de skilda hushållstyperna. Endast 0.1 % av totalvariationen motsvarade variationen av de genomsnittliga kaloritalen för de fyra kvartalsundersökningarna. Enligt vad ovan nämndes, utgjordes 16 % av växlingar från kvartal till kvartal av de enskilda hushållens kaloriförbrukning. Den starka variationen av sistnämnda slag ($\sigma = 17.7$, $V = 10.5$) är ägnad att inge tvivel på att den verkligt motsvaras av variationer i den konsumerade födans kaloriinnehåll.

Växlingarna från kvartal till annat äro större för de enskilda varuslagen än för kaloritillförseln. En blick på den övre delen av tabellen torde omedelbart ge vid handen, att stark samvariation äger rum mellan talen för de bägge hushållsgrupperna, vartill givetvis bidragit, att de genomgående hushållen ingå i gruppen »samtliga»; de slutsatser angående konsumtionens förändringar, som kunna dragas av den ena serien, kunna även dragas av den andra.

Till följd av sålunda redovisade förhållanden har det icke ansetts nödvändigt att vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen vidtagna särskilda arrangemang

Tab. AA. *Konsumerade kvantiteter av vissa matvaror per hushåll under 14 dagar och kostens kalorivärde enligt den fortlöpande konsumtionsundersökningen år 1940.*

Varuslag m. m.	De genomgående hushållen				Samtliga hushåll			
	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
<i>Antal hushåll</i>	104	104	104	104	418	435	433	506
<i>Antal konsumtionsenheter per hushåll enl. skalan för kalorier m. m.</i>	3·09	3·12	3·13	3·18	3·16	3·07	3·11	3·03
Mjök, oskummad o. skummad . . . l	29·6	31·1	30·6	30·9	30·0	30·9	30·2	29·8
Smör hg	14·1	16·9	24·7	12·8	13·4	16·6	25·5	13·1
Ost »	8·9	8·7	8·9	6·5	9·5	9·1	9·1	6·8
Margarin »	12·9	11·5	0·0	12·3	14·5	12·3	0·1	12·2
Ägg »	14·7	19·7	16·5	11·6	13·7	18·9	15·6	10·8
Kött och fläsk (exkl. ben) . . . »	61·8	52·6	54·4	57·1	61·7	51·7	53·8	56·2
Fisk »	24·6	27·5	26·7	28·8	23·6	28·2	27·0	27·2
Mjöl, gryn och bröd ¹ »	136·3	134·9	143·1	150·1	142·1	139·1	147·6	149·2
Potatis kg	13·9	13·8	13·9	14·9	14·7	13·8	13·9	14·7
Andra rotfrukter hg	17·0	6·5	21·2	22·8	17·0	6·7	21·1	20·8
Grönsaker »	13·4	11·1	39·1	20·8	13·0	10·6	39·8	19·3
Frukt och bär »	63·7	36·8	75·9	53·2	63·0	37·9	70·8	49·1
Socker, sirap och honung . . . »	45·0	44·7	45·6	43·7	44·9	45·0	46·8	42·6
Kaffe »	7·1	7·1	6·6	5·5	7·5	7·4	6·8	5·5
<i>Kostens kalorivärde</i>								
Per hushåll och 14 dagar, 1 000-tal .	161	160	160	163	165	162	162	161
» konsumtionsenhet och dag	3 730	3 670	3 643	3 655	3 724	3 757	3 700	3 795

för stärkandet av kontinuiteten i serien utöver åtgärden att uppmana deltagarna fortsätta under så många bokföringsperioder som möjligt.

Det kan nämnas, att uthålligheten bland deltagarna stigit under årens lopp. Under år 1940 deltog i medeltal drygt hälften (51 %) av bokförarna från ett kvartal också i närmast följande kvartal. Under år 1942 hade relationen kommit upp till omkring $\frac{2}{3}$.

Slutligen skall framhållas, att det å andra sidan icke heller är ur alla synpunkter önskvärdt, att hela tiden följa konsumtionens förändringar inom exakt samma hushåll. Då man, såsom fallet är vid den fortlöpande konsumtionsundersökningen, vill erhålla ett representativt uttryck för utvecklingen inom ett folkskikt, kommer den typförändring, som efter hand inträder, då hushållsmedlemmarna bli äldre, att försvåra analysen av resultatet, vare sig man betraktar gruppen i dess helhet eller delar den på hushållstyper. Man finner av tab. AA, att redan under ett år hushållens medelstorlek, mätt i konsumtionsenheter, stigit med 3 %.

Inflytande på resultatet av bokföringstidens längd. Det har tidigare antagits, att konsumtionsundersökningar, som grunda sig på observationer för kortare perioder, t. ex. bokföringsuppgifter avseende en vecka, 14 dagar el. dyl., icke skulle spegla hushållens verkliga vanor, enär deltagarna — medvetet eller omedvetet — strävade att höja sin standard.

Genom den medicinska undersökning, som anordnats i samband med den fortlöpande konsumtionsundersökningen i tredje kvartalet 1942 erbjöds ett gott tillfälle att studera denna fråga, därigenom att bokföring ungefär samtidigt ägde rum dels

¹ Brödet omräknat till mjöl (jfr not till tab. 9).

Frågan är måhända icke avgjord i och med detta. Att döma av 1941 års budgetundersökning, vars material — erhållet från en 28-dagarsbokföring — ingår som fjärde kvartalet 1941 i den fortlöpande konsumtionsundersökningen (jfr tab. 18 och 19) förefaller, som om förbrukningen av åtminstone spannmålsprodukter och därmed tillförseln av flera näringsfaktorer sjunkit just i nämnda kvartal. Då bearbetningsmetoderna emellertid något avveko från det vanliga, torde det anmärkta förhållandet icke böra tillmätas samma betydelse som resultatet av undersökningen i tredje kvartalet 1942.

Om sålunda ingen skillnad i konsumtionen framträder mellan hushåll, som fört bok i 14 resp. 28 dagar, äro dock de räknenskaper, som grunda sig på en längre tids bokföring, mindre påverkade av tillfälligheter och ge en tillförlitligare bild av hushållets konsumtionsvanor. För att belysa detta ha för de bägge grupperna av räknenskaper spridningen av kaloritalen beräknats. Den totala variationskoefficienten (V) utgör för 14-dagarsperioden 28.5 och för 28-dagarsperioden 23.4. Skillnaden framträder än mer i fråga om spridningen inom de skilda familjetyperna, för vilken motsvarande koefficienter äro 17.8 resp. 13.5.

Här berörda förhållanden komma att ytterligare kunna belysas, därigenom att samma uppdelning på bokföringsperioden på 14 och 28 dagar föreligger vid konsumtionsundersökningen i andra kvartalet 1943. Materialet från denna undersökning är vid tiden för denna berättelses publicering icke färdigbearbetat.

I detta sammanhang skall ytterligare nämnas, att de ombud, som förmedla kontakten med deltagarna i den fortlöpande konsumtionsundersökningen, våren 1943 i särskild cirkulärskrivelse tillfrågades, om de för sin del voro av den uppfattningen, att bokföringsuppgifterna svarade mot hushållens vanliga livsföring. Av de c:a 50 svar, som inkommo, framgick, att flertalet ombud hade den bestämda åsikten, att hushållens förbrukning av livsmedel var normal under bokföringstiden. Det intresse, som i och med bokföringen knyttes till kosthållet, ansågs av ett par ombud medföra, att ehuru icke större kvantiteter eller kost av högre kvalitet förbrukades, kosten dock komme att bli mera omväxlande än eljest. Enstaka ombud nämnde, att bokförarna under den första undersökningen år 1940 kunde tänkas ha höjt sin standard, men att så icke numera vore fallet. Andra berättade, att det förekommit, att enstaka bokförare icke haft normal hushållning under bokföringsperioden, men att dessa, så snart ombudet fått detta klart för sig, uteslutits från undersökningen.

Vitaminerna och deras betydelse för hälsotillståndet.¹

Med vitaminer betecknas en stor grupp näringsämnen, vilka var för sig ha mycket olika sammansättning och egenskaper. Någon helt tillfredsställande definition på begreppet vitamin existerar icke. I allmänhet menar man därmed organiska ämnen, som i mycket små mängder äro nödvändiga för den normala ämnesomsättningen. Kroppen har icke förmåga att själv bilda vitaminer, utan de måste tillföras utifrån. Då man numera vet, att varje vitamin utgör ett särskilt ämne med sina speciella egenskaper, har gruppbenämningen vitamin i hög grad förlorat sin betydelse. Redan tidigt benämndes de olika vitaminerna med bokstäver i den ordning, som de upptäcktes. Även sedan man lärt känna deras sammansättning och kunnat giva dem härpå grundade kemiska benämningar, ha bokstavsbezeichnungarna i många fall bibehållits på grund av sin korthet. De kända vitaminernas antal utgör ett trettiotal. Endast för ett fåtal är deras verkan på människor känd. De viktigaste bland dessa äro vitaminerna A, B₁, C och D.

Brist på *vitamin A* visar sig framför allt genom en förändring av vissa celler i kroppens slemhinnor, vilka även undergå ett slags förhorning. Särskilt känsliga äro slemhinnorna i spottkörtlar, mun och svalg, andnings- och urinvägarna samt i könsorganen. Härtill komma ögonens slemhinnor och körtlar. Ögonförändringarna, som kunna leda till blindhet, äro mycket karakteristiska men uppträda relativt sent. Förhorningen av slemhinnorna i andningsvägarna medför en ökad känslighet för infektioner. Den relativt stora dödlighet i lunginflammation, som förekommer hos småbarn i vissa länder, särskilt i fattigare befolkningsskikt, har satts i samband med en relativt låg A-vitaminintillförsel. Denna är även av betydelse för tandbildningen. En av de tidigast observerade normala funktioner, som påverkas av A-vitaminintillförseln, är förmågan av skymningsseende. Redan de gamla egypterna kunde bota s. k. nattblindhet med lever. Bestämning av graden av skymningsseende utgör en enkel och mycket värdefull metod att undersöka förekomsten av A-vitaminbrist, vilken dels kan bero på felaktigt sammansatt kost dels på att tarmen icke har förmågan att uppsuga det tillförda vitaminet.

A-vitamin eller ett förstadium därtill kallat karotin förekommer både i animaliska och vegetabiliska födoämnen. Tunna gröna blad ha hög halt. Även ärter, bönor, sparris och grön selleri innehålla A-vitamin, ehuru mindre än gröna blad. Gulfärgade frukter och grönsaker t. ex. morötter och aprikoser innehålla ofta mycket A-vitamin. Gula och gröna färger på vegetabiliska födoämnen tyda ofta på hög A-vitaminhalt. Men den gröna färgen är en säkrare vägledare än den gula. Tomater innehålla också rikligt med A. De ha varit gröna innan de blevo röda! Röd färg har däremot i regel intet samband med vitamin A.

Bland de animaliska födoämnenä träda mjölk och smör särskilt i förgrunden. Mjölk är visserligen icke så rik på vitamin A, men detta kompenseras av att den förtäres i så stora mängder. Även ägg äro A-vitaminrika. Ofta, men icke alltid, står gulans färgstyrka i relation till A-halten. Då man bedömer ett födoämnes värde ur vitaminsynpunkt har man icke blott att taga hänsyn till dess halt i färskt tillstånd. Under lagring och tillagning, konservering och annan beredning kunna avsevärda mängder av vitaminer förstöras. A-vitaminet är dock bland de mera

¹ Denna redogörelse har sammanställts inom statens institut för folkhälsan.

motståndskraftiga. Det tål kokning och löses icke i vatten. Smör eller vitamiserat margarin förlorar blott en ringa del av sin A-halt vid bakning eller stekning. Vissa feta fiskar som sill, strömming och makrill äro A-vitaminrika. Konserver av fisk innehålla i allmänhet samma A-vitaminmängd som de färska födoämnena.

B utgör beteckningen på en hel grupp av vitaminer. Ett av de för människan viktigaste inom denna grupp är B₁, även kallat aneurin eller tiamin. Vid brist på aneurin uppkommer en störning av kolhydratomsättningen, som leder till vissa nervösa rubbningar. Vid stark brist uppkommer en sjukdom, beri-beri, som är vanlig t. ex. i Japan och Kina, och yttrar sig bl. a. i degenerativa förändringar i nervsystemet samt nervinflammationer. Därtill uppkommer hjärtsvagheter. Vid kronisk alkoholism uppstår ofta aneurinbrist beroende dels på ett ökat behov, dels på att uppsugningen i tarmen vanligen då är försämrad. Under havandeskap med starka kräkningar kan också aneurinbrist uppkomma.

Aneurin finns i de flesta födoämnen, ehuru icke i särskilt stora mängder. Man kan sålunda icke tillföra hela dagsdosen med ett eller ett par födoämnen. Aneurinet är i svagt sur lösning icke särskilt känsligt för temperaturer upp till 100°, men då det är mycket lösligt går vid kokningen en emellanåt avsevärd del över i kokvattnet och kan på så sätt undandragas konsumtion. En oriktigt utförd tillagning kan sålunda i hög grad påverka kostens aneurinhalt. Som bekant är mjöl ett av de billigaste födoämnena. Aneurinet förekommer huvudsakligen i sädeskornens yttre lager, vilka avskiljas vid finsiktning. Aneurinmängden i kosten påverkas därför av det använda mjölets finhet. Ur denna synpunkt är kristidsmjölet värdefullare än det normala »vita».

Askorbinsyre- eller *C-vitaminbrist* påverkar vissa vävnader i kroppen t. ex. i ben och tänder. Ett nära samband råder mellan askorbinsyra och tillväxt. Djur, som stå på C-vitaminfattig kost, men ännu icke visat tydliga bristtecken, ha sänkt ämnesomsättning och förete ökad känslighet för t. ex. difteribacillens gift. Även motståndskraften mot infektioner är då minskad. Vid frånvaro av eller stark brist på askorbinsyra uppkommer skörbjugg, med symtom från många olika organ. Starka förändringar drabba benens och tändernas vävnader. Slemhinnorna kring tänderna blöda lätt och svullna. Blödningar uppkomma i huden, i musklerna och i åtskilliga inre organ.

Askorbinsyrehalten i olika födoämnen växlar avsevärt. Av ålder har man framhållit apelsiners och citroners C-vitaminrikedom. Åtskilliga födoämnen överträffa dock dessa frukter. Så är fallet t. ex. med nypon. De flesta bladgrönsaker äro rika på C-vitamin. Potatis och andra rotfrukter äro ej så rika, men spela stor roll för C-vitaminintillförseln, enär de förtäras dagligen i tämligen betydande mängder. Smör, ägg och ost äro C-fattiga. Mjöl, särskilt pasteuriserad, är relativt dålig C-vitamin-källa, liksom animaliska ämnen i allmänhet. Mjöl, gryn, torkade ärter m. m. sakna praktiskt taget C-vitamin. C-vitaminhalten i de vegetabiliska födoämnena växlar avsevärt inom en och samma art. Olika slag av t. ex. äpplen eller tomater innehålla sålunda mycket olika mängder av vitaminet.

De flesta blad och rotgrönsaker innehålla den högsta vitaminkoncentrationen under den tid, då de växa hastigast. Lagring påverkar — ofta i betydande utsträckning — C-vitaminhalten. Inverkan är beroende av lagringstid, temperatur, fuktighet m. m. Spenat, förvarad i rumstemperatur, förlorar redan efter ett par dagar större delen av sitt C-vitamin, vilket emellertid väl bibehålles, om den samma tid förvaras vid nära 0°. Potatis förlorar mycket långsamt sin C-vitaminhalt vid lagring. Mot skördeårets slut har dock den ursprungliga mängden i allmänhet minskat med mer än hälften. C-vitaminet är relativt känsligt för upphettning. Födoämnenas halt minskas i allmänhet mycket under tillagningen.

Vitamin D förhindrar eller botar rakitisk (engelska sjukdom), en sjukdom som består i bristande förkalkning av växande benvävnad. Starkare rakitiska förändringar

påverka kraftigt benens form. Hjulbenthet, kobenthet, förändringar i bröstkorgens form o. s. v. kan uppkomma. Kalk- och fosforomsättningen påverkas. Antagligen är vitamin D:s huvudsakliga betydelse att öka uppsugningen av kalk och fosfor i tarmkanalen eller minska deras utsöndring där.

Det är icke säkert att D-vitamin förekommer i levande växter. Döda vävnader ur växtvärlden kunna däremot i vissa fall genom solbestralning bli D-vitaminhaltiga. Naturliga födoämnen, som innehålla D-vitamin, äro animaliska. Feta fiskar, ägg, mjölkfett och vissa köttprodukter äro våra viktigaste D-vitaminrika födoämnen. Margarin samt en viss sorts hårt bröd äro vitaminiserade med D-vitamin. Då vitamin D förekommer så litet i naturen, och då rakitis endast förekommer hos barn, är den fullvuxnes behov sannolikt mycket litet. Små barns behov kan sällan tillgodoses enbart genom födan, varför det i allmänhet är önskvärt, att de tillföras D-vitaminhaltiga preparat, t. ex. fiskleverolja. Under graviditet och amning är D-vitaminbehovet stort. Då behövas även stora mängder kalk och fosfor.

Det är sedan långt tillbaka känt, att solbestralning utövar ett gynnsamt inflytande på läkning av rakitis. Detsamma är fallet med ultraviolett ljus från t. ex. en kvartslampa. Vid solbad eller kvartslampebehandling bildas nämligen D-vitamin i huden.

Résumé.

Cette publication rend compte de trois enquêtes qui reposent toutes sur une documentation fournie par des familles demeurant dans des villes ou des agglomérations à population dense.

(1) L'enquête de 1941 sur les budgets familiaux portait sur des ouvriers et des employés ayant des revenus normaux, des ménages secourus par l'Assistance publique, des ménages où le chef de famille était mobilisé, des ménages appartenant à la classe moyenne, des ménages de vieillards bénéficiant de pensions nationales et enfin un certain nombre de ménages habitant la campagne. Les résultats touchant ce dernier groupe ne sont pas mentionnés dans cette étude. L'enquête se base sur des livres de comptes ménagers tenus intégralement pendant une période de 28 jours, en novembre 1941, ainsi que sur certains renseignements rétrospectifs pour la partie antérieure de la même année et touche (à l'exclusion des ménages ruraux) 1 568 ménages. (2) L'enquête courante sur la consommation concerne uniquement les denrées alimentaires; sa documentation est fournie par des familles d'ouvriers et d'employés au nombre de 400 à 500. Elle se fonde sur les comptes ménagers tenus pendant 14 jours une fois par trimestre et se poursuit depuis 1940. (3) Une enquête médicale au sujet de 300 à 400 des membres appartenant aux familles qui participent aux autres enquêtes a été effectuée, d'une part en janvier—mars, d'autre part en octobre—novembre 1942.

Le but de ces enquêtes est d'obtenir une documentation permettant d'étudier les effets de la crise sur l'économie et le régime des familles peu aisées, spécialement sur celles ayant plusieurs enfants. Les autorités désirent, notamment, suivre les variations de l'alimentation et de l'état de santé pour pouvoir prendre éventuellement des mesures appropriées. Par l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux, on veut, en outre, obtenir la documentation nécessaire à un système de pondération applicable aux calculs de l'indice des prix et au groupement des localités d'après le coût de la vie, ainsi que fixer des standards minima dont se serviraient les autorités qui ont à décider des secours de l'Assistance publique et de la Protection de l'enfance. En comparant les budgets familiaux et les résultats de l'enquête médicale, on veut aussi étudier la corrélation entre le régime alimentaire et l'état de santé.

Les résultats essentiels de l'enquête de 1941 sur les budgets familiaux sont figurés dans les tableaux principaux 1—17 (pages 65—103) et certains tableaux insérés dans le texte. Dans les tableaux 1—8, se trouve indiquée la moyenne des dépenses par ménage pendant les 28 jours que les comptes ont été tenus, moyenne détaillée pour les denrées alimentaires, plus sommaire pour les autres dépenses. Les ménages d'ouvriers, d'employés, les ménages secourus par l'Assistance publique, ceux dont le chef de famille est mobilisé, ceux qui bénéficient d'une pension nationale figurent répartis en types de ménages sélectionnés, afin d'éviter que la comparaison entre les groupes sociaux soit faussée par des différences dans l'importance numérique moyenne des familles. Les ménages appartenant à la classe moyenne ont été estimés trop peu nombreux pour être ainsi répartis. Dans cette enquête, comme dans les précédentes, il est apparu que la différence entre la manière dont ouvriers et employés disposent de leurs revenus — en dehors de ce qui peut dépendre des divergences de niveau de ceux-ci — est très faible; c'est pourquoi ces deux groupes sociaux ont été réunis en un seul dans certains tableaux. Dans le tableau 5 figurent ainsi des budgets d'ouvriers et d'employés, répartis en certaines classes de revenus. Dans le tableau 6, le même groupe social fusionné est réparti en classes de revenus, en combinaison avec des types de famille. Dans le tableau 7, on trouve des budgets de ménages dans différents types de localités et différentes régions géographiques.

Les tableaux 9—16 sont établis d'une manière entièrement correspondante à celle des tableaux précédents et figurent les quantités de denrées alimentaires et la valeur nutritive totale de la nourriture pendant 28 jours, procurées par les chiffres de dépenses cités dans les huit premiers tableaux. La dispersion des ménages individuels autour de certaines des valeurs nutritives moyennes ressort, pour quelques groupes sociaux, du tableau 17.

Pour un complément des tableaux principaux, se reporter au tableau L du texte qui figure les dépenses de logement et au tableau M, qui contient les dépenses de postes divers, calculées pour une année entière, d'après les données fournies par les ménages, et portant sur une période plus longue que celle du relevé des dépenses utilisé par l'enquête. Le tableau N rend compte des conditions de logement, de l'existence de certaines machines, comme des machines à coudre, des radios etc. Le résultat essentiel, en ce qui concerne la valeur nutritive de la nourriture, se trouve dans le tableau T (page 45).

Les résultats de l'enquête courante sur la consommation sont résumés dans les tableaux 18 et 19. Le premier indique les quantités des différentes denrées consommées pendant 14 jours et la dépense correspondante, la valeur nutritive de l'alimentation et certains renseignements relatifs aux revenus du chef de famille. Le second tableau montre la valeur nutritive de l'alimentation dans différents types de ménages.

Un compte-rendu de l'enquête médicale figure dans le chap. 6.

L'annexe 4 expose ce que les enquêtes courantes sur la consommation ont enseigné relativement à l'importance de variations dans la clientèle des familles chargées de tenir les comptes ménagers, ainsi que la durée des périodes pendant lesquelles ces comptes sont tenus. Aucune divergence n'a pu être constatée du fait que certains ménages quittent cette clientèle et que d'autres y sont introduites, entre les résultats d'une enquête et ceux d'une autre, et aucune différence dans la consommation moyenne n'a été relevée lorsque les comptes ont été tenus pendant 14 jours ou pendant 28 jours.

La proportion des revenus familiaux consacrée à l'alimentation était, d'après les enquêtes, supérieure pendant la crise actuelle à celle qu'indiquait une enquête précédente, effectuée environ 1933. Pour les ménages ouvriers ayant deux enfants, on calcule, d'après l'enquête sur les budgets familiaux de 1941, que cette proportion était de 40 à 45 %, pour les ménages d'employés d'à peu près la même importance numérique moyenne d'environ 35 % et pour la classe moyenne, où les ménages comptaient généralement un nombre de membres un peu plus élevé, de 25 à 30 %. Dans l'enquête de 1933, les pourcentages correspondants des dépenses d'alimentation étaient de 5 à 10 unités inférieurs dans les groupes respectifs de familles, à quoi il faut cependant faire remarquer que la différence ainsi constatée a été influée par des déplacements dans les niveaux des salaires qui ne sont probablement pas tout à fait représentatifs de la situation réelle. Les chiffres, en outre, sont incertains, les brèves enquêtes du temps de crise se prêtant mal à l'établissement de budgets annuels. Ils permettent, par contre, des comparaisons entre différents groupes de ménages. De ces comparaisons ressort, par exemple, que le budget des bénéficiaires de pensions nationales est en majeure partie, soit dans une proportion de 85 à 90 %, consacré aux dépenses d'alimentation, de logement, de chauffage et d'éclairage, tandis que les dépenses correspondantes n'étaient pour les ouvriers que d'environ 60 % des revenus. On n'a pu constater aucun signe d'augmentation du pourcentage des dépenses d'alimentation au cours de la crise.

Les enquêtes ont montré qu'il règne, comme auparavant, des différences typiques dans la consommation de denrées alimentaires entre les divers groupes de revenus, types de ménages, régions géographiques, etc. Il semble cependant que ces différences seraient moindres que lors de l'enquête de 1933 sur les budgets familiaux. Parmi les changements apparus pendant la crise, il faut mentionner particulièrement la diminution de la consommation de la viande, y compris celle de porc, des œufs, des graisses et l'augmentation de celle du lait, des poissons frais et des pommes de terre.

La quantité d'aliments consommée paraît, dans l'ensemble, avoir augmenté depuis 1933. Un nivellement s'est établi en même temps entre différents groupes de familles. Particulièrement important semble, à ce sujet, le nivellement qui s'est vraisemblablement

produit entre les ménages de différente importance numérique et qui a résulté en une amélioration relative de la situation des familles chargées d'enfants. La régression successive survenue pendant la crise a, à certains points de vue importants, atteint moins durement les familles chargées d'enfants que les autres. Cependant, il existe toujours des signes qu'un abaissement du standard d'alimentation se ferait sentir dans les familles si le nombre des enfants y augmentait. La composition de la famille semble d'ailleurs être le facteur de milieu qui influence le plus fortement le standard d'alimentation, tandis que les circonstances locales et le niveau des revenus — dans les limites où celui-ci a varié pour les ménages appartenant au groupe ouvriers et employés — ont eu une minime influence. Dans les familles secourues par l'Assistance publique ou bénéficiant de pensions nationales, l'alimentation était généralement plus pauvre.

L'appauvrissement de l'alimentation pendant la crise concerne principalement les graisses et la vitamine A. La diminution de ces matières en 1942 était de 15 à 20 % par rapport à l'année 1940. La régression de la valeur en calories peut être calculée n'être que d'environ 5 %. La teneur en vitamine C a augmenté d'environ 10 % (tableau Y, page 56).

L'enquête médicale n'a révélé aucun signe de carence ou de maladie que l'on peut présumer être en relation avec la crise. L'état de santé était satisfaisant à l'époque où ont été effectuées les enquêtes dont il est question dans cette publication. On n'a pu jusqu'à présent constater aucune corrélation évidente entre le régime alimentaire et l'état de santé.

Förteckning över svenska undersökningar rörande hushållsbudgeter och kostvanor m. m.

- Statistisk undersökning angående levnadskostnaderna i Stockholm åren 1907—1908. Sthlms stads stat. Sthlm 1910.
- Levnadskostnaderna i Sverige 1913—1914. I, II, III. Sveriges off. stat. Sthlm 1921, 1917—1919 och 1919.
- Livsmedelsförbrukningen inom mindre bemedlade hushåll under krisåren 1914—1918. Sveriges off. stat. Sthlm 1922.
- Levnadskostnaderna på landsbygden i Sverige vid år 1920. Sveriges off. stat. Sthlm 1923.
- Levnadskostnaderna i städer och industriorter omkring år 1923. Sveriges off. stat. Sthlm 1929.
- Levnadsvillkor och hushållsvanor i städer och industriorter omkring år 1933. Sveriges off. stat. Sthlm 1938.
- Levnadsvillkor och hushållsvanor för arbetare på landsbygden omkring år 1933. Soc. Medd. årg. 1935, s. 361.
- Levnadsvillkor och hushållsvanor inom småbrukar- och bondefamiljer år 1933/34. Soc. Medd. årg. 1936, s. 338.
- Undersökning av arbetslöshetens inverkan på skogsarbetarnas levnadsförhållanden. Soc. Medd. årg. 1936, s. 627.
- Carin Boalt: 27 000 måltider. En undersökning av kostvanor. Kooperativa förbundets bokförlag. Sthlm 1939.
- Kostförhållanden inom vissa hushåll med understöd från Stockholms stads fattigvård. Soc. Medd. årg. 1942, s. 18.
- Carin Boalt och Yngve Zotterman: Värmländska skogs- och valsverksarbetares näringsförhållanden år 1942. Industriens utredningsinstitut. Särtryck ur Studier i skogsbrukets arbetslära. Sthlm 1943.

Preliminära redogörelser för budgetundersökningen i november 1941.

(Dessa redogörelser äro i vissa detaljer, t. ex. beträffande materialets sammansättning, utförligare än den definitiva berättelsen.)

- Folkpensionärernas levnadsförhållanden. Soc. Medd. årg. 1942, s. 8.
- Ekonomi och livsmedelsförbrukning bland inkallades familjer. Soc. Medd. årg. 1942, s. 201.
- Kristidens inverkan på hälsotillståndet. Soc. Medd. årg. 1942, s. 279.
- Levnadsförhållanden inom hushåll med understöd av fattigvården. Soc. Medd. årg. 1942, s. 577.
- Levnadsförhållanden bland familjer boende i barnrikehus. Soc. Medd. årg. 1942, s. 739.

Förteckning över svenska undersökningar rörande hushållsbudgeter
och kostnader etc. m.

- Statistisk undersökning rörande förbrukningsvärden i Stockholm åren 1887-1900
Sjöberg, Adolf. Sida 1910.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1912-1914. I. H. 1914. Sveriges Off. Stat. Byrå.
1917-1919 och 1919.
- I livsmedelsförbrukningen inom rikets hushåll under åren 1914-1919
1919. Sveriges Off. Stat. Byrå 1922.
- I avsnittet av hushållsbudgeter i Sverige år 1900. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- Avsnittet av hushållsbudgeter i Sverige och förbrukningsvärden 1900-1902. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- Avsnittet av hushållsbudgeter i Sverige och förbrukningsvärden 1903-1905. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- I avsnittet av hushållsbudgeter för rikets hushåll under åren 1906-1908. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- I avsnittet av hushållsbudgeter för rikets hushåll under åren 1909-1911. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- I avsnittet av hushållsbudgeter från utlandet och förbrukningsvärden 1912-1914. Sveriges Off. Stat.
Sida 1922.
- Undersökning av arbetstillståndet i hushållsbudgeterna 1915-1917. Sveriges Off. Stat. Byrå.
Sida 1922.
- Carlson, Adolf. 2700 hushåll för undersökning av kostnader. Hushållsbudgeter i Sverige.
Sida 1922.
- Hushållsbudgeter från rikets hushåll under åren 1918-1920. Sveriges Off. Stat. Byrå.
Sida 1922.
- Carlson, Adolf och Yngve Carlsson. Värmdöens hushållsbudgeter och förbrukningsvärden 1921-1923.
Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- I avsnittet av hushållsbudgeter i Sverige 1924-1926. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden för hushållsbudgeterna i Sverige 1927-1929. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1930-1932. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1933-1935. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1936-1938. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1939-1941. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1942-1944. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1945-1947. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1948-1950. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1951-1953. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1954-1956. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1957-1959. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1960-1962. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1963-1965. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1966-1968. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1969-1971. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1972-1974. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1975-1977. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1978-1980. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1981-1983. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1984-1986. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1987-1989. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1990-1992. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1993-1995. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1996-1998. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 1999-2001. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2002-2004. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2005-2007. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2008-2010. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2011-2013. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2014-2016. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2017-2019. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.
- Förbrukningsvärden i Sverige 2020-2022. Sveriges Off. Stat. Byrå. Sida 1922.

